

7006

УКРАЇНСЬКО-РУСЬКИЙ АРХИВ

ТОМ X.

УКРАЇНСЬКО-РУСЬКИЙ АРХИВ

ВИДАЄ

ІСТОРИЧНО-ФІЛСОФСЬКА СЕКЦІЯ

НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНИ ШЕВЧЕНКА

Т. X.

МАТЕРІЯЛИ ДО ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ПІСНІ І ВІРШІ

II.

У ЛЬВОВІ, 1914.

З друкарні Наукового Товариства ім. Шевченка.

МАТЕРІЯЛИ

ДО ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ПІСНІ І ВІРШІ

ТЕКСТИ Й ЗАМІТКИ

ВИДАЄ

МИХАЙЛО ВОЗНЯК

II.

У ЛЬВОВІ, 1914.

Накладом Наукового Товариства ім. Шевченка.

XI.

Народна мова здобула собі розмірно ширші права в порівнянню з иншими духовними віршами в віршах, що мають темою світову сушту, смерть і позагробові вірування, також і Христові терпіння. У віршах на тему світової марності не рідко стрічаєть ся і поетичний полет. Навіть такий пудний і позбавлений усякого літературного інтересу віршороб, як Кирило Транквіліон Ставровецький, оживлюєть ся у своїм „Перлі многоцінній“, коли дає „Лівкарство... роскошникомъ того свѣта правдивое“. Має се бути „Пѣсьмь вдячная при банкетях панских“. Наведений тут цілий ряд мотивів світової сушты. Богатий пан заводить жалі, що смерть несподівано забирає його.

Где моя вынѣ зэмки коштовне мурованіи — питає він —
И палаци мои свѣтне и слъчне маліованіи,
А шкатулы, злотоу нафарсованіи,
Възянны под злотоу цугованіи?
Где мои пресвѣтлыи златотканныи шати,
Рысь, соболе, слъчныи кармазынны и дорогіи шкарлати?

Где мои сады и красныи винограды?

Його скарби

... расхищены и побраны,
Шпадієрн коштовннй пошарваны.
Несподівано все забрала йому смерть і положила його „межи смродливнми трупы“.

Пріятель мой — варікає далі — далеко от мене стали
И носы свои предъ смрадомъ моимъ позатикали.
Вчера в дому моемъ было гоине весели,
Музыковъ играніе,
А сѣваковъ веселое сѣваніе
И на трубахъ мѣднанихъ вакриканіе,
Скоки, танць, веселое плясаніе,
Вина наливай,
Випивай, проливай,
Столы мои коштовннми сладкнми покорми покрити,
Гостѣ мои и пріятель персона знаменатіи.

А нынѣ мене все доброе и веселое минуло,
 Слава и богатство на вѣки улынуло,
 Тылко мя нынѣ все злое до себе пригорнуло:
 Страхъ, болезнь, стогнаня
 И плачливое нарѣканя.

Не зважала смерть на його молодість. Правда, приятелі плачуть по нѣм, але вороги скачуть з радости. Вчера ордами ходили слуги за ним, а вині нема вї одного. Одну прислугу зробили йому тільки, що положили до темного гробу, щоби його скоро „робаца ядовити расточили“. Смерть

на всѣхъ мѣчъ свой еротіи обнажила

И през него ольбримвѣ сильныхъ положила.

Под ноги свои снхъ потоптала,

А славныхъ вѣка сего побрала

И въ тмѣ безъ памяти сховала.

Где нынѣ суть миролюбци

И роскошныя сластолюбци,

А лакомыя златолюбци?

Всѣхъ сѣтъ гнѣвливой смерти помкнула

И въ тмѣ вѣчной несподѣване замкнула.

Где нынѣ тиранове неужити

И князи на земли знаменити,

Играющіи съ птицами небесными

И съ звѣрами иногда земными?

Смерть въ гробъ послала,

Веселіе и славу ихъ забрала.

Где нынѣ воинове горделивыи

И мучителѣ невинныхъ злодѣвыи?

Где еротіи и страшніи гетманове?

Несподѣване смертнымъ мечемъ посѣчени

И безъ памяти въ тмѣ нынѣ заключени

И зягдла ядовитимъ червіемъ расточени.

Гнѣвлива й страшна смерть здіймає корони цїсарям і королям, стріить „с премудрыхъ филозофовъ смѣховиска“, робить нїчим „в мовѣ и премудрого у словѣ“. Смерть

многим смѣхотворцумъ огнюла незапертіи губы,

Тылко ся zostали огвилыи при нихъ зубы.

Приходить і мотив, який так плястично й прегарно віддав Шевченко в відомій думці:

О смерти страшливая и нежалосливая!
 Ты яко косарь нынѣ неросудный
 Под ноги свои крадешъ цвѣтъ барзо цудный.
 Молодости и красоты жаловати не знаешъ,
 А нѣ на единомъ святыхъ милости нѣ маешъ.

Значно поетичнійше оспівує мотиви „Лѣкарства“ Ставро-вельського отся вірша співанька колекції Ант. Петрушевича ч. 233:

О вессутнаго свѣта

Мимо идуть нашѣ лѣта,

Гнутъ, якъ роса утренняя.

Суета человѣческая.

Якъ прахъ вѣтромъ гонимый,

Человѣческой вѣкъ нещасливый,

Сѣбя удобраетъ ся,

Гды з свѣтомъ разлучается.

Яко цвѣтъ села красного

От пожара великого

Воскорѣ премѣняетъ ся,

Во пепелъ претворяется.

Вчорамъ бесѣдовалъ с вами,

Нынѣ мертвъ лежу предъ вами.

Пѣсть ми помагающаго

Развѣ Бога небеснаго.

Красота ми почорнѣла,

Смерть мя с вами разлучила

От еродниковъ и знаемыхъ,

Вселихся во гробѣхъ земныхъ.

Сталемъ ся мерзкій предъ вами,

Юж не бесѣдую с вами,

Богу всѣхъ васъ поручаю,

В далекій путь отбѣгаю.

Не скорблю земной красоты

Ни свѣта того доброты.

Иду судищу предстать,

От своихъ дѣлъ отвѣтъ дати

Предъ судію правдиваго,

Господа Бога своего.

К нему вы помолѣтесе

И слезами возплачѣтсе ся.

Ближніи и далекіи,

Сродниці и знаемыи,

Послѣдне мя простѣте

В томъ гробѣ, где мя видите.

Юж мя от днес не вѣдите,

Гласа моего не услышите,

Червь ми уста зачервила,

Земля очи заступила.

Руцѣ и носѣ связаны,

Слуха землею напхани,

Члонки вишетки омертвѣли,

Черной ся земли прилучили.

Молѣте за мя грѣшнаго

Творца неба моего,

Абы ми грѣхи отпустил,

Вѣчного царства домѣстил,

Да не буду осужденный,

На лѣвци поставленный,

Где вѣдди тма не згибаеть,

Оген не угасаеть,

Но (а) святыми предстану

Нелицемѣрному Пану

И з аггелы заспѣваю,

Тебе, Христе, оглядаю.

На сю тему є дуже багато вірш. Авторів можна вказати тільки при деяких. Не рідка по співаниках вірша „Фалшивая юность“, якої автором є Теодор Кастевич. Відкривав автора акростих:

Фалшивая юность, зрадлива фортуно,
Служившъ челоуѣку во молодомъ вѣку,
Тепер оставила, гдѣ сила вступила,
Старость челоуѣчу к землѣ прихвילהа.
Ей, орлова юность, обновися нынѣ,
Потѣшъ челоуѣка в припадлой годнѣ.
О вѣтри буйные, с сторовъ повѣйте,
Юность молодости моеї приверяйте.
Дажь ми твою помощь, Боже справедливій,
Вимъ тя хвалить завше, ахъ, я нещасливій.
О роскоши мои, гдѣ ся вы подѣля?
Нѣби у Дунаю бистромъ ся втопили.
Роспустѣтся, води, от землѣ вступѣте,
Сердце фрасовливое во мнѣ охладѣте.
Куди обернуся, слези проливаю,
А в старости моеї самъ ся осуждаю.
Ахъ, приходитъ время до гробу ступати,
Южь не буду в свѣтѣ якъ орель дѣтати.
Самъ ся осуждаю в томъ земномъ надолѣ,
Же в свѣтѣ живючи, ужилъ своей волѣ.
Тамъ возму заплату, якъ стануть питати,
Ахъ, тяжко сердцу, якъ маю отвѣтъ дати.
Ей, тутъ ужаснися, кождій челоуѣче,
Же по смерти рениость яко мечъ сердце пресѣче.
Вѣдаешъ, же роскошь не долго тривааетъ,
Радить челоуѣка и во гробъ впроважааетъ.
И плачь не поможе, когда смерть приходитъ,
Жаль немалій в сердцу в той часъ ся находятъ.
Чемъ ся не восплачешъ и не возридаешъ,
Же ся конецъ вѣка сего приближаеть?¹⁾

¹⁾ Ю. А. Яворскій, Два замѣчательныхъ карпато-русскихъ сборника XVIII-го в., принадлежащихъ Университету Св. Владимира, Київ, 1909, ст. 52—53.

Отсей текст узятий з співаника, в яким найстарша записка з 1721 р., пізнійша з 1759 р. В бібліотеку київського університету подарував в 1874 р. сю рукопись Яків Головацький. Які акростихи стрічають ся у співанику, його описець др. Юл. Яворський не подає цього. Поміж доданими до опису текстами можна вказати ще на один акростих, що правда, не повний, але все таки виразний. З змінами ввійшла ся вірша в „Богогласник“ з поч. „Излий мнѣ, Боже, со небесе слезы“. Первісний текст має такий вид:

Излий мнѣ, Боже, со небесе росу,
Да сему пѣнію начало привнесу.
Откуда начну слези проливати,
Страннаго ми житія дѣла везвѣщати?
Ахъ, уподобихъ ся вранови ноцному,
В день и в ноци во грѣсехъ пребывающому.
Навикохъ на вся дѣла моя злая,
Прѣто лишень буду небеснаго рая.
Туга мя нынѣ зѣло свѣдаетъ,
Мечъ обюду острый сердце прободаетъ.
Уви¹⁾ мнѣ грѣшному, что азъ содѣлаю,
Же от многихъ ми лѣтъ Бога прогнѣваю.
Разорихъ законъ Создателя Бога,
Уви, отриневъ есмъ свѣтлаго чертога.
Ой, душе, чему не радиши
И о грѣсехъ своихъ чем не поболши?
Вѣдаешъ, тѣло, жесмо вкупѣ згрѣшили,
Совокупные, грѣба, басмо поболѣли.
Сердце, неуспинно подвигнася уди,
Къ познанію в немъ пребуди.
Кій плачь воспою лечь язвкомъ моимъ,
Помилуй мя, Боже, по щедротамъ твоимъ.
Из глубини гласъ мой изведнаго
Помилуй мя, Боже, помилуй мя падшаго.

При двох усиправдливленнх і незначних поправках являеть ся акростих Івана Туровського. Третім акростиховим віршовисцем

¹⁾ На „уви“ перехіною в тексті „горе“. ²⁾ В тексті „ей“.

світової марноти в Лука Длонський, що його вірша, „въ нейже душа окаеаеаь тѣло, а тѣло душу о грѣсѣхъ“ увійшла рівнож до „Богогласника“. Приходить вона у співаняку колекції Ант. Петрушевича ч. 254. Співаняк складаєть ся з останків кількох співаняків; сим і можна пояснити записки з початку XVIII в., з 40 і 50 рр. тогож столѣтя і появу вірші „Тройца Богъ Отець“ деєь з 60 рр. XVIII в. Вірша Длонського має у сѣм співаняку назву „Малма пов(у)гна“:

1 Лакнуцій¹⁾ свѣте, чемъ на грѣшнѣ вѣдо очатуюешъ
И вмѣсто живани²⁾ отхланъ дѣдзани то намъ ознаймуешъ?

За учивки наш(и)е намъ тое,

Будем осужденни за тое,

5 Же отхлан горяща,

Будеть³⁾ намъ прывлаца

На вѣки.

Утрагилемъ южъ небо презъ грѣхи у Пана моего,
Жемъ б(а)рзо слухаль рошкошей (!) свѣта нѣжли хвали его.

10 Волѣлемъ в роскошехъ гуляти,

Що день веселим бувати,

Не засмутелемся (!),

Але втѣшилемъ ся

На завжди.

15 Како пред тебе судію Богу минѣ грѣшному стати,
Когда с небесъ прійдетъ с трубою злине обличати?⁴⁾

Отче, звилу(й)ся, не помни

На роскоши, мой свиволѣ,

Бо то мое тѣло

20 Мене приводило

На тое.

Ахъ, отповѣсть тамъ мерзевне тѣло за мене и за себе,
Бо би я била не согрѣшила, токмо же прес тебе.

²⁾ В рукоп. жижи. ³⁾ В рукоп. бедеть. ⁴⁾ В рукоп. обличата.

¹⁾ Текст співаняка № 8 (26—46) має надписъ „Dusza s ciałem sia przemawiała“ й такі відміни: 1. Łaknuszeczy... hrisni. 3. uczynki nasza. 4. oszużdeny (!). 5. otchłą harascza. 6. spryiaszcza. 8. swoeho. 9. Barzi(j) słuchałem roskoszy. 10. w roskoszach. 11. Szodę weselo. 13. tiszylem sia. 15. sudyiu... hrisnomu. 16. Kohda wo truba(e)h snydet s nebese zlie oblyczaty. 17. O Otcze. 18. swawolny. 22. odpowie tam mizerne. 23. tilko ze. 24. Ty

То еще з молодости зводило.
25 Завше тоеъ до мене мовило:
Гуляй, душе, в тѣлѣ,
Заки не пом(лѣ)ли

В мнѣ кости.

Шумѣлаєь также, о душе моя, теперъ южъ не прися
30 И ти со мною на всяко дѣло нечисто згодися.

Поболѣемъ равно на тое,

Еще ти в(и)нна за тое,

Жесъ слезъ не точила,

Жалю не чвнила

35 За грѣхи.

Доколѣ, тѣло, будешъ на мене слушне волати?
Досвѣтъ южъ жалю на сердцу моемъ мнѣ виражати.

Помни, древня злобо, на себе,

Якъ ямъ мукъ терѣвла у тебе.

40 Горшъ нѣжъ в оковахъ,

У твоихъ утробахъ

Мучиламъ ся.

Латважъ то мука, о душе моя, еще била в мене,
Пожеди, постѣди якъ буде, гди видешъ от мене.

45 Тогда по роходѣ свѣтовомъ,

Якъ цале во гробѣ домовомъ

До часу лежати,

А покармъ давати

Робацтву.

50 Охъ, лутше било, о душе моя, на свѣт ся не родити,
Волѣламъ била во утробѣ маткі каменемъ свѣдѣти.

Лечъ ся южъ достану во муки

Пекелному аду во руки.

ieszcze. 25. Zawsze to do. 27. Poky ne pomlily. 28. Wsi kosty. 29. Szumilasz tak tez. 30. Y ty na wsiako dilo neczyste zo mnoiu. 32. winisza. 33. lez. 34. Dokoli tilo, swite, budet na mene nesłuszne hadaty? 37. na serczu (!) moiem seho wyrazaty. 38. drewnaa. 39. Jakich muk. 40. Horsze. 41. Wo twoich. 43. Łatwa to. 44. Pomny posludnia, iak tebi budet, hdy. 46. Iuz, iuz cile w doli hrowowom. 49. Robatstwu. 50. O lutsze by bylo na swit czelowiku nigdy sia ne rodyty. 51. Wolilbym byl w mat(e)rney utrobi. 53. Luczyperu zlomu w ruki. 55. Hrisnyk(a)m. 57. praw-

Где бу(де)ть отчизна,
 55 Грѣшникъ дѣвзна
 На вѣки.
 На тебе тлько надѣю мѣю, Боже мой правдіи,
 Вѣмъ, же не схоцешъ мсти(т)ся кривди, Пане добротливй.
 Я ся на тіе слова заглядѣвъ,
 60 Котріе фалшивста повѣдѣвъ:
 Аще согрѣшиша,
 Лечъ не отступиша
 От Бога.
 Свѣдчитъ и тайна сердца моего, сердцевѣдче Боже.
 65 Ктожь мя, якъ не ти, въ сумленю моимъ змѣрковати може?
 Ѣа горшаго (!) гнилаго живучи,
 На тѣмъ свѣтѣ много будучи,
 Не чинилемъ благо,
 Але всего злаго
 70 Набилемъ.
 Кому ся теперь угодилемъ презъ учинки мои?
 Отдалъ бимъ душу, отдалъ бимъ тѣло в рудѣ, Творче, твои.
 Лечъ в(с)ѣмъ, чи схоцешъ ти прняти,
 Бисъ не хтѣлъ до некла отдать,
 75 Не отсвай в муки
 Луциперу в руки,
 Прому тв.
 Избави войны, избави гладу всѣ(х) (в) тя вѣрующихъ,
 Не даждъ намъ смерти, даждъ грѣховъ стерти на свѣтѣ жи-
 80 Горнему намъ отдай Свои, [ющехъ (sic).
 Нехъ будемъ достойна того, ерону
 Твоему служити,
 Со ангели цѣни:
 Свят, свят, свят.

dywy. 58. s(c)hoczes mstyty sia krywdi. Pane dobrotlywy. 59. Na tiem sia. 63. Ot tebe. 64. sercza moiego, ach, moy mocny. 65. Ktoz to, iak... moiem. 66. hor(s)ze... buduczny. 67. Docho na sem switi zyiuczny. 68. Ne wczynyl dobroho. 69. Ale b(i)lsze zloho robylos. 71. Komuz sia... pres uczynky. 72. Chryste, w ruci. 73. Lecz sy (! czy) chosces, Tworcze. 74. oddaty. 76. Lucyperu w ruku. 78. Izbawy ohnia wienniusczabo wsich nas. 79. Izbawy woyny, yzbawy hrada nas wsich zywusczych. 80. nas odday. 81. Hde budem dostoyny ko tronu. 82. Tamo tia chwałyty.

XII.

З вищих богогласникових авторів в у згаданім співанику вірші Вольського, Івана Гешницького й Бардинського. Вірша Гешацького на Великдень „Іерусаліме, свѣтель надъ звѣзды днесъ буда“ стрічаєть ся у Супрасльськім співанику. Навіть у тексті „Богогласника“ задержане апокріфічне оповідання про вхід Христа до некла:

Імахи пекелнія, верей вѣчныя крушатся,
 Врата мѣдная, ужя желѣзная ломятся;
 Се бо съ крестомъ грядеть Царь славы:
 Отцы, вознесѣтъ въ радость главы.
 Ты, але, плачи и горко рыдай,
 Же Христосъ воскресъ повѣдай.

З вірші Гешницького в співанику колекції Петрушевича ч. 254 остало всього шість строф, бо недостає дальших карток. Одначе текст мало чим різнитъ ся від тексту співаника № 21 (696—71а):

1 Іерусаліме, свѣтися нинѣ надъ звѣзди,
 Се бо Царь твой снаєлъ днесъ от ада вся люди.
 Вострубѣте, аггеловъ¹⁾ лвки,
 Поправъ смертію смерть на вѣки.
 5 Всяко бо древо цѣвги пускаєтъ,
 Земля траву проныкаєтъ.
 0 воскресеніи Створителевомъ ликуйте,
 Моря в рѣкѣ, со человекы играйте.
 Гори и холми, кедрн помраченіи,
 10 Днесъ естете свѣтлости наполненіи,
 Солнце промени слущаєтъ,
 Спод скали темной сієєтъ.
 Ангель бо камень велій от гроба отвали.
 Міроносицамъ радость велію извны,
 15 Марівны слези отялъ от очію,
 Реклъ имъ: идѣте во весь Галилею,

¹⁾ Відміни тексту співаника колекції Петрушевича ч. 254 такі: 3. аггели. 5. Всякое древо. 10. есте вси саѣга. 11. проженѣ пускаєт. 14. Мировосицамъ. 15. очию. 16. Рекъ: Ідѣте во предію весь.

Тамо обрѣчете Ісуса,
Грядущаго до Емауса.

Не плачь, Маріе, не прикасайся ко хресту,

20 Глаголетъ Ісусъ, восхожду ко Отцу.

Иди ко братіи моеї, сице рци,
Да прославятъ мя предъ чловѣццѣ,
Азъ бо прийдохъ мїръ спасти
И отъ ада вся возвесты.

25 **Гмахи**¹⁾ пекелнїя, верїя адова крушатся,
Врата мѣданая, узы желѣзныя ломятся.
Се бо со скиптромъ грядеть Царь славы
И вси людїе воспещайте руками.
Ты, аде, плачь горко, рїдай,

30 Же Христосъ воскресъ, в бездну бѣгай.

Ево праматы, се изволь знати торжество,
Сей день Господень единъ суббота прааденство.
Скачи, играй, Давиде, со отцы
И вы пророцы и вси чловѣццѣ,

35 Пвюще пво новое
Отъ тверда камене давное.

¹⁾ В рукоп. Дмахи.

17. Тамъ. 18. Градущаго. 22. чловеци. 23. прийдохъ вся спасти.
24. ада мїръ возвести. 25. Згідно з № 21 Дмахи... и верїя вси
крушатся. 27. грядеть. 28. А ви, пророци, воспещайте... 30. безну.
31. Ево... сіе. 32. суботамъ. 34. Тѣмъ же образомъ вси чловеци.

Відміни тексту співаника № 9 (25а — 27б) такі: 2. спасеть от...
вси. 5. Всякое бо. 8. Мора. 10. есте вси наполненїи. 11. Слонце...
спускаеть. 16. Рєчь имъ: идѣте в преднюю весь Галилею. 18. Гра-
дущаго. 20. Азъ бо восхожду. 21. моеї и рци. 22. ты вси предъ
чловѣци. 23. вся спасти. 24. мїръ возвести. 25. неклїїя. 26. мѣ-
данная. 27. грядеть (с) съкиптромъ. 28. Воспещайте вси руками.
31. Ева... се исполнїи. 33. Играй, скачи. 34. Тѣмъ же образомъ
вси чловѣци. 36. каменна. 37. наполненная. 38. на тое. 39. Воспой.
40. страшнїи. 42. Ключъ безднїи (!) 45. Побѣдителя грѣха вос-
кльн(к)вѣте. 46. Во кимвалѣхъ доброгласно вдарѣте. 47. восклик-
нѣте. 48. ударѣте. 49. непобѣдимо (sic)... славимо (sic). 50.
служать чини. 51. Мора. 52. Силы небесїи (в)ся ужааютъ. 55.
Крини селїи (sic) в крила своя вдарите. 57. нашъ от. 51. Ра-
дость ведню нашъ на земли принесъ. 60. Скорбъ и глѣвъ свой
отложѣте. 61—66. vacant.

Широта земная есть наполненная свѣтлости,
Адаме, обачъ, призри на сіе с темности
И воспой согласно пѣснь таковую,
40 Демономъ страшно зѣло ужасную,
Ключа двѣи не вреди,
Лечь ключъ бездны сокруши.

И ты, Соломоне, з мудрости своей що подай,
На триумфъ Христу воскресшему зашѣвай.

46 Побѣдителя пѣснь воскликнѣте,
В кимвалъ доброгласно вси ударѣте,
Клирцы и пѣвцы, воскликнѣмъ,
В трубы, органи ударѣмъ

Царю непобѣдимому, всегда славимому на вѣки,

50 Ему же служать силы, престолы, вся лыки.
Моря и рѣки его послушаютъ,
Вонства небесная ему ся кланяють,
Служаще, зрѣти не могутъ,
Же Христосъ воскресъ, вси поютъ.

55 Крини селїи, в крила своя вдарайте,
Киты и рыбы, морскїе звѣри, играйте.
Се бо Створитель днесъ от гроба воскресъ,
Радость небу и земли принесъ.
Людїе, другъ друга прїймѣте,
60 Скорбы и глѣвы отложѣте.

Відміни тексту співаника Ів. Пашковського (102аb) такі: 2.
Царь бо твой спасъ от гроба. 3. Вострубѣте днесъ лыки. 4. По-
правъ бо. 5. пускай. 6. проникай. 7. Сотворителевомъ. 8. Мора.
9. помраченїѣ. 10. Днесъ свѣдостою вси. 11. Слонце променѣ спу-
скаеть. 12. скажи. 13. вели. 15. Маринѣ. 16. идѣтъ во предню
весь. 17. Тамъ обращете. 18. Градущаго. 20. Глаголе... снхожду
бо. 21. братїи. 22. прославлятъ убо чловѣци. 23. испасти. 24.
мир извести. 25. Гмахи... верїя вѣчная. 26. мѣданная, узы желѣз-
ная ломятся. 27. з крестом грядеть. 28. И ви вси. 31. Ево...
дождати. 32. суботи. 34. Такожде и ви вси. 37. есть наполнена.
38. Адаме з Евовъ. 39. гласно пѣсн' днес'. 40. В пеклѣ демо(номъ)
зѣло страшную. 41—42. Же ключи темных не вреди.

Лечь ключи в бездны сокруши. На сім
уриваєть ся текст сього співаника.

И тако рцѣмо сіе словеса: даруй намъ,
 Христе воскресій, сподоби жити, где будешь самъ,
 Бисмо жили з ангелскіми лани
 И тя хвалили от нынѣ на вѣки.
 65 Даждъ намъ вѣсть аде прожити,
 Сподоби в небѣ тя арѣти.

Акrostих у вірші Барденського св. Миколави попсова-
 ний. Цікаво, що в співанку Левковського відчитав Петру-
 шевич акrostих свого віршеници „Бардїєскій“.¹⁾ У співанку
 Івана Пашковського виходить акrostих „Бардєскі“, а у спі-
 ванку колекції Петрушевча ч. 194 (506—52а): Бардїєскі:

1 Болшого вѣць²⁾ на земли трона,
 Кто хоцетъ себѣ за патрона
 Обрати Николае святе,
 Бо в немъ есть помощь непонята
 5 Разуму.

Ажеби потаналъ на морѣ,
 Николай пребудетъ в скорѣ.
 Токмо рци: Николае святе,
 Ратуетъ, заразъ руку даетъ
 10 Помощи.

Ратуетъ вязня не темници,
 Дастъ помощь сиротѣ и вдовици.
 Тилко его потреба благати,
 На помощь къ себѣ призвати
 15 Требуетъ.

Досить такъ есть, нема такого люда
 Дознати пресватого чуда,
 Тилко хто ему ся помолить,
 Найменши члунокъ не заболить,
 20 Дастъ цѣлбу.

¹⁾ А. Петрушевич, ор. сіт. ст. 103.

²⁾ В співанку колекції Петрушевча ч. 254 третя і четверта строфи пропущені. Зрештою підміни такі: 1. вѣсть. 3. Николая свята. 4. непонята. 5. Разумомъ. 6. Аше бисъ... на мори. 7. Прибуде Николай. 8. святе Николай. 9. Ратуї мя... руки дае. 10.

Изведетъ от пути блудяща,
 Скоро ты услышишь моляща.
 Не впадетъ между волки люти,
 Разденетъ (sic) бѣсовскіи полки.
 25 Не згинешъ.
 Нехъ би билъ в якої напасти,
 Не дастъ ти Николай пронасти,
 Хоць би билъ осужденъ на агубу,
 Впадетъ самъ наясникъ в пагубу
 30 Вѣчную.
 Сиротамъ онъ есть ошекуномъ,
 А в рожихъ справахъ есть патрономъ.
 Не (в)важай, хоць не маєшь злата,
 Но проси Николай свята.
 35 Во помощь.
 Кормитель есть всему миру,
 Кто отдастъ ему¹⁾ во офѣру,
 Дастъ способъ, якъ жити на свѣтѣ,
 Алчущихъ рачилъ кормити
 40 Запевне.
 И ми тежъ, всклонивши главу,
 Дастъ намъ помощь Николай яву.
 О що его будемо благати,
 Будетъ намъ во всемъ помагати
 45 Николай.

¹⁾ В рукоп. еми.

На помощь. 21. Изведетъ из пути блудяща. 22. моляща. 23. лю-
 тие волки. 24. Разденетъ бѣсовскіи. 25. Ни. 26. Хоць и би
 билъ и. 27. Ни. 28. Хоць билъ южъ видан. 31. ошекуномъ. 32.
 И в справахъ ружилъ онъ патрономъ. 33. Ни важай, хоць ни.
 35. На помощь. 36. Кормитель онъ есть. 37. Кто тилко дастъ
 ему офѣру. 38. на свѣтѣ жити. 39. рачилъ накормити. 40. За-
 пе(в)не. 41. всклонивши (sic, исклонивши) глави. 42. нам явѣ.
 43. (О) аше. 44. Намъ завше помагати.

Відміни тексту співанки Івана Пашковського (26—3а) такі:
 1. вѣст. 2. Кто. 4. милосг непонята. 7. Пребудет Николай. 8. сва-
 тий Николае. 9. Ратуї нас, заразъ рудѣ дае. 11. темници. 12.
 Дажд способъ сиротѣ, одовици.

13—15. . . . свѣтѣ жати,
 Алчуца рачилъ накормити
 Запевне.

Вірша св. Миколаєви „Іграймо, співаймо“ з акростихом „Іоан авторь“ відома з співанька Івана Пашковського й надрукована в замітках „З культурного життя України XVII—XVIII вв.“ (стор. 43—44). У співаньку колекції Ант. Петрушевича ч. 181 стрічаєть ся і „Пісень святымъ апостоломъ Петру и Павлу“ з акростихом „Іоан“:

Истинная двоице, во мѣри ізъявися
Петръ теплѣйшій, любезаѣйшій Христу приваріся.
Павель предвзбранни
Сосудъ зготованній
Богу зготовися. От небесъ возва(с)я:
Савле, Савле, что мя гониши?

О твердѣйшій ти каменъ вѣри, Христосъ Петру вѣщаєть,
Когда ключъ царствія своего в руцѣ его вручаєть:
Тебѣ паству даю,
Паси агнці моя
И вся избранныя,
Паси овци моя.

Аще биль Савель на вѣру гонительъ,
Потому тебѣ являєтся очесъ просвѣтительъ.
Радуйся, радости,
Дамаску сладости,
Вѣру утвердивій и всѣхъ научивій
Поклавається Богу во Тройци.

Нѣтъ вѣрени трудовъ вашихъ от вся страна,
Благаємъ васъ: молѣте Христа за вся христьяни,
Да даєть намъ во мѣри прожити,
Завше во вѣри вихваляти,
Завше прос(лав)ляти
На вѣки вѣковъ. Амниъ.

16—17. немало люда

Довнали присватаго чуда.

21. Извидет пєъ пути. 23. Не впадеши между лютеіе волки. 24. Разженет бѣсовскіе. 26—30. часані. 32. У съправах у ровнихъ патроном. 35. Дастъ помощъ. 36. онъ естъ. 37. Кто еку даєт на офѣру. 38. Як на свѣтѣ жити. 39. Алчущаго рачилъ накормити. 41. преклонивша главу. 42. Дастъ и намъ Николай во яву. 44. Рачитъ намъ.

Вірша Іллї Бачинського „И мѣ теск(о)но, жалѣ нямали“ має пощеваний акростих; у цілости заховав ся „Ілля“. Приносить згаданий співаньк і імя нового віршєписця Прокопа. Видво се з акростиха ѳтсеї вірші сього співанька:

Преподобная Маріє святая,
В Ерусалими во святіхъ святая
Со слезами сядяху¹⁾,
Же внити не можаху
Во церковъ.

Ревне со жалемъ под хрестомъ стояла,
На вко(ну) святу пелне (!) позирала
И Царицу благала,
Аби крестъ лобызала
Ісуса.

О путъ правій извѣстно питаєть,
За Йор(д)анъ рѣку пойти умишляєть.
В пустини хождаше,
Марію оглядаше
Ист(инно).

Ко Христу Богу молитву твораєше,
Пламенемъ и студенъ на тѣлѣ теряєше,
В храминѣ не живяше
И ризи южъ не имяше
На себѣ.

Ой, Зосиме, велми потрудиль ся²⁾,
За Йорданъ рѣку пойти не лѣвися.
Во пустини хождаше,
Марію оглядаше
Исти(нно).

Преподобная Зосима молаше (!),
Пригоститися барзо требоваше.
Вона Духа святаго,
Кресе (!) и тѣла его
Желаше.

Истинно святій великій Софоне (?),
Есхитянина житія истина

¹⁾ В рукоп. сйдахи. ²⁾ В рукоп. подрудиль ся.

Во синодѣ утвердили,
Марію прославили
Ирядно.

До сього самого автора належить і пісня на Різдво Христа в співанку № 21 (13а—14а):

1 Показася надъ вертевомъ свѣтлая дєвѣнца¹⁾,
Где раждаеть Іеусъ Христа нескверная агница,
Которому на небесахъ
Всѣ ангели поють гласи:
5 Слава во вышнихъ Богу.

Росквѣтнулся жєзєль Ароновъ, квѣтъ з себе видає,
Где Марія Пречистая Іеусъ Христа раждає.
Тогда Іродъ засмутился,
Сердцемъ зѣло разярился,
10 Же Царь міру родился.

Онъ посилаеть своя вой Іеусъ Христа шукати,
Розказуєть малихъ дѣтей от сосца убивати,
Ангель во снѣ ся являеть,
Іосифу возвѣщаєть
15 До Египту вступати.

Во вертепу, пастыріє, прудко ся поспѣшайте,
Ягня возмѣтъ и поспѣтъ, Іеусъ Христа витайте:
Ласкавое нахолятко,
Прійми от насъ то ягнятко,
20 Даръ пастырей убогихъ.

Первоувѣнній Сынъ от Отца на сей свѣт естъ зосланій,
Незлюбівій агнецъ Божій, откупитель ласкавій,
Которому грѣє царі
Поклонъ дають, кладуть дари:
25 Злато, ливанъ и смирну.

¹⁾ Відміни тексту в № 10 (43а—44б) такі: 1. Показалася... прєсвѣтлая дєвѣнца. 2. Павла Сына. 6. Росквѣтнулся... видає из себе квѣтъ. 7. Же... царя Христа раждаєть. 8. осумѣлся. 9. розярился. 10. Же из неба родился. 11. Он шукаетъ, посилаєть своя войска витати. 12. Іеусъ Христа розказуєть малихъ дѣтей убити. 13. Сіє ангель в снѣ являеть. 15. вступити. 16. вертепѣ. 17. и прєспѣтъ, царя Христа витати. 19. то дитятко. 20. пастырскій, убогій. 22. незлюбивій. 24. Дають поклонъ. 25. Ливанъ, смирну и злато.

Іосифе, веселєся о рождєствѣ Христовомъ,
Слово плоть бытъ и вселєся в мѣстечку Давидовомъ
И во Дѣву ю вселєся,
Человѣкомъ народился
30 Христосъ з Пречистой Панны.

И ми днесъ Рождєнаго весєло вихвалєймо,
Яко Блгу безсмертному чєсть и хвалу отдаймо.
Тому поклонъ и пѣніє,
Во вѣкъ вѣковъ хвалєніє
35 Буди от всѣхъ христїанъ.¹⁾

XIII.

Крім продуктів віршевої діяльності відомих акростихових авторів Стефана Дяченка, Йосифа Ревте(ького) й Івана Вольського („Ісполнєся небо и земля чудєсъ твоихъ, Царицє“) заховав співанку, описаній під № 2, ще вірші авторів Миколая Трофїма й Гедеона Назїя. Перший з наведєних авторів уложив „Пѣвнъ святому великомученику Димитрію“ (62а—63б):

На торжєство всє мирно сотєцѣмся,
Царіє, князє, купно весєлѣмся.
И вы, царьцє, жєны, дѣвѣцє, восплєщайтє красно,
Воспѣвающе, восклицаяюще Димитрію гласно.

И всє людїє, нынѣ прѣтецѣтє,
Радєстно єму хвалу прѣнесѣтє.

По цїлій строфі йде строфа з замітки з такими змінами: 1. родился, 2. мужейского от Дѣви воплотился, 4. Народился, воплотился. 5. Изъ Пречистой... 26. Иосефе... Христовѣ. 27. бытъ во вертепѣ в мѣстечку Давидовѣ. 28. Со Дѣвою веселєся. 30. Христосъ Богъ нашъ предвѣчній. 31. И ми вѣрїи рождєннаго Христа вихвалєймо. 32. Яко Богу чєсть и хвалу предвѣчнєму отдаймо. 34. Хвала на вѣки вѣчнїє.

¹⁾ Далі стоїть ось що: Здѣ полагаєтся пунктъ под тои: осїялес.

Воль и осель стоятъ в ясель, где Христосъ Богъ родєся,
Бєз сѣменє мужєского из Дѣви воплотєся.

Сєй во плоти мєжду скоти
Народился во чїстєсти
Христосъ з Пречистой Панны.

На бодї: Кра(єграпєсіє): Прокопїй. По четвєртїй строфі відсїяє: По сємъ да поєтєся пунктъ пїжає написанїй.

Радуйся, святой, дар пребогатый у Христа обрѣлес'
И яко орел, а драгшій перел в небо возлетѣлес'.

Когда во Солуць Маѣмїянъ присѣлъ,
В благочестїи святаго увидѣ,
Всадн в темницу свѣтлу денницу, славна Дїматрїя,
Хвалящу же ся, славащу же ся, кто побѣдит Лїя.

О, христїянинаъ Несторъ быст вменемъ,
Увѣдавъ сіе, ревностїю движемъ,
Во темницу текъ, Дїматрїю рекъ: о мнѣ помолвєся,
Да зложу дерзост, Лїєву гордость, дабы побѣдїлєся.

Лєчь Дїматрїє знаменїемъ креста
Знамена чело, Несторъ Лїя предста.
На позорїщи, царском тронїщи зрїнувъ долу Лїю,
Разори силу, єго гордїню святой побѣдію.

А Маѣмїянъ посрамленъ бывает,
Єгда и о той вещи увѣдаєтъ,
Яко выповенъ Дїматрїй славенъ смерти Лїя того,
Посла ко нему ребра а Бодему, умучи святаго.

И ты, Солуне граде, веселїся,
Свѣтїлникъ в тебѣ пресвѣтлїй явлєся,
Дїматрїй чудєс свѣтїящїй вєдє с знаменїемъ славнымъ,
Освѣщай нынѣ в грѣховной тынѣ всѣхъ насъ православныхъ.

А мы фєстє єго вєи свѣтло празнуїмо,
В ѡалмахъ и пѣснєхъ духовно ликуїмо.
Радуйся, святе и пребогате Дїматрїє чуднїй,
Дай нам прожити, Бога хвалити всѣмъ во долготу днїй.

Вірша Трофїма має і свій локальний інтерес, бо зложена в честь Повчанської Богородиці (86аб):

Ты, Повче, гоїне веселїся,	Держащая всезлата
Благодать в тебѣ явлєся,	Христова єсть полата
Предпосланна з висоти	Марїа.

От Марїей чистоти	Органы Дѣвѣ принєсѣте,
Мїрови.	Устнами и сердцем славѣте,

Радуйся, роде христїянскїй,	Священницы со лики,
Жє в Повчи квїтнєть тронъ	Мїро з дармы велики
сіонскїй,	Прїїмѣте.

Фїянкъ Дѣва всѣхъ найдостой- Буд' намъ в небѣ веселїє,
[нѣша, Душамъ нашим спасенїє,
Пачє хєрувым гласом честнѣй- Царице.

Молим ти ся от сердца: [ша, Марїє, Повчанская главо,
Прїїми яко Младєнца, Радуйся, небєсная славо.
Марїє. Прїїбѣгаєм мы к тебѣ,

Избави грѣшных от немочи, Прїїми нас всѣх ко себѣ
Прїїбѣгающихъ ко тебѣ до Повчи, На вѣки.

З угроруського співання кін. XVIII — поч. XIX стол. відчитав др. Франко в одній вірші акростих Гедеона Пазія, здогадуючи ся, що се угроруське складання.¹⁾ З неповним акростихом „Гедеон Пазі“ надрукована ся вірша в „Угроруських духовних віршах“ В. Гнатюка (ст. 73—76). Повний акростих заховав отсей текст „Ѳалми о страшномъ судѣ“ (886—91а):

Горы, горы, душе моя, ко Творцу своему,
Бѣжи, бѣжи со еленемъ ко источнику живому.
К нему тамо припадѣмъ Котрїй завше нападаєтъ,
И з него ся насладѣмъ, Кто ко нему прїїбгаєтъ.

Єдїнъ, єдїнъ той источникъ неєчерпаємый,
Вѣрнымъ, вѣрнымъ токмо людемъ всегда жєлаємый.
А їды з него вкушамъ, А потому червомъ быти
То себѣ в нѣчто маємъ, И во прахъ ся прєтворити.

Дєнь оцъ, ден он страшнїй грядєть, їды самъ судїя сїдєть
Грѣшныхъ, грѣшныхъ отлучати и гєснѣ ихъ предати,
Абы ся там мучили, Бо источникъ презїрали
Червь пекєльный кормили, И о Творцу забывали.

Єдну, єдну душу маєшь, а по что єи страчаєшь?
Охъ, вона в тебѣ драга вышше якъ свѣдка слава.
На тварь Боску створєнна, А от тебе доброволне
Кровїю окроплєнна, Дїяволу єст преданна.

Онъ Людыпер з дїяволи в пєклѣ завше прєбываєтъ,
Вшєтєчнїковъ, клеветнїков тамъ ко себѣ прїїзваєтъ
И всѣхъ грѣшныхъ чєкаєт, Бо ихъ будєть напавати²⁾,
Пугар²⁾ в рукахъ трїмаєтъ, Вѣчнымъ огнемъ распалати.

¹⁾ Др. Ів. Франко, Карпаторуське письменство, ст. 138.

²⁾ В рукоп. Пагар. ²⁾ В рукоп. напапати.

Небо уже утрачашь, гды свавольне жнешь,
 Бо во смродѣ, в мотыхъ грѣхахъ днею, ношею плаваешь,
 А до неба ничтоже Токмо все справедливаго,
 Тамъ скверно выйти може Ко грѣху неповиннаго.

Плачи горко, о человекѣ, покн ту часъ маешь,
 Преставь южъ болше грѣшити, да царство тамъ достанешь.
 Дайся до покаянiя, А найпаче тѣло свое,
 Звѣтяжишь свѣтъ и дiавола, Бо ест найзрадливиѣшее.

Алчи, жажди Христа ради, во свѣтѣ живючи,
 На той источникъ небесный всегда взираючи.
 Со страхомъ з него черпай, Да испустишь якъ лелю
 Сердце свое окроплай, Ко Творцу душу чистую.

Земля пуста, затвердѣла плоду не дасть,
 Еже сердце оскверненно, то Богъ не прiймаеть.
 Но твои очи отвори, Дабы землю оросили,
 Слезамъ токи испусти, Сердце твое очисти.

Исусъ Христосъ, Спаситель нашъ, всегда тя чекаеть,
 Кающихся, плачущихся радостно прiймаеть.
 Такъ и вы ся покайте, Твоихъ ради святыхъ страстей
 А до него волайте: Свободы насъ отъ напастей.

И нынѣ же, вси христiяне, наъ источника пiйте,
 С плачемъ, со слезами своими Бога умолюте.
 Онъ естъ Отець ласкавый, Твари своей моленiя
 Исполнитъ вамъ дни благи, Прiиметь сердцеъ желанiя.

Нового вiршеицеца Тимотея видкривае акростихъ у вiршi
 до розпятого Исуса в сiиванику № 3 (126—136):

Ти на крестѣ, Творче мой, баръзо уравеннiй¹⁾,
 Отъ безъбожныхъ геретиковъ кониемъ збоденнiй.
 Все то для мя упадлаго
 Человѣка мiзерьваго,
 Здѣ окаяннаго.

И могль бимъ я, Творче мой, тебе ублагати,
 Твилько треба всѣхъ грѣховъ оразъ перестати,

¹⁾ В рукоп. уравену.

Аби могль в небѣ зостати,
 Со святыми гойновати
 И свѣтлости насладитися.

Мишлю самъ себѣ самому, жемъ естъ злий, окаяннiй,
 Даже отъ Адама естъ поданiй.

Горе в горахъ,
 Горе во вертепахъ,
 Горе в пропастяхъ земныхъ.

Охъ, нещасное тѣло, чесо ради почернѣло?
 Же у свѣтѣ живючи много южъ грѣшило.
 Пойди в кладяжъ нескопаннiй,
 Тамъ обращешь студенець долгiй
 И благодати в немъ полнiй.

Оймивъ води драгонъ в немъ преобращешь,
 Умивъшися отъ грѣховъ, повелѣваешь.
 Умивъшися, спомни на свѣтъ,
 Же свѣтъ естъ злий человекъ
 И души неприятелъ.

Еѣ, тѣложъ мое, тѣло, душѣ неспокойно,
 Очи поглядають, на красу взирають,
 Мисли найдуть,
 Зраки глянутъ
 И рудѣ ся дотикають.

И вольнение морьское и тви избрани мають
 И вольненiемъ своимъ всегда ся колѣбають.
 Вѣтеръ вѣнет,
 Волни подийметъ,
 Корабли ся разѣбивають

Ревнуй теперь, душа моя, бо южъ маешь волю,
 Абишь на ономъ свѣтѣ мешкала в спокою,
 Бо дiаволь на тя чатуеть,
 Давни свѣти закидуеть
 И рихло ты поймуеть.

Житие баръзо меръзкое свѣтосе понехай,
 Творцу неба и земъли хвалу ему воздай
 И упавъши на колѣна
 И повелѣ же Богъ дѣло,
 Душа в тѣло меръзское.

З інших акростихових авторів являють ся у сїм співа-
ванику вірші Івана Вольського, Деміяна, Луки Длонського,
Мастиборського, Йосифа Ревтс(ького) й відомого з співа-
ника Івана Пашковського Медицького (як у співа-
нику Пашковського, так і тут акростих дає назву: Медзицки), якого зарванецька
вірша „Мире окрестній“ надрукована в замітках „З культур-
ного життя України XVII—XVIII вв.“ (ст. 40—41). На пізнійше
вложенях картках співа-ника списана пісня св. Миколави
„Chwała ty choszczu wozdaty“ Івана Пашковського.

XIV.

Дещо з його віршевої спадщини заховав йогож співа-
ник, що переходить ся у бібліотеці Наукового Товариства ім. Шев-
ченка у Львові під ч. 370. Ближній розгляд сеї рукописи, яка
не задержала ся у цілості й представляє в теперішнім виді
тільки останки колишньої антології світської і духовної вірші
і пісні, показує, що співа-ник зложений з кількох частин, пи-
саних ріжними часами й почерками. В кождім разі пізнішим
в сей почерк яким списані вірші з акростихами Івана Паш-
ковського, прим. „Pieśń swiatowa, wydana Anno Dni 1764-to“
„Повиждь думати, Боже, дай знати“.

Співа-ник Івана Пашковського дає змогу приписати бого-
гласникову віршу св. Миколави „Трикрати блаженъ, пастиру“
Теодорови. Інша його вірша на Воведенне „Трильгную Ювцу“
має захований акростих у „Богогласнику“. Можу вказати
й третю пісню сього автора „Трубы гласъ поднесѣмъ“. Дока-
зом сього акростих Теодора в тексті сеї вірші у збірнику ко-
лекції Ант. Петрушевича ч. 181:

1 Трубы гласъ подимѣмъ¹⁾, пѣснь нову воскликнѣмъ,
Во святихъ святаго сокрасно прославимъ,
Поднесѣмъ, поднесѣмъ мплодню гласно
І воскликнѣмъ пѣснь нову прекрасно
5 Святу Николаю.

Емифретъ естъ земний і житель небесній,
Гражданинъ царства. Господь тебе приять,

¹⁾ Відміни тексту співа-ника № 19 (326—336) такі: 1. под-
несѣмъ... восклекнѣмъ. 2. согласно. 3. мило(сердню). 4. И воспоем
ниѣ... прекрасно. 5. Николаю. 6. а жетел небесни. 8. непоколе-

Сгодле вѣри непоколимим,
Доме всезлатій і необоримій
10 (В)святія Троици.

Отца сиротъ усѣхъ всещедра¹⁾ ты вѣми
І воспоймо ныѣ святигел пѣс(и)ми,
Пастира велика святигелска лѣка,
Монаховъ сладосте, хрестиянъ радосте,

15 Отче Николае.

Досить ты прослави(мъ) Господь всея твари,
Николае святе, в чудесех непоняти.
І ктождь і ктождь имя твое призоветъ святое,
На земли, на мори пребудеть воскорн

20 Теля предстатель.

Отче, отче, отче, драги помощниче,
Во бѣдахъ, тяжкомъ смутку скорій помощниче,
Привари ныѣ, сердечне волаемъ,
Ратуй, ратуй, до тебе вздыхаемъ,

25 Отче Николае.

Радуйся, священій, в неби почтеній
Патронъ великъ зѣло. Тебѣ наше тѣло
Служить всегда безъ всякаго вреда,
От ересь губящихъ²⁾, на насъ бравъ носящихъ

30 Изъбави воскорѣ.

И ктождь имя твое призоветъ святое,
В чудесехъ живяше, святій нерарше.
Ктождь ты, ктождь ты тилко имѣть за патрона,
Егоже не хвѣнетъ отъ Бога корона

35 На вѣки вѣковъ.

билей. 9. всезлати и необоримей. 10. Святія Троице. 11. все щедре.
12. И восхваляемо ныѣ святигел пѣс(и)ми. 13. Пастера. 14. хри-
стияном. 15. Николае. 16. прослави. 17. Николае святе, во чуде-
сѣх непоняте.

18—20. Кто ты толко имѣет за патрона,
Буди всѣи нам оборона
Твоя корона.

21. священниче. 22. во тяжком... скори вступниче. 23. на нас
ниѣ... вздыхаемъ. 24. волаемъ. 25. Николае. 26. священій и во
небѣ. 27. велик зѣло, ко тебѣ. 28. Служит без. 29. О ересе (!) гу-
блящих... носящих. 30. воскорѣ. 31. Ми тоже... признаем. 32. Ни-
колае святе, во чудесѣх непоняти. 33. Кто ты толко. 34. Ейже (!).

¹⁾ В рукоп. все щедре. ²⁾ В рукоп. губящихъ.

Ось як змінений текст сеї пісні у „Богогласнику“:

Трубѣи гласъ поднесѣмъ, пѣснь нову составимъ,
Во святыхъ святѣаго согласно прославимъ,
Поднесѣмъ, поднесѣмъ мелодію гласно
И совоскликнемъ пѣніе прекрасно
Свѣту Николѣу.

Аггелъ сый зѣмлennyй, челоуѣкъ небѣный,
Гражданинъ царствія, на землѣ чудесный,
Столицъ правыхъ вѣры непоколебимый,
Домъ преукрашенный и необоримый
Всесвятія Тройцы.

Господь всея тваріи велми ты прослави,
Іерарше свете, во святыхъ избравый;
Кто бо имя твое призоветъ воскресъ,
Предстаешъ во поможь на землѣ и морѣ,
Отъ бѣдъ забавляя.

Сиротамъ ты знаемъ скора предстателя,
Алчущимъ и нищимъ блага питателя,
Недужнымъ и болнымъ чюдна цѣлѣбника,
Узникомъ и плѣннымъ слава заступника
Тя призывающимъ.

Плавающимъ въ бурѣ правый окормитель,
Въ завистехъ, напастехъ еси защититель,
Душамъ же и тѣломъ данны благодати.
Кто иже подробну хтѣломъ изчитати?
Отгюдь не возможно.

Тѣиже, отче щедрый, драгий свашчєнниче,
Во бѣдахъ и скорбехъ общій помощниче,
Пріири, пріири на насъ, усѣрдно взываемъ,
Избави отъ всехъ нуждъ къ тебѣ воздыаемъ,
Тѣлный предстателю.

Прійми пѣсенное мало хвалєніє,
Воздаждь потребнѣйше благотворєніє,
Изволь отъ вѣчныя казни свободити
И безковѣчныя жиъни сподобити,
Вєліи чудотворче.

У згаданім збірнику ч. 181 в ще й друга пісня Теодора,
але в ній строфа з початковою буквою „е“ пропущена:

Тя пѣ(в)ми почтѣмъ, немолчними гласи, о неизреченна Дѣво
[Маріє;
Тисъ надъ в(с)ѣхъ святихъ вившєнна лєлѣе, подъ твои ноги
[падутъ царєе.

Тисъ ласки непребранна, Чистая голубице,
Тисъ Богу укоханна, Пречистая Мати,
Драгая ластовице, Не дай погибати,
Своя пѣвци сохраний.

О Монархине, имя твое слине, повсюду простр(е)ся неизреченно,
Что Марія Мати дастъ благодати во всякихъ потребахъ не-
Марія, Марія очыщаєть, Марія очи даєть, [сказанно.
Марія, Марія уличає(ть), Во всякой потреби
Марія, Марія воскрєшаєть, Приходяще к теби
Не от гнѣхъ посрамлєнь.

(об.) Древлє избранный істочникъ милости показася намъ з не-
[плодвой А(и)ни,
Не доумѣть всякъ умъ, како би изрече о сличности Пречи-
[чистой Панны.

И Лука потрудися, Сличности удивися,
Начерта, почудися, О неизреченія,
Пієнкости изумѣся, Будъ благословєнна
Отъ всехъ родовъ избранна.

О невачє(р)паємій кладязъ милосердія, подающе намъ все(г)да
[здравіє,

Всякъ, еущи (єт) бѣдахъ, не имѣ ванаго тоємо глагола: ратуй,
Марія защищаєть, Марія исполняєть, [Маріє.
Марія соблюдаєть, Марія Мати
Марія сохрєнаєть, Даєть благодати
Отъ (в)сѣхъ родовъ избранна.

Райскіє цвѣти, прєслична дєлѣя, кюте избраний, ирєкрасна роже,
Домє всезлати, кюте избранный, палато царєка, прєслична роже,
Прєчина дязима (!), Аби намъ била вина
Прєчина будъ до Сына, И отпущєнна
Прєчина ти єдина, И разрѣшєнна,
Осуди на вѣки. Амнѣ.

Зложив Теодор і віршу в честь св. Дмитрія (№ 4, 32а6):
Оя Соломєка яєвѣточ украсися, Память стрєстотєрца,
Роде земный, днєс возвєсєдєся, Дмитрєя миротєчца.

Егоже бокъ за Христа боденно, Сияюще паче солида
 Каплями абло прободено Во подсолнечная конца.
 Точит мира благодати, О велики Христовъ страсотериче
 Вѣрних лица умащати. Димитрие, честни вѣчешоше,
 О пророче дивни Исая, Буди вѣсѣмъ намъ предводителъ
 На источникъ водъ иты вспѣю, І во скорбехъ защититель.
 Сеже аде мира істачай Рачъ ся онае, святый, причинити.
 Страхомъ во вѣкъ. Егда во славѣ Богъ придетъ су;
 Да похвалимъ Димитрия главу, Испроси во горнаго трону [дяти,
 Христіяномъ пречудную славу, Наслѣди(ти) намъ корону.

Відомі є рівнож дві пісні Теодора в честь льокальних ікон. І так акростяхъ вказує на Теодора як на автора пісні „Иисусу Христу распятому в Поповцахъ“ (№ 21, 536—546):

Тецѣте, царіе и князи, патріарси со владыки,
 Священници со иноки, старцы, юноши со человекы,
 Притецѣте вси, зрите, съ небеси
 Богъ вѣсѣмъ явися и прославися.
 В Поповцахъ веси распятій,
 На престол до церкви естъ взятій
 И днесъ вѣсѣмъ благодать даесть.

Есть на престолѣ якъ Царь славы поставленій в церкви По-
 [повской,
 Чудами сливетъ такъ немало, вѣсть же вѣреща в коронѣ це-
 Російскіе страны, вси христіане, [сарской.¹⁾
 Зрите, в образѣ Христосъ скараній,
 Же солнце лучи²⁾ испущаетъ,
 Христосъ тварь чисту измѣняетъ,
 Кровъ из боку сточаетъ.

О чудо ужасное днесъ явися в Поповцахъ веси,
 Сотворитель, Богъ правдивій, подаесть усеѣмъ многи чудеса.
 Слѣпимъ очи даесть, хромыхъ исцѣляетъ,
 (В) всякой недужѣ вѣсѣмъ очищаесть.
 Слѣшѣтъ нишѣ вси кулно, странни,
 Собравшесе вси христіаны,
 Творцу воздадимъ пѣснь нову.

¹⁾ Рити і рия указують, що в первісній текстї стояло: в коронѣ полской. ²⁾ В рукоп. лучу.

Днесъ во твоємъ храмѣ Успеніи (sic), Дѣво, Сынъ твой, о
 [Панно, тварь измѣняше,
 Приводяще слѣпихъ предъ образъ, множествомъ паче громомъ
 [страшаше.

Кричить, бѣжить в бездну, ничтоже дерзну,
 Тако глаголетъ, слезне вопіетъ:
 Не муч мя, Иисусе, Сыне Бога живаго,
 Не вмамъ сотворити ничтоже злаго
 Сотворенію твоему.

О незлобный, крѣтко любимій Боже ласкавій и Царю славы,
 Тысь имѣешь мощь; иди бысь восхотѣлъ, сотер бысь усеѣмъ вра-
 Плаче, людіе вси, что за чудеса [гомъ главы.
 Творецъ що дѣетъ, такъ болѣзнуесть
 Терніемъ укоронований,
 У слупа тяжко бычований.
 За весь миръ Творецъ скаранній.

Руцѣ простеръ на крестѣ вѣсѣхъ Творецъ неизреченній,
 Которому бокъ пресвягій крѣпемъ прободеній.
 Долготерпеливій Царю единій,
 Даруй в храмѣ семъ, абы билъ спасенъ
 Волкъ прибѣгающій в потребѣ.
 Тому сподоби жити в небѣ
 Со святыми на вѣки вѣкомъ

Хоцєвський співаник Левидькихъ заховав і пісню Теодора Таврівський Богородиці (Н. Т. III. 367, ст. 133—37):

Tecite, wsy hrady u wesy.
 Yzbrannyye wsia łyky, caryie, władyky
 Wostocznyie strany u wsia chrystyiany.
 Kupno w swoim łyci wospoyte Carycy
 Sohłasno, prekrasno piśń nowuiu dneś,
 Że dneś Diwa czudna dila diiet w Tywrowi
 Y blahodat prosiasczemu daiet woskori,
 Twar czystuiiu yzminiaet wo swoim obrazi,
 Syiaiuscze na prestoli akyy wo czertozii
 Czystaia Diwyca, Bożaia Maty.
 Jest to roda czudna, buduczyy neplodna.
 Yzbra Boh Diwycy, Mater Władyczycy
 Yz matere ystoy z czrewa Anny czystoy.

Aky od czertoha pronže radość mnoha
 Y dneś na prestoli wosyia.
 Wsy tecite, proslawite Mater Carycu,
 Yzbrannu czystu Pannu, Diwu Władyczycu,
 Ze y mertwym żytyie czudesno daruiet
 Y wsy, o sežo icia prosiat, to skoro sprawuiet
 Czystaia Diwyca, Bożaia Maty.

O czudo neskudno yzreczy to trudno.
 Slipyie, chromyie zostaiut zdrowyie,
 Ynohda z wiązania, chotiaczy zbawlenia
 Od pohybelna rowa, prytek do Tywrowa
 Y pryspi ko Diwi Carycy.
 Slezne moły y opaly ieho weryhy,
 Da, wydiaczy czudo syie, wsy proslawyły,
 Ze Caryca y Diwyca, Bożaia Maty
 Yzobylno chrystyianom daiet blahodaty,
 Prytikaiuszczym wo chram toy.

Dneś wo chrami twoiemo, o Mychaile,
 Maty Bożaia czudesamy slyne.
 Dowolno to znaiem, nebesna Caryce,
 Żes Maty Bożaia odiianna w słońce,
 Syiaiesz na prestoli czudesno.
 Wostok, zapad, iuh y siwer sobrasza sia strany,
 Wsy stecit sia, soberit sia, wospoyte so namy
 Y wy, ryby morskyie, dwyzit sia sohlasno,
 Y ty, Melozyno, wospoy dneś prekrasno
 Na radost Carycy pisń prekrasnuu.

O drażayszaia Diwo, Monarchyne,
 Kto na tebe upowaie, nigdy ne pohybne.
 Ty iesteś drażayszaia pacze wsiakoy własty,
 W wsiakoy tuzi y neduzi ne daiesz propasty.
 Kto tebe na pomocz przyzwaiet,
 Altorysta, Diwo czysta, tebi przyzwaiet,
 Że twoy obraz w Tywrowi czudesno syiaiet,
 Ze stražduscze bez dwa hody iuż smerty ożydał
 Y blahodat od Carycy na sebi pryiał
 Y dneś zdraw zostaiet twoy słuha.

Ratuy nas, Diwo, pohybszych wo switi,
 Prosymo tia slezne (sic) wo wsiakom powiti.
 Yspraw pokoy państwu ta w polskoy koroni,
 Uprosy nam swoho Syna, sidiaczy na troni,
 Po smerty w nebesy wicze żyty.
 Nadeżda nasza, ko tebi wo wsiakoy potrebi
 Y czrez twoie molenyie budem żyty w nebi.
 Tokmo rey slowo skoro, to holowo
 Syn twoy y Car sławy wincem nasza hlawy
 Uwinczaiet w nebesy na wiky wikom.

Як щойно наведена пісня Теодора просить о спокій „в пол-
 ской короні“, рівнож і пісня Тиврівській Богородиці¹⁾, яка ввій-
 шла в „Богогласник“ з початком „Согласно крикнете“, має
 в останній своїй строфі прошення через Богородицю до Ісуса,

Да дасть въ полской коронѣ
 Мирно всѣмъ намъ прожити.

Одначе не можна вичтати в сих словах ніякої вказівки
 на час, в яким зложена ся богогласникова пісня Тиврівській
 Богородиці. В кождім разі відгуком інших пісень в слова
 „Смири главн Агараян“.

Цікавий у пісні один мотив. Наслідком чудес Тиврівської
 Богородиці

Люциперъ темнѣеть,
 Же такъ властвя не имѣеть,
 Стадь ся Сатанавлѣ..
 Отколь храмъ сей явися,

¹⁾ З поманика XVIII в. потіцької церкви холмської єпархії надрукував А. Лонгінов пісню Тиврівській Богородиці „Пречистая Дѣво Мати, Словенъ раю“. Через хибне відчитання тексту або пропущення в рукописі букви „в“ вийшло в тексті „у Тирови“ замість „у Тиврови“. Наслідком цього й невірне твердження, що „подъ украинской Тировой несоимѣнно разумѣется мѣстечко Тирава близь Сапока, на ю. з. отъ Перемышля“ (А. В. Лонгиновъ, Червенскіе города. Историческій очеркъ въ связи съ этнографіей и топографіей Червоной Руси, Варшава, 1885, ст. 365). Запис сей пісні в уст лірника подає за „Подольскими єпархіальными вѣдомостями“ (1889, № 7) „Кіевская Старина“ (т. XXV, ст. 238). Приходить ся пісня і в співанику № 1.

Оттоль бѣвъ постыдѣся,
Тренещуще рыдаеть,
Во тартаръ отбѣгаеть,
Вѣднимъ пакостити людемъ престаеть.

XV.

У почаївських виданнях „Богогласника“ є дві пісні з акростихом „Василій“. Одна з цих пісень, а саме молитовна до Богородиці „Всѣхъ Царице, Владичице“ заховала акростих вповні. Друга вірша св. Михайлови „Вониства небеснаго силы“ має акростих поцесований. Вірші цього автора ввійшли рівнож з змінами до „Богогласника“. Доказом цього друга з агаданих пісень з повним акростихом з співавника „Національного Музею“ у Львові ч. 61 О (296—31а):

Вониства небеснаго сили Михайль святий воевода.
Черезъ него по бунтахъ у небѣ сталася совершенна угода.
Кто яко Богъ — крикнувъ, поклонимся,
Вси купно смиренно молимся,
Того естъ небо и земля Творца,
Царствію его не будетъ конца.

Ангели Михайла вожда согласно вси послушаютъ,
Честь, хвалу во вышнихъ сѣдашу во пѣсняхъ достойно отдають.
Святъ, святъ, святъ Богъ еднвъ во Троицы,
Духъ святий со Сыномъ во Отцы
Хвалимъ ихъ будетъ во вѣки
Ангелами со человекъи.

С нами Богъ — покорни ангели мовять: Михайле гетмане,
Вонимъ твой совѣтъ исполненный, противныхъ враговъ соборъ
Нехъ идуть въ огнистое море, [нехай гине.
Тамъ будетъ имъ вѣчное горе,
Нехъ летять, якъ дождь со небесе,
Во подзємнія и темнія тараси.

Исаіа пророкъ то глаголетъ, что ся уже прежде вѣкъ стало,
Денница спадеть со небесе, со нею злыхъ ангеловъ немало.
И яко риза очервлена
Не можетъ бити убѣлена,
Такъ духи нечистів, зліи
Южъ не могутъ бити благіи.

Люциперъ, найвишше створена, помисливъ равень бити Богу,
З найвышшаго престола в небѣ учинилъ себѣ во адъ дорогу.
Гди Михайль порвался до меча,
Люциферъ, в долъ летячи, кричалъ:
Горежъ намъ южъ на вѣки буде,
О страшливій Божій суде.

Имѣйможъ вси Михайла предвизбранна за патрона.
Онъ естъ всѣмъ вѣрнымъ христіаномъ от враговъ душевныхъ
Онъ мечемъ враги проганяеть, [оборона.
Тарчею от бѣды заступаеть,
Онъ важить зліи и добріи дѣла,
Когда душа виходить от тѣла.

И наша гди от тѣла душа будетъ ся зѣломъ разлучати,
Рачъ в той часъ, святий Михайле, грѣшную душу ратовати.
Хоть чого до ваги не стане,
Просимъ тя грѣшній непрестанне,
Сокруши діаволекъ сѣти,
А дай (в) лице Боже въ небѣ глядѣти.

Апокріфічний мотив про струченне Люципера за гордість з неба до пекла задержав ся і в богогласниковім тексті. Вірша починаеть ся:

Вониства небеснаго свлы Михайль святий воевода,
Черезъ него во демонской брани совершенна сталася згода.
„Кто якъ Богъ“ — рече, поклонѣмся,
Вси купно смиренно молѣмъ ся.

Послухали ангели своего гетьмана, а непослушні зліи духи
пішли до пекла.

Люциперъ честиѣишій во тварехъ помисливъ равень быти Богу,
Зъ найвышшаго престола въ небѣ вчинилъ себѣ во адъ дорогу.
Едва бо Михайль мечъ прія,
Гордый князь въ адъ слетѣ, вопія:
Горежъ намъ уже во вѣкъ буде,
О праведнѣишій Божій суде.

Вірш з акростихом Василія є більше; не вільні вони від апокріфічних налетів. Зложив сей віршописець і пісню „на рождество с. Іоана“ (№ 12, 126—136):

Всемирныя радости церковь исполнься,
От неплодной Іоанъ преславно родыся.

Страны вся окрестныя Во рождествѣ святого
Полны быша веселыя Пророка великаго.

Архангелъ се Гавриилъ съ небесы благовѣстилъ,
Бо¹⁾ совѣтомъ бывше(м), рече, Богъ насъ посѣты.
Зачать сына во старости Всего мыра свѣтыло,
И породы во радости Богу и людемъ мыло.

Старый святой Захарыя за неудобнѣ нынѣ
Глагола архангела свята, сего рады онѣмѣ.
А во время рожденья Отверзъ уста на хвалу,
Исполныя хваленія, Зачать Христу Пану.

Имя ему Іоанъ начерта на дощцы,
Посла Елѣсаветъ жевѣ и пророчицы.
Втомъ абіе прорыцають, Іжы посѣны люды
Благословенъ Богъ свѣвають, И от ада свободы.

Лыкъ пророческій лыкуеть въ рождествѣ святого,
Іжы естѣ совершеніе закону сѣновскаго (!).
А початокъ благодаты Прешествія Христова.
От Іоана естѣ завязаты Всѣмъ радость готова.

Іоанъ пророчы и Христовъ Крестыгелю,
Молыся выну за намы ко своему Спасителю²⁾,
Бы даль время до покуты³⁾, Где ест радость вѣчная
А по смерти в небѣ буты, Добрымъ зго(то)ваяная.

І мы вси купно днесъ сердцымъ (!) хвалѣмо Бога,
Же чрез Іоана до неба дорога
Всѣмъ вѣрнымъ показана, Всѣхъ вовесы до неба,
Чрез покуты обѣщана, Где вѣчны жыты треба.

У співанку № 21 (117а6) вилляля акростих отсю віршу
„честному кресту Господню“ сьогож автора:

Воспойте вси днесъ пѣсь вову
Кресту пречестному такову:
Крестъ христіаномъ похвала,
Крестъ вѣрнымъ царемъ держава,
Наша слава.

Аще естѣ древо крестъ святой,
Билъ на немъ Творецъ распятій,

¹⁾ В рукоп. Во. ²⁾ В рукоп. насытеля. ³⁾ В рукоп. покуты.

Претеривль раны за нашъ грѣхъ,
Избавль отхланы насъ усебъхъ
Вѣрующихъ.

Сего ради в храмъ сей тецѣте
И людіе вси днесъ рецѣте:
О, чудо велие явися,
Се всѣмъ спасеніе открися,
Смерть умертвися.

И Ева от древа прел'егися,
Адамъ под дровомъ крестися,
Дровомъ из райа изгнаній,
Дровомъ крестнымъ к раю призваній
Из отхланы.

Люциперъ печелній тескѣветъ,
Же такой власти не мѣветъ.
Христіяны, в длави плещѣте,
Же врагъ побранній, рецѣте,
А крестъ славѣте.

И ви, собрании, лыкуйте,
Со нами купно праздну(в)те,
Вострубѣтъ в трубы со нами,
Во труби златомъ ковани,
В сей день славній.

И ви, священницы со лики,
Со избранными музыки,
Кларвцы и пѣвцы, не стойте,
Пѣсь нову Богу воспойте,
Органы стройте.

В цитованім уже співанку Милченевича „Кантики“, списанім у Станиславові 1794 р., знаходить ся отсю „Пѣсь Вскресенію Христову“:

Вскресъ Христозъ днесъ, Предитеча вопіетъ:
Раздрушяв Адъ весь Господь, Царъ славы, грядет,
И сущыя возведе, Ада разоритель,
Звѣнцу имъ подаде. Смерти побѣдитель.

Адама свободи
От адскої побѣди,
За руку воспріявїи
Съ собою повїи,
На небеса возведе,
Вънець подаде,
Освященъ кровїю
Пренайдорожшю.

Сошедїи съ небесе
През смерть свою нас спасе.
Вчера былъ погребенный,
Въ гробѣ положенный,
Днесъ смертію смерть поправъ
И въ гробѣ даровавъ
Живот будущимъ,
Древле жажущимъ.

Из мертвыхъ воставїи,
Знакъ звѣтства прїавїи,
Крестъ четвероконечный,
Клейноть драгий, пречестный.
Прогонитель демоновъ,
Освященъ Христомъ Паномъ,
През которїи Адъ стенетъ
И горко рїдаеть.

Написанъ Василь Пашковскїи і псалму св. Дмитріеву,
доказомъ чого співаникъ Дмитра Левковського.¹⁾ Крім того
переложивъ на нашу мову відому коляду „Въ яслахъ ле-
жить“.

У співаннукъ Левковського відріжнюють ся виразно двохъ
авторівъ: Василя Пашковського й „ерея Пашковського“.²⁾ І коли
покійний Петрушевичъ відчитавъ у співаннукъ акростихъ Пашков-
ського в вірші на Великдень, се буде або наведена щойно
пісня на Великдень з акростихомъ Василїи або инша з такимъ
самимъ акростихомъ.

¹⁾ А. Петрушевичъ, ор. сіт. ст. 103.

²⁾ А. Петрушевичъ, Сводная галицко-русская лѣтопись
съ 1700 до конца Авг. 1772 г. Ч. I, Львів, 1887. ст. 211.

Лекто(го)ръ возглашаше,
Жаждомъ проявляше
Христово востанїе,
Святыхъ свободженїе
Отъ Ада пекельнаго,
Вел'орїба онаго,
Пришедшаго къ намъ,
Явл'шагося женамъ.

Іудова земля,
Днесъ вся себѣ внемли,
Же ся длятого родилъ,
Аби святыхъ свободилъ,
Древле умирающихъ
И до Аду идущихъ
В пекельнїе муки,
В демонскїе руки.

И вїйде къ Отцу,
Неба и земли Творцу,
Паки прїйдетъ судити,
Мертвыхъ от гробъ будити,
Правїе мертвыхъ дуелъ,
Грядѣте днесъ къ мнѣ вси,
Азъ упокою вы
И себѣ прїйму вы.

Правда, у співаннукъ Левковського названий сей вірше-
писецъ Базилїемъ, але се не зносить зробленого здогаду, що
більше, ідентичність Василя з Василемъ Пашковськимъ, здасть ся
менї, стверджує, бо саме в співаннукъ № 9 (76—9а) в отса
„Пѣнь свѣтоваѣ“ з акростихомъ „Базилї“:

Благодаримъ тя, Создателю всего свѣта,
Же съ намъ здарилъ м(в)огаи лѣта

Прожити безъ отвѣта.

Вси днесъ блажимъ тя, не отрини милости твоей,
Пощади насъ своихъ дѣтей,

Да прославляемъ тя.

Буди тебѣ хвала, честь и слава
Отъ всѣхъ насъ на всякъ день и часъ,
Прїйми мольби, Отче благий,
Боже Сине, Душе святїи,
В Тройци єдини.

А(г)в(н)че пресщедрий, терпѣль єси за насъ страсти,
Не дайжь(дѣ) врагомъ в руцѣ власти,
Избавъ отъ напасти.

О милостиве, прїзри с небесе, сидай горѣ,
Услиши плачь вѣр(ив)ихъ вскорѣ,
Не даждь пропасти.

Ми твои раби, пощади,
Не погуби насъ во огненїи часъ,
А еще и достойни тяжкой муки,
Не о(т)давай врагомъ в руки
Ради своєи имена.

Зрите уси днесъ, коликии отъ врага чавѣти,
Како препинають єсти,
Хотятъ поглотити.

О чудо чудесъ, оплакани лѣта и години
Осьмой тысяца, а нинѣ

К(о)гожь можетъ стерпѣти?

Гоненїе, стѣрахъ, тѣснота
Отъ всѣхъ стравъ на христїанъ,
Заковъ вѣри святой и спа(сенїе).
Разни анѣтихристомъ южь надщени,
Умомъ помѣраченни.

Илия пророкъ мѣлъ от Бога посланъ бити,
Даби вѣру утвърдити

Предъ антихристомъ.

От запада на востокъ антихристовъ лживи
Пророкъ немилостиви, жестокий,

Прельщаютъ (ї) отолъ вни

На хрестиявъ. Каждый станъ миръскій
И духовный, горъдостн поболѣвий.

За роскоши свѣта и гонори

Кланяють ся болвановѣ.

Горе, горе будетъ таковымъ.

На основі сказаного думаю, що вірші з акростихом „Василій“ у „Богогласнику“ треба приписати Василю Пашковському, а признані йому дром Щуратом дві вірші в „Богогласнику“ з акростихами „Пашковскій“ і „І. Пашковскій“ се твори нишого Пашковського — Івана.

XVI.

З відомих досі авторів богогласникових вірш заступлений у співанику Івана Пашковського також Іван Моравський „Пѣнею Николаю“ (35а—36а):

Иливаеши чудеса миру,
Архерею, кто крѣику вѣру.
Тебе сердцемъ испрашаемъ
И на помощь тебе призываемъ,
Чудотворче Николае.

Не вѣмъ, кую похвалу дати,
Кими пѣснями тебе вихвалити.
Сердцемъ твою проникаемъ
И на помощь ты призываемъ,
Алилуа вси спѣваемъ.

Обранъ еси от Вишняго
На Арию, стерти главу его.
Ми же сердцемъ и уснами
Вопиемъ ти, Николае,
Радуйся, священная главо.

Миру всему миро многоудно
Лиши, отче, неоскудно,
Врачъ, заплати не требуя,
Полезное всѣмъ даруя
Притѣкающ(им)ъ вѣрно.

Агрикъ тебѣ воиняше,
Со Евлавлемъ глаголаше.
Со ан(г)ели лкучеши,
Старимъ крѣпоет даруеши,
Лукавъ язкъ связуеши.

О велики чудотворче,
В бѣдахъ, скорбѣхъ скорн по-
[мощнече,
Врачъ, заплати не требуя,
Полезное всѣмъ даруя
Притѣкающимъ вѣрно.

Радуйся, отче святителю,
Всѣхъ слаголъ небеснихъ стро-
[ателю.

Ратуй, ратуй во ден суда,
Моли Творца, на(й) бѣзомъ па-
Святителю Николае. [губа,

Подаждь брани на варвари,
Круши силу шатавомъ органи,
Отче отцемъ Николае.

Кими пѣснями тебе вихвалити,
Токмо думу в опеку отдати,
Призри на насъ во ден страшнй,

Вся ко храму прибѣгаемъ,
Под ноги твои глави прикла-
[няемъ:

Благой Творца в судъ напросни,
Даждь, аби си всѣмъ намъ
[свасти.

Як текет отсеі вірші відбігає від богогласникового, так і текет вірші Рознягю „И ктожъ такъ запамяталій“. Як автор указаний у „Богогласнику“ не Іван Моравський, а Іван Муравський. Се свідчать, що автор не був відомий редакторам. Перехрещенн Моравського на Муравського вийшло через переробленн первісного тексту, в яким виходить акростих: Моравскі. Доказом цього текет співаника № 21 (51а—52а):

І ктожъ такъ запамяталій,
Ктожъ твердѣишій над всѣ ска-
Зряще на Ивуса раны, [ли,
Же такъ збитій, зморованій

Множество вань клеветаху,
А потомъ к Пилату волаху:
Крижуй Маріина Сына,
Христа и Назаряина,
Волають.

Огородокъ, тисъ граде славній,
Втебѣ видокъ всѣхъ мукъ явній.
Провръ Избавитель свѣта,
Же имать въ тридцять и в три
Умертв. [лѣта

Обачъ, кождѣй человекѣ,
Палатъ слова тѣ рече:
Не повиненъ онъ естъ смерти,
Горе невнане умерти
Синови.

Ахъ, Отче, аще возможно,
Нехъ идетъ чаша тая тощю.
Дондеже скорблю душею,
Южъ днесъ з волею твоею
Буди мнѣ.

Райскіе древа усихали,
Скали, опои падали,
Солнце во тму премѣнися,
Луна во кровь претворися,
Плачмося.

Народъ тогда весь собрался,
Скоро на Христа шатался,
Хоташе его цѣвнати,
А потомъ с(т)родзе убити
На крестѣ.

Ахъ, чловеце, ужаснися,
Зряще, горко прослезися,
Твой Панъ збитій, зморованій,
На смерть тяжко изказаній
Певнине.

Вострепета округъ свѣта,
Страшніе, похмурніе дѣта.
Панъ над пани укоханній
Висить южь укривованній
На крестѣ.

Сотрасль землю и смуті ю,
Умеръ, сирю оставі ю.
Плачмо вси христіани,
Зраце на Ісуса раны
Слезаше.

Мирович уважає Івана Моравського черцем єзуїтського ордену. Признає його автором релігійних писань, виданих у 1700 р. н. з. „Ambona Ducha świętego do serca mówiącego“ й „Namowi Ducha świętego na pustyni bogomysłnej“.¹⁾ Правда, в „Богогласнику“ є пісні, але польські з надписами „dzieło zakonnika towarzystwa Jezusowego“, правда також, що видавець наведених двох писань Іван Моравський був єзуїтом²⁾, як єзуїтом був і якийсь Іван Вольський³⁾, одначе говорити про їх тожсамість з авторами богогласникових пісень нема ніяких даних. Зрештою вірші з акростихами обох цих віршеспісців появляють ся у співаниках розмірно пізно (в найстарших співаниках їх нема), а польські жерела не говорять нічого про їх віршеву діяльність.

З вищих авторів богогласникових пісень є у співанику Івана Пашковського по одній вірші Бардинського (власливо Бардиного) й Івана Гешницького. На другій до половини захованій картці співаника в теперішнім стані є в часті заховані сі строфи богогласникової пісні Западонецькому св. Миколаєви з початком „Море тя чудеса“, які відповідають чотирьом останнім строфам богогласникового тексту сеї вірші. У співанику дають

¹⁾ Мировичъ, ор. cit. ст. 54.

²⁾ Józef Brown, Biblioteka pisarzy asystencyi polskiej Towarzystwa Jezusowego, Познань, 1862, ст. 284—287. Походив з нивішньої Галичини. До єзуїтів вступив в 18 р. жиятя 1651 р. Був професором філософії, математики й теології й на поручення польського короля Івана III мав диспути з православними. Вичислено тут 26 його писань. Умер 1700 р.

³⁾ Тамже, ст. 427. Уродив ся також на українській землі Умер 1729 р.

К тому кожній усумнися,
А о грѣсехъ своихъ попецися.
Дай отраду Хрвсту Пану,
Онъ дастъ милость пожадану
Богъ щедротъ.

І днесь отдай сердце Богу,
Пойдешъ в спасену дорогу
Тамъ, где аггелскіе лики
Святъ, святъ, святъ Господь
Спѣвають. [Богъ на вѣки,

вони кінець акростиха ...пські. З початку вірші є у „Богогласнику“ ще п'ять строф. З віршеспісців, що їх вірші досі не відомі в „Богогласнику“, є тут плоди пера згадуваного вже Медницького, автора пісні на тему сирітської долі Е. Левницького, далі Костецького й Васіяна Бро...

Вірша Е. Левницького св. Михайлові „Архистратигъ умныхъ силъ воевода“ з подвійним акростихом, надрукована в замітках „З культурного життя України XVII—XVIII вв.“ (стор. 42—43), не одинока пам'ятка його віршованія. У співанику бібліотеки Оссолінських ч. 3586 є така пісня св. Миколаєви (№ 25, 56—6а):

1 Аггелъ хорп воспѣвайте¹⁾,
Людіе, днес пред им грайте.
Николая велегласно,
Чудотворца, о, прекрасно
5 Пѣс(н)ми почтѣте.

Во спѣ цару изьявляет,
Евладію возвѣщает
Невиннае испустити
И мечъ страшній отдалити,
10 Бога хвалити.

Нами пѣс(н)ми ты днес, отче,
Вси похвалим, чудотворче?
Християне утѣшает
И чудеса изьяляетъ
15 Во мирѣ преславно.

Тя Арію обличилес
И в ланиту ударилесъ,
(Николае), отче святый,

От тя Арія трекляты
20 Срамоту прийм(ует).

Отче, отцем предизбранне,
Церквам стров(телю данный),
О(т) потогу избавляетъ
И до неба проважает
25 Вѣрующих ему.

Рачся за нами ставити
Ко Богу, отче, (збавити)
От противних всѣхъ нас страны,
Подаждь помощь во день брані,
30 Да не погибнем.

Егда схочетъ Богъ судити
И по дѣломъ всѣмъ платити,
Тогда бисмо в небѣ жили,
Его сполне вси хвалили
35 Во вѣк вѣка со святыми.

[Finis.

¹⁾ Відміни тексту в № 11 (30аб) такі: 1. возиграйте. 2. Вси люде, воспѣвати. 3. велогласно. 4. и прекрасно. 5. Пѣсьми почтѣти. 7. Авлавію. 8. Невинна. 11. Къими пѣсьми.. отчы. 12. чудотворчы. 13. Християны утѣшаяй. 14. Чудеса изьяляй. 15. В мирѣхъ днесъ. 16. обличылись. 17. ударылись. 18. отчы. 19. О(т) тя Арія проклятый. 20. Срамоту встрѣчуе. 21. Отцемъ отче предизбранный. 22. стротиллю. 23. изьяляитъ. 24. вивоаджаетъ. 25. тебѣ. 26. Рачъ за нами стати. 27. Бога Отца ублагати. 29. в день бранны. 30. рохубнум люді. 31. схочет. 34. сполнѣ. 35. На вѣки вѣков(н)ъ.

Як звучить прізвище Васіяна Бро..., може відкриє який свіжий співаник. Його „Пісн на Преображенне Господне“ різнить ся навіть розміром від тексту, надрукованого в „Угроських духовних віршах“ В. Гнатюка (ст. 186—87). Текст співанка Ів. Пашковського отсей:

Велимъ гласомъ и ужасомъ днес, Давиде, викрикай,
Мову свою южь давню з радостію поеторай.

Фаворъ, Ерменъ о имени,
З твоей пресвितой пламени
Гойне возрадуемъ.

А гдежь твои древнии гусли, днес на нихъ нинѣ заграй,
Хоч старими, лезъ святими арфами провозглашай.

Гдесе глаголь твой сполняеть,
Правдою ся називаеть
Всѣмъ будучимъ яветвенно.

Снонскую любъ святую гору Фаворъ славную
Преждаеть (1), вившаеть от Бога днес даную,

Котрий на ню виступивши
И на ней ся воцаривши,
Днес преобразуется.

Истину тежь непремѣну Фаворъ всѣмъ показуеть,
С фѣгурою тас(м)яною самъ ся южь презентуеть.

Правда теперь триумфуеть,
Богъ, котрий ся доказуеть
Днес на Фаворской горѣ.

А на бокахъ на облакахъ со Мойсеемъ Ілля,
Где страшливий, прорасклявий (1) свѣтъ е небесе восня

Петръ, Іаковъ под святою
Со Іоаном(м)ъ горою
От явности уяли.

Бо гдижь лице яко слонце от явности сияло,
Жаючого, будущаго Бога в тѣлѣ вказало,

Же явѣше Богъ сияеть,
Слонце весь свѣтъ просвѣщаеть,
Тилко же плоть закрило.

Ризи свои найбѣдѣйшѣ явни показуеть,
Бозтва своего предвѣчнаго хвалу нам презентуеть

И невинность гербъ свой маєт,
Ясностю ся заставляеть,
Котрий долго тримасть.

О святая найявѣйша горо, гдижь ты обибралъ,
Бо (а) своими угодними на тебѣ ся показалъ.

Годно би ты небимъ явати,
Поневажее годна мати
Бога на своемъ тронѣ.

XVII.

Сам власник співаника, про який отсе була мова, полишив у нѣм ледви три виразні слѣди своєї віршенної штуки. Дня 10 вересня 1764 р. написав віршу в честь св. Миколая „Помрачнѣ часи, днес ся вяснайте“ (з культурного жита України XVII—XVIII вв., ст. 44—45). Дня 2 січня, здаеть ся, 1766 р. зложив віршу на Богоявленне „Іерей днесъ зъ крестомъ градетъ“ (з культур. жита, ст. 45—46). З світських писанъ певна е його пісня, написана 1764 р. „Покижь думати, Боже, дай знати“ (з культур. жита, ст. 58—59). З записок у співаннику довідуюмо ся, що буз „бакаларом предградским“ і певно пізнійше вже мяшковецьким парохом правдоподібно в Тернопільщині. Писав вірші й за часів львівського єпископа Біланського.¹⁾ Про щасте для нього просить св. Миколая у закінченню отсей піснї (№ 3, 44а—47а):

1 Chwałę ty choszczę wozdaty,
Sohłasno pisanъ zaspiewaty,
Archiereie, pastyrę dobry²⁾
Słowesnych owec, iesteś wyborny.
5 My k tebi smyrenno wsy przybahiem
Y so szezamy tia upraszaiem,
Zastupy, sochrany
Ot zła chrystyiany,
Nykolaie.

¹⁾ Постановленне Петра Біланського на львівського єпископа відбуло ся 12 вересня 1781 р. у львівській святоюрській церкві.

²⁾ Відміна тексту співанка № 21 (1295—1316) такі: 3. добрий. 4. словеснихъ овецъ тисъ естъ виборний. 5. къ тебѣ усердно. 9. Николое. 10. мірлікійскій. 11. Тисъ естъ. . міркій. 12. Радость...

- 10 Ierarcho myrlykiyski,
Tyś utiszitel myrski,
Radość szeziaszczych, nahich odežda,
Wo bidach y skorbech iesteś nadežda.
Otwerzy dweri myloserdnyia,
15 Uprosy wicznaho spasenya
Wo Troycy sławymaho
Boha iedynaho
Dla nas hrisznych.
- Prawyło wiry, krotosty,
20 Zhasyleś newirnych zlosty,
Ariia luta y bezumnaho
Werhl iesy dobre posramlennaho,
Ohnenna slowesa yspuszczaiia,
Sawelyia pod nohy sokruszaiia,
25 W Nykiei so otey,
Klaniaty sia Troycy
Nauczyleś.
- Anhelom sobesidnyce,
Prewelykiy czudotworcze,
30 Zwizda preswitlych, w noszczy błudiaszczych,
Wsich oswiszczaiiesz wirno molaszczych,
Na zemly, po moru sposobstwuiesz,
Nawalnost szatańsku prohanaiiesz,
O swityło neba,
35 O radosty myra,
Nykołaie.
- Szafuiesz złatom prymnohim
Trem diwam y wsim ubohim.
Ne dopuskaiesz brak skwerny znaty
40 Y wspomahaiesz, otcze preświaty.
O predywnaia radost iest starcu,
Triiech diw z płoty rozdenneu otcu,

нагихъ. 13. В бѣдахъ. 14. Отвори двери милосердія. 15. спасенія. 16. Въ Тройци. 21. Арію. 22. долу посрамленнаго. 23. пелущай. 24. Саведію... скрушай. 25. В Нікеи. 30. Звѣдо. 32. и мору собствуюши. 33. Навальность шатавску. 34. небу. 35. радосте міру. 36. Николае. 37. пренногихъ 28. убогимъ. 39. скверній. 40. пре-

- Już wsieh wraz winuiesz,
Czystość zachowuiesz
45 Neskwernuju.
- Kormytel iesteś alczuszczych,
Utiszenie płaczuszczych,
Bolaszczych wraczu, czudes ystocznyk,
Syrotam, wdowam iesteś pomosznyk,
50 Mładęcew krotki nakazatelu,
Starych, nedużnych ukripytelu,
Ruku nam podaiesz,
Ot bid zastupaiesz,
Nykołaie.
- 55 Ohnia, trusa, mecza, hłada,
Wsiakaho yzbawy wreda,
Błahay za nami Chrysta raspiata,
Kotraia myłość iest neponiata,
Usłyszny nas molaszczych sia tebi,
60 Bysmo mohły so Chrystom zyty wo nebi,
O wseblahi otcze,
Teply zastupnyce
Nykołaie.
- Wostok, juh, zapad y siwer
65 Czudes twoich już iest wiren
W branech, w powitrach y w nahłoy smerty,
W tuhach smertelnych ne daś umerty,
Pomahay nam, uhodnyce Boży,
Y sochraniay ot myrskich miateży,
70 Jako mužey tryiech
W temnycy sidiaszczych
Yzbawyleś.

святій. 42. с плоти рожденна. 43. Вравъ всѣхъ южъ. 44. Чистост. 46. алчущимъ. 47. Утѣшеніе плачущихъ (sic). 49. помощникъ. 50. Младенцевъ кроткій. 51. Старицъ, недужныхъ. 52. Руку всѣмъ. 54. Николае. 57. нами. 48. Котраго милость. 59. Услыши молящихъ ся. 60. съ Христомъ жити в небѣ. 61. всеблагій. 62—63. Скорій помощникъ Николае. 67. Въ грѣбахъ (!)... не даешь смерти. 68. Божій. 69. мірскихъ. 70. тріехъ. 73. Николае. 74. Сердце ты,

Swiatytelu Nykolaie,
 Serce, myśl moja tja znaie,
 75 Ze skory iesteś w prozbach pomoszyk,
 Ne otchodyt wsiak ot tebe loszcznyk.
 Pohody nepryiatelem jazyki,
 A nam prawowirnym władyki
 Dažd rychło doždaty,
 80 W myri ohladaty
 Szczastywe wsim.

Куму pochwalnymy wincy
 My k tebi wospoiem piwcy,
 Raduy sia, otcze, pastyrem hlawo,
 85 Iereyskaho czyna pochwalo.
 Uprosy u Boha Bielańskomu
 Petru, pastyru chrystyiańskomu,
 W szczastiu wik prožyty,
 Wrahow połumyty
 Pod nohi wsich.

З нагоди посвячення Петра Білянського на львівського єпископа зложив Іван Пашковський віршу св. Миколаєви (№ 21, 130a—131a):

Хто патрона потребує,
 Нехай вѣрне приступує
 Въ храмъ святаго Николая, знайдець благая.
 Онъ разуму навчаєть,
 На путь правій наставляєть,
 Во глубинахъ и въ бистринахъ руку подаєть.
 Но молнея умилно,
 Вилій слези весилно;
 Що схощєшь одєбрати,
 Готовъ ти будєть дати.

мысль моя знає. 75. Же скорій. 77. неприятель. 78. правовѣрнаго владыки. 79. Дажь скоро. 80. Въ мітрі. 82. Кіми похвалними. 85. Іерарскаго. 86—87. Упроси у Бога Левѣцкому¹⁾ пастиру христіанскому. 89. Враговъ покорити. 90. ноги.

¹⁾ Вільно місце на імя; очевидно, переписчик не знав, яке імя Левецького.

Онъ ликуєть и царєтуєть въ небѣ со святитєли.
 Помилуй мя, Николає,
 Ідвижъ тѣ миръ весь прославляє
 И я бѣдній, непремѣнній твой вѣрній слуга.
 Дажь ми всегда памятати,
 Би Бога не ображати,
 Притѣкаю, непрашаю тѣ яко мога.
 Чудєсь много прєллалєсь
 И тепєрь не престалєсь,
 Ідвижъ тѣ кто упрашає,
 Рыхло помощь дознає,
 Ижъ въ хоробахъ и въ жалобахъ, въ смуткахъ потѣшаєшь всѣхъ.
 Алшущихъ насъ всѣхъ укрѣпи,
 Въ бранєхъ, въ скорбєхъ вразѣ посѣти,
 Прєвелнкій чудотворчє, пастиру добрій.
 От нагости и напасти,
 От напрасной всегда смєрти
 Оборони и свободи, отчє прєсвятій.
 На колѣна впадаємъ,
 Помощи твоей жєлаємъ,
 В день и в ноци просиєє,
 Со слєзами моляєє
 В той святиѣ всегда, нинѣ и въ каждой годниѣ.
 Шатанскія навалности,
 Отганяй ихъ от насъ злєсти
 Непремѣнно, вождєлѣнно в каждой годниѣ.
 Нєгодниѣ молби мои
 Прєвєлаю в руцѣ твоє,
 Хотяєє тѣ ублагати яко синѣ блудній.
 Прійми мя заблужденна,
 Очиєти зло и скверна,
 В тебѣ надежда моя,
 Токмо нехъ ласка твоя
 Очищаєть, просѣвѣщаєть въ мирѣ многогрѣшнаго.
 Ко Господу помоляєє,
 За нами тежъ причинєє,
 Печаль в радость нинѣ в сладость вскорѣ премѣни.
 Ко прєнайсвятѣйшой Дѣвѣ,
 Прєнайласкавшой Маріє,

Та єдина свого Сына рихло умолить.
 Вразъ с тобою, Царяца,
 Благайтежъ Бога Отца,
 Бисмо в мврѣ прожили,
 Тронъ его вси хвалили,
 Що години вѣрнии сини прагнемъ вси умилно днесъ.
 О глубина той щедроти,
 Незмѣрима святость цноти
 Яко жрудла необлудна нань изливаешъ.
 Слабихъ, хромихъ подвшашъ,
 Младимъ память, разумъ даешъ,
 Неправедна брака скверна вѣснмъ забраняешъ.
 Даешъ злато дѣвнцамъ,
 Тремъ несквернимъ агницамъ,
 Якъ отецъ ихъ вѣнуешъ
 И чистость заховуешъ,
 Путь временній, превиборній показуешъ сиротамъ.
 В лѣто року тисящнаго
 (Сѣмъ сотъ вѣснмъдесятаго¹⁾
 Щедротами, молитвами святый²⁾ Николай
 Пастыря намъ поставляєть,
³⁾ оглашаєть
 В мѣстѣ Львовѣ катедровѣ въ церкви достойно.
 Когноменумъ (Бѣлянскій)³⁾,
 Пастырѣ каоолическій,
 Нехъ панує дознойне (sic)
 Вѣкъ щасливе коханій,
 Всеусильно, вождельно жиче твой вѣрній слуга.
 Смиптрь, жезель метрополѣтанск(і)й
 Презентуєть ѿиондѣъ (Бѣлянскій)³⁾
 Въ рукахъ славно в мѣтрѣ явно на главѣ святой.
 Южъ дѣвствуєть, трнумфуєть,
 Желаящихъ посвящуєть
 Въ мѣтрѣ зѣло и всецѣло при вгодности той.
 Дажь, святій Ніколає,

¹⁾ В рукоп. осмсот, а далі лишене чисте місце. Доповнення з иншого співаника.
²⁾ В рукоп. сѣши.
³⁾ В рукоп. чисте місце.

Яко онъ ты спрашає,
 Би могль спокойне жити,
 А потомъ въ небѣ бити¹⁾
 И ми просимъ, да относимъ ласки твоей на вѣки.

З кінця XVIII до початку XIX стол. походить одна його вірша на Великдень. Цікава вона не тільки апокріфічним мотивом входу Христа до пекла, але й виразним натяком, що в часі грози з боку Наполеона йому ходило передусім о спокій на Поділю. Видно се з закінчення отсього тексту (№ 21, 726 – 736):

Істинно Давидъ фалміста
 Проповѣдъ своимъ уста.
 Во вечеръ плачъ бысть, заутра радість,
 Дозналисмо вси днесъ тую сладость.
 Недавно ляментя отягченни,
 А теперъ радости наповненіи,
 Гди Христосъ от гроба,
 Панъ, наша оздоба,
 Днесъ воскресє.

Поклонѣмєя воскреснєму
 Христу, Царєви нашєму.
 Той смерть упряднєвъ, насъ всѣхъ ввеселівъ,
 Адама, праотцевъ из тмы вибавилъ,
 Врата мѣдяная вся сокрушилъ,
 Смонъ пекелній барзо ся засмутилъ.
 І ми вси людіє
 Днесъ воскресєніє
 Праздуємо.

Аще утѣха на земли,
 А в небѣ далеко вел'ми.
 Гори и холми, моря, играйте,
 Звѣріє и вси вразъ виаркайте.
 Ого Кроль над врод'ми трнумфуєть,
 Правовѣрнымъ вѣснмъ небо даруєть.
 Архаггєли грают,
 Хори вразъ сѣввають:
 Христосъ воскресъ.

¹⁾ В рукоп. жижи.

Шибкая пліцы, пернати,
Орды (з) своїми пташаты,
Возлѣтайте вси южъ под небеси
И прославѣте преднѣ чудеси.
Южъ солнце Христось ввійшоль от гроба,
Свѣтъ Пречистой Цанвы, наша оздоба.

Царіе, людіе,
Князы и судіе,
Радуйтеся.

Кавнѣ уби своего брата,
Горка ему бысть заплата.
А вы, жидове, чѣмъ не познали,
Творца своего кровъ проливала?
О, заслѣпленій народъ ужасенъ,
Копіємъ бокъ пробилъ Христу страшенъ.

Будете на вѣки
За тоє горѣти
В неклѣ страшном.

О Христе, з гроба вступилесь,
Деять хоровъ опустилесь,
Котріе служать тебѣ пред вѣки,
Вразъ вихваляють со человеки
Съ нами, бо неложно обѣщалеся,
Длятого на крестѣ распяти далєся.

Ахъ, невимовная
Радость предвѣчная
Христось ко намъ.

В субботу рано во преднѣ
Прійшли жидове до раднѣ,
Ревуть Пилату: архіерее,
Книжницы и вси вразъ фарісее,
Абы кустодію гробъ запечаталъ,
Жебъ Христа з ученикъ котрій не укралъ.

Христось от гроба всталъ,
Печати не рушалъ,
Воскресъ славно.

Скиптри цесареви
И держави Францѣшкови

Даждъ щасливіе в каждой годнѣ
И военіе (sic) всегда от нинѣ,
Нехай французскій народъ ридастъ,
В Подоля нѣвди не заглядастъ.

А ми засиѣваймо,
Честь Богу отдаймо:
Христось воскресъ.

Пісня Івана Пашковського св. Миколави „Хвалу ти хощу
воздати“ ввійшла щойно в львівське виданне „Богогласника“. В
почаївських виданнях є дві інші його вірші: на Великдень
„Іаеусъ днесъ от гроба встаетъ“ і вірша про муки в чисти-
лищі „Помяните, помолитесь ко Господу дати свободу“. Попу-
лярна в галицькій Україні різдвяна пісня „Херувими святъ“,
друкована часто по збірничках коляд і духовних вірш, єє рів-
нож твір Івана Пашковського. Вистарчить у тексті, надруко-
ванім проф. Грушевським межі „Кількома духовними віршами
з Галичини“, поправити перше слово другої строфи на „иже“
і переставити третю і четверту строфу, щоби одержати доказ
сього ствердження.¹⁾

XVIII.

Нераз досі була загадка за співанк № 9. Є тут і пісня
Олександра Падальського й вірші Іллї Бачинського, Романа
Корецького, Василя Пашковського й інші вірші на тему
свіртської долі і народні пісні. З богогласнякових текстів
являють ся у нїм вірші Івана Гешицького, Семена Пясецького,
Йосифа Ревте(ького) й Евстафія. Вірша останнього, переро-
блена в „Богогласнику“, має тут отсей вид (30а—31б):

Елсонъ гора нинѣ свѣтит(с)я,
Богъ бо от нея днес вознесетъся.
Аггели служаху,
Апостоли зряху
Возносима Христа Бога на небеса.

Вознесся Христось днес на небеса
И Утѣшителя послетъ от Отца

¹⁾ Записки Наук. Тов. ім. Шевченка, т. XIV, Misc. ст. 6—8.

Своимъ учеником
 И всеѣмъ ч(е)ловѣкомъ,
 Вѣрующимъ въ него бѣти Сына Божія.

Свѣтли ты облакъ подъятъ, Исусе,
 Не остави насъ свирми, Спасе,
 Но послѣ святаго
 Намъ Духа твоего,
 От Отца исходящаго.

Тебѣ, о Царю, служатъ ангели,
 Умилно на тя зрятъ апостоли
 И Матеръ Царице,
 Слѣзная Дѣвице,
 Отдаеть сама себе яко сыну.

Апостоломъ Спасъ повелѣваетъ,
 Во Иерусалимъ ити кажетъ
 И тамъ параклита
 Обѣщаетъ свята,
 Посл(в)етъ ученикомъ его во радость имъ.

Фестъ знаменитый свѣтло празнуймо¹⁾,
 Духа святаго вси ожадаймо (sic),
 Который насъ петѣшитъ,
 От бѣды избавитъ,
 Иже подаеть жити в мирѣ немятежно.

Исусе Царю, призри на люди,
 Молитви нашей милостивъ буди,
 Услыши, помилуй,
 Где жити намъ даруй,
 Твоя сохраняющая заповѣди.

Избави глада и огня и меча,
 Тебе благаеть (sic), своего Творца,
 О Христе, всеѣхъ Царю,
 Тое намъ всеѣмъ даруй,
 Би ты вину вихваляти во вѣкъ вѣк(а).

Збільшує співання і число акростихових віршенисців ще одним. Відразу видно, що в одній псалмі поєсований акростих Георгія (116—13а):

¹⁾ В рукоп. празнуємо.

Гей, доколѣ нещасливий во свѣтъ живу,
 Призри, Боже, з високос(о)ти, я к тебѣ зову.
 В день и в ноци, Волѣни мя воскорѣ
 Без помощи, Понудать,
 Утонувемъ в морѣ, Приводать.

Езди такъ мя породила мати на сей свѣтъ,
 Горко¹⁾ будетъ мнѣ воздати за дѣла моя отвѣтъ.
 Дѣла, мисли На душу едину
 Вся зависли, Уважай,
 Во остатню годину. Памятай.

Окаяный челсвѣче, чему не дрижишь,
 Нѣвди на смерть не спамягасшь, тол'ко в марностехъ зришь.
 Улѣтуйся,²⁾
 Измилуйся, Покутуй,
 Перестань грѣшити, Не жертуй.

Радъ бѣсь потомъ (от)отдати вся скарби своя³⁾,
 Скоро зажмуришь⁴⁾ своя очи, то вся не твоя.
 Во г(е)гмановъ Де же ихъ оздоба?
 И всеѣхъ пановъ Пропадетъ,
 Смерть беретъ до гроба. Зогинеть.

(Гей), уважь, кажъдний челсвѣче, якъ въ морѣ пѣсокъ,
 Продольжь, Боже, челсвѣку еще якій рокъ.
 Дѣво, Мати У своего Сына
 Благодати, Якъ мати
 Буди намъ умоленна Дитати.

И приятель мя не заступитъ анѣ моцный градъ,
 Червий тѣломъ накормитъ ся, а душа поидеть во адъ.
 Во до церкви Якъ на панщину гонять.
 Спать якъ мертвѣ. Глаголють,
 Хоть якъ звони дзвонять, Не чують.

Измилуйся, Боже Отче, твораи чудеса,
 Приими духъ мой в руцѣ свои к себѣ на небеса.
 Тебѣ хвала За вся челсвѣки,
 И держава Боже мой,
 Да будетъ на вѣки Творче мой.

¹⁾ В рукоп. гроко. ²⁾ Пропущенный рядок.

³⁾ В рукоп. своя скарби. ⁴⁾ В рукоп. жахуришь.

У співаннику, з якого навів я пісню про сирітську долю „Бѣдажъ мнѣ на чужбѣ“, є також пам'ятка віршенисної штуки сього автора. Се вірша в честь св. Параскевії. Тут заховав ся акростих у цілости:

1 Горн, сладость некапайте,	Не щадѣте лице красно,
Вси людие, возиграйте.	Бо ругаетъ,
Се двѣа Параскева,	Называетъ
Возлюбленнца ¹⁾ Христова,	Идоломъ Бога.
5 Гонителя,	30 Кая тривога
Мучи(теля)	Поражаетъ,
Посрами крѣпъко,	Обличаетъ
Идола прудъко	Тебе, невѣста?
Наметаетъ.	Разсмотри себѣ, о панно,
10 Ожидаетъ.	35 Геомонъ рече явно,
Зримъ святую Тройцу.	Богомъ моимъ поклонися,
Единъ Богъ есть во Тройци,	Лютнхъ мукъ ужаснися,
Котораго пророци	Бо жалѣю,
Прежде рожества Христова,	Же имѣю
15 Я умрѣти занѣ готова,	40 Власть надѣ тобою,
Возвѣсташа	Пойди со мною
И сломиша	До божниці,
Вражью силу,	Где двѣици
Вѣмъ не(вв)диму.	Богомъ честь дають.
20 Во темъниці	45 Глава твоя безумна,
Ангелици ²⁾	Словеса ³⁾ твоя студна.
Зримъ Параскеву.	И ти Христу поклонися,
О твердий Адаманте,	На мя веце не ярися.
Живи я бичми вѣдарайте,	Я Христова
25 Свѣдѣте, жѣте (?) напрасно,	50 Параскева,

¹⁾ В рукои. Англіій.

²⁾ В рук. словесѣ.

³⁾ Відміни тексту співанника, свіжо присланого до бібліотеки Наукового Товариства ім. Шевченка, описаного далі під ч. 27, такі: 4. Возлюбленница. 8. Идоловъ. 12. есть Богъ. 13. Которого. 19. Тѣмъ неунилу. 20. И в. 21—22. Во апостолскомъ лицѣ Параскеву. 24. Жилии и бичми ударайте. 25. Свѣдѣте кнами напрасно. 26. лица красна. 29. Идола. 33. Мене. 35. И Геомонъ рече к ней. 37. Лютой муки. 45. безумная. 46. Слава твоя студная. 47. помо-

Тя не ствждуся,
Мукъ не убоюся,
Бо возметь мя
И въведет мя
55 В чертъогъ ко себѣ.

И Индѣю сооружите,
Рече: крѣпъко стружите.
Мучители предстояху
И свѣщами ребра палаху
60 И нещадно,
Лечъ израдно
Мечъ изостриша,
Кровъ испус(тв)ша.
Несрамотно,

65 Лечъ охотно
Кресту пострада.
И насѣ, двѣо, восприими,
Со мудрими двѣами
Память твою прослави.
70 От Агаранъ ратовати,
А въ часѣ смерти
Даждъ намъ стерѣти
Демоновъ смѣло.
Молимъ тя зѣло:
75 Приими сне
Моленне,
Параскевне.

XIX.

Жаль, що досі не віднайденый інтересний співанник Дмитра Левковського в крилошанській бібліотекі у Перемишлі. Поки що знаємо про нього се, що зазначив в своїй описи Антін Петрушевич. Уродив ся Левковський 26 жовтня 1759 р. Подорожував по Росії, Польщі, Німеччині й Угорщині. В 1777 р. перебував в Барі на Поділю, в 1787 був в Рихвалті в західній Галичині, в монастирі св. Онуфрія у Смілянщині, а 12 липня у Києві. Умер 1821 р. в червні в дрогобицькім василіанськім монастирі.

Лишив збірку духовних вірш „Начало съ Богомъ Пѣсней на празники Господскія, Богородичныя и Святыхъ, списанныя чрезъ Димитрія Левковскаго 1777—1787“. В передмові до збірника зазначив Левковський, що списані вірші „въ градѣ Львовѣ, (від) бывшаго тотъ часѣ аудитора фѣлзоффи р. 6. 1783 и на рожныхъ мѣсяцяхъ застающаго“.¹⁾ З акростихів відчитав Петрушевич імена отсих віршенисців у збірнику: Бардійського,

лиса. 51. Мукъ не боюся. 52. Тя не боюся. 53. Онъ взметъ мя. 54. Воведетъ мя. 55. В чертогъ ко Христу. 58. Спекулятори предстаху. 59. Свѣщали... опалаху. 66. Ко Христу (sic). 71. И в день. 73. Мурновъ. 74. Молимся.

¹⁾ А. Петрушевич, Сводная галичско русская дѣтопись (XVIII в.) ч. II, ст. 103.

Івана Вольського (з датою 1759), Дуйковського, Стефана Дяченка, Дмитра Левковського, Матиборського, Мишковського, Івана Моравського, Олександра Падальського, Василя Пашковського, Семена Пясецького, Дмитра Рійницького, Свентовського, Василя Тарнавського й Якимовича.

Що стикаєть ся Дуйковського, вірша на Зелені свята з його акростихом досі не відома. З вірш самого Левковського не стрінули ся досі з його акростихами піснї: св. Йосифови Обручникови, св. Михайлови, на Покрову, Зачатє і Великдень (1788). Вірша Падальського має тут заголовок „Пієнь о плачливомъ ставѣ вищого студента“. Не відомі також досі ніякі ряздвані піснї Василя Тарнавського; а були рівнож у співанку Левковського, як і невідома пісня св. Іванови Богослову Якимовича. З вищої замітки Петрушевича виходить, що у співанку були вірші і „срея Пашковського“¹⁾, отже Івана.

Співанки, описаний Петрушевичем, не є одним документом залюбовання Левковського до старої вірші і піснї. Один з збравців пісень для відомого видання Якова Головацького Олександр Павлович, приходський священник під Карпатами на Угорщині в селі Біловежа пражівської єпархії, писав між иншим (цвтую з рукопису між паперами Як. Головацького в бібліотеці „Народного Дому“ у Львові): „Теперь сообщая, что у мене находятся, стародавний пієникъ руско-польскій и латинскій Левковского поэта изъ 1759 года“...

З акростихами Левковського в в „Богогласнику“ отсі вірші: св. Йоакимови й Анні „Днесь торжествуютъ вси празднующє“, св. Параскеві „Любовію и со страхомъ вси днесь прибѣгаймо“, св. Дмитрію „Ликуй днесь весело, Греція“, св. Космі й Даміанови „Люту бывшу гоненію от Діоклитіана“ й св. Петрови й Павлови „Днесь вси хрестіане радостно ликуютъ“. Можливо, що Левковському треба приписати піснї: на Покрову „Лучи благодати“ й на Зачатє „Днесь от корене Іессеова“.

У вірші св. Йоакимови й Анні виводить Левковський Йоакима з покоління Юди, а Анну з покоління Леви. Обое старі, бездїтні приносять раз у свято жертву. Одначе

¹⁾ А. Петрушевич, Сводная галичско-русская летопись (XVIII в.), ч. I, ст. 211.

Разгнѣванъ зѣло о неплодствѣ
Архіерей рекль къ нимъ въ безчестіи:
Не достойни суть офѣри сія
Безчадныхъ вины ради грѣховныя.

Пригноблений вийшов з святинї засоромлений Йоаким, засумував тяжко, пішов у пустиню, постив там і молив ся. Анна гірко плакала в саді. Тоді зявив ся ангел, заповів їй зачатє доньки і велів назвати її Марією. Зачувши сю вість, Йоаким

Отиде въ церковь, отложивъ тугу.

Там застав „свою супругу“ й дякував Богу. Подане в піснї і число лїт Йоакима й Анни:

Йоакимъ святъ бѣше осмдесать,
Анна праведна бѣше седмдесать
Лѣтъ всѣхъ житія в духъ предаша,
Во веселіи Господу предташа.

З якими змінами ввійшли вірші Левковського до „Богогласника“, не маю матеріалів сказати щось у сій справі. Здасть ся, стрінула їх доля вищих вірш.

Богогласникової піснї „Ісусе прелюбезній, сердцу сладосте“ не можна вважати писанням Дмитра Левковського, бо вона приходить уже у співанку Ундольського ч. 900 з запискою 1754 р.¹⁾ В „Богогласникъ“ увійшла пісня з невеличкими змінами, доказом чого текст співанка колекції Ант. Петрушевича ч. 181:

1 Ісусе мой прелюбезній, сердцу сладосте,
Едина в скорбехъ утѣха, моя радости.²⁾
Рди души моей: твое есмъ азъ спасенне,
Очищение грѣховъ, въ рай вселение.
5 Мнѣ же тебѣ Богу благо есть пр(п)лѣплятися,
От тебе³⁾ милосердия намъ надѣяться.
Никто же мнѣ в моихъ бѣдахъ грѣшному поможе,
Аще не ти, о всеблагі Ісусе Боже.

¹⁾ В. Н. Перетцъ, Новые труды по источниковедѣнію древне-русской литературы и палеографіи (кѣйвскі „Университетскія Извѣстія“, 1911, № 11, ст. 79 і 82).

²⁾ В рукол. I в тебе.

³⁾ Варіант співанка колекції Петрушевича ч. 357 має такі відмінн: 2. во скорбехъ утѣхи моей радости. 3. душе моя, твой есм. 4. И очищение грѣхов моихъ, в рай. 5. благо прилѣплятися. 6. А от...

Хотѣше мнѣ единому с тобою бити,
 10 Дажь мнѣ тебе, Христе, всегда имѣти.
 Изволь во мнѣ обитати, блажь явлейся,
 Мвою грѣшнимъ, недостойнымъ не возмущайся.
 Исчезе во болѣзни животь мой без тебе Господа,
 Ты мнѣ крѣпость и здравие, ти слава многа.
 15 Радуюся азъ о тебѣ и веселюся
 И тобою во вся вѣки, Боже мой, хвалюся.

З акростихом „Димитра“ сгрічають ся у співанку № 22 (25а—27а) така „дѣнь о смерти“:

Душе, не знаешь, кому ся достанешь
 И в день остатный с тѣлом ся останешь.
 Тѣло будетъ въ гробѣ робство¹⁾ точати,
 А ти будешь в чисцу муки те(р)пѣты.
 И отецъ и мати южь ты не откунять,
 Братъ, сестра родна в злом разѣ отступать,
 Плачь, душе, теперь и рыдай до зѣла,
 Жеєь чрезъ грѣхи свои Бога образила.
 Марности свѣта, душе, угаждала,
 А о покутѣ не памятала.
 Была бисъ теперь часъ вол'ній имѣла
 И таковой муки тяжкой не терпѣла.
 Имѣлась, душе, власть бол'шу якъ тѣло,
 На щось позволила робити зле дѣло?
 Алесь, душе, съ тѣломъ посполу гуляла,
 А о грѣхахъ своихъ не памятала.
 Тогдась, душе, с тѣломъ одну раду мѣла,
 Брата и сестру ненавидѣла.

милосердія надѣяться. 8. о преблагій. Стрѣчки 9—10 й 11—12 переставлені. 9. Хотѣнія мнѣ единому. 10. тебе Христа в сердцу. 11. блажь мнѣ являйся. 12. не возмущайся. 13—14. vacant.

Відміна тексту уривка співанки, описаного під № 26 (14а):
 5. благо прилѣплятися. 6. милосердія надѣяться. 7. И ктожь.
 8. о преблаже. 9. бути. 10. мнѣ, Христе, в сердцу всегда. 11. Навель... блажь мнѣ являйся. 13. Ищеже (sic) в болѣзни. 14. здра-
 вие и слава моя. 15. Радуйся (sic). 16. вѣки веселюся.

¹⁾ В рукоп. робатство.

Сиротамъ, старцемъ ал'мужни не дала,
 Якъ ишовъ убогій, брами замыкала.
 Размножати було, душе, о грѣхахъ,
 А не о гуляню, о жартахъ и смѣхахъ.
 Была бисъ теперь часъ имѣла
 И таковой муки не терпѣла.
 Измили(а)сь, Отче Сотворителю,
 Душъ хрїстиянскихъ откупителю.
 Прійми мя одну якъ заблудшее овца,
 Жемъ ти образила своего Творца.

З самого імени рівнож відомий акростиховний віршепи-
 сець, що його богогласникова вірша на Благовіщення „Взбран-
 ная Дѣво Мати“ має такий вид у співанку № 21 (42а—43а):

Возбранной Дѣво Маты, Пучиву (sic) благодати, Наполненна радости От небесной сладости. Радуйся, всѣхъ Царице, Пречистая Владычице Неба и земли.	Ко ней благовѣсти рекъ Архистратигъ человекъ: Радуйся, игралице, Царево сѣдалще В небѣ на тронѣ. Дѣва со страхомъ стоя, Ангель ко ней глаголя: В чревѣ зачнеши Сына Нескверна и ветлѣнна. Радуйся, обрадованная, Тебѣ благодать данная И вожделѣнна.
Емпѣрейская главо, Авнейская похвало, Глубыно незмѣрима, По всемъ мїрѣ славима. Радуйся, листовице, Блудящимъ помощнице, Мати всѣхъ Царя.	Избранная Царице, Свѣтлѣвшая над солнце, Дѣветвующихъ похвало, Падающихъ забрало. Радуйся, золото чисто, Дѣвице и невѣсто Неневетная. Кораблю водъ текущихъ, Кивоте всѣхъ жаждущихъ, Дворе овецъ словесныхъ, Дераосте силъ небесныхъ.
Нескверная Маріе, Тебе славятъ царіе, Ковчеже позлащеній, Кноте одушевленій. Радуйся, избавленіе, Вѣсовъ темныхъ вызъ паденіе Во всякой вещи.	
Еже гайна откряся, Сынъ Божій воплотися.	

Радуйся, Богомати,
Ківоте благодати,
Господь съ тобою.
Тьмъ ты видимъ явленну,
По всемъ мирѣ славному.

З уваги, що первісні тексти можуть віддати деяку прислугу при означуванні авторської привласненості поодиноких вірш, не від річи буде й навести ось тут богогласникову пісню св. Іванови Золотоустому Мишковського з Хоцевського співа-нника Левицьких (ст. 31—32):

Мысль и разум люцкій не до- Іоана Златоуста, іже [стиже Христа вірнихъ утверждаше, Егда на престолѣ баше Посажденный.	Злост Евдоѣи царици, Юж воспитившой вдовици Винограды? Велегласно воздаѣмъ пѣніе Іоану, когда намъ житіе Свое на взоръ выставляше, Егда твердо ся постыше Архіерей.
Извѣкъ добръ в мирѣ семъ ра- [аума, Быстрѣйшаго бо достиже ума, Нижли мудрецъ Ливаніе Люб нижли Адраганіе, Златоустый.	Самъ пѣніемъ почтемъ его зѣло, Іже стражда нищихъ ради мило. И притецѣмъ, да насъ к себѣ Всѣхъ воспрійметъ, зане в небѣ Обитаєт.
Шестоваше ко богомолю, Искланаше ниву свою выю, Когда писаніе чташе И сіе истолковаше Духновенно.	Ко образу грѣшны притѣкаем И в Полян'ской церкви упадаем. Прізри, прізри, Іоане, И ратуй насъ, пуки стане Сего мѣра.
Ктож не почтетъ ту днесъ Іоана, Еже мѣтра на главу му данна? И воскреснулъ в царскомъ градѣ Як грозно во виноградѣ Златоустый.	И тебѣ ся вручаемъ усилиѣ И о то ты моламо умилѣ, Быс пред Царемъ всего свѣта Былъ предстател' до отвѣта Нашыхъ дѣлов.
О ктож не дастъ Іоану славы, Дерзнувшему обличити явѣ	

З „Богогласника“ звісні дві пісні Василя Тарнавського: на Воведеннє „Въ Соломоновой церкви явися“ і грѣомъ святимъ „Торжественно воскликните“. З позабогогласниковихъ текстівъ заховалася його пісня Туринецькому Ісусови (№ 8, 6а—7б):

Trą Boha wysnahu
Isusa sładkaho
Na pisci
Fundac(i)u nowoy
Wo cerkwy preswiato(y)
W Turynci,
Iak słońce syiaet,
Wirnych proswiszaiet
Tamo pry(e)hodiiaszych,
O po(m)osc prosiaszcych
S nebese.

Ach, wirny człowecze,
Spasytel se recze
Ko tebi:
Prydite ko mni wszy (!)
Ymusei hriszy (!)
Wo sebi.
Az wy upokoju,
Pacze sniha wbilu.
Sohriszych, tokmo rezy:
Miiu zal wo serecy,
O Chryste.

Radosty ohodyt,
Kto tilko pychodyt
Ko chramu,
Proszyt oborony,
O(d)daiet poklony
Wsich Panu.
Pryemlet zdrowie
Y duszspaseni(e),
Potichy wo skorby
O(d)daiet za trudy
Spasytel.
Naywyszye trony,
Sklaniayte korony
Pod nozi

Czarstwuiuszych Czaru (!),
Czudesnomu Panu
W obrazi.
Yze wam derzawy,
Pobidy na wrahy
Daruiet na potom,
Wo czarstwiu swiatom
Dast prestol.

Ah nec myra, hrichy
Wzemlay dla potichy
Dusz wirnych,
Stoiit na prestoli
Iako wo Szyoni (!)
Lecz switlych.
Smyraiet hniwlywych,
Podwyza linywych,
Smutnych potiszaiet,
Smyrnyu sluchy daiet
Za hrichy.

Woshwalim (!) wsy Pana,
Wospoymu osana
Wo wysnych.
Dadim Bohu chwału,
Ze nam wirnym slawu
Na nyżnych¹⁾,
Blahodat nowuiu,
Ykonu swatuiu,
W ney lask swoich skarby²⁾
Zamknuł, da wo skorby
Spomozet.

Spomozyz, o Pane,
Wiruiem, ze slane
Lask twoich,
Iak kropel dozdewnych,
Na zemlu sp(u)szczenych
S chmar swoich.³⁾

¹⁾ В рукоп. зиных. ²⁾ В рукоп. skorby.

³⁾ В рукоп. s hmar swioch.

Bolsza mylost twoja,
Niz nebo y zemla,
O tuiu t(i)a proszym,
Sercze, ruci znoszym
Ko tebi.
Kazdy to przyznaiet,
Kto tilko o(d)aiet
Poklony,
Ko ykoni swiatoy
Pry(c)hodyt so wsiakoy
Storony,
Ze za nahorodu
Bere o(c)holodu,
Bo w kazdom zlom razi

Iest pry tim obrazi
Poticha.
Isuse prescedry,
Na wsich myloserdny
Zobylno,
Na twar upadaiem,
Slezy wylywaieim
Umylno.
Ratu(j) nas, o Chryste,
Daruy serce czyste,
Bezhrisno prozyty,
Potom w nebi byty
Na wyku.

XX.

Новий приченок до історії „Богогласника“ приносить уривок співаника¹⁾ з якого подана вище вірша Георгія. Маю на думці отсю „п'єса' кресту“ (146 - 15а):

- ¹⁾ № 26 складається з 16 карток кантичкового виду. Походять з другої половини XVIII в. Зміст його такий:
- 1а. Пісня на Різдво Христа без початку.
16. П'єса' стійтелю Николаю. Трійкраті влажені. Пор. № 17, 446.
3а. П'єса' в' смерті. Смотри в'сакъ насмерті в'бразъ с'ухой.
4а. П'єса' Рождества Христова. Цвѣткъ мисленій. Пор. № 21, 116.
46. П'єса' Рождества Христова. Даръ днес' прекогатій. Пор. № 17, 306.
56. П'єса' Рождества Христова. Шаслівніе часі в'кка южъ нинѣ настали.
66. П'єса' крестъ. В'йждъ тѣ накрестъ. Пор. Бог. 1790, ч. 45, 1825, ч. 45, 1850, ч. 50, 1886, ст. 103; почаївська збірка кн. XVIII в. ч. 16.
7а. П'єса' Рождества Христова. Слава всди ко вишнійхъ. Пор. № 21, 9а.
76. П'єса' Благовѣщенію П. Бци. Возбранной Д'кво. Пор. № 21, 42а. Акrostих: Венедикт.
86. Пісня Камінецькій Богородиці. Пречистай Д'кво маті. Пор. № 25, 316.

Крестнимъ дровомъ Распятого от невѣрнихъ невреї¹⁾,
Которие руцѣ, так те(ж) и позѣ
Острыми твои пробо(до)ша сквозѣ.
Плачмося, вси християне.

О каковій страхъ и узасть, земля зѣло потрясеса,
Солице позна Сотворителя, луна во кровъ претворися.
О невѣрнии и злослвви,
Сердца въ нихъ зѣло каменя,
Не хгѣли Творца познавати.

Родъ еврейскій тамо собрася, во тѣще себѣ вмѣнаху,
Отидоша от Распятого, на крестъ еще взираху.
Логина приведѣше, ребра прободѣше,
Кровъ его свята на тваръ в(з)тече,
Звѣзвци ему отверъзе.

Егда Матна ста подъ крестом, сие слова волала:
О жалю мой нестерпний, очі къ горѣ поднесла.
Ахъ, Сяну, Сину, чемъ (м)я едину,
Днесъ ос(т)авляешъ и умѣраешъ
На томъ д(р)евѣ високомъ?

Цару, страсти претерпѣлес', Ісусъ Христе коханий,
Для народа чловѣча, даби не билъ в отъхлани.

96. П'єса' Покаянію. Горі мнѣ грѣшникъ с'ущу. Пор. № 23, 20а.
10а. П'єса' Іѡана Богослова. Іѡана Богослова. Пор. № 23, 406.
11а. П'єса' стой вѣлмучни Параскеві. Горі, сладост' йскапайте. Акrostих: Георгій.
12а. П'єса' Воскресенію Х'вс. Йграй, новій йерусалиме. Пор. № 21, 686. Акrostих: Иоан Маета(борскій).
13а. П'єса' в' страдномъ суд'к. (Подъ): Нплачъ, Рахилі. Росмисляйте, христійне. Акrostих: Роман Т.
По 13 к. недостає карток.
14а. „Ісусе прелюбезный“ без початку. Пор. № 19, 106.
Кінець акrostиха: мнах (!) Дмитри.
146. П'єса' кресту. Крестнимъ дровомъ распятого. Пор. № 21, 49а. Акrostих: Корен(кій).
15а. П'єса' свѣтота. В'кдажъ мнѣ начужѣтѣ.
166. П'єса' Пресвѣтій Д'кви Богородицѣ. О пресвѣтаі Д'кво помощнійце. Пор. № 22, 9а.
¹⁾ Один рядок пропущений.

Ахъ, но стали, з людей чари
 Злими роблять, таки мари
 До гроба ихъ озмутъ тѣло.
 Шатанъ пожретъ, поръветъ душу и тѣло
 Тихъ людей в некло.

Нивѣ спомни ти о чари,
 В судѣ Божомъ твоей кари.
 Якъ в Содомѣ стали люде,
 Во вѣкъ вѣковъ всегда буде
 Чародѣйниковъ.

Такъ тепера з людей стають,
 Кривавихъ з очей слез наливають.
 Хочъ найбільши грѣхи учинивъ,
 Сновѣдатись не въспомнить
 З блуду свого.

Характер вірші промсьляв би за сим, що її автор був священником.

Вкінці ще одна вірша в честь трьох святих з акростихом Романа заховала ся у рукописній збірці духовних вірш початку XIX в. в бібліотеці „Народного Дому“ у Львові ч. 273 (123а—124б). Співають ся на мелодію пісні св. Михайлови „Вон’ми днесъ, небо“. Вписана вірша в співанк по богогласниковій пісні трьом святим Василя Тарнавського як „Пѣснь вторая святимъ тріємъ святителемъ Василю Великому, Григорію Богослову и Іоану Златоустому“. Ось текст її:

Радостно вси днесъ воскликніте,
 Трієхъ святителєй прославіте:
 Великаго Васи́ліа, Златоуста Іоана;
 Богослѡва Григоріа, Свѣщше имъ благодать да́нна
 Духа святаго.

О явніи міру благодѣтели,
 Правослѡвной вѣри учители,
 Аріанъ побѣдиша, Бога Отца, Духа, Сына,
 Вожда ихъ посраміша, Рѡвна въ ѣстество́ єди́на
 Пѣти научиша.

Мы днесъ къ вамъ, бгци, прибѣгаємъ,
 Подъ ва́ша сто́пи глави склавѣмъ:

Пасіте своѣ стадо, На ва́шей блага́й па́жити
 Къ вамъ горну́тися радо, Пася́щеся свято жити
 Чело́вѣкъ мо́жетъ.

Анггелами святыми¹⁾ тоти быша,
 Вселѣнную всю научиша
 Бога въ Троицу вѣровати, Вѣру, надежду хравіти,
 Ерети́ковъ отмѣтати, Любо́вь найпа́че имѣти
 Другъ ко дру́гу.

Ны́нѣ вси до́лжни праа́дновати,
 Тріємъ святителемъ честь отдавати,
 Да въ горнемъ Сіо́нѣ, Моля́тъ о насъ Царя́ сла́ви,
 Сѣдя́ща на тронѣ Да вѣнча́еть на́ша гла́ви
 Вѣнцемъ сла́ви.

XXI.

Вкажу ще на деяких аматорів акростихового закріплення свого авторства в сїм пересвідченню, що їх ряд пізнійше дасть ся значно доповнити. Пісня про Христові терпіння у співанку XVIII в. Вилевської бібліотеки після описи Ф. Добрянського ч. 234 (16) дає акростих: Симеонъ Малишевичъ, бакаляръ Шепетовскій.²⁾ У співанку бібліотеки Оссолінських ч. 3586 є пісня на Різдво Христа з акростихом „Гавриил“ (376, 38а):

Граде сла́вній Вифлєсе, лкуй нынѣ и веселєся,
 Же царъ слави в тебѣ родєся
 От чистїа Дѣвци.
 Се Дѣвая родить Сына предвѣчнаго
 Емануила, глаголюще: с нами Богъ.³⁾
 Анггелы со анггели слава во вышнихъ в небѣ спѣвають,
 Рожденнаго прославляют
 От чистїа Дѣвци.

Волєви тріє приходаше,
 Триє дари приносяще
 От чистїа Дѣвци.

¹⁾ В рукоп. стѣмъ вѣ.

²⁾ Ф. Добрянскій, Описаніє рукописей Вилевской Публичной бібліотеки церковно-славянскихъ и русскихъ, Вильно, 1882, ст. 334.

³⁾ Повторюеть ся по кождей строфи.

Радуют(ся) пророци, же пророчество ихъ открыся,
Гди южъ Христос народися

От чистія Дѣвици.

Ирод велми засмутился, же южъ Христос народился¹⁾
И во яселехъ положился

От чистія Дѣвици.

И ми вси днес вихваляймо и с нами Богъ вакрикаймо,
Рожденнаго вихвала(й)мо

От чистія Дѣвици.

Любовію се поюще, честь и хвалу воздающе,
Христос раждаеть ся, днес поюще,

От чистія Дѣвици.

Чотирох свѣжих акростихових авторів виявляє співання
№ 21. На мелодію богослужбової пісні „Рождество славно“
співаєть ся вірша на Богоявленне з акростихом „Івасенко“
(356—366):

Иорданъ рѣка течеть трепещуща,
Узрѣвши Ісуса креститыся грядуща,
Вспянь возвратися Узрѣвши Бога
И ужасеся, Стояща нага
Во струяхъ своихъ.

Вси архангелы в небѣ торжествуютъ,
Вси силы и ангелы купно ликуютъ,
Ликовающе Христу рождшуса
И пѣнь поюще И крещемуса

От Іоана.

Адамъ со Еввою вѣсть нову приемлюг,
Суце во отхланы, еце вопіють:
Се чаїне, На землю приїде,
Всѣхъ спасніе Да насъ возведе
От здѣ и сущихъ с нами.

Свѣдѣтелствуеть Богъ Отець небесный
Со небесе гласомъ: Сынъ мой есть истинный,
Во мїръ посланній, Днесъ омиваетъ
З Дѣвы рожденній, И очищаеть
Древній грѣхъ Адамовъ.

¹⁾ Перечеркнуено й написано „воплотися“ і знов перечеркнуено.

Ему предстоить пророкъ Іоанъ
И со трепетомъ простираеть длань.
Не смѣю, рече, Да не опалюся,
Владыко Творче, Егда прикоснуся
Сѣно сій ко огню.

Нань же не смѣють ангелы взрати,
Како можетъ рабъ Владыку крещаты?
Еси бо пришелъ, Не токмо воды,
Дабы освятить Мене и люди
В тя вѣруюція.

К немуж Христосъ отвѣща, глаголя:
Остави нынѣ крестити мя, воїя:
На се бо приїдохъ, Падша челоуѣка,
Дабы возведохъ Суца всѣхъ Владыка,
Правду исполнити.

О Христе Цару, тебѣ пѣнь воздаемъ,
Слишаты твой гласъ на судѣ желаемъ:
Прийдѣте ко мнѣ Воведу бо вы
Благословеннѣ, Во двори благи,
Где будете на вѣки.

Пахомський зложив отсю віршу на Вознесіння (826):

1 Пустинніе птыци
И вы вси горлицы,
Радостію днесъ возлѣтайте.
Весна благодати
5 Хочеть всѣмъ¹⁾ воздати,
Роди земнів, соберѣтсея.
Ликъ апостолскій, хоръ архангелскій
Днесъ ся собрали, поклонъ отдали
Вознесемуса от насъ на небо.

10 Адаме, спѣвшися,
Ему поклонися,
Которій страсть рачплъ подвяти
За родъ христіанскій.

¹⁾ Відміни тексту почерку XVIII в. на маргінесі рукописного „Пролога“ XVI в. в колекції Ант. Петрушевича ч. 79 к. 117а такі: 5. зам. „всѣмъ“ — нам. 9. от нас на небо. Рядки 12--18

- През судъ садукійскій
 15 Оужденній, на смерть сказанній.
 Мертвимъ даруешь, намъ обѣцуетъ
 На земномъ трону в небѣ корону,
 Бвемо ся достали Сіону.
 Хошетъ зде послати
 20 Духа пресвятаго,
 В Троици святой нераздѣльнаго.
 В крѣпѣ голубинѣ
 Возносите нинѣ,
 Сѣдитъ на престолѣ единѣ.
 25 Отець возгласи: Сынъ возлюбленній
 На тронѣ вшнемъ есть посаженній,
 На облацѣхъ веѣмъ есть явленній.
 Ми вси днесъ спѣшѣмся,
 Ему поклѣвѣмся
 30 Сокрушившему адова врата.
 Ко Отцу спѣшится,
 В небо возноситея
 Царская прекрасна палата.
 Роди земни, соберѣтесе,
 35 На триумфъ Христу днесъ спѣшитесе,
 Которій смертію смерть поправъ.
 Скорбныхъ утѣшаетъ,
 Слези отираетъ,
 Сиротъ насъ не оставляетъ.
 40 Облакомъ шествуетъ,
 Въ небо поступаетъ,
 Мертвимъ животь вѣчній даруешь.
 Взійде яко Богъ во гласѣ трубѣ
 Со Отцемъ и Духомъ в славу единѣ
 45 При апостолскомъ днесъ соборѣ.
 Кими ты устнами
 Восхваляемъ, Царице

30—36 переставлені. 12. рачилъ страсть. 14. садукейскій. 15. Оужденній, на крестъ распятій. 16. Христосъ даруешь. 18. ся достали ко. 24. в славу единѣ. 25. возгласит. 27. облацехъ. 34. Лици земни. 37. Скорбящихъ. 39. насъ зде. 43—45 = 16—18. 48. Мати Дѣво и.

- Всего свѣта и Владычице.
 Призри на насъ нинѣ
 50 Въ несчастной годниѣ,
 Нескверная Мати Дѣвице.
 Радуйся, земле неоранная,
 Радуйся, иво несѣянная,
 Радуйся, невѣго неневѣстная.

Третімъ свѣжимъ вѣршеніемъ у загаданімъ свѣтѣ спѣванію в Руденскій, що зложивъ вѣршу св. Димитріеву (127а—1286):

Роди, вси днесъ возгласите,
Мученика воехвалите,
Димитріа угодилика,
Троици святой поборника,
Наслѣдника царя Христа.
За Христа мученній,
В ребра прободенній.
Той прослави всему міру страст
[Спасителя.	Емпѣре, ти веселесе,
Святитель ти примножесе
Въ небѣ велий, совершенній,
На земли міромъ почтенній
Во страданіихъ за Христа.
Всине небесній,
Дажь намъ мечъ свой крестній,
Да хранимъся Агаряновъ неку-
[шающих.
Устнами ты вси прославимъ,
Сердцемъ к тебѣ всегда молимъ.
Ты бо хрестомъ ограждаешъ,
Вѣрнихъ людей заступаешъ
От невидимихъ шатановъ
Крѣпостию явне.
Димитріе славне,
Дажь намъ крѣпость на вся
[силы сопротывніа.	Наслѣдвиче благодати,
Хошетъ намъ днесъ възвѣсти
Кровьъ невинну Христа главы,
Душу свою за насъ заклавій,
Димитріе страсотериче. ¹⁾
Днесъ вся странни созиваетъ,
Къ торжеству прекланяетъ,
Ангель лики вослѣвають,
Мученики прославляють
Украстителя своего.
Ми крикимо гласи:
Нашъ разумъ украся,
Да прославимъ вси достойно
[Троицу святую.	Страданіемъ похвалися
И во Христа облекійся,
Врага мя поборивій
И Нестора укрѣпивій
Даннымъ креста знаменіемъ.
Намъ даждь знаменіе,
Вѣри храненіе,
Да хранимъся вс тобою во
[остатній часъ.
	Кто днесъ міра благодати
Хошетъ себѣ предизбрати,
Благой свѣта Димитріа,

¹⁾ Лишене далі місце для закінчення строфи не записане.

Котораго ест' велиа
Молитва къ Троица святой.
Святе мучениче,
Скорій помощниче,
Даждь намъ крѣпост на вся
[вѣки искушающе (sic).
И ми купно вси почтѣмо,
Дѣмитрія умолюмо,

Бѣ онъ, ликующе въ небѣ,
О нашей каждой потребѣ
Молитву къ Богу приносил.
Дѣмитріе, моля,
Всемо на судъ могли,
Тя, стояще одесную, на вѣки
[хвалѣли.

Як нічого не говорять імя Гавриѣла, так рівнож і Симона, що зложив віршу св. Параскевії (126а—127а):

Снидѣтся, вси празднолюбци, восхвалимъ святую
Преподобну Параскеву пустынножитиую.
Въ молодости лѣтъ изучея Святу Троицу умоляше
И въ пустыню водворея, Во соединеніе вѣрное
Купно со лви пребываше, Православно каѳолическое.

Изливаешь, преподобная, чудеса повсюду,
Хранишь грѣха смертельнаго и тяжкаго блуду,
Слѣпим очи просвѣщаешь, Кто тилко молится къ тебѣ,
Хромихъ, сухихъ исцѣляешь Дашь руку къ помощи,
И въ каждой тяжкой потребѣ, Разганяешь бѣсовъ моцѣ.

Моцѣ твоя сугь внесени во славній град Терновъ,
Идеже всѣмъ подаеши чудесъ твоихъ даровъ.
Бѣсовъ темнихъ прогоняешь, Дѣвицамъ вѣнци даруешь,
Недужнихъ исцѣляешь, Ангеломъ сожителнице,
Вдовицамъ предстателствуешь, Параскѣвѣ дѣвице.

Одесную предетонши Отца предвѣчнаго,
Со Сыномъ и Духомъ святымъ въ Троици равнаго.
Благай за вся христіани, И сподоби вся человекѣ
Свободи адекой отклани, Со аггели ликовате,
Захочай цѣли на вѣки Тебѣ пѣсеню сію спѣвати.

Нинѣ къ тебѣ вси молимся, преподобна мати,
Сохрани вси христіани от напрасной смерти,
От потопа, труса, глада, Лѣта жвити щасливѣ,
Огня, меча, супостата, По смерти въ небѣ ты арѣти,
Дару(й) адѣ, Параскѣвѣ, Бога въ вѣки хвалити.

З одной рукописи в приватних руках скопіював я перед кількома літами віршу Івана Мартиновича. Прізвище зраджує

акростих, а імя і прізвище разом з становищем віршениця вичитуєть ся з надписи: *Pieśń Świątaho Otca Nykołajaja, skomponowana S. P. Xiędza Jana Martynowicza Roku 1785. Paro(c)ha Wsi Medynic, spiewa się, iak Ioana Bohosłowa:*

Myrlykiwski Czudotworcze Nyni starec z tremą dszcze(r)my
Nykołaje, Swiate Otcze, Chwałyt tia po wsia dny welmy.
Ty wo bidach potiszytel Dosyt złata w noczy dałeś,
I wo nuždach zastupytel. Wsich ot hricha zachowales.

Anhely tia woschwalajut, Otcze swiaty Nykołaje,
Lude k tebi prybihajut, Kto tia na pomoszcz wzywaie,
Znajut tebi zastupnyka W bidach, nuždach i frasunku
W nebi pred Bohom welyka. Jesteś skory wsim w ratunku.

Raduietsia wsy swiaty. Welyczaja twoich czudes
Na sobori wo Nyky Ne ispowist kupno myr wweś,
Ty Aryia oblyczywy Chot by mnohy mił jazyki,
I ot sobora otłuczwy. Ne dospijut anhel lyki.

Troycu swiatu rawnu byty I my tebi sia kłaniaiem,
Spodobyl sia wsich uczyty, Na pomoszcz tia przywaiem,
Boha Otca, Boha Syna, Bys nas ot zła oboronył.
Boha Ducha czest iedyna. I ot hricha oswobodyl.

Izbawlaiay wojewody Czaiem łaski blahodaty.
I ot smerty ich swobody. Molym tia, otcze preswiaty,
Zaprił jesy wo sni caru Spodoby nas w nebi byty,
Darowaty tryem karu. Z Bohom wo wik tia chwałyty.

„Пѣсень Дружкопѣлка“ співаника колекції Анг. Петрушевича ч. 194 (3а—6а) дає акростих „Герасим“:

Годъ пребогатий Ми вси приходѣмо,
Райской полати Красоту уздрѣмо
Марію намъ раждаєтъ, В градъ в Дружкопѣль,
Матерь с небесъ даєтъ, Вонныхъ криво(в) колѣ,
Всему миру, Не зраще подобной,
Матерь даєтъ всему миру, Звѣздами оздобной,
Ктожъ противу всему вѣру Царицу всего свѣта.
Хочєтъ мѣти нинѣ, Елико треба
В такъ великомъ кринѣ, Намъ всѣмъ днесь неба,
Зраще доброту? Ко ней вси приходѣмо,

Честь, хвалу воздадимъ
Велегласно.
Честь дадимъ велегласно,
Вопиюще тя прекрасно:
Радуйся, Маріе,
Тя славятъ царие
Всего свѣта.
Тя служатъ патриарси,
Хвалатъ и ерарси
Со небесными дворн,
Со ангелекими гори (sic),
Свля херовими,
Славни серафими,
Поюще непрестано.
Рад(е)ць толякъ,
Юность велика
Намъ есть всѣмъ христіаномъ,
Пагуба Агараномъ
В сей годинѣ,
Агараномъ в сей годинѣ.
Чесно есть зблие между крииѣ
Тебе, Дѣво къѣте,
Яени миру, свѣте,
Утренняя де(м)ивце.
Веселися, чине
Францѣшка едне;
Тебѣ неба Мати
Зволишь всегда дати,
Раю, цвѣте прекрасни,
Очесомъ свѣтъ яени
Христа в мзду твоихъ трудовъ.
Ангеловъ лвки
Со человекн,
Марію похвалѣте,
Прикрасно вострубѣте
В тимпанѣхъ.
Вострубѣте во кимвалѣхъ,
Воскликнѣте во тимпанѣхъ.
Буди хвала тебѣ

На земли и в небѣ,
Маріе, наша Мати.
Трубѣте, органи,
И вдарайте, тимпани,
Гусли, воскликнѣте,
В кимвали вдарите.
Дадѣможъ честь Царици,
Неба Владичици,
Надъ слонце яениша (sic).
Сияеть славно
Всѣмъ свѣтъ явно
Чудеси неказано,
Усти невзглаголаво
Во сватинѣ (sic),
Невзглаголана во сватинѣ
Святого Францѣшка чинѣ,
Где приходитъ совѣта
Миру презъ многи лѣта,
Серца в жертву даючи.
Приходятъ велможи
До сея госпожи,
Злата жертву дають,
Здравие прѣймають,
Темныхъ видѣние,
Глухихъ слышаніе,
Мертвыхъ житіе мають.
(И) юнци славятъ,
Миретн хвалятъ
Тебе, Маріе Мати,
Веселия благодати
Украмлена.
Благодати украмлена,
Златимъ вѣнцемъ оздоблена.
Лува со звѣдою
Всегда пре(д) тобою,
Служаще, пре(д)стоятъ.
Слонце свѣтлоецъ свою,
Зраце яеносць твою,
Под нозѣ складають (sic),

Тебѣ в (с)лужбу дасть,
Прекрасна Дѣво,
Ращящая ниво,
Гобзованая (sic) щедротъ.
Маріе красна,
Врагомъ ужасна,
Буди намъ всѣмъ
Приходячимъ
Во сладосць,
Вопиющимъ во сладосць.
Всѣмъ вопиющимъ,

Чесць, хвалу воздаючамъ,
Иже градетъ нивѣ,
Твоя вѣрни сини.
Под кровъ милосердия
Прими насъ, о Мати,
Не даждь работати
Ада моцаревн,
Да поестъ царевн
Пресватую славу,
Приклонивши главу,
На вѣки вѣковъ. Амѣнь.

Здасть ся, сього-ж автора вірша „Горе человекн, тѣлу служащему“ в „Угроруськихъ духовнихъ віршахъ“ В. Гнатюка (ст. 76).

Віршепевца Кривцького виявляє акростих в отей вірші на Великдень (у співаанику¹⁾), присланим свіжо до бібліотеки Наукового Товариства ім. Шевченка):

- ¹⁾ № 27. Співааник без початку й кінця, 27 кк., скорше кінця XVIII в., ніж початку XIX стол. Зміст його такий:
- 1а. Перша сторона цілком замазана.
 - 1б. Пѣснь Святителю Николаю, Трѣски гласъ поднескъ. Пор. № 19, 336. Акростих: Теодор.
 - 2б. Приде година. Пор. № 22, 166.
 - 3б. Пѣснь Прѣтой Бци. Играй, свѣте, і веселися. Пор. Бог. 1790, ч. 140, 1825, ч. 141, 1850, ч. 141, 1886, ст. 311. Акростих: Іоан Матиборский.
 - 5а. Пѣснь Стефанс Мученик. Страданіе мученика Стефана. Пор. № 21, 266. Акростих: Стефан Дяченко.
 - 6а. Пѣснь Рождества Хѣтис. Нѣо и землі ннѣ ликосткнѣте. Пор. Бог. 1790, ч. 10, 1825, ч. 10. 1850, ч. 12, 1886, стор. 11.
 - 7а. Пѣснь Рождества Хѣвс. Даръ днесь превогати. Пор. № 26, 46.
 - 8а. Пѣснь в страшномъ сѣдѣ. Подишайте сегда и шнѣ днѣ страшни.
 - 8б. Яхъ, мнѣ тенско, жалъ немланн. Пор. № 19, 276.
 - 9б. Різвяна орація:

Я мали дячокъ,
Якъ лѣтни шпачокъ,
Полетѣвъ би я до неба.
Чого тамъ мене потреба?
Тамъ смер(ть) страшная,
Во в ей коса замашная.

Колнбъ мнѣ якъ звѣ(д)ти якъ утѣкти,
Казав би мамунѣ отакого пирога
То я вамъ вичу и желаю, [спекти.
А рождествомъ Хр(исовим) по-
[здоровляю).

Крикніте радосно, ве́хъ языковъ роди,
 Христосъ бо воскресе і весь миръ свободи.
 Се Адъ стиваєть, Адамъ ливуєть
 Горко риваєть, И торжествует
 Весело.

Великоднѣ орація:

Христосъ воскресъ, И казавъ веселитися
 Намъ радосіє принесъ И горѣлки напитися
 И показавъ свою ласку И другъ друга приняти
 И казавъ вѣсти паску, И намъ трохи подати.
 С(е)вящене То я вам (желаю).

Порося печене

10а. Пѣснь великопостна. Црю Хрѣте справедливн. Пор. № 21, 47а.

10б. Пѣснь Постна Страстемъ Хрѣтовимъ. Царь Хрѣте, Пани милн. Пор. № 24, ст. 18.

11б. Пѣснь Великопостна. Родъ жидо(в)ски затворни. Пор. № 19, 40а.

12а. Пѣснь воскресен'ска. Радѣйтесь, нѣса, || Стрѣтайте всѣ Ісѣ.

13а. Пѣснь на воскресеніе Хрѣтово. Весело крикнѣте. Пор. № 3, 41б.

13б. Пѣснь воскресенію Хѣс. Подовенъ. Єй да придетъ Ра. Крикнѣте радосно всѣхъ языковъ роди. Акростих: Кри-вцкнѣ.

15а. Пѣснь ѿ страшномъ Садѣ. Єгда дѣша ѿ тѣла разлѣчат'ся. Пор. № 25, 33а.

16а. Утѣшит(є)лю мирѣ. Пор. № 23, 85а.

17а. Пѣснь Блажимъ вси мѣчннкѣ. Пор. Бог. 1790, ч. 152, 1825, ч. 153, 1850, ч. 154, 1886, ст. 335. Картка майже до половини віддерта; правдоподібно вірша дав акростих: Боянс(кн).

17б. Пѣснь Прѣтой Тройци. Источникъ дѣхуєни. Пор. № 24, ст. 39. Останок акростиха: Иосиф (Ре)уге.

18б. Так само майже до половини віддерта картка. З дальшого текету виходить, що се вірша єв. Параскеві „Гори, сладость искапайте“. Акростих: Георгій.

19б. Пѣснь оуспенію Прѣтой Бѣи. На: радуйтєся, ангелъ лики. Госпоже дѣо Црѣце. Пор. П. Безсоновъ, Кал. перех. Ш, ст. 50—51; Пѣсєвникъ, ст. 245—46.

20б. Юже декретъ подписуетъ. Пор. № 23, 85б.

21а. Бонми, нѣо и з(є)мля. Пор. № 21, 34б.

22а. Пасливи часи вѣка нѣ южъ настали.

22б. О горе мнѣ грѣшнику во юдолѣ плачемъ предстати. Пор. № 1, 3а і № 3, 59а.

Радость ве́мъ явися в сей день торжествени,
 Праздну(ѣ)те, людие, празникъ божествени
 Нывъ (с) пророци Все патриархи
 И со отроци В чертогъ монархи
 Видоша.

Играють, спѣвають анг(г)елские хоры,
 Веселѣтєся купно, архангеловъ двори.
 Виде Царъ слави, Враговъ во адѣ,
 Сокруши глави, Вся ко отрадѣ
 Возведе.

Возопи, Давиде, своя пѣсни гласно,
 Се женихъ изиде от чертога красно.
 Да воскреснетъ Богъ Всехъ людей вѣрнихъ,
 И вознесетъ рогъ Сотре невѣрнихъ
 Под ноги.

Изиде власть жизни тридневно,
 Сѣяний прими отраслю, бо нова истинно
 Се есть манна Не во пустынь,
 От Бога данна Но из ясквнѣ
 Каменя.

Царъ царемъ Христосъ Богъ приемъ плѣнь от Ада
 И сподоби вся праотца чада,
 Разриши пленци, Пѣнь побидую,
 Да поють всея лица Избранную
 Воскресшу.

Кровию іскупишь от адовской плѣни,
 Аки от сна восталъ возбуждѣ і яви нетлѣна.

23б. (Шникіє)желѣ до вѣтаємъ пастиржѣ. Пор. Kanty-
czki, II, ст. 61—62.

24а. Чиста сторона.

24б. Пѣснь рождеству Хрѣтову. Бѣдѣ Богъ, видѣ
Творецъ. Пор. № 24, ст. 2.

25б. Пѣснь Присвѣтой Боѣи. Вѣхъ Царице. Пор. № 17,
40а. Акростих: Васн(лїй).

26б. Пѣснь Крѣстѣ Хрѣтову. Воспойте вси днѣ пѣснь
нову. Акростих: Василїй.

27б. Пѣснь воскресенію Хрѣтову. Играй, новий Иерѣса-
лимъ. Пор. № 26, 12а. Акростих: Іовн.

Вся чело́вѣки, Паки возводитъ
 Живша на вѣки, И сладость приводитъ
 Первую.

Источникъ безсмертнн грѣхѣ отмиваетъ,
 Отчужденихъ грѣховъ паки призываетъ.
 Произиде Богъ, Вся ізмовенни
 Видите в чертогъ, И очищени
 Кровню.

Издѣмъ, вѣрни, воскрешшаго сръгаймо,
 Мисль і душу и тѣло согласно отдаваймо.
 Смерть побѣдѣмъ, Жизнь даровавнй¹⁾
 Вся свободивн, И вся прославнй
 На вѣки.

Живу участь велить брати всѣй природѣ з нагоди воскрес-
 еінна Христа Григорій Кровидьскій у піснѣ на Великдень (№
 15, 66, 7а):

Гори и холми, весело играйте,
 Древа дубравнн, цвѣти испущайте.
 Христосе от гроба приходитъ,
 Радость велию приносятъ
 Живущимъ на земли.

Родъ еврейскій нинѣ поерамленнй,
 Се бо всталъ зъ мертвнхъ ко кресту пригвозденнй,
 Егоже гвоздми прибиша,
 Коніємъ бокъ отвориша,
 Христосе укоханнй.

И ти, Аде, возрадѣй нинѣ зѣло,
 Христосе от гроба идетъ къ тебѣ свѣло,
 Аби тебе побѣднн
 И всѣхъ святнхъ свободнн
 Съ пекелной отхланн.

Граи весоло во гусла, Давиде,
 Христосе от гроба со триумфомъ вайдѣ,
 Смертію смерть южъ поправнй,
 А нам живот даровавнй
 Всѣмъ христїаномъ.

¹⁾ В рукоп. дарованин.

О Маріе, веселнся нинѣ,
 Христосе воскресъ изъ гробной ясканѣ,
 Побѣднлъ бо смерть преславно,
 Нинѣ съходитъ зъ гроба явно
 Сынъ твой укоханнй.

Рѣки и воды, нинѣ возшумѣте,
 Звѣри и скоти, весело крикѣте,
 Воскрешшему хвалу дайте
 И охотне превнтайте
 Воставша изъ мертвнхъ.

И ви птици, въ крила ударайте,
 Въдячнми гласн усѣ заспѣвайте,
 Пойте, пойте велегласно,
 Возсія бо солнце красно
 Съ под камене тверда.

Кромъ печали будн всн створена
 И возвнгра на земли всяко племя,
 Крики селнн, процвѣтайте,
 Елементн, всн спѣвайте
 Веселіе пѣснн.

Вѣтви деревесъ прекраснаго сада,
 Людїе всн словеснаго стада,
 Другъ ко другу привнцайте,
 Христосе воскресъ заспѣвайте
 Весокнми гласн.

Царя Христа усѣ привнтаймо,
 В фалмѣхъ и пѣснѣхъ чуйне прославляймо,
 Котрїй Ада побѣднвнй,
 Царство его разрушнвнй
 Со всею свлею (!).

Кїй языкъ бо нинѣ не воспоетъ,
 Воскрешшему Христу не воззоветъ,
 Иже намъ животъ даруетъ
 И царствїе всѣмъ готуетъ
 На вѣки вѣчнїе.

Віршеннєсцїв, вїдомихъ тїльки з самого іменн, а бїльше.
 „Пѣснь Рождеству Христову“ під мелодїю „Въ яслахъ ле-
 житъ“ зложнв „Самуилъ“ (Б. Н. Т. Ш. ч. 367, ст. 39—41):

Се славное, предивное чудо днесь исполнися,
 Же во плоти между скоти Богъ правдивый явися.
 З чистой Дѣвы народженный
 Лежит в яслехъ положенный
 В вполеемскомъ вертепѣ.

Ахъ, длачого рожденного видим во яслехъ Бога?
 Ижъ от вѣка челоуѣка згуба видима многа,
 Юже дѣвол дѣяше,
 Народ люцкій утапляше
 През грѣхъ прародителей.

Мати свята и зачата без наймен'шья змазы,
 Грѣха Евы, лествъ змѣевы нынѣ зѣло поразы
 През рождество Бога Сына,
 Мати и Дѣва едина,
 Пречистая Марія.

Уклякаймо и отдаймо низкій поклонъ Маріи,
 Воскликнѣймо, возгласѣймо, же главу сотре змѣи,
 Дѣвола проклятаго,
 Врага вел'ми борющаго
 Человѣческой народъ.

И грядѣймо, поспѣшѣймо до малои дѣтныи
 И воскорѣмъ руцѣ горѣ возносѣмъ, дабы вини
 Нашѣ рачиль отпустати,
 А по смерти учинити
 Участниками неба.

Лвемъ скоки слезъ потоки, руцѣ горѣ возносим,
 Не забуди, ласкавъ буди, тебе, Боже, мы просимъ,
 Сохрани утрапленія,
 А домѣсти насъ царствія,
 Бы ты во вѣкъ хвалити.

Трьох нових акростихових авторів виявляє співаник, описаний під № 23. Нема даних, чи приписати відомому віршеписцеві Ілії Бачинському, до якого належить і вірша Богородиці „Буди возхваленна от всѣх родовъ земныхъ“ (№ 16, 21аб), також пісню св. Іванови Предтечі. Проти приписання промовляв би акростих „Илияш“, не „Илия“. Ось текст згаданої вірші (81аб):

Иоанъ Предтеча, пророкомъ славный,
 Пострадалъ в темниці за Христа раны,
 Мовилъ Иоанъ Иродови,
 Проклятому чesаревн:
 Жену имѣешь брата своего.

Лякуеть Иоанъ (о) Божомъ Сыну,
 Же Иродъ проклять естъ за тую жену.
 В той часъ Иродъ разгнѣвался
 И на него похвалился,
 Заказалъ его вязати,
 В темницу дати.

Иродова (д)щеря теж ся веселить,
 До своего отца Ирода молитъ:
 Дажь, ми, отче, що ты прошу,
 Ласку твою не(х) одношу,
 Дажь ми главу Иоанову.

Якъ Иродова (д)щеря вчинила,
 Святаго Иоана главу взяла,
 На блюдь ей оглядаеть,
 Матци своей подаеть,
 Иродъ ся задумѣвъ¹⁾,
 Што то е учинилъ.

Шарпали его за главу святую.
 Проклятый буди за мысль такую!
 Иоана Крестителя,
 Иеусъ Христова учителя,
 Его хвалити,
 Всегда славити.

Здаеть ся, що нічого спільного не має з Василем Пашковським автор вірші св. Юрїєви „Во мученицехъ славне Георгие“ (416 — 43а), що сховав ся під акростихом „Василий“ з дальшим додатком „попович“ або „поп“ з прикметником від села з назвою, яка зачинаеть ся на: вич.

Во мученицехъ славне Георгие,
 Празнують днесь твои вѣрныи людие
 За преставлетство, еже намъ дарова
 От Христа Бога.

¹⁾ В рукоп. записувъвъ.

Аще претерпѣлъ еси мученія,
 Проси от Христа намъ избавленія,
 Молимъ от сердца яко заст(у)пника
 И мученика.

Свыше благодать намъ всѣмъ ниспослати,
 Избавление от Бога пріяти,
 Се намъ умоли яко добръ храборникъ,
 Великій заступникъ.

Ипусти ми умъ свыше во удеса,
 Яко заповѣдъ вся твоя чудеса,
 Иже восприяхъ от Бога во мирѣ
 Во святой вирѣ.

Люто страждуше при царѣ сверипомъ,
 При суперниці с Богомъ великомъ,
 Иже ко себѣ привести повелѣ
 Заклати себѣ.

И невредимый от сего отече,
 Но точию кровь из него изтече,
 Заве убо в немъ копни согнѣвшей
 И не вр(е)днѣвшей.

И на колесѣ ономъ устроенъ,
 Ныцъ привязавъ быхъ, со конма¹⁾ спущевъ.
 Бѣ и раздроблен¹⁾, вѣсть, паки цѣль бываа
 Исцѣлеваа.

По семъ явися царю все сверипу
 И Магнатю его пріемнику,
 Жруще идоломъ, зане цѣль явися,
 Не сокрушися.

О Христѣ во виру привлеченый быша,
 По семъ во главу утѣченый быша,
 Иныи, ихъ же вѣѣ града изведе,
 Смерть восприемше.

Приступи кресту Алектандра,
 Жена Диоклитіана, злѣшаго погана,
 Исповида Христа Бога быти,
 Ему служити.

¹⁾ В рукоп. конма.

Вѣровавши же нынѣ в Христа,
 Егоже роди Дѣва Пречиста,
 К тому от сердца велми восхвалицаймо,
 Всѣ восхваляймо.

И нещадно бисѣнь жилами
 От погановъ злыхъ, зѣло волаеми.
 И се претерпѣ яко добръ страдалецъ
 И приемъ винецъ.

Чистыи позѣ в сапоги обувше,
 Иже з гвоздныи желѣзныи имуще
 И в нихъ страждуше.

Аще воскресить от гроба мертвѣго
 И вѣруемъ во Бога живѣго,
 Рече Мазнентій (!) яко злымъ преступникъ
 И невѣрникъ.

И Мазнентій и Гликеріе тамо з нами бѣше,
 Емуже вола святой пострадаше,
 Исцѣлаше, восприяхъ винецъ
 Неувядаемый свыше. Аминь.

Так само дещо попований вид має вірша св. Михайлови
 з акростихом „Потап Толстий“ (616, 62а):

Поставь, монархо, з високого трону,
 Мы прибѣгаемъ под твою оборону.
 Ратуй насъ, ратуй, святой Михаиле,
 Просимо тя смѣле.

Оушикуй войска, небеснии духи,
 Роступи сердца небеснии, тихи,
 Додай помощи, святой Михаиле,
 Просимо тя смѣле.

Твою даждь нѣти ангелскую силу
 Яко чловѣку Иесу Навину.
 Ратуй насъ, ратуй, святой Михаиле¹⁾,
 Просимо тя смѣле.

¹⁾ Сей рефрен повторюеть ся по кожій дальшій строфі.

Архистратигже, и мечь твой острый
Яко пребрямъ (?) во кирви омышь.

Показуючи чудо во Ерихѣ,
Во своей златой стоячи корунѣ.

Толстыи мурѣ на землю упали,
Скорыи войны на смерть забивали.

Угроруський співаник № 4 заховав попсовані акростихи: в вірші „Славни град чудесъ исполнися“ (16аб) Сераф(и)на, а в вірші „Вострубѣте, трубы, гласом“ (41б, 42а) Василя (?) Ільницького. Вірша Богородиці „Архангеловъ всѣхъ радосте“ (№ 20, 23аб) має попсованій акростих Александра. З самого імени відомий і віршенисець Андрей у співанику „Національного Музею“ ч. 41 Q а „Пѣсни Андрею Стратилату“:

Аггелски радости ныѣ, Раѣ премногихъ пріяѣ,
Же не причащаль ся смертной Двѣ тысящи имать,
О Андрее Стратилате, [ниѣ, Соѣ призва девять, десять и три-
Мучениче Христовъ святе, И кровъ твою проливале [ста ли
Радуйся. За Христа и Бога.

На земли ты всеу мѣли, Еще ему аггелъ возвѣстивъ,
Же ты за Христа нещадно били, Же ся будешь кровію крестивъ,
А ты ся тому радуешь, А ты ся тому радуешь,
Съ аггели трвумѣуешь Съ аггели трвумѣуешь
Въ горнем Сіонѣ. В горнемъ Сіонѣ.

Давидъ древле явѣ пропявѣ, И мы тѣмъ днесъ съ чловѣки
Жесъ за Христа муки пріявѣ, Прославляймо Христа на вѣки,
Проходитъ сквозѣ огнь и воду, Абы насъ равно съ собою
Двѣ тысящи въ единомъ году Вѣнчал и небѣ короною
Къ вѣрѣ привлекл. На вѣки.

Дві пісні на Різдво Христа зложив Радецький. Одна з них отся:

Радуйся, Вефлеме, странна, Ароня лоза цвѣтъ пустила,
Рождествомъ Христа освящен. Гды Дѣва Сына породила.
Днесъ ся въ тобѣ сполнило, [на, Языци вѣроваша,
Що возвѣщено было Когда Христа узрѣша
Пророкомъ. Въ яслахъ.

Давиде, въ гусли ударяй же, Царіе зъ востока прійдоша,
Адаме зъ Евовъ, возыграй же, Съ Персиди дары принесоша:
Бо Христосъ адъ разорилъ Злато, ливанъ и смирну,
И васъ бѣзъ узъ свободилъ¹⁾ Купво милосѣ безмѣрну
Адовыхъ. Владыцѣ.

Едеме, дверь Богъ бѣтверзаеѣ, Кровъ дѣтей Иродъ розливаеѣ,
Ангели въ мѣрѣ посилаеѣ Убити Христа намѣряеѣ.
Славу Богу глашати Вы тѣштеся, младенцы,
И пастырямъ вѣсте дати Пріявши въ небѣ вѣнцы
Радостну. За Христа.

Исусе, намъ днесъ народженный,
Въ убогихъ яслахъ положенный,
Иволь тебѣ честь дати,
Съ ангелами заспѣвати:
Съ нами Богъ.

Другий текст починаеть ся буквою „Г“, може початковою буквою імени автора пісні:

Готовся, Вефлеме, ты граде Ісравля,
Бо до ты грядетъ Марія родити Спасителя,
Которого пророци, Же ся въ тобѣ
Святіи праотци, О той добѣ
Ісесъ также гласить, Ісусъ на свѣтъ народивъ.

Рекла Марія Іосифу²⁾: въ дорогу идѣмо,
На приказъ царя Августа въ книгу ся вѣпшиѣмо.
Въ градъ Давида, Бо намъ съ того
Нашого прадѣда, И славного
Вѣписатися намъ годить, Граду нашъ рѣдъ походить.

А пришедше въ Вефлеме, о гослуду питатися,
Бы по трудахъ своей пути отпочинохъ маги.
Но не найшли мѣстця, Бо вже всюда
Спокойного кутця Много люда
Въ градъ Вефлеме, Было тамъ въ каждѣмъ домѣ.

¹⁾ В рукоп. свободоль.

²⁾ В рукоп. Іосифу.

Докобъ же мы, Іосифе, будемо такъ ходити
 И жителей Вевлеема о господу просити?
 Пойдемъ до оной Чей тамъ сына
 Шопивны убогой, Одробину
 Тамъ собѣ возлижемъ, И сухой кутъ найдемъ.

Еще тобѣ, Іосифе, маю а щось сказати,
 Же днесъ мои (и) удеса маются розвязати.
 Пришла бо година Котрый отцамъ
 Для мене едина И праотцамъ
 Сына на свѣтъ родити, Мае рай отворити.

Цыть, Іосифъ, не страхайся, естъ Боже дѣло,
 Же слово Господа Бога во мнѣ ся вселило.
 Пророцы такъ глашаше А тымъ радость,
 И архангелъ вѣщаше, Міру сладость
 Же Месію порожу, На всемъ свѣтъ возбужу.

Когда прійшла о пѣлночи та щаслива година
 И Марія въ зертелѣ породила Сына,
 Небеса заяснѣли, Слава воспѣвали Богу,
 Ангели ся съявили, Возвѣстили радость многу.

Іродъ тиранъ съ Вевлеема о рождествѣ чуесть,
 На нарощенного Христа вырокъ сый декретуесть,
 Бы зѣпбло отроча Абы въ злости
 Отъ острого меча, Въ окресности
 Шлетъ въ Вевлеемъ войны, Съкли чада невинны.

Іосифу и Маріи ангелъ въ снѣ сказуесть,
 Же ся Іродъ съ волнами на Іеуса готуесть.
 Въ ночи выйшла Пречиста, Коли тамже
 Взавши¹⁾ малого Христа Доколь враже
 Въ Египтску краину, Племя взяло кончану.

Як указуе уже правопись сих двох текетів, співаник,
 свідки вони взяті, новійшого списання, з pp. 1878—1883.²⁾

¹⁾ В рукоп. Вѣзавши.

²⁾ З духовних вірш є тут іще отей: Шедше триє царі. Пор. № 21, 4а. Що за радість на свѣтѣ повстала. Пор. М. Гр. Зап. XIV, Misc. ст. 2; Собрание колядъ, Унгвар, ст. 44—5. Згадати би й за гумористичну пісню на Різдво „Запрягъ Юзефъ кобилу въ вѣвекъ“.

Списав його Іван Кудрик з Бутан, як був вихованцем дяківського заведення у Перемишлі. З акростихових авторів відомі ще: Юстин Кортенський, що написав віршу „Иже совершивый смотрение“ (Угроруські духовні вірші, ст. 183—186), Чурпеський (о скільки добре заховав ся акростих) з віршею „Чуйте, людіе, трубу Господню“ (тамже, ст. 256—57) і Савчан з віршами „Сень день свѣтлостень“ з співаника „Національного Музею“ з другої полов. XIX. в. і „Странное слышание“ (Цвітна недѣля). Перша з них отсе недотепне римованне пу-стак слів:

Сей день свѣтлостень,
 Міру радостень.
 Бога избраная
 Анно святая,
 Успеніе чесное
 И достохвалное
 Все торжествуемъ,
 Вѣрни ликуемъ.
 Христа праматери
 Небесния двери
 Анг(в)ель отверааетъ
 Весело спѣваесть.
 Вѣтай, голубице,
 Нескверна агнице,
 Христова прамати
 И всехъ благодати.

Архангеловъ хори
 И святыхъ собори
 Утѣшаются,
 Утѣшаются,
 Видяше на ловѣ
 Во горнемъ Сновѣ
 Свѣтло увѣчанно
 Преславную Анну.
 Радуйся, зывають,
 Гласомъ восклицають,
 Богу избранная,
 Всегда почтенная,

На земли славима,
 Чесна, недвижима,
 Породила еси
 Царицу небесъ.
 Всеславимая,
 Богомудрая
 Райская сладости
 Великой мѣлости.
 Прамати Христовая,
 Всемъ вѣрнимъ готова
 Буди заступнице.
 Мысленная ластовице,
 Богу возвѣстивы (!),
 Яже породивши
 Небрачну ювицу
 Марію Дѣвицу,
 Превизшу всехъ
 Ангелъ Царицу,
 Архангелъ Матерь
 Истиннаго Бога
 Предвѣчнаго.

Чудно и славно
 Всему свѣту явно
 Анни успеніе
 И в небо шествіе,
 Внуку праматерь свою берет,
 До покою небесной столица
 Мѣсце на правици. [даеъ

Исусъ, Богъ правдивъ,
Рожденъ отъ Дѣви
Пречистой Марии,
Квѣтнущей леліи,
Будеть царствовать,
В небѣхъ пробивать.

Анно святая,
До небесъ вшедшая,
Упроси намъ внука,
Егда придетъ разлука
Души отъ тѣла,
Бѣ с тобою била
При небесномъ трою
В (г)орнемъ Снегѣ,
Ты еси прамати,
Можешь ублагати,
Бвемо в небѣхъ били
И с тобою жили,
Спаса вихвалили

И с нимъ царствовали
Купно съ ангели
И съ архангели.
К тебѣ прибѣгаемъ,
Подъ ноги падаемъ,
Милостива буди,
Всѣхъ насъ не забуди.
Демонской неволи
На земномъ падоли
Крѣпко сохрани
Вся христіяни
Російской вѣри.
Вѣкъ спокойна в мірѣ,
А по смерти в небѣхъ
Бѣ служатъ тебѣ,
Рачъ то ублагати,
Христовъ прамати
Анно всевятая,
Всегда славимая.

Може дещо лѣнша а „пѣснь вѣханію“ з співаника „Національного Музею“ ч. 64:

Странное слышаніе,
Чудное вѣденіе,
Дѣти еврейскія, вопію пѣснь нову,
Осана во вшнихъ Сыну Давидову.
Вчера от гроба четверодневнога
Воскресивъ Лазара, юже смердящаго.
Марѣа и Марія, сестри Лазаревн,
Ку но(г)амъ падоша яко Господеви,
Исуса слава, же живъ Лазаръ братъ.

Ангелское пѣніе
Вся днес поютъ людіе:
Благословенъ гради, всякъ род оглашаетъ,
Радость пожаданна ку намъ привжджаеть
Въ градъ Іерусалимскѣ на худомъ жребяти
Спасеніе мурѣ, Исусъ благодати.
Множество народа видити желаютъ,

Богатими ризаи пути устроятъ.
Дѣти малія владутъ ваия.
Вѣтви отъ деревесъ рижуть,
Жребити подъ ноги владуть¹⁾,
Ваия финикѣ во рукахъ держажу,
На входъ Владкии при пути стоажу.
Сокрушеннымъ сердцемъ воскланяють глави,
Радосно вопіють: витаі, Цару слави,
Здавна пожадани, нынѣ привжджаешъ²⁾,
Всякія печали отъ насъ отвержаешъ,
Боже правдивъ и милостивъ.

Чудно и странно зѣло
Явно Божіе дѣло.
Весь Іерусалимъ потрясенъ бываше,
Егда вшнихъ хоревъ Царъ в онь привждаше.
Нѣвѣрни Евреи убити желаютъ,
Дѣти же маліе весело спѣвають.
Осана во вшнихъ Сыну Давидову,
Прекрасными гласи вопіють пѣснь нову.
Радость велія міру восва.

А ктожъ научилъ дѣти
Сію радость вопати?
Ты, пречудни Боже, уста отверзаешъ
И безумнымъ дѣтемъ мудрости додаешъ.
И ми же вси днесъ вѣрны(мъ) ликуймо,
День вѣханія радосно празнуймо.
Осана во вшнихъ, весело спѣваймо,
Благословенъ гради, всегда оглашаймо.
Скланяемъ глави предъ Царемъ слави.

Ктожъ днесъ не веселится,
Когда снѣкъ намъ явится?
Дѣти безумніа Исуса познали,
Ваія финики подъ ноги складали,
Ми же, вѣ(р)ніи, Исуса витаймо,
Сокрушенна сердца подъ ноги складаймо.
Огче мило(с)тивъ, возми своя дѣти³⁾,

¹⁾ В рукоп. кладуль. ²⁾ В рукоп. привжджешъ.

³⁾ В рукоп. дѣти.

Абисмо с тобою могли всегда быти
Во вшннмъ Своѣмъ в небесном тронѣ.

XXII.

Богатий і цінний матеріал для історії української духовної вірші, спеціально „Богогласника“, заховав співанник свіжо подарований до „Національного Музею“ у Львові парохом у Конюхах, бережанського повіту, о. Ксенофонтом Сосенком. Зложеній він найменше з двох частин і писаний кількома почерками другої половини, а навіть останньої четвертини XVIII в. Записки вказують на колишніх власників співанника. На к. 496 на долі читається: „Благослови, Боже, сіє џалми и мене недостойнаго раба твоего Иоана. Сие џалми Иоана Коропатницкаго“. На долі к. 496: „Сие џалми Иоана с Коропатникъ Стаха Боднаророго“. На долі к. 1016: „сіє џалми Иоана родича Коропатницкаго“, „поп(а) лебединскаго“. В відверненім положенні на долі к. 1156 зроблена записка: „В тенъ часъ в Козѣцѣ на бакаларіи билъ“, правдоподібно той сам, що так часто зазначував свої права до співанника. Вказувала би на се записка на долі к. 1166 у відверненім положенні: „Родича Коропатницкаго року 1796“. Знову на к. 117а в записки: „Сіи џалми Иоана Навичинскаго“, а на к. 128а: „Сія џалми Іана Навичинскаго, дяка Коропатникъ“.

З досі згадуваних акростихових авторів є у співаннику вірші: Луки Длонського (Лавиуци свѣте), Антона Добросинського (Ахъ, удивися; акростих попсовацій: Антоній Доб(р)о(син)скій), Василя Пашковського (Всѣхъ Царяце), Івана Матвѣборського (Михаиле гетмане; Милосердній Богъ от грѣхъ насъ свободити — св. Трійці, акростих: Матвѣбор; Іграй, новій Іерусалиме; Милостивій Богъ, акростих попсовацій: Матвѣборскі; Миръ во свѣтѣ, акростих попсовацій: Матвѣски; Мандатъ Божій; Майте, чловеци; Іграй, свѣте; Источначе благодати, акростих: Иоан Мас.; Милосерднѣшій Богъ, акростих попсовацій: Матвѣбор); Йосифа Ревте(ького) (Источникъ духовній, акростих попсовацій: Іосіф Руете), Теодора (Три(ф)тнуоу, акростих: Теодор Ц; Тецѣте, все града); Свѣтосвѣтського (Троне вишній), Дмитрія (Древо трисвѣтос), Івана Гещицького (Іерусалиме, свѣтиса), Івана Пашковського (Хто патрона потребуєть; Хвалу ти хошу воздати; Ісусъ двесь от гроба востаєть), Іоана (Істинній триумфъ южъ на свѣтѣ на-

ставъ); Венедикта (Возбранной Дѣво), Івана Моравського (І ктожъ такъ запам'яталий), Йосифа (Істинное чудо явися, акростих: Іосіф), Пахомського (Пустніе птвца), Івана Вольського (Воскресенія день) і Деміана (Да прайдегъ).

Що тикаєть ся нових даних, які можна добути з сього співанника, передусім цікавий акростих „Антоній“ (856 – 866) в отсій богогласниковій вірші:

Ахъ, южъ часъ приходить, треба умирати,
Хочъ які достатки, треба покидати.
День, година утѣкаєть,
Страшнн се судъ приближаєть,
Готуйтеся вси.

Небо крестъ покажет справедливымъ ясно,
А для грѣшнихъ в той часъ будетъ усѣмъ страшно,
Будут очя закривати,
Вяликій страхъ будутъ мати,
Якъ свидѣ Христосъ.

Тогда вси мертвѣи разомъ се обудять,
Якъ на штири части ангели затрубять:
Живѣ, мертвѣ, уставайте,
Добрѣ дѣла отдавайте
Папу своему.

Огненная рѣка будетъ клякоти,
Земля осквернена будетъ очищати,
Поднесетъ к небеси,
Потомъ (впа)детъ со шумомъ вся
В пренеподяю.

Нещасливъ чловекъ, що будетъ гадати,
Когда от правци будутъ разлучати,
Тогда кривнуть вси святіи:
Идіть от насъ, проклятіи,
Во вѣчну муку.

И ктожъ тебе в той часъ будетъ ратовати,
Не заступитъ тебе нѣ отецъ, нѣ мати,
Волѣлъ бимъ ся не родити,
Нѣжъ у пеклѣ ся смажити
На вѣки вѣковъ.

Иоакимъ со Анною праведною сполн веселятся,
 Зане матъка¹⁾ спасенія прозябаєть, днесъ радуются,
 О(б)разъ херувими Зачатою спѣвають,
 Вся со серафими Гойне поздравляють,
 Со родители еи вихваляють.

Воспоймо вси к ней устнами со слезами чистой
 Зачатою Монархинѣ всего свѣта, по вся часи Паннѣ Пречистой.
 Радуйся, Маріе, Безъ грѣха зачата
 Слѣзная (лелѣе), Во рождествѣ свята,
 Привѣщице всѣхъ насъ християнъ.

Скиптръ держави в руцѣ царю, господарю нашему, даруй,
 Воемъ его воевати звитяжати враговъ поборствуй.
 К тебѣ вси волаемъ, О Пречиста Мати,
 До ногъ упадаемъ, Не даждь погвбати,
 Даждь с тобою всѣмъ царствовати.

Як у сих двох віршах є прошення до Бога о побіду для
 цїсаря, розуміють ся австрійського, так і в третій „Пѣсни свя-
 тому Михаїлу“ (1466—147а):

День пресвѣтлїй приспѣ днесъ,
 Радуеть ся миръ увесъ
 Повсюду славно.

Ми же гойне вси крикиѣмо,
 Силъ небеснихъ слаavimo.

Во киввалѣхъ со тимпани на трю(м)фѣ удараймо сладкогласно
 Чвстиямъ сердцемъ поймо на радость ужасно [і прекрасно,
 Михаїлу, Гавриїлу, княземъ горнихъ силъ.

Уриїла вси почтемъ,
 Рафаїла вразъ со нимъ.

Хвалу воздаймо

Яко хранител(ем)ъ нашимъ і во всѣмъ поборникомъ
 І в напастехъ діявольскихъ намъ всѣмъ заступникомъ,
 А (в) часъ смерти молимъ стерти
 З ресстровъ вина вашей причини,
 Бисмо сполне во Сионѣ Творца хвалили.

¹⁾ В рукоп. заниматьку.

Началнику вишнихъ силъ,
 Люцифера низложилъ
 Во дно адово,

Гди помисляль на небеса(х) равна себе бити Богу,
 Тогда архангелъ Михаїлъ сотвори с нимъ тривогу.
 Изгоняєть, випихаєть,
 Со всѣми слугами во адъ істручаєть,
 Мечемъ острымъ проганяєть от основанїи.

И ктожъ сильнїй яко Богъ,
 А онъ на то не возмо(гъ)

Нѣзто прорещи.

Со шумомъ бо зѣло страшнимъ со небесе леташе,
 Штири десять днї и ноцїй до мѣста достваша
 Адоваго преподняго
 Со дѣволами, своими слугами,
 В вогни вѣчномъ безкозничномъ, тамъ заключенимъ.

Вси начала, ангели,
 Служители Господни

И вся воинства,

Молятеся за насъ Творцу, небесну Господару,
 Да подаєть крѣпость и помощь на врагъ нашихъ кїсару
 Побѣднїи, поглумити
 Днесъ и на всякой часъ воюющихъ на насъ
 Злихъ бесурманъ и агаранъ под ноги наша.

Коиъ сердцемъ и устн
 Бога в Троици хвалити

Грѣшнѣ возможемъ?

Воспоймо вси днесъ согласно со ангелскими лики,
 Святъ Господь Богъ нашъ во Троици от вина на вѣки
 Буди славнїй, прославленїй
 Со Матерїєю, чистою Дѣвою,
 Со ангели, архангели на вѣки вѣкомъ.

Вірші Дунаївського цікаві своїми апокріфічними нале-
 тами й часом повстання. Правдоподібно в усіх трьох віршах
 просить він о побіду для австрійського цїсаря Францїшка.

Так само тільки апокріфічними налетами интересна вірша
 самого власника співаника Навичинського, а саме „Пѣснь на
 воскресенїе Христова“ (140а—1426):

Нинѣ вси днесъ веселѣмся, роди вси вѣрнии, же на гроба Христоу восия. Нинѣ свѣту помрачену-ж отвираеть намъ правдивій Христоу Месія. Вечеръ плачь, ляментя, в пулноци южь облета. Жени с миромъ приспѣли, в гробъ Христа не обрѣли. На гробъ камень велий и неотваленій, кустодіями запечатавій.

Ахъ, ты Боже всемогучій, для насъ билъ распятій, копіемъ в бокъ святій билъ прободеній. Руцѣ твои и нозѣ гвоздами острыми тажко до креста пригвоздили, строгѣ муки завадали. Невѣрнии бесурмани хтѣли Христа поглотити, аби его уморити. Нѣсть ли не обрѣли, пекло заробили. Христоу воскресъ и Адамъ потрасъ.

В субботу пришли Жидове, рекутъ вси Пилату княжници и вси фарисее, жебѣ гробъ за(не)чаталъ зѣло и стражію поставивъ, жебѣ его ученици з гроба не взяли. О Христе, з неба ступилесь, девять хоровъ опустилесь, котрѣ служатъ тебѣ предъ вѣки. Визнаемъ вѣрне вси человекѣ. Длѣтого на крестѣ смерть, муки претерпѣ, а насъ з отхлани вѣчной уволни.

І ви вси злосливни Жидове невѣрнии, чему Христа не познаете, с которого видите чуда дорогѣи? Кровь его пресвятую проливаете. **І** ви злосливни Логина темна привели, трость в руки дадоша, в ребра его прободоша. **І** тамъ чудъ явивій, кроплевъ просвѣтивій, зѣвниці темноту в немъ отворивій.

Честно ми вси радуёмся, вѣрнѣ христіана, бо южь за насъ претерпѣлъ муки. **І** ви в отхлани веселѣтєя знову за-продани, бо южь з шатанской видеръ²⁾ насъ руки. Христоу з гроба встаетъ, в небѣ аггели спѣвактъ. Слонце, мѣсяць, звѣзди, гори, вси дубравни, скоти і звѣрата, пернати, пташата, радуйтєся: Христоу воскресє.

Ізведе не тми смертніа Адама и Еву и всѣхъ святыхъ праотець нашихъ. Уаѣя ихъ растирзаетъ, во рай въпровождаетъ, истинній животъ Богъ намъ даруетъ. З гробовъ умерліи встають днесъ живи. Христоу воскрешаетъ, радость възъявляетъ. Христе Цару Панае, прійми насъ до хвали. Днесъ вси спѣваймо: Христоу воскресє.

Нинѣ ми вси, христіани, приуподобѣмъ ся воскрешему Откупителю, отдаймо му честь, хвалу, пѣгди нескончану за труди его и смерть крестную. Котрій слѣпихъ просвѣщаетъ,

¹⁾ В рукоп. дла. ²⁾ В рукоп. видаръ.

прокаженыхъ очищаетъ. Апостоли дуютъ ся, чудесъ его лѣкають ся. О воскресій Отче, неба и земли Творче, ми согласно вопіемъ: Христоу воскресє.

Собралися апостоли, биху затворени. Ісусъ Христоу посередѣ ихъ ста и миръ буди, имъ вся реклъ, пробитими гвоздми руцѣ, нозѣ своя показа. Фгома не увѣривъ, доки перста не вложивъ в рани, в бокъ пробитій. Много до вѣри приведи Христоу отвираеть, рани показуетъ, а намъ у небѣ царство готуетъ.

Кія усти, кія пѣсни тебѣ днесъ воспоймо, воскресій нашъ Откупителю? Сохрани насъ глада, войны и наглої смерти, Христе Цару Избавителю. Ми тебе вихвалѣ(и)мо, имя твое просл(авл)яймо, аби рачилъ даровати, лице твое оглядати, со святими жити, завше тя хвалити, со аггели, архаггели всегда тя звѣти.

З його акростихом заховала ся у співанику й „Пѣснь святому Георгію великомученику“ (1426 – 144а):

Нинѣ весна благодати,

Начиѣмъ днесъ торжествовати.

Славній Георгій процвітаеть,

Всѣхъ насъ к себѣ призываетъ.

Ахъ, оиъ твердѣйшій над камѣнь,

В сердцу запаливій пламень,

Не восхотѣ в санѣ бити,

Токмо Христу Богу служити.

Велѣ мучитель представити,

Копіемъ в бокъ его пробити,

Жилами крѣпко тѣло бити

И в темницу его всадити.

І Двоклитіанъ здумѣвся,

Корінь острѣ согнувъ му ся,

Срого до боку летяше,

В ребра его не вредашє.

Чудесемъ тѣмъ вси удивлени,

Бога знати научени,

Аггелъ его тѣло исцѣли,

Много в Христа увѣрили.

И народъ весь бистъ удивленій,
 Магнентій рече, воскресий
 Святій над гробом помолвивій,
 Мертва от гроба воскресивій.

На Георгіа мучитель
 Зосталъ велми зѣло мститель,
 В ровъ вапленій велѣ вринути,
 В сануги желѣзни обути.

Славяще святій Христа Бога,
 Труды на себѣ зноситъ многа,
 Ни вапно его не свѣде,
 В санугахъ равно иде.

Кіа цара Максиміана
 Въ Христа царица увѣрила.
 Іди сіе мучитель позналъ,
 Со святимъ посѣщи приказалъ.

Идоли словомъ в прахъ обративъ,
 Невѣрныхъ зѣло засмутивъ,
 Днесъ насъ вѣрныхъ просвѣщаетъ,
 З собовъ до неба запрашаетъ.

Воине Христовъ Георгіе,
 Пресвятое имя твое.
 Не допускай глада, войны,
 Дажь намъ всегда лѣта споко(в)ни.

Мы та должнѣ прославляти,
 Імя твое вихваляти
 И с тобою Творца хвалити
 И с нимъ в небѣ на вѣки бити.

Недотепний віршеписецъ і якийсь Зукевич, що його „Пѣснь на Введеніе Пресвятой Богородица“ (1086—1096) представляеть ся ось як:

Звѣнца неба ведеть на себо (!) предивной хвали з милости данной. Приймь, священне Захаріе, скорбѣ твой в домъ твой, преосвященне.

Уарамъ квѣтъ вдячній збожевъ сердечне Дѣвою бити, Сина родити. Що то, що то ся стаеть, же Дѣвая в травѣ Духа Сина раждаеть?

Како бв(с)ть може, рожденій Боже, же ся такъ стаеть, з Дѣви раждаеть? Ого Богъ милосердній, же ся родить Сынъ без отца с Пречвстою Панны.

Еднѣвнѣ словомъ Богъ ся сталъ тѣломъ в чресѣ Дѣвици и Владычици Дивній естѣ судьбѣ тайній, же ся родить, Сынъ естѣ его еднородній.

Ваша вѣхъ еси, Дѣво святѣйша, бось естѣ избранна и Матерь данна. Дерзай во м(илость) Сяну; ты имѣемъ вси грѣшнїи чудесь причину.

І ми днесъ, ляки, со человекѣ поймо вси пѣсни Паниѣ Пречвстою. Приїди ближняя ся на трю(м)ѣ слави, хвали дѣства твоея.

Части годнѣша, надъ вѣхъ святѣша неба Царице и Владычице, буди на вѣки чтенна, от вѣхъ земляхъ и небесныхъ благословенна.

Вкінці ще один виразний акростиховий віршеписецъ з сього співаника, відомий тільки з імени. Акростих „Григори“ дав „Пѣснь святому Николаю чудотворцу“ (144а—145а):

Гори, сладость вѣмъ днесъ	Иже молишися ко Владыцѣ
І вси вѣгви, возвграйте [дайте,	[Богу,
В дель святаго чудотворца	Упрашаетъ намъ милость многу
Николая, отцемъ отца	Приходящимъ к тебѣ
И хранителя.	Во всякой потребѣ.
Которій чудно вѣмъ ся являетъ,	Всегда предстаеть.
Сиротамъ, вдовамъ в помощи	Хто тѣлко тебе призываетъ,
Яко пастырѣ бодрій [стаеть	Вотще от тебе ізмождаеть (?),
И во всемъ скорій	Не токмо тѣлесное,
Всегда предстаеть.	Лечъ тежъ и душевное
Рцѣмъ купно винѣ непрестано	Ісцѣленіе приемаеть (sic).
Чудотворцу вси ужасно:	Гордаго Арія зѣло посрамилсь
Радуйся, отче святителю,	І во тму вѣчну на вѣки съкру-
Хрвстїаномъ хранителю	Же хтѣлъ на соборѣ [шилсь,
І заступниче.	Развѣлити вскорѣ
Радуйся, главо священная,	Тройцу святою (!).
Во Троици свягой почтенная	В Некеи явился,
Буди, Творецъ свѣта	Зѣло прославилсь,
На многіе лѣта	Же Арія тѣмъ
Вѣмъ ся обѣща.	Пог(р)ебе совѣмъ,

Якоже вногда	Откуда то баше,
Прославися, тогда	И удившася.
Изчезе.	Радуйся, нищихъ одѣваніе,
И двѣи овіе въскорѣ услыша-	Сиротамъ, вдовамъ воздвиженіе,
	[десь, Радуйся, святителю
Злата отцу ихъ довольно пода-	И всѣхъ защитителю,
Жи вси не выдаше,	[десь, Отче Николае.

XXIII.

Деяким доказом сього, як багато знайдеть ся ще з акростихових віршенисців крім наведених, може бути й „Богогласникъ“, у яким стрічають ся значне число акростихових імен, не відмічених досі в рукописних співаниках. До часу появи „Богогласника“ має українська вірша свою трохи не тристалитню історію. Подати хоч менше-більше докладну історію розвою сеї вірші поки що передчасно й навіть не можливо. Дослідн в сїм напрямі проф. Петерца й його школи, дра Франка („Забутий український віршенисець XVII віку“ й інші праці) й нечисленні інші дослідників далеко не обіймають ще цілості предмету. Навіть про такого визначнішого нашого діяча, як Кирила Транквіліона Ставровецького¹⁾, нема моно-

¹⁾ Головним документом його віршенисної штуки є книжка, що вийшла першим виданням у Чернигові 1646 р., а пізнійше другим виданням у Могилеві 1690 р. п. з. „Перло многоцѣнное“. Про вартість віршовань сього автора дає недвозначне свідчення отся „Ениграма“:

Если ты що нестройного поэта мудрый обачить,
 Проме, нехай ми пребачить,
 Гдыжь теологія свята в колѣ филозофском вакуе,
 А поетамн и выборным бракуе.
 Сама жне у славѣ свѣтородной,
 Тылко ся часомъ показуе души годной
 З дару божкого знамените,
 Мудростю своею незакрыте
 У свѣтлости свои славы
 Безъ поетицкой забавы.
 А то она у своей моци мает,
 Же байки поганскіе розбивает
 И на вѣки до нихъ ся не знаетъ,
 А сама въ правдѣ наче солида сіветъ.
 Прето поэта, бы и наймудрѣйшій,
 И филозофъ, разумомъ острѣйшій,
 Мусить гордой думы роги схиляти,
 А небесной царици самъ низко ся поклонити.

графії. Сама назва його книжки „Перло многоцѣнное“ свідчить, що сам автор був високої думки про неї; а далі й присвята книжки польському королеви. Тут уважає її Ставровецький „даромъ коштовним, въ которомъ лежитъ слава не смертелная дому“ королівського. За свою „презацную працу“ сподівав ся автор від короля панської ласки. В передмові до читача „о той презацной книзѣ“, яку видав автор не тільки „для високого богословского разума“, але й „для сладкоулаголивого риторского языка и поетицкой художества“, пояснюєть ся, „длaczego авторъ важиль ся подыймовати такъ великую и тяжкую працу около той презацной книги, реченов „Перло многоцѣнное“. З любовію повинен приймати читач його „такую працу трудную“, бо „правдиве многими трудами таа книга свята взяла свое совершенство; а звлача въ поетицкомъ художествѣ богословская речъ. И правда, латвѣйша просто писати, але под метрами божки речи трудно и барзо трудно; тилко той тос знаетъ, кто того ремесла заживаєть“, розумієть ся, з такими виспленнями й успіхами, як у Ставровецького.

Представником безвартісних віршенисців треба назвати чернигівського єпископа Максимовича. Хоч віршеві проби Семена Полоцького треба поставити вже дещо вище (прим. перевіршовану псалтиру), одначе й йому відмовляють дослідники найменшої цїкари поетичного хвсту. І коли я ось тут згадаю про книжку Самуїла Мокривича, не для її літературної стійности, а радше з причини її рідкости. Маю на думці

„Виноградъ, домовитомъ благамъ насажденный,
 В немже наслѣдникъ вѣков всѣхъ бысть убвенный.

А що оглядали разумны очи нашѣ:
 Ялѣкусь, трохеусь, спондеусь,
 Тогда тое хотѣли слуги вашѣ
 Провадити межн поганскіи боги.
 Але прудко поломали свои ноги,
 Предъ свѣтлостю богословіи утѣкаючи
 И жадного до неи приступу нѣ маючи.
 Прето, що ся коду бачить,
 Волно, яко собѣ рачить.
 Убѣ двинууъ ильлюминацію,
 Ибѣ тацет поетарумъ шконѣдацію.

Въ точилѣ крестномъ кровю ризи обгаренны,
 Презъ которого все роды зостали спасенны.
 Певный знакъ побѣды вожемъ надъ врагами,
 Покаратся язвцы, зряще, же Богъ съ нами.
 Въ новой веснѣ⁴.

Твір посвяченая „ясне велможному его царского пресвѣтлого величества несквертной славы войскъ Запорожскихъ гетманови его милости пану п. Іоанну Мазепѣ, благому домовиту винограда малоросійскаго, милостивому своему добродѣви оффированный отъ найнижшого подножка Самовла Мокрѣвичча. Року 1743“.

У передмові „къ благоразумному читателю“ заявляє автор, що хоч „на веснѣ плодъ здрѣль нѣвды не бываесть“, читач має дивити ся на „грозды спасенны“ сього винограду. Авторъ як „въ послѣдній часъ пришедшій дѣлатель“ приносить „малъ плодъ“ і „малымъ трудомъ“,

не хотя подъ снудомъ

Малаго свѣта предъ людьми сокрыти,
 Зъ приемшымъ талантъ одинъ бы не быти.
 Мало трудихся, — признаеть ся, — малой естемъ силы,
 Въ послѣдній часъ дне не работахъ цѣлый.
 Далѣ звертаеть ся до читача зъ прошеннемъ:
 И мнѣ худому дѣлнику въ семъ трудѣ
 Покажи ласку, да не буду въ студѣ,
 Не стиховъ ради, въ метрахъ положенныхъ,
 Сладости спробуй въ одахъ сокращенныхъ.
 Не все й залежало відъ автора:
 Не всегда читати книги былъ часъ волный,
 Засыпалъ очи часомъ пѣсокъ полный
 І житійская нужда докучала,
 Трудитися мнѣ много збороняла.
 Просьть, щоби читачъ бувъ огляднимъ:
 Не будь зоплемъ лихої працы сея,
 Прости вся винны, читай стихи миле.
 Ніхто не безъ грѣха. Зрештою що до автора:
 Не отъ человекъкъ есмь славы ищущий,
 Отъ тебе прошу, Боже всемогущий.
 На відворотній стороні татулу є гербъ Мазепи й отсей
 віршъ на нього:

Щоби въ гербѣ Мазеповъ крестъ значилъ роздер(тый),
 Котрого явленіемъ на небѣ врагъ стертый.
 На фундаментѣ крѣпкомъ сей есть утвержд(енный),
 Горѣ зась на два роги зосталъ раздѣлен(ный).
 (Бог)у цютамп милый, рогъ единый значит(ъ),
 Другий милость отчизны, всякъ сынъ ея бац(итъ).
 (Звѣзда) якъ волхвовъ ведеть побожностью къ (Бог)у,
 Мѣсяцъ сыномъ отчизны свѣтлость явить многу.
 (Крес)тъ столпъ крѣпокъ отъ лица враговъ заступ(аетъ),
 Знакомъ побѣды небо въ звѣздахъ той явля(еть).
 Нехай же, поки дне небу будетъ трвати,
 (Бог)у, отчизнѣ милый якъ солнце свѣати.

Посвята „ясне велможному несквертной славы гетманови его царского пресвѣтлого величества войскъ запорожскихъ его милости пану п. Іоанну Мазепѣ, милостивому добродѣви“ підписана: „велможности вашей пана моего и милостивого добродѣи вѣрный слуга и найнижшій подножокъ Самовла Мокрѣвиччъ“. Далі іде заява: „Краткое собраніе Библіи Іеронимомъ до Павліана, въ предмовѣ Библіи же положенное, предложихъ стихами, не хотяще праздымъ весь день стояти, котрое якимъ порядкомъ святии Іеронимомъ исправленно, таковыи въ малой сей положихъ лихої працѣ“. Авторъ уневѣнчивъ ся, що хочъ Аргусъ має сто очей, все таки Меркурійъ побавивъ його чуйности. Тому відзиваеть ся до читача:

Презри барябѣ въ помилку, читателю, щодрост;
 Стихи въ метрахъ все равны авторомъ изданны,
 Лечъ въ прасѣ типографской стали ошуканвы.

На змістъ книжки Мокрѣвичча складаеть ся віршована парафраза Мойсеевихъ книгъ, евангелія св. Матея, „Сборничокъ дванадцати мѣсечей“¹⁾ і молитва до всіхъ святихъ.²⁾

Одначе сі друквані вірші, навіть о скільки мали духовный характер, були призначені до читання і не можна їх вязати зъ свѣтлыми духовними віршами, такъ зваными набожними піснями.

¹⁾ Сборникъ дванадцать мѣсечей стихами
 Пою въ честьъ святыхъ Божиыхъ рабъ боримъ грѣхами,
 Котрыхъ молбамъ грѣшныи да буду спасенный,
 Дажь, молю, въ святихъ своихъ Боже прославленный.

²⁾ Примірникъ у колекціі старихъ друківъ Ант. Петрушевича.

Друком стали появляти ся вперше українські набожні пісні завдяки публікаціям з нагоди коронації чудесних ікон. Принайменше на основі досі відомих бібліографічних знахідок можна про се говорити. В 1734 р. вийшла без означення місця друку пісня „Пресвятой Дѣвѣ болесной чудотворной Рогозейской, совершена года 1734“; одинокий відомий бібліографам примірник сеї пісні переходуєть ся у виленьській Публичній бібліотечі.¹⁾ Одна пісня в честь Почаївської Богородиці надрукована в книжці „Гора Почаевская стопою и образомъ чудотворным Пресвятой Богородицы почитенна“ (Почаїв, 1742) на кк. 416, 42а6, а саме „Весело співайте, чоломъ ударайте“.²⁾

У першій виданню „Пѣснь Пресвятой Дѣвѣ Богородицы о побѣдѣ почаевской надъ Агаряны“³⁾ виглядає відмінно від богогласникового тексту:

1 Весело співайте,	Полки ангель шкочала.
Чоломъ ударайте	Въ часъ збаразкой войни
Предъ Маткою Царевою.	Мѣста, села полни
Гласы подносѣте.	15 Премногихъ войскъ бесур-
5 Странамъ возвестѣте	Фортѣцы ламали, [манскихъ.
Славное звитѣзство нбо.	Кровъ нещадно льяли
Егоже дознала,	Зъ вѣрныхъ людей христіан-
Почаевска скала,	О недоля наша, [скихъ.
Где Матка Божая стояла,	20 И самъ идеть паша
10 Противъ войскомъ многимъ	Зѣло зъ великими войски,
Аки звѣремъ срѣгамъ	Бы монастырь взяли,

¹⁾ А. И. Милонидовъ, Описание славяно-русскихъ старопечатныхъ книгъ виленьской Публичной библиотеки (1491—1800 гг.), Вильна, 1908, ст. 86.

²⁾ Примірник у музею Ставропигійського інституту ч. 237. На кк. 45--51 „Житіє блаженнаго отца нашего Іова Желѣза“, а на кк. 52 і 53 „Исторія о мощехъ святой великомученицы Варвари“.

³⁾ У „Богогласнику“ має пісня зазначене свого змісту: „о преславной побѣдѣ ея надъ Турками, бывшей року Божія хѣ: въ-сяца іюля 11 дня“ і такі відміни: 1. Чоломъ ударайте. 3. Христовою. 4. возвышайте. 5. Миръ весь утѣшайте. 6. Побѣдою днесь новою. 7. Бяже. 9. Мати Божа. 10. враговъ многимъ. 11. сродимъ. 13. Збаражской. 14. Бяжу неспокойны. 15. Гради вся отъ Вѣсурмановъ. 16. долющихъ 17. лющихъ. 18. Зъ правовѣрныхъ христіановъ. 19. Ахъ, недоле. 20. Тягнетъ и самъ баша. 21. Съ премногими

Въ неволю отдалі	Монастырь свой покрывала.
Всѣхъ людей тамо живущихъ.	Плачущихъ утѣшаетъ,
25 Вѣска пристулыти,	Слезы отираетъ,
Горы оточили,	45 Всѣхъ подъ кровъ свой со-
На ней же монастырь давный	А злымъ Агаряновъ, [бираетъ.
Богомъ фундованій,	Злыхъ махаметановъ
Почаевъ названій,	Отъ насъ стремъ-главъ отганяетъ.
30 Где Пречистой образъ сла-	Небесные силы
Вѣрны рыдають,	[ный. 50 Зѣло ся дивили
Предъ образъ падають,	Таковой чудной помощи,
Зъ пѣла помощи чекаютъ.	Же сама бодрствуетъ,
Руки свои зносятъ,	Своихъ слугъ разуетъ
35 Матки Божой просятъ,	Мати по вся дни и ноци.
Слезами ся заливають.	55 Ктожь въ земномъ Тронѣ
Щаслива година,	И въ полской коронѣ
Матки Божия Сына	Щиримъ сердцемъ не признаетъ,
На церквѣ ся показала,	Же противъ Турка штурмомъ
40 Омофобомъ яснымъ,	Почаевскимъ муромъ
Бесурманомъ страшнымъ,	60 Тарчею ся Дѣва стаетъ.

Книжка мала богато видань. В виданню з 1774 р. є крім сеї пісні ще й виша „Пречистага Дѣво Мати“. У львівській брошурі з 1752 р. „Piesni o najswiętszey Maryi Pannie, ktore się spiewają przed Jej Cudownym Obrazem koronami Wa-

гаряны. 23. забрали. 24. Сушы: въ нежь христіаны. 27. Идеже. 28. фундованій. 29. названій. 30. Въ неже Дѣвы образъ. 34. Руки свои вносятъ. 38. Бога. 39. Верхъ церкви себе являєть. 41. Для Турковъ ужаснымъ. 42. покрываєть.

43—44. Слезы отираєть,

Въ смутку поѣшаєть.

45. Скиптромъ своимъ защищаєть. 46. Мерзкихъ. 48. Стремглавъ отъ насъ прогоняєть. 49. Небесныя. 51. Чудесней такой. 53. Слугъ своихъ. 54. Царица вся дни. 55. во земномъ тронѣ.

58. Ижь Дѣва Пречиста,	Свою цѣлость одержали.
Мати Бога неса,	Тѣмъ плещите въ длани,
Всѣхъ отъ враговъ заступаєть.	Поюще вся страни
Почаевски мурі	Сей возбранной воеволѣ,
Отъ турецкой бури	Церковь купю съ нами
Съ землею бы ся сровнали,	Вѣрными сынами
Аще не бы тою	Хранящей во всей пригодѣ.
Дѣвою святою	

tykanskiemi ukoronowanym od oycsa s. Benedykta XIII w roku 1727 dnia 15 sierpnia u W. W. OO. Dominikanow na Świętey Gorze Rożancowey nad miastem Podkamieniem Centurowskim* подана як „Piesn szósta o teyże Najświętszey Maryi Pannie Ruskim tekstem od pewnego nabożnego złożona“ дуже популярна серед українських уніятів пісня „Пречистая Дѣво Мати рускаго краю“.¹⁾ Можна припускати, що й межі піснями, які видано з нагоди коронації чи й по коронації образу Богородиці в костелі львівських Домініканів, був якийсь церковно-славянський чи славяно-український текст, бо раз Домінікани мали спеціальні претенсії до українських земель, а далі не без впливу міг остати тут і Підкамінь. Вістку про пісні в часу коронації подав Баронч²⁾, одначе не навів титулу.

З дальших анальоґічних друків³⁾ треба більшу увагу звернути на почаївську збірку пісень (16 карток), оправлену

¹⁾ Н. Мировичъ, ор. сіт. ст. 56. Польський бібліограф Естрайхер не знає про се видання. Примірник є в Імператорській Публичній бібліотеці у Петербурзі.

²⁾ Sadok Barącz, Cudowne obrazy M. N. ст. 154.

³⁾ Не ставлю собі метою вписати всі друки подібного роду в XVIII в. У книжечці „Obrona Polskiej Korony od granic Ukrainskich, Marya w Berdyczowskim Obrazie“ (Бердичів, 1760, примірник у бібліотеці Чарторийських у Кракові) надрукована як „Piesn Osmia Czudownoy Preświatoy Bohorodicy“ пісня-переклад з польського тексту „Wzywajet tebe siła Ukraina“. Заважу тут заразом, що „Концерту Пресвятѣй Дѣвѣ Богородицѣ Бердичевскої народно увѣичаниѣ“ в початку „Божія Матеръ сіетъ“, надрукованого в „Богогласнику“ в 1790 р. під ч. 127, тут нема.

З анальоґічних летучих листків згадаю ось такий. На отвертій піваркуші знаходить ся образ Розанія Ісуса в Туринці із підписом: „Prawdziwy Wizerunek Zbawiciela Chrystusa Pana w Turynieckim Obrazie Cudami y Łaskami słynącego“, помічений „T. Korhacholski“. Далі надруковані дві пісні: „Piesn o Panu Jezusie w Turynieckim Obrazie Cudami y Łaskami słynącym od XX Missionarzow Ruskim Dyalektem wydana, na tę notę, jak: Straszliwego Majestatu Panie etc. Myłoserdny Isuse słodczayszy, || Zbawytelu nasz Nayukochańszy“ і „Piesn Druga na wzwyż wyrażoną Notę. Myrskia dneś uzydite łuki || Před Obrazom blaħaho Władyki“. Примірники в „Національній Музею“ і в колекції Ант. Петрушевича. Др. Свєцицький здогадуєть ся, що друк виляний у Львові 1767 р. й важе появу сих пісень я іменем туринець-

разом із збірником хоценського половича Івана Левицького в колекції рукописей А. Петрушевича в бібліотеці „Народного Дому“ у Львові ч. 224. На початку збірки пісень є дереворит Божої Матери в Почаїві з датою 1762. На восьмій картці дереворит св. Варвари, помічений L Goczemski¹⁾ — 1755. Під іконою на першій стороні титул „Пѣсни ѿ пресѣбѣй Бѣгородицѣ, къ Іконѣ Почаївскої, чюдотворної“. Зараз за титулом починаєть ся пісня:

Нынѣ прослався Почаевска скала,
Идѣже Божія Мати стоною знакъ дала,

з першою строфою під нотами. Текст пісні важкий під історичним оглядом і дає вказівки що до часу написання пісні. Оповідаєть ся у ній, як

Богъ за грѣхъ въ мимолетнемъ лѣтѣ
Казнилъ тяжкимъ моромъ всюду и въ здешнемъ повѣтѣ,
Подгѣря, Покутя, подолекій Каманецъ,
Околичне на Волиню и мѣсто Креманецъ.
Тисящнаго седмьсотъ седмьдесята года
Бысть казнъ сія смертелная, морова пригода.

Тоді не знали себе знайомі, батьки, братя і приятелі. Батько бояв ся приймати сина до хатъ й мати нічого не могла бідній донці. Бездомні морили себе голодом. Богато церков і монастирів стояли пустою. Трупи нагло померших лежали непохоронені на жир звірям. Остала одинока надія на

Дѣву Богоматеръ въ чудовномъ образѣ,
Ака крѣпкій щить противу моровой зараѣ.
И не погрѣшихомъ надежди своєю, — оповидаєть ся далі —
Всѣ живи, цѣли остахомъ молитвами єя.

кого пароха Пясецького (Бібліографічний куріоз, Занеки Наук. Тов. ім. Шевченка, т. LXXIX, ст. 159—160).

Наслідуваннє пісні підкаменецької Богородиці стрічаєть ся у книжці „Nabożeństwo do Matki Boskiej. Dla wygody tych, którzy Jey miejsca święte upodobane i cudami wsławione nawiedzają. Osobliwiey iednak dla wygody nawiedzających Obraz Niepokalanego Maryi Panny Poczęcia cudami w Tartakowie słynącego“. Доступне мені третє львівське видання з 1797 р. містить як п'яту пісню текст „Preczystaja, preczudnaia Diwo i Maty“.

¹⁾ Доповнення д-ра Іл. Свєцицького; пор. Рукописи львівських збірок, II (Українсько-руський архів, т. VI), ст. 211.

Богато вірних, що терпіли від зарази й постановили піти в Почаїв до образу,

Нечаяно здрави, цѣли остали;
 Перви от нихъ Подгорцы той ласки дознали.
 Егда уже моромъ паде болѣе ста,
 Надъ надежду въ едину ночь свѣчь смертная преста.
 Подъ Гусятинномъ весь Товстенъка дознала,
 Въ ней же зачинаюся свѣчь морова устала.
 Отъ за Бардичева зъ Нехворощи мѣста
 Уже посередѣ зарази моровой бѣса
 Зе двадцать домовъ себе въ руцѣ влаша
 Почаевской Матцѣ Божой и живи осташа,
 Аще и по домахъ не заключалися
 И зъ зараженными купно во всемъ общалися.
 Въ веси Судобичахъ, егда моръ начался,
 Самъ павъ велможній наслѣдникъ со всіми вручался
 Въ опеку Пречистой въ чудовномъ образѣ,
 Зосталъ живъ, токмо тринадцять пало въ той заразѣ.
 Слуга три недѣли южъ безъ смысла болѣлъ,
 Праложеніємъ до главы образа нецѣлѣлъ.
 Въ мѣстѣ Ярмоничахъ зъ пресвѣтерскомъ дому
 Умре двое въ той заразѣ, въ тузѣ суцу тому.
 Усвувъ, зрять внока, зъ Почаева суца
 Съ трема печатми въ хартіи, пвмена дающа
 И по трижды рекша: не бойся умрѣти,
 Аще Почаевску будешъ Патронку имѣти.
 Воспрянувъ пресвѣтеръ жити въ надеждѣ,
 Безъ боязни Сакрамента дѣйствоваше вездѣ.
 Со всімъ домоу въ бѣдѣ моголѣ смерти избыти.
 Прочіихъ чудотвореній нѣсть мощно вмѣстити.

Слідчать про них люде, що приходять з численних міст і сіл до Почаєва як „недобитки моровів“. Кінчить ся пісня молитвою до Богородиці.

Текст пісні у збірці майже не ріжнить ся від тексту в „Богогласнику“.¹⁾ В останнім подано в надписи, що автором

¹⁾ Більшою можливістю би назвати ріжницю тільки в одній місці. Текст збірки говорить, що „многи церкви, монастири нынѣ пусты быша“, а текст „Богогласника“ має замість „нынѣ“ — „тогда“. Деталь не маловажний при означуванню дати зложення пісні.

пісні чернець-Василіянин. Зазначений і зміст „о избавленіи помощію ея от повѣтра мороваго, бывшаго въ лѣто 1770“. Тому, що в тексті згадуєть ся про спустошення, які робила ся зараза „въ мимошедшемъ лѣтѣ“, пісня зложена 1771 р.

На новість пісні

Вселенная, вся стравы, земляне,
 Совокуплшесе вси хрістіане,

що починаєть ся на оборотній стороні третьої картки, вказує підложенне першої строфи під ноти. Правда, в пісні співають ся, що

Царіе, князи великой славы
 Скланяють своя покорне главы
 Предъ образомъ Монархивъ,
 Иже въ Волинской краинѣ
 Времени давній,
 Чудами славный,

але се скорше поетичний вислів величі Божої Матери, ніж малюнок дійсного поклону царів і князів перед образом в час коронації. Пісня звеличує Богородицю за се, що уздоровлює усяких хорих, згадує, що

Егда бѣсурманъ, кровопролитель,
 Обступилъ войскомъ сію обитель,
 Хотѣлъ подъ мощь свою взяти,
 Надъ тилъ муромъ Дѣва Мати
 Ратунокъ дала,
 За тарчу стала.

Та здаєть ся, для питання про час зложення пісні найважнійший деталь, як Богородиця „защитала и прославила“ почаївську „обитель“,

От давнихъ лѣтъ гонимую,
 Въ нашихъ очахъ томимую.

Виходило би, що пісня зложена також з самого початку 70 рр. XVIII стол.

Дальша пісня „Пречистая Дѣво Мати Рускаго Краю“ (Ба) не підложена під ноти правдоподібно тому, що її мелодія та сама, що й популярної уже тоді пісні Підкамінецькій Богородиці. Згадуєть ся у пісні, як „первіе видѣли“ Богородицю

на верху скали
 Стоящую въ столбѣ огня, яко признали
 Два иноцы и присущій
 Іоаннъ, чреду пасущій,
 Прозвискомъ Босій.

Син тріє свідѣтеле достигше мѣста
 Видѣвшаго, но ничтоже болше уарѣста,
 Токмо изображеніє,
 Правой ноги знаменіє,
 Полное воды.

Ся вода дає умерлимъ житє, сліпимъ очи;
 Суть доводомъ дѣянїя
 Болшъ чтырехъ вѣкъ писанїя
 Въ томъ монастирѣ.

Коли в часі війни „зъ потугою прїїде бѣсурманъ“, вдруге побачили Богородицю, як була

щитомъ надъ мурами
 Окруженна аггелами
 Въ свѣтѣ великомъ.

В піснї є така історична вказівка:

Корона полска єь великимъ княжествомъ литовскимъ
 Находящу на ны бѣду гавзомъ синовскимъ
 Просить от насъ отвратити,
 Можешь бо умолати,
 Мати, Владыку.

У виданню „Богогласника“ з 1825 р. слова „Корона полска єь великимъ княжествомъ литовскимъ“ справлені на „Скн-петръ царскій єь предѣломъ мало Россійскимъ“. Тут і причина хибної думки Мировича, що пісня зложена вже по розділі Польщі.¹⁾

Дальша пісня, здасть ся, знів нового походження, бо перша строфа підложена під ноти, а саме

К тебѣ, Божїя Мати, прибѣгаємъ,
 Обременени грѣхами взираємъ.

¹⁾ Мировичъ, op. cit. ст. 73.

Згадавши, як Почаївська Богородиця „знаменіє въ скалѣ стопы дала“ й як оборонила монастир перед турецькою навалою, оповідає автор:

Инока стара, обрѣтши на полѣ,
 Посѣвъ Татаринъ за садомъ на долѣ,
 Взять свою главу неслъ, пред образъ паде,
 Благодаряци Богу, духъ предаде.
 День успенїя празденствомъ сіяше,
 Инокъ въ неволѣ татарской стенише,
 Узы на ногахъ имущъ принесенный
 И въ монастирѣ въ той день поставленный.
 Паде въ студенець на помощь призывый:
 Ратуй, Пречиста, — обрѣтєся адравий.
 Мертвий въ вторій день вземлемій до гробу
 Твоимъ могутствомъ оживє въ ту добу.
 Пятнадесятъ лѣтъ невидѣвий свѣта
 Кирилль єь Подляшша прїїде въ наша лѣта,
 Ста пред образомъ ввєгда отворенїй,
 На пѣсь: Достойно — прозрѣ ослѣвленїй.
 Егда сѣмена пружы паядаху,
 Всюду по поляхъ на здешны летяху,
 Мы, тя призываше, противъ вэйшли,
 Уарѣвши сє за предѣлъ отишли.
 Савва зъ Россїи ослѣвленъ очима
 Слыша о чудахъ своимъ ушима,
 Обѣща пойти къ Чудовой въ образѣ,
 Въ тую ноць уснуъ и прозрѣ въ томъ разѣ.

Як і чуда, зарєєстровані в попередніх піснях, так і в сїй, внесені до поодиноких видань „Гор-и Почаевск-ой“. Одне се обставина мало дає опори для питання про хронологію пісень. З уваги, що три згадані пісні, яких перші строфи в збірці положені під ноти, зазначені в „Богогласнику“ як продукти „Инока чину с. Васіліа В.“, можна здогадувати ся, що всі вони походять від одного й сього самого автора й хронологічно не відбігають далеко від дати піснї „Нынѣ прославися почаевска скала“.¹⁾

¹⁾ Чотири пісні до Почаївської Богородиці надруковані в брошурі Гаврила Андрїя Каспаровича п. з. „Zrodlo ogrodow, Studnia

Пісня великомучениці Варварі з поч. „От тернія ідолскаго“ з першою строфою під нотами (8а) має на кінці замітку, що 1714 р. була тяжка морова зараза на Поділю і Волині. Щоби переблагати Божий гнів, почаївські Василіани завели щоденний спів до Почаївської Богородиці і до св. Варвари. Коли минула зараза без ніяких жертв у монастирі, постаралися черці, що вибудовано вітвар в честь св. Варвари, а на його посвячення запросив почаївський ігумен Гедеон Левіцький луцького й острожського єпископа Йосифа Виговського. Єпископ дарував для нового вітваря палець великомучениці Варвари, при чім сказав: „азъ имамъ сей многоцѣнный бисеръ, сіє єсть мощи сія, от моего сродника Я. В. Е. М. Пана Виговскаго, Воеводи Кіевскаго и Гетмана тогда украинскаго, которій моленіємъ получи у инокѣвъ обители Святомихайловскія кіевскія“.

Замітка про палець св. Варвари вилквана спм місцем пісні, де говорить ся, що ласки св. Варвари

и почаевская обитель дознала,

От повѣтра морового цѣлая остала.

За сіє избавленіє

Стяжа персть твой въ храненіє,

Созда предѣль украшенній;

Въ немъ блюдомъ єсть положенній.

Кінчать збірку: пісня „от притчи евангелеской о богатомъ и Лазарѣ“ з поч. „Хошу страшну притчу сказати“, яку велить ся співати на мелодію „О горе мнѣ грѣшнику суццю“, пісня „въ бѣдахъ суццему“ — діялої туги й розваги з поч. „Возопяхъ въ печали моеї“, що співаєть ся як „Богородице Царице“, й пісня про смерть, суд, пекло й небо „Помысли, человекъ, прегоркій часъ смерти“, якої текст вповні відмінний від богогласникового. Тому, що на всіх вісім пісень половина

wod żywych... to jest Godzinki Nays. Maryi Pannie na Gorze iasney Poczaiowskiej... (Львів, 1765): перша на ст. 16-18 „Wesoło спіwayte“, друга на ст. 18-20 „Panno oraz Matko Boska Ruskiego Kraiu“, трета на ст. 20-22 „Wilay, cudowna Matko w Poczaiowie“, а четверта на ст. 22-23 „Naywyższa Niebieska y ziemska Ozdobo“.

призначена в збірці звеличчати чудес Почаївської Богородиці, можна припускати, що збірку викликало якесь більше монастирське світо. Таким була коронація Почаївської Богородиці 1773 р. До рр. 1772-1773 треба й віднести надрукування сеї збірки.

XXIV.

До появи друком духовних вірш причинила ся і пропаганда унії при помочи місії. Брошура Шамона Майхровича¹⁾ „Nauka zbawienna Na missyi Societatis Jesu zwyczajna. Krótko objaśniająca, co każdy powinien wiedzieć, czynić y czego się wystrzegać“ має попри польські і славян-українські тексти набожних пісень. „Pisni Ruskoj“ (sic) ідуть від соборної сторони 21 картки: наперед „Troyca Boh Otec, Boh Syn, Boh Duch Swiaty“, потім вірша „o Milosty Bozoy“ „Boże, kochaj uia, cylym sercem kochaj uia“ (21a), а вкінці „Pisn o Boharodycy Maryi“ „Preczystajia Diwo Maty Ruskoho kraiu“ (24a). Друге видання появилось ся у Львові 1767 р.²⁾, перше рівнож у Львові 1764 р.³⁾

З місійних кругів походить і дуже рідка збірка духовних вірш, яка переховуєть у бібліотеці Ягайлонського університету під ч. 4020. Завдяки охочій ввічливості директора бібліотеки Оссолінських дра В. Кентжинського я мав нагоду в сій бібліотеці використати сю бібліографічну рідкість. Се 8 карток 4°. З огляду на рідкість, невеличкий об'єм і мову друку зволю собі навесги його ось тут. Мова сих текстів дуже богата польонізмами. Сю велику скількість польонізмів тим легше пояснити, що сї тексти правдоподібно представляють у цілости переклади з польської мови. Все таки багатство польонізмів рівноважить ся у деякій степені досить значною течією живої української мови. При текстах не врескую а (á), не задержую там великих букв, де вони пічм не усправедливлені, розділюю неналежні до себе слова й справляю інтерпункцію.

Збірочку зачинає:

¹⁾ Доказ ствердження, що се брошура Майхровича, містять ся на ст. 246 на долі: Doctrina tam salutaris a Patre Simone Maychrowicz S. J. Missionario per (dio)cesim Premisliensem, hoc libello contenta“ і т. д.

²⁾ Примірник у бібліотеці Оссолінських ч. 10839.

³⁾ Józ. Brown, op. cit. ст. 89-90.

Pisn katechizmowa.¹⁾

- 1 Troyca Boh Otec, Boh Syn, Boh Duch swiaty,
W Troycy Boh odyn, tak wsim treba znaty.
Boh Otec z pred wik z sebe Syna rodyt,
Duch swiat od Otca y Syna pochodyt.
- 5 Syn Boży staw sia czelowikom, maie
Duszu y tilo, a wirnych spasaie.
Poczaw sia z Ducha swiatoho, ne z muža,
Zrodyla krasna Marya iak ruža.
Trydciat fry lita żyw z ludmi na świty,
- 10 Rady spasenia na kresti zabyty.
Woskres w den treti, wstupyw na prawyciu,
Otea nebesnu dedyczyt stolyciu.
Od tuda pryde, swit sudyty maie:
Dobrym dasť nebo, złych peklom karaie.
- 15 Bo zły czelowik przykazanie złamaw,
W chorobi, w szkodi do czarow sia wdawaw.
A Boh persz każe: wir w Boha odnoho,
Druhe: ne bery darmo imia Joho.
Tretie: nedilu swiatkui preświatoiu,
20 Czetwerte: szanui otca, matku twoiu.

¹⁾ Текст „Начатки-в зытыя Nebesnaho Na zemly“ (стр. 221—29) значно твердший, як показують відміни:

- Pisn Katechizmowa. 2. iedyn. 3. Otec pred wik. 4. ot Otca i.
- 5 Syn Boży Bohom byty ne perestal,
Chot duszu, tilo iak czelowik pryial.
Z Ducha swiatoho, ne z muža poczal sia,
Rody sia z Diwy, świtu pokazal sia.
Trydesiat try lit tu na zemly (sic) żyty
 - 10 Raczył, krest i smert za nas preterpity.
Woskres w den treti, wstupil na stolycu
Otca predwiczna, w nebesnu prawycu.
I znowu pryidet na sey swit sudyty,
Prawednym nehom, złym peklom płatyty.
 - 15 Bo zły lude Boha znewažaiut,
W chorobach, w škodach do czarow sia wdaiut.
A Boh nam nadať desiat przykazania
Pod hrychom tiaszkim wsim do zachowania.
Persze: ne szukay bohov czužyeh nad Mia,
20 Druhe: ne wzyway darmo Bože imia.
Trete: nedelu w pobožnosti swiatkuy,

- (16) Piate: ne ubyi, szoste: ne czužolož,
Siome: ne krady, osme: falszu ne množ,
Dewiate: žony ne žadai bližnioho,
Deset: ne žadai žadnoi ryczy ioho.
- 25 Piat przykazania cerkownych sut tyie:
Swiata swiatyty, szczo uroczystyie,
A Służby Božey w nedylu, w den swiaty
Sluchat prystoynne, posty odposzczaty.
Spowid czynyty blysko k welykodniu,
30 Pryczastie braty, tilo, krow Hospodniu.
Sim sakramentow: kreszczenye, znowa
Mirom mazanie, tilo, krow Chrystowa,
Spowid, kaplaństwo, małženstwo mir maie,
Jeleomazanyie pred smertiu pryimaie.
- 35 Syia przyczyna Božoho karania,
Ze Bože lamlem, cerkwey przykazania.
Hto chce duszu spasty iedynuiiu,
Katolyczesku wiru preświatuiiu
Nechai trymaie y soiedynenie
- 40 Z cerkwoiu Rymu, maty me zbawlenie.
Odyn Boh, odno kreszczenie, każe
Paweł apostoł, odna wira, takže

- Czetwerte: otca, matku, starszych szanuy.
Piate: ne ubyi, szeste: ne czužolož,
Sedmoie: ne krad, osme: ne šwidczy na lož.
- 25 Dewiate: ženy ne žaday czužoi,
Desiate: ryczey žadnych, szczo ne twoi.
Tyi przykazania spolniay, czelowicze,
Aszcze žadaiesz zryty Bože lyce.
Cerkwy zaś swiatoy iest piat przykazania,
30 Szczyraho choszczut od nas zachowania.
Persze: swiatyty dny uroczystyie,
Druhe: sluchaty służby Božoy w tyi.
Trete: postyty cerkownyi posty
Tilom i duchom pry wstremežylywosty.
 - 35 Czetwerte: spowid czynyt k welykodniu,
Sakrament braty, tilo, krow Hospodniu.
Piate: prychody cerkwy oddawaty
Lub desiatyny, w tom ne spereczaty.
Sedm sakramentow: perszy: kreszczenye,
40 Druhy: swiatoie myrom maszczenyie.
Trety sakrament iest Eucharystyia,

- Cerkwi Petr hlawa y nastupcy ioho,
Sia wira dobra, inszych chotiai mnoho
- 45 (2a) Wiry rachuiut, w nych żaden czołowik
Spasen ne bude, tylko zhine na wik.
Boh toie ziawiw, vse wirym dla toho,
Bo Boh ne zmylit, ne zdradyt nikoho.
Straszna trywoha na sey świt nastane
- 50 W toi czas, w kotory tilo zmartwychwstane.
Stemniie słońce, misiać, a wsy żory (sic)
Na zemlu spadut aż z nebesney hory.
Zadryżyt zemla (sic) od anhelskiey truby,
Hrysznik z duszeiu, z tilom dojde zhubi.
- 55 Toi den ostatni nebes strase syły,
Odczynyt hroby, odsłonyt mohiły.
Pohnyłe tilo, złamanyie kosty
Za iedno pryidut do swoiey ciłosty.
Wernet sia dusza do swoioho tila,
- 60 Aby sia sprawiw hrysznik z swoho dila.
Stanut w dolyni Jozafata lude,
Tam przyatelstwo wylaty sia bude.
Lecz ne na douho rozluka nastane,

Czetwerty: tajna pokuty swiatyia.
Piaty: w chorobach iest masłoświatyie,
Szesty: kapłaństwo, sedmy: winczanyie.

- 45 Kto choszczet duszu wiezne spasty swoiu,
Nechay trymaieli wirowi żywoiu
Z cerkwioiu Rymu soiedynenyie,
Bo na tom wysyt wsich nas spasenyie.
- 41 Iedyn... iedno kreszczenyie. 42. iedna. 43. Cerkwy... ieho.
- 44 Se... dobra iedna świta wseho.
- 45 Chotiy rachuiut jeretyki mnoho
Wir, ale tyie ne spasut nikoho.
Boh toie ziawyw czrez pysma swiatyi,
By tak trymały wsi prawowirnyi.
Strasznyi trwohy na sey swit nastanut
W toy czas, koly wsich tila z mertwych wstanut.
- 51 Stemniiet... misiac i wsi zory. 52. spadut z nebesnyia.
53. zemla ot anhelskoy. 54. Hrysznyk... z tilom (sic) doynet
zhuby. 55. Toy deń... straset. 56. Otworyt... otłonyt mohiły.
57. Hnyłoie. 58. Zydut sia w toy czas do... ciłosty. 59. swoieho.
60. sprawyl hrysznyk. 61. Iosafata. 63. A w toy hodyni rozluka.

- Zważai, switlubeze, zważeż, chrystyane.
- 65 Rozluczat matku od rodnoi doni,
Doczka do pekła, a mały w koroni.
Albo też doczka poyde męż (sic) swiatyie,
A neszczastywu (sic) matku porwut zlyie.
(26) Brat z bratom, otec z synom sia rozstane,
- 70 Odon (sic) ku nebu, druhy sia dostane
W chon pekelnny, neszczasny czołowik.
Y muż z żonoiu rozluczat sia na wik.
Horko slozami koli hołosyty
Lud bude, w toy czas Chrystos swit sudyty,
- 75 Hto złe pomyslyw, złe uczyniw komu,
Szczozłe wymowyy, skażut w oczy iemu.
Boh sprawiedliwy usich dila znaie,
Hto iak zasłużył, tak zapłatu daie.
Reczet że iednym: do neba, swiatyie,
- 80 Chodte, a druhym: w ohoń, proklatyie.
Szczastyw, hto w nebi bude wikowaty,
Proklat toi, koho bude pekło żraty.
Kai sia, hryszniku, wdaj sia do pokuty,
Perestań hrychow, w nebi możesz buty.
64. Tut switowyy zważe, chrystyane.
65. Razluczat muża ot własnoi żony,
Jedno do pekła, druhe do korony.
Także i doczku od matki razluczat,
Jedna w roskoszy, druha zlyi muczat. 69. otec.
70. Otec w propasty, a syn sia ohlanet
W nebi albo też otec so swiatymy,
A syn zły w pekli na wik z proklatymy.
73. Koly żalosne budut... 74. Chrystos na toy czas budet
świt. 75. Chto... chto złe mowyyw.
76. Albo uczynkom zaskodyw (sic) blyżnomu. 77. sprawe
dlywy wsich nas... znaiet. 78. Kto.. zasłużyw... daieł.
79. Jednych do neba budet zapraszaty,
Druhych w pekelnny oheń otsylaty. 81. chto... budet.
82. Neszczastyw, koho pekło budet maty.
83. Kay sia, hrysznyku, miy sia do... 84. możesz (sic). 85.
ne karaiet. 86. Horkich slez... czekaiet. 87. Koly... ne budesz czy-
nyty. 88. Na wiki w pekli budesz hołosyty. Amiń.
- „Пѣсьнь катехизмова“ в „Народовѣщанию“ в 1768 р. має
такі відміни: 1. святий. 2. Въ Тройцѣ. 3. Отець предъ вѣкъ съ
себе. Дальші відміни в порівнанню з текстом нотки такі: 5. Божій...

85 Łaskawy Hospod tebe ne karaie,
 Hurkich słoz twoich, spowidy czekaie.
 Koli pokuty ne źmože (sic) doźdaty,
 Zhynesz na wiki y budesz proklaty.

O nadeyi.

Jak bystro oreł w horu wylitaiet,
 Jak szwitko woda w dołynu spływaiet,
 (3a) Nech chrestyanin to dobre zwažaie,
 Ze chutniey źytie k smerty¹ sia zblyžaie.
 Pry smerty, lubcze, ciły świt pokynesz
 Y bez pokuty na wik wikow zhynesz.
 Czemuż świt marny serdeczne kochaiesz,
 O duszu, nebo y Boha ne dbaiesz?
 Czyli tia z ohnia lub pekelnoy laźni (sic)
 Wybawiat świta ciłoho pryiaźni?
 Syn, donia, maty szczo tomu pomože,
 Koho do pekła wkynesz na wik, Bože?
 Prawdu tak iawnu koły uwažaiu,
 Pred maiestatom twym, Chryste, padaiu.
 Nech o tym w každyj pracy pametaiu,
 A źytie moie chutny poprawlaiu.
 Szczo koły uczynisz dla twoiey myłosty,
 Dawnoho źytia pozabudesz zlosty.

престаль. 6. Хочь... пріяль. 7. почався. 8. указався. 9. Тридцять
 три лѣта ту на землѣ. 10. Рачивъ. 11. третій, зступивъ. 17. на-
 давъ десять. 18. грѣхомъ. 21. ведѣлю. 24. крадь... свѣдчь. 26. рѣ-
 чей. 27. Тѣ приказавя. 28. Если жадаешъ зрѣти. 29. цять. 30.
 Щирога хочуть. 31. урочистіи. 33. церковни. 34. при встречежли-
 вости. 35. сповѣдь. 37. доходи перквѣ отдавати. 39. першій кре-
 шеніе. 40. Другій... мащеніе. 41. Третій... евхаристія. 42. Четвертій.
 43. Пятій... маслосвятіе. 44. Шестій: калпанство, седмий: вѣн-
 чаніе. 45. Кто. 46. Нехъ то. 47. Рѣла соединеніе. 48. спасеніе.
 46. тив. 47. святіи. 48. правовѣрніи. 49. Страшніи. 51. Стехнѣть
 солнце. 52. съ небесной. 54. Грѣшникъ съ душею, зъ тѣломъ. 55.
 Той день остатній. 60. грѣшникъ своего. 62. пріятелство. 64. свѣ-
 товѣи... христіане. 65. Розлучать. 67. ровлучать. 69. ростанеть.
 72. Въ небѣ, а сывъ злыи на вѣкъ съ проклятыи. 75. Кто зле
 помысливъ любь зле мовивъ кому. 76. зашкodikъ ближнему. 77.
 справедливій. 78. Кто. 80. въ пекелній огонь. 81. кто. 83. грѣш-
 нику. 84. грѣховъ... буты. 85. Ласкавій Господь. 88. Конецъ,
 Богу, слава.

Pred twoim carstwom nysko upadaiu,
 W tobie (!), moy Chryste, wsiu nadeiu maiu,
 Ze chotiam hoden, na wiki ne zhynu
 Y neskończoney w pekle kary minu.
 Wira nas uczył: iesy sprawedliwy,
 Y ta prydaie, żeś iest myłostywy,
 Chocz sprawedlywost chocz skaraty,
 Łaskawost twoia bude nam maty.
 (36) Pryioweś (!) syna marnotrawnoho,
 Ach, ne zabudesz y mne hrysznoho.
 Z Dawyda, Petra przykładu maiu,
 Z nymy pod twoiu łyt ist przybiaiu.
 Na toś krow rozlyw y poranyw tilo,
 Zebym ruk twoich ze zahynow (sic) dilo.
 Prez krow y muku Tebe blahaiau,
 W zasluhach twoich nadiiu maiu.
 Chocz na mne przydet ostatnia hodyna,
 Pereblahaiesz kochanocho (sci) Syna.
 Neskwerne Diwo, Preczystaia Maty,
 Pry tobi lubo bude konaty.

Pisn o miłosty Bozoy.

- 1 Boze, kochaiu tia, ciłym sercem¹⁾ kochaiu tia.
 Szczo iest na zemli stworynia,
 Odminiaiu w miłost pinia,
 Nech tia chwalat, wystawlaiut,
- 5 A mni do uszu wołaiut: Boze, kochaiu tia &c.
 Słońce, misiać y wsi żory (sic),
 Rok, hodyny y czas skory,
 (4a) Noc y deń nechaj tia chwalat,
 Serca miłostiu zapalat. Bože &c.
- 10 Szczo sia na zemli znajduie,
 Szczo nad zemlu wylituie,
 Szczo w rykach, w moru pływaiie,

¹⁾ Відмінн тексту співанька № 1 (63a-64a) такі: 1. сер-
 дець. 2. землі створѣня. 3. Отвѣняю. 4. хвалят, выхваляють. 6.
 Солнце, мѣсяць и вси зори. 7. скорый. 8. Ноць. 9. Сердца мило-
 стю. 10. землі знайдуть. 11. вилѣтуєть. 12. въ рѣкахъ, въ морю

- Nechaj tuiu pism spiewaie (!). Boże &c.
 Mnocho (sic) trawok sia rachuaie,
 15 Mnocho listkow sia znajduie,
 Tolko nech iazykow maiu,
 Z nych koždym z serca wołaiu. Boże &c.
 Dusza, tiło y wsi syły
 Tebe tylko ulubuły,
 20 Y szczo sia wo mni znajduie,
 Myłost twoia vse krempuie. Boże &c.
 Rozum, wola, chuty, zmysły,
 Slawa, honor y iak stysły
 Affekt serca korrumpuie,
 25 Wicznym prawom zapysuie. Boże &c.
 Usi tehnenia y stuplenia (sic)
 Znaczat myłosty prahnenia,
 Kolko razy puls wdaraieł,
 W myłosty sia wymiraiet. Boże &c.
 30 Chocz sia oczy zamykaiut,
 Snu z potreby zażywaiut,
 (46) Dusza, serdce, chuty czuiut,
 W pism presładku wylituiut. Boże &c.
 Iesły chcesz mia słuchaty,
 35 Boże, budu w hlas wołaty:
 Woźmy, szczo iest switowoho,
 Dai myni sebe samoho. Boże &c.
 Marny świte, szczo iest twoho,
 Woźmi, szczo iest pyszczonoho,
 40 Tym sia welmi utyszaiu,
 Koli tuiu pism śpiwaiu. Boże &c.
 Ani mene marnost zwede,
 Ani od Boha odwede,
 Wsiomu świtu iuż diakuiu,

пльвааетъ. 13. спльвааетъ. 14. Много. 15. Много листовъ. 16. Тилко.
 17. Нимъ кождымъ въ сердца. 18. Душа тилко и вся. 19. тилко.
 22. Разумъ... смыслы 24. Афектъ... корупцие. 26. Все гхненя
 и ступления. 28. Колко разы пульсъ вдаряетъ. 29. вымъряетъ. 30.
 Хоць. 31. съ потребы. 36. Возми, що есть свѣтоваго. 37. менѣ...
 самого. 38. Марный. 39. Возми... нещового. 40. велми утѣшаю.
 41. Коли тую пѣснь спльваю. 42. марность мене. 43. от Бога от-

- 45 K tobi serdцем wylituiu. Boże &c.
 Smutok y dolechlywosty (sic)
 Ne odminiat mey myłosty,
 Kłopot y preślidowanie
 Zmucniał moie ukochanie. Boże &c.
 50 Nech sia y pekło nasrożył,
 Myłosty mey ne strywożył,
 Nikomu wże ne holduiu,
 Lecz w tych słowach tryumfuiu. Boże &c.
 (5a) Nech zo mnoiu, szczo chce, stane,
 55 Chocz mene opustysz, Pane,
 Chocz vse złe na mene padne,
 Wołaty budu wsiuchdy snadne:
 Boże, kochaiu Tia, ciłym sercem kochaiu Tia.

Pism o pekle

Nech sia nauczu muk boiaty.
 Szczo iest pekło, choezu znaty.
 Ach, nieszczasnyi brysznych doli.
 Horyt w pekli, iak w newoli,
 Na wiki.
 Dusza terpyt, szczo iest muky,
 Ne bude nyhdy poruky. Ach, nieszczasnyi.
 Ohledaie wraha swoho
 O, iak muczat lubyeh ioho. Ach, nieszczasn.
 Ohoń oczy pożyraie,
 Horkie slozy wytyskaie. Ach, nieszczasn.
 Strach słuchaty, bo wsi łaiut.
 Deń, hodyny proklinaiut. Ach, nieszczas.
 Otec, maty czom zrodyła,
 Czom ne kamen wyronyła? Ach, nieszczas.
 (56) Lypsz myni było ne żyty,
 A w pekli się (sic) ne smażyty. Ach, nieszczas.
 Druh na druha narykaie,
 Otec syna proklinaie. Ach, nieszczas.

веде. 44. Всеу свѣту. 45. Къ тебѣ. 46. долегливости. 47. Не от-
 мѣнят моей. 48. и преслѣдовае. 49. Значат мое. 50. не сроят.
 51. Милости моей. 52. все не. 53. Лечъ. 54. со мною що хочъ.
 55. Хоць. 56. Хоць. 57. всюды сладне. 58. сердцець.

Robak kusaie sumlenie,
 Zhubyweś duszy spasenie. Ach, nieszczas.
 Zamknuweś hrychami neba,
 Zyty w pekle na wik treba. Ach, nieszczas.
 Nieszczęśliwyi swywoli,
 W iake tiahnete newoli? Ach, nieszczas.
 Łychy iazyk Boha swoho
 Klyne, szczo zotworyw (!) ioho. Ach, nieszczas.
 Na krow Chrysta narykaie,
 Bo ta muki pryczynaie (!). Ach, nieszczas.
 Instyhuiut самы rany,
 Aby w pekło byw posłany. Ach, nieszczas.
 Odniaw Duch swiat świtło swoje,
 Klyne serce proklatoie. Ach, nieszczas.
 Mayteż bacznost, żywy lude,
 Jaka hrysznym muka bude.
 Ach, nieszczasney hrysznych doli.
 Horyt w pekli iak w newoli.
 (6a) Albo z hrychu powstawaty
 Albo Boha proklinaty
 Musysz w nieszczasnoy doli,
 Zażywszy pekła newoli

Na wiki.

Szczoż Boh winien, że tia uczynyw,
 Szczo tobi Chrystos zawynyw?
 Y żytia ti ne żalowaw
 Y nebo na wik zhotowaw.
 Ey, lipsze Bohu służyty,
 Nyż w pekelných mukach wyty

Na wiki.

Ey, lipsza (!) Boha słuchaty
 Nyż nieszczasnu wiecznost znaty

Na wiki.

Ey, lipsza teper terpyty,
 Nyż w pekelnym ohniu żyty

Na wiki.

Pisn o żalu za hrychy.

Boze, w dobrosty nikoli nezbrany,
 Zadnym iazykom niewypowidany,

(66) Żeś Ty iest hoden wszelakoi myłosty.
 Poszanowania, chwały, uczyłwosty

Tia chozczu, prahnu y ważu samoho
 Nad wsi dobra, Ty u serca moho
 Naybulsze dobro, Ty w naybulszey cenie,
 Sam odyń w mene nad vse stworenie.

Chocz byś nikoli za hrychy, moi Boże,
 Ne karaw, iednak kolko serdee zmoże,
 Ach, żalował bym dla toho samoho,
 Zem Tia obrażyw (sic) Hospoda dobroho.

Otoż moi Boze, y teper żaluju
 Dla toho, że Tia nad vse myłuiju,
 Y to u sebe stateczne stanowlu,
 Ze hrychow moich nikoli ne znowlu.

Maiu sia wolu spowidaty szczyre
 Y to z Toboju trymaty prymire,
 Szczo koły wczyniu ia nużny czołowik,
 Nadiia Tebe ohladaty na wik.

O Boze dobry, Boze łystostywy,
 Bud moiey duszy hrysznoi myłostywy,
 Narodom dai mir, nech maiut poprawu,
 Chrystu y cerkwi Rymu skłaniat hlawu.

Вкінці на ек. 7 і 8 поданий „Katechizm krotko zebrany“.

З місцями стоять у тісній звязи й виші легучі листки з піснями. Бібліотека варшавського університету має рідку брошурку, зложену з 4 карток 8°. Є тут „Pisn katechyzmowa“, „Pisn o miłosty Bożoy“ й „O żalu za hrychy“. Вийшла „Pisn katechyzmowa“ й осібно та знов разом із „Nauko oju z slowes Chrystusowych (sic) ewanhelyi światoj Matfeja Swiataho“.¹⁾

Зложення катехізової вірші „Тройца Богъ Отець“ в уїлєськім дусі приписує згідно традиція Тимотеєви Щуровському. З огляду на се, що український видавничий рух XVIII в. має йому завдячувати дещо, може не від річи буде подати ось тут вязку житєписних даных про нього. Уродив ся 20 листопада

¹⁾ K. Estreicher, Bibliografia Polska, т. XXIV, Краків, 1912, ст. 331.

1740 р. в Лішні на милью від Володимира. Батько був володимирським судью. Початкову науку одержав дома, а пізніше удав ся до василіянської школи в Володимірі. Чуючи в собі покликання до духовного стану, удав ся звідси по скінченню шкільних наук в 18 р. жити до міста Битеня в новгородськiм воєвідстві дві милі від Жвровиць і мвмо спротивлення брата Йосифа допрошував ся дуже, щоби його прийняли до василіянського новіціату. По скінченню річної проби в новіціаті і по виповненню усіх формальностей, приписаних для чину, став його членом. Тут відбув приписану науку і став учителем у Володимірі. Молодий учитель мав гарне поле відзначити ся, зеднав собі розголос доброго вчителя і провідника численної молодіжи. За гарні вклади любили його ученики, а вдячні були родичі й опікуни.

Тодішній митрополат Пилип Володкович видів працю молодого вчителя, прикликав його до себе, давши при своїм боці і повірив йому обовязки аудітора. Тут щойно мав нагоду молодий учитель-чернець виявити свої здібности, розвинути свій талант і здобути прихильність свого наставника. Митрополат зробив йому пропозицію, щоби на його кошт удав ся до Риму й ще основніше познайомив ся там з предметами, відповідними його стану. З великою радістю прийняв Щуровський пропозицію і вибрав ся до Риму, де погонув майже в стосах кнвжок. З цілою пильністю вертував їх, читав, робив витяги й осягнув ступень доктора теології. Потім став проповідником у Вильні. Память мав надзвичайну, знав сім мов і всіма говорив і писав легко. Жидівської мови навчив ся у Римі, де майже цілі ночі проводив на читанню і писанню. На його проповіді горнули ся товни, бо говорив огнисто й пориваючо. Не тільки християне, але й іновірці на вістку, що буде проповідати Щуровський, тиснули ся; не рідко можна було побачити на його вкладах навіть Жидів, Татарів і т. д. Церква й кожде місце, де промовляв, були повні слухачів усякого стану, пола й віроісповідання. По кількох літах став маіетром новіціату в Битеню, а потім ігуменом монастиря в Біллії. Умер 15 цвітня 1812 р., проживши 73 літа. Перед смертю перейшов наново на латинський обряд.¹⁾

¹⁾ Pamiętnik religijno-moralny, т. XXV, Варшава, 1853, ст. 446—52 (статя Адама Бартошевича)

Полишав значне число писань релігійного змісту. Найстарше датоване його писання се віршованій діяльот з 1770 р. „Głos pochwalny nieba i ziemi“. В 1772 р. вийшли в Супраслі його „Wzory doskonałości panienskiej“, між якими є й проби славяно-українських вірш. У сім самім році видав у Почаїві писання п. з. „Gospodarz chrześcianski“. З 1774 р. походить його віршованій діяльот „Widok mądrości w obrazach od pogan wyśmiany, od Leona Izauryka zdeptany, od Jana Damascena wślawiony“. В pp. 1780—83 вийшли в чотирох томах у Вильні проповіді „Hasło zbawienne, nauki apostolskie“. Інші його писання такі: Rozmowy zbawienne o nauce chrześcianskiej w czasie missyi (Супрасль, 1787), Missya bialska (в чотирох томах, Супрасль, 1792), Miesiąc cały przez codzienne uwagi prawd wiekui-słych Bogu poświęcony. Славяно-українські його духовні вірші приходять у „Missyi bialskiej“ і в люблянській збірці з 1801 р. п. з. „Piesni pobozne Naukę Wiary i obyczajów Chrześcianskich w sobie zamykające dla uzytku i zachęcenia Bractwa Nauki Chrześcianskiej W całej Diecezji Chelmskiej Po wszystkich Cerkwiach Parafialnych ustanowionego“. Польські духовні вірші зібрані в „Dodatku do Śpiewnik-a kościeln-oro“ з 1842 р. Мюдушевського (ст. 579—678).

Ся обставина, що в місійній збірці Ягайленської бібліотеки приходить вірша Щуровського „Тройца Бог Отец“, дозволяє менше більше означити час друку збірки. Вірша Щуровського являєть ся і в місійній брошурі Шимона Майхровича „Nauka zbawienna“ з 1767 р., правдоподібно і в виданню з 1764. Подвійне видання брошурки в так короткім часі дає свідцтво, як численні були тоді місії. До 60, найдалі 70 pp. XVIII в. треба віднести й надрукування висше передрукованої збірки. Можна припускати, що зложив її Щуровський, а що його друки від 1770 р. виходять уже з датами й зазначенням авторства, можна й здогадувати ся, що збірка могла вийти навіть до 1770 р. Можу скріпити своє припущення ствердженням, що в його віршах з початку 70 pp. уже значно твердша мова, ніж у збірці, про яку мова. Як що отсе передрукована місійна збірка належить дійсно Щуровському, представляє вона ще найвартівіші його славяно-українські вірші.

З місяцями найзнаменитших тодішніх єзуїтських місійнарів в 1776 і 1777 р., великими, 15 дневними в Станисла-

вові, Надвірній, Рожнятові і Журавні¹⁾, треба поставити у зв'язь нове видання „*Nauk-iv*“ Майхровича в 1776 р.²⁾ Що більше він видав у Перемишлі в 1772 р. „*Początki Życia Niebieskiego Na Ziemi: Przez złączenie się z Bogiem i Świętymi Jego: Na każdy dzień w tygodniu sposobem na Missyi S. J. zwyczajnym rozłożone*“.³⁾ Не дослівний переклад, а радше церковно-славянська перерібка цього молитовника мала кілька видань. Найстарше видання „*Naczątk-iv*“, — по аналогії додання прикінці „*Nauk-iv*“ й славяно-українських пісень —, могло ввійти з бажання самого Майхровича не довго по першій польській видавництву. Довірши перерібки якійсь Василіанин, як свідчило би „*Pinye Pochwalnoie Monachamy S. Wasyliya Welykaho sprysannoie*“ на стор. 82–84 й пісня св. Онуфрія. Тексти пісень у сім співавнику не покривають ся з текстами вірш у „*Katechizm-i*“, доданим до василіанського місійного „*Methodus-a*“ з 1772 р. Навіть не ці самі пісні приходять у молитовнику та й у „*Katechizm-i*“.

XXV.

Однак так невеличкі збірнички духовних вірш, які появлялися протягом XVIII в., далеко не заспокоювали зацікавлення сям родом духовної творчості. Повстала велика сила рукописних збірок, що їх зміст не все відповідав чи навчанню уніятського духовенства, чи навіть загалом християнської церкви. Тому й задумали почаївські Василіани видання, яке з одного боку взяло би під увагу в головному матеріал рукописних співавників, з другого боку подало би надруковані пісні в такому виді, щоби їх можна було співати і в церкві і в часі релігійних обходів. Ціль видання означу-

¹⁾ Ks. Stan Załęski, *Jezuici w Polsce*, т. IV, ч. IV, Краків, 1905, ст. 1700.

²⁾ Є воно в бібліотеці Ягйлонського університету (K. Estreicher, *Bibliografia Polska*, т. XXII, ст. 38). Уродив ся Майхрович у Галичині 1727 р., до Бзуїтів вступив 1741 р. в Сабборі, вчив там 3 роки граматики, а потім теології 23 роки аж до часу касати ордену (*Encyklopedia kościelna*, Варшава, 1886, ст. 84).

³⁾ Прияїрник у Ягйлонській бібліотеці. Від численних пізніших видань різнити ся се видання припискою на кінці, де просить християн помолити ся за нього й за цього, з якого „*namowu iest ta książka spisana*“.

вала його характер і робила з нього вибір, антологію духовної вірші, відповідно зредатовану. Редактори його прийняли навіть готовий розклад матеріалу, який знайшли в рукописних співавниках, на чотири часті: Господські, Богородичні вірші, в честь святих і інші вірші, які не підходили до перших трьох. Сім способом прийшло до найціннішого владу в українську літературу з боку уніятів по кінець XVIII в., яким треба вважати великий збірник духовних вірш під заголовком „*Богогласникъ*“.

Повний заголовок книжки: „*Богогласникъ Пѣснй Благочестивыя Праздникы Грѣдскимъ, Бѣрѣдичнымъ, й Нарѣчитыхъ Стѣхъ чрезъ всѣ годъ приключяющимся, к' сѣмже нѣкоторымъ Чюдотворнымъ Иконамъ славящимъ, таже разлічнымъ Покланнымъ й сумилителнымъ содержашт. Собранъ, по силѣ Исправленъ, четірами Частями шпрѣдкленъ, Тѣпомъ й Чертми Мѣсикійскими Намечатася й йзвѣразіася въ стѣкй Чудотворнйкй Лаврѣк Почаївской, Трїаніемъ йнокккѣ Чинѣ С. Васііа Великаго Аѣта ѿ Рождества Хрѣтѣва 1777*“. На відворотній стороні титулової картки є дозвіл на друкування Валеріяна Сеницького, „*Ч. С. В. В. въ діец. Луцк. и Остр. кнѣзь разсудителя*“, бо книжка не тільки „ничтоже въ себѣ содержитъ протівно православному святыя канолическія вѣры догматомъ, ниже непорочнымъ святыя соборныя церкви нравомъ“, але й може причинити ся до направи людських обичаїв і послужити „ради чтенія, пѣнія и слышанія“.

„Предословіє ко благоумнымъ пѣвцемъ и слышателемъ пѣсней“ зазначає, що „многія въ честь всемогущаго Бога, Пречистыя Богоматере и святихъ его угодинокъ от разлічныхъ стіхотворцевъ и пѣснописцевъ искони сочиненыя въ міръ наыздоша пѣснй, но инныя въ правду худо и неискусно составленныя быша, того ради весьма отриновеныя и неостребныя являшася; инныя аще искуснѣ и мудрѣ составишася, но не бѣ мощно увѣдати приличнаго имъ гласа, убо и тыя къ прочтенію токмо, не къ пѣнію послужыша; инныя въ конецъ добрѣ сочиненыя и по своему гласованію увѣданныя бяху, обаче егда писменемъ от единого другому пѣвцу предаватися начаша, чрезъ ненаказанныхъ писцевъ тако повредышася, яко не токмо стіхи ихъ слоговъ, но ниже удобна разумѣнія своего возымѣша. За любовь труда тшадливѣйшихъ оныхъ изобрѣта-

телей п'сней треб'в' б'ше творенія ихъ собирати, разсмотр'вати художество, достигати нам'ренія мыслей, елико мощно исправляти, слоги ст'хомъ изобр'тати, многая нова ветхимъ прилагати; и се тяжде п'сни вамъ, благогов'нн'и п'вцы и слышателие, не инако, но аки св'дъ иными смаками утворенная и на ново приуготованная, аки одежда обветшавшая, прешита же и отновленна или аки потемненное сребро, искушено же огнемъ в очищено седмерицею, предлагаются. Да не мнятъ же кто начинающихъ сіе д'ло и предлагающихъ свой гласъ сыновомъ челоув'ческимъ везд' текущій воздухъ всеу ударяти или глухому весма п'сни п'ти; не безизв'стно бо есть коемуждо здрава сов'та и смысла мужу, яко благогов'нними п'снями украшаются праздники церковныя, воздаются сугуб'шшая неже от чтущихъ честь Богу и святымъ его, возглашаются тайны святыхъ в'ры, возсылаются гласови'в', собори'в', т'мже и благопріятн'е моленія наша къ престолу Вышнему, воспоминаются и прославляются величія Божія, къ спасенію насъ гр'шныхъ сод'бання и днесь д'йствуемая. Еще же благонадежно есть, яко п'сноп'нн'я ради мнози могутъ уб'жати тщетныя праздности въ дни неделныя и святыхъ, изволяюще паче сему присутствовати, нежели еквернымъ игралищамъ, баснемъ, см'хотвореніямъ, плясаніямъ, п'ятницамъ, сваромъ и инымъ непріеподобнымъ д'ломъ; отженуть тлетворное с'тованіе, тугу, скорбь, горесть опечаленнаго сердца и, что бол'е реку, негли умиленіе души, сокрушеніе сердечное и възникновеніе ко исправленію житія и истинному покаянію косприймутъ". Коротко й просто сказавши, редактори „Богогласника“ не обмежили ся зредатованнемъ готовихъ пісень, але й позволли собі на меншу чи більшу перерібку текетів у мові і змісті не тільки для підобрання мелодії, але ще більше тому, щоби зредатовані пісні послужили уморальняючою і навіть богослужебною внажкою.

Корисність книжки з набожними піснями стверджують „иноцы чину святаго Васілія Великаго“ цитатами святаго Письма, прикладом Давида, що „только псалмовъ благов'рному Исравлю написа и самъ я купно поеше и ударяше въ гусли“, „да удобн'е привлечетъ и ко благогов'нію в возбудуть ко всякимъ доброд'телямъ“, — вкінці прикладами Божої Матери й церкви.

Пісні поділені на чотири часті. Перша частина обіймає „п'сни благогов'нн'я праздиномъ Господскимъ, страстемъ Исусъ Христовымъ, и некоторымъ нед'лямъ и чудотворнымъ иконамъ приличныя вм'щающая“. Славяно-українських текетів є у с'м відділі: на Різдо Христа 23 (з сього 9 „вннхъ п'сень на Рождество Исусъ Христовъ вм'ето небогоугодныхъ обычныхъ колядъ простшымъ п'вцемъ служащихъ“), на Богоявленне 5, Стрітення 3, неділю про блудячого сына 2, мясопусну 3, сиропусну 1, на неділі великого посту 5, цвітну 1, Велику п'ятницю і суботу 2, на Великдень 9, Вознесіння 4, Зелені свята 3, св. Трійці 2, на Боже Тіло 2, Преображенне 3, Воздвиженне 3, Исусови Боремельському 1, Зборівському 1, Зарванцькому 1, псалмова 1 й про Боже провидінне 1. У другій частині приведені „п'сни благогов'нн'я праздиномъ Богородичнымъ и некоторымъ чудотворнымъ ся иконамъ приличныя, таже ивкія къ ней молитвенныя въ себ' вм'щающая“: на Різдо Богородиці 5, Покрову 4, Воведенне 6, Зачате 3, Благовіщенне 3, Состраданне 3, Положенне ризи 1, Успенне 5, Богородиці Почаївській 6, Піддубецькій 1, Підгорецькій 1, Тригірській 1, Зимнянській 1, Бердичівській 1, Тиврівській 1, Барській 1, Тернопільській 1, Струмилово-камінецькій 1, Будцівській 1, Новосамбірській 1, Підкамінецькій 1, молитовних пісень 8. Закінчує сей розділ „п'сень Пресвят'ї Д'в'в' Богородиць Маріи на пренесеніе чудотворн'я народно ув'ичанн'я ся иконы от притвора въ новую церковь, благодати'в' наданымъ от святаго апостолскаго престола осмодневнымъ отпустомъ почтенное, благословеніемъ же его милости господина дієцезаннаго пастыря бывшее во с. обители почаевской ч. с. В. В. дня й септемврія въ л'то „аѣ“ ча восп'ята“ з початком „Изидите, двори, со собора“ й рівнорядними текстами славяно-українським і польським. Тут же й ікона. Доказує ся пісня, вклеена перед третьою частиною „Богогласника“, що „Богогласникъ“ вийшов щойно в 1791 р. й був аналогічною появою з огляду на монастирське свято з 1791 р., як давнійша збірка пісень з огляду на 1773 р.

Третя частина се „п'сни благогов'нн'я праздиномъ нарочитыхъ святыхъ чрезъ годъ приключающымся приличныя, наченше от м'сяца септемврія въ себ' вм'щающая“: св. Йоакимови й Анні 2, Йосафатови (Кунцевичеви) 1, Параскеві 3,

Димитрієви 3, Козмі й Даміанови 2, Михайлови 3, Іванови Златоустому 1, Андрєєви 1, Варварі 4, Миколаєви 10 (між ними по одній Западинецькому й Олексинецькому), Стефанови 1, Василієви Великому 3, трьом св'ятим 1, Олексієви 1, Юрієви 2, Іванови Богослову 3, Онуфрієви 3, Іванови Хрестителеви 2, Петрови й Павлови 2, Ілії 2, Пантелеймонови 1 й на Усікновенне 2. Останній розділ книжки творять „п'єсни благогов'їнья, покаєнныя и умилителныя, различнымъ нуждамъ служащія въ себѣ вмѣщающая“ : 23. Крім цього в книжці в три латинські тексти, а 33 польських, у с'єм також пісні Богородиці Почаївській, Загорівській, Кременецькій, Білостоцькій, Загацькій, Пугинській і Любарському Онуфрієви.

Перед поданням змісту в таке „Пристеженіє“ :

Совершихомъ, предложихомъ лѣтвы пѣсни дѣло,
Нѣкими говѣяними желанное дѣло;
Въ семъ вѣгхія и новія обрѣцещи себѣ
И старѣйшимъ и ювѣйшимъ угодити трѣбѣ.
Вся суть стрѣбни въ ірмолѣбни тѣни на чертъ чѣтри,
Тѣкмо сїя тѣп'графія ѣмать характери,
Сї єсть: такти, полѣгакти, чвѣрти, єдиножди
Лѣманія, не ѣнія, да уѣси кѣждїи.
Где оксїи въ согласїи рѣзнєствують от чертї,
Дѣлї такти на полѣгакти, полѣгакти на чвѣрти.
Гди нѣ тако, но ѣвако єсть ти пожеланно,
Не горѣ, но добрѣ пѣгя не возбранно.
Нѣгдѣ ѣвѣ во исправѣ тѣкста небрежѣни
Бѣгя зрѣгєя, да не мнѣгєя зѣло повреждѣни.
Въ концѣ простїи, не дѣности се плодї нарѣчїи,
Злї оргѣни на цѣанїи суть недостѣгочїи.
Остѣвшїя краснѣйшїя довѣбли суть зѣло.
Навершїгя, улѣпшїгя пѣсней нашїхъ дѣло.
На сїя же, вїдїшъ ѣже, не тчи похвалѣ сѣгїи,
Воспѣї краснѣ и согласно, ѣмашъ слѣшавѣ бѣгїи.

Мимо так великої об'ємності й важності „Богогласникъ“ звернув на себе досить пізно увагу дослідників. Навіть в кругах, де „Богогласникъ“ тішив ся дуже великою популярністю, він не знайшов хоч трохи справедливої оцінки. У „Замітках о руской літературі“ Іван Вагилевич навіть не згадав за „Богогласникъ“, хоч в згадка навіть за катихизм

Нероновича в 1756 р. Згадавши за дві пісні Добриловського в збірнику Вацлава Залєського (Дай нам, Боже, добрий час і Станьмо, братя, в коло), писав Вагилевич: Стоїть він на переді почаївських ритмомазів, що їх твори співають сліпі лірники по празниках і ярмарках замість прегарних світських лєтєнд. Від них також узали початок переклади польських кантат на свята, передусім на Різдво Господнє, ще гірші, ніж оригінали.¹⁾ Другий священик — історик української літератури Омелян Огоновський використав замітку І. Неймана про один з прототипів „Богогласника“, про співанк збірки Т. Кибальчича.²⁾ Хоч у замітці Неймана ставить ся співанк у відношенні до „Богогласника“, Огоновський не вважав потрібним навіть згадати за нього.

Недостача згадки за „Богогласникъ“ в першій томі Історії літератури Огоновського не усправедливлена й тому, що тоді вже було кілька відзвітів і статей, присвячених сїй пам'ятці старої української літератури. Як що й уїшла увага часописна стаття І. Котовича „Богогласникъ, єго значеніє и употребленіє“ в 127 ч. „Вилєнскаго Вѣстника“ за 1866 р., так треба було зайняти якесь становище супроти вислову П. Безсонова, що „Богогласникъ“ єє „єнциклопедія усеї двовікової книжної творчости віршів і псалм Білоруси й України, цїнна як своїм змістом, так і мовою, методами, захованими іменами складачів, а передусім зацілїлими давніми напівами“³⁾. Зрештою була й спеціальна монографія, присвячена „Богогласникови“, П. Мировича п. з. „Библиографическое и историко-литературное наследованіє о Богогласникѣ“ (Вильна, 1876).

Виходячи з становища, що межї творами так званої устної словесности дуже часто „приходить ся стрічати в народнім уживанню і вірші, в яких замітним являєть ся по загально прийнятому вислові книжний елемент, вірші, що завдячують своє походженню перу й артизмови складачів, що підіймали ся над народньою масою і освітою і вмїнєм укла-

¹⁾ И. Оишкевича Руска Библиотека, т. III, Львів, 1884, ст. 153.

²⁾ Ол. Огоновський, Исторія литературы руской, ч. I, Львів, 1887, ст. 416—417.

³⁾ П. Безсоновъ, Калѣки переходіе, Москва, 1864, ст. III.

дати в віршево-поетичні рамки такі чи інші сюжети" (ст. 1), зазначив автор, що се явище спостерігається на віршах „Богогласника“. З нього присвоїв собі наш нарід немало пісень, як видно з порівняння його з новітніми збірниками пісень і стихів, записаних з уст народу. „Така популярність збірника, що ось уже коло сто літ існує і кермує релігійною свідомістю народу, не тратячи ні своєї свіжості, ні живого інтересу, з яким стрітив його нарід зразу (як можна думати про се по багатьох виданнях „Богогласника“, з яких кожде в числі кількох тисяч примірників розходило ся скоро й розкуплювало ся радо), така популярність „Богогласника“, говоримо, дає йому повне право на нашу увагу як в цілі наукового зацікавлення, так і в цілі критичної оцінки цього, о скільки справедливо так довго й таким величезним впливом на релігійну свідомість православного народу тішить ся збірник, що вийшов зпід уніятської редакції, яка, як відомо, далеко не прихильно відносила ся до православ'я" (ст. 3).

З сеї причини заняв ся Мирович „Богогласником“ на основі видань з 1805 і 1825 р. З видів духовної творчості відмітив автор вірші: біблійні, євангельські, обрядові або вірші в честь святих і молитовні, покутні й подібні. Вразливе можуть викликати поперед усього пісні четвертої часті „Богогласника“. „Але й тут (зрештою з невеличкими виїмками) образи, змальовані в піснях, передусім сі, що дотикають позагробового життя людини, відбивають у собі страховища, які могла сотворити середньовічна фантазія і які в свіді швидше розворушити співчуте до долі бездольного людства, ніж почування сердечного жалю і каяття" (ст. 6).

У змісті пісень „Богогласника“ стрічається усе, що й знаходимо в церковно-богослужбових співах. Окрім пісень, яких зміст уважають правдою усеї християнські віросповідання, є й такі, що зложені в душі православної церкви, в більшості в душі уніятської церкви. Згідними з навчанням православних признав Мирович пісні, в яких висловлюється думка про походження св. Духа тільки від Отця, в яких називається християнську віру просто православною або східною, а Богородицю Матернюю Сходу, що її славять християне від сходу сонця і т. д. Межа піснями в честь святих є вірші, основані на агіографії православної церкви. Значна частина пісень за-

вдячує своє походження впливови західної церковно-богословської літератури. Належать тут вірші, що викладають догми про Filioque, про непорочне зачаття Анною Марії, про зверхність папи, навчання про чистилище. До таких пісень зближають ся пісні св. Василіви, св. Петрови й Павлови. „Таким способом у піснях „Богогласника“ виложені всі точки християнської науки, що в їх розумінню розходить ся православна церква з римо-католицькою" і виложені в римо-католицькій душі.

Далі перейшов Мирович до впливу апокріфічних оповідань на пісні „Богогласника“, а саме про розвалення ідолів в Єгипті, про перенесення апостолів облаками й про пригоду з Афонієм. Вплив західної легендарної літератури слідний у численню 606.060 ран Христа, ще більше в піснях св. Онуфрієви, Йосафатови Кунцевичеви й деяким чудотворним іконам. „Таким способом попри помітний вплив православного навчання у піснях „Богогласника" відбивають ся не менше досить яскраво й впливи західно-богословської, апокріфічної і вкінці легендарної літератури. Очевидно се все не дає „Богогласникови" права на назву строго-православного збірника й на сю популярність, якою він користується довго вже серед наших православних братів. Однак „Богогласник" не є тільки проста репродукція впливу сеї або вищої літератури, а є противно свідомо перерібка цього впливу, що вплила ся в поетичній формі, внакше говорячи „Богогласник" є „збірником творів духовної творчості" — відсе його історично-літературний інтерес" (ст. 32).

У звязи з питанням, якого роду творчість стрічається у „Богогласникови", подав автор побіжний огляд історичного розвитку духовної лірики в нас і на заході Європи. Трохи довше спинив ся Мирович на історії польської набожної пісні. Близьке суєдіство й політична тісна звязь Польщі з Україною і Білоруссю промостили шлях цьому впливови й на творчість останніх. „Латинське духовенство й тут по часті само складало канти, а в часті брало в свої руки твори духовної творчості України й Білоруси, а деколи й Великоруси, й переробивши та й обробивши їх по своєму, пускало знов в народній ужиток під назвою кантів і псалм" (ст. 40). Вихованці братських шкіл перероблювали твори світської народної лірики на ду-

ховні вірші. Наводячи попри великоруські приклади український, вазначив автор, що мотив латинської вірші „Stabat Mater dolorosa“ узятий з української пісні „Іхав козак за Дунай“. „Зрештою псалми й канти не були тільки виключно перерібною духовних і світських вірш, що були в народнім ужитку, вони, як і набожні пісні, були часто перекладами з латинської мови, — інші писали ся у чисто польській мові. А українські й білоруські твори, що вийшли зид редакції латинського духовенства, були заестрені великою силою польонізмів“ (ст. 41).

Уладженню українських шкіл по взірцям і програмі польських відповідав і виклад риторики й поетки. „Силабічні стихи або вірші з релігійним змістом стрічають ся разом у давніх риторично-поетичних підручниках давньої київо-Могилянської школи як зразки поетичних творів, що називали ся так, як і в Поляків, кантами й псалмами. Складали сї взірці для поетичних підручників учителі поетки, та канти писали й ученики як письменні вправи або задачі учеників. По більшій часті виконували сї вироби ученики перед надходячими святами й вони прикладали ся до змісту або історичного значіння останніх. Вільні від шкільних занять в часі свят ученики розносили свої твори, зредатовані вчителями, і розширювали їх у масі народу. Нарід вислухував сї плоди наукових занять бурсаків, не рідко приймав їх навіть на свою власність, винагороджуючи, розумієть ся, авторів відповідним святочним гонорарем. Пізнійше сї ходження учеників і студентів з привітними псалмами й кантами під впливом польського звичаю стали приймати драматичний кольорит і вкінці дійшло до сього, що й вихованці українських і білоруських шкіл (юго-западнихъ школъ русскихъ) пішли з вертепами, яслами, звіздами, шопвами й т. п. (ст. 42—43). Так твори духовної творчості, відомі під назвою псалм і кантів, як такі, що повстали з одного боку під впливом заходу й Польщі, з другого під впливом руського елементу й київської освіти, представляють осібну історично витворену формацію духовної лірики, так названу середню межи польсько-латинською і великоруською північно-східньою. Своім змістом псалми й канти вповні ідентичні з „набожними піснями“, себто і в псалмах так само, як і в піснях, осівають ся і звеличують ся важніші події

з біблійної історії, євангельської, вяснюють ся змісел і значіння їх в ряді Божого навчання про наше спасіння, роблять ся моральні висновки, прославляють ся жита і чуда Богородиці і святах, викладаєть ся учиння про воскресіння умерлих, про позагробову долю людини і т. д. і т. д., се все, розумієть ся, виложено в більше або менше дидактичній формі. З верхнього боку псалми й канти відріжняють ся від так названих старших стихів тим, що в них на взір польських уведени скрізь рими й передусім строфи, що їх ділення дуже штучне, примхвате й вигадливе“ (ст. 43). Обємом псалми й канти не великі, значно менші від старших великоруських стихів, але за се вони більше інтензивно розвинені, скрізь слідне стремління сказати багато в небогато словах, дійти глибини зміслу, надати змістови таємничости, нераз і дуже темної, грати словами та значіннями слів. Зверхньою ознакою псалм і кантів є також уживання чужих слів: Люципер, емпірей, паракліт і т. д.

В приложенню до „Богогласника“ завважив автор ось що. Нема тут великоруських духовних стихів, хоч стрічають ся пісні, „зближені до великоруського складу“, за се „значно більше стрічаєть ся у сїм збірнику пісень, зложенних в українській і церковно-славянській мові“ (ст. 44). Крім сього подібуеть ся у „Богогласникови“ переклади з латинської на польську й славяно-українську мову. „Що тикаєть ся строю версифікації і загалом зверхньої обробітки пісень „Богогласника“, не знаходимо між ними поперед усього строго-силабічних віршів з виїмкою латинських і польських пісень, хоч стрічають ся останки силляб або так названі погані силляби в кожній пісні, навіть зложеної церковно-славянською мовою. Під сим оглядом пісні являють ся, можна сказати, першими пробами увільнитися від неприродної для русько-славянських віршів силлябічної версифікації, хоч далеко їм іще до успіху в сїм напрямі. Рим також являєть ся неминучим товаришем в кожній пісні і не рідко для заховання риму вносять ся у текст цілком зайве слово, а деколи й таке, що вповні затемнює або несе змісел пісні“ (ст. 45). Далі вказуєть ся на велике число польонізмів і чужих слів. Одним словом „і в внутрішній і в зверхній будові пісень „Богогласника“ стрічаємо всі характеристичні прикмети „набожних пісень“ і „псалм і кантів“ України й Білоруси, які виродили ся з них, а не подібуюмо

в них тільки цього, що творить характеристичну прикмету великоруської народньої духовної творчости. Се очевидно дає „Богогласникови“ місце в радї духовної творчої літератури, відомої під назвою псалм і кантів, літератури, що розвивала ся на окраїнах Росії і Польщі і яка зродила ся як під впливом жерел строго православного характеру, так і під впливом взірців богословської і легендарної західної літератури“ (ст. 45—46). З виїмкою одного випадку в „Богогласнику“ термін „псалма“ заміненій терміном „псень“ за прикладом польських набожних пісень. Наслідування набожних пісень видно й у компілятивнім характері збірника й позичках готового матеріялу в польській мові і перекладах з неї. „Сям робом „Богогласникъ“ являєть ся збірником передусім псалм і кантів або загально релігійних пісень, що їх збирали, редагували і видали уніяти, наслідуючи польські набожні пісні і по їх взірцям“ (ст. 49).

Що до жерел „Богогласника“, Миревич з застереженнями згодив ся з думкою А. Хойнацького, вказаною в книзі „Западно-русская церковная унія въ ея богослуженіи и обрядахъ“, що деякі пісні взяли редактори „Богогласника“ з народнього ужитку, бо в народнім уживанню стрічають ся пісні безсумнівного книжного походження (Нова радість стала і т. д.). Далі вказано на надписи над піснями, в яких часто називають ся їх складачів. Попри рукописні збірки користали редактори „Богогласника“ і з готових друкованих збірок духовних вірш.

Як у „Богогласникови“ зібрані пісні різних авторів, так і різних часів. Про час зложення пісень „Богогласника“ не можна говорити на основі їх мови і будови, бо піднали редакційній роботі видавців. Тому набирають значіння у сїм питанню останки історичних вісток, про які згадують пісні. Такими є пісні в честь деяких чудотворних ікон. Подавши деякі вістки про час, коли пісні „Богогласника“ дістали ся до рукописних збірників, писав Миревич: „Таким способом показуєть ся, що пісні „Богогласника“, бодай сї, що про їх час походження ми говорили, не дуже давні, тільки не багато з них і то з сумнівами можна віднести до XVII столїтя; а більшість сих пісень треба признати творами XVIII столїтя і навіть останньої четвертини сього столїтя“ (ст. 84).

Підчеркнувши велику різницю межі рукописними текстами й богогласниковими, таку, що в „Богогласнику“ задержали ся деколи ледви дві-три стрічки рукописного тексту, зазначив автор, що редактори „Богогласника“ „бажали дати йому місце в радї уніятської богослужебної літератури“. Межі богогласниковими піснями є немало віршових оброблень богослужебних псалм і церковних співів. Є й пісні, які тільки нерідко буквально віддають у деяких стрічках текст церковних співів і молитов. Богослужебне призначіння має ціль видання збірника. Пісні четвертої часті збірника є на думку Миревича тільки способом спопуляризувати цілий збірник поміж народом, а разом із сям спопуляризувати унію. „Спопуляризація унії дорогою пісень „Богогласника“ робила з одного боку не так помітним тенденційним напрям сих пісень, — народня свідомість, присвоюючи пісні з „Богогласника“, згідні по більшій часті з православно-християнським ученням, рівночасно, так сказати, незаметно для самої себе, вчила ся і римокатолицької догматики, — з другого спопуляризація унії дорогою пісень „Богогласника“, як не можна ліпше, підходила до смаку народу, що загально дуже любить вивчити й повторювати в пісні все, що дороге й святе для нього“ (ст. 89).

Богата змістом і добутими даними розвідка Миревича про „Богогласникъ“ вперше підчеркнула ширше історично-літературний інтерес до сєї помітної пам'ятки старої української літератури. Не перешкодили авторови віднести ся загально об'єктивно до предмету свого досліді й його симпатії до православ'я. Деякі помилки зроблені через се, що автор не видів першого видання книжки.

Цінним доповненням позитивних висновків Миревича була стаття Івана Франка „Наші коляди“ в фейлетонах „Дїла“ за 1890 р. й видана окремою відбиткою (16^о, ст. 59). Зазначивши, що набожні пісні „значно різняться від сих церковних „пісень“ (гимнів, славословій, канонів і т. д.), які обняті церковним уставом і співають ся від віків в часі богослуження по грецькому обрядови“ (ст. 3), вказав автор на поширення набожної пісні, з окрема коляд не тільки серед уніятів, але й в околицях, де або унія упала або ніколи не мала сильних підстав. „Безперечна поетична стійність многих набожних коляд довела до того, що в деяких околицях нарід зовсім пере-

забув стародавні світські колядки, а співає тільки сї книжні, церковні" (ст. 4).

Набожні пісні мали також „деякий вплив і на поетичну творчість нашого Кобзаря як одні з перших вірців книжної поезії, які дійшли до відома бідного сільського школяра в дяківській школі" (ст. 5). Доказом сього се місце з Шевченкового „послання до Козачковського“, де поет говорить, як списував у своїй маленькій книжечці, обведеної хрестами й візерунками з квітками, пісні Сковороди або „Три царі со дари“ і сам собі в буряні виспівував та й плакав. Се місце доказом для автора, що „й сам Шевченко, будши сільським школярем, списував і співав колядки з „Богогласника“ (ст. 11). Під згадкою колядою у Шевченковій поезії видить автор відому прекрасну колядку „Радость ся нам являє“, якої друга строфа починаєть ся від слів „Тріє царі со дари“. „Можемо отже без великої помилки приймати, — стоїть у статі, — що наші уніятські набожні пісні від самого малку полишили значний слід в пам'яті Шевченка і мали деякий вплив на його поетичну творчість“. Сей вплив слідний „в релігійній окрасці його поезій, в сїй чудовій наївності і простоті, з якою привик наш поет обертати ся у всяких нагодах до Бога; ся наївність є одною з перших характерних признаков Шевченкової поезії, яка впадає в очи чужинцеві" (ст. 6). Доказом сього слова Францоа в статі „Kleinrussische Poeten“.

Хоч уже се одно може звернути увагу історика української літератури на наші набожні пісні, заслугоють вони на пильний дослід і тому, що „становлять безперечно найцінніший вклад, який внесли в нашу літературу уніяти в XVII і XVIII віках" (ст. 8), а ще більше для процесу повстання сих пісень, для жерел, з яких черпали свій зміст, для літературних традицій, що знаходили в них більше або менше ясний відгомін, а порівнянне їх з церковними піснями вищих народів улекшить їх властиву літературну стійність. Ядерний погляд на розвій української літератури від кінця XVI століття і ролю, яку відіграли тут православні й уніяти, довів автора до думки, що „Богогласник“ се найважнійший твір галицько-української літератури XVIII в., одинокий важний уніятський здобуток на полі нашої літератури до часів Шашкевича. „Богогласник“ се „збірник церковних пісень, що повстали в лоні

уніт в різні часи, походили від різних авторів і писані були в різнім дусі. Се не збірня праця групи людей, але радше здобуток довгої роботи кількох поколінь" (ст. 16). Що до авторів пісень, на думку Франка „прості братчики й монастирські послушники, світські духовні й дяки" (ст. 18) були авторами сих пісень, загалом верства бідна, робуча, покривджена долею.

В дальшій розділі стверджуєть ся, що „в наших колядах далеко менше, ба навіть таки дуже мало є елементів, занесенних із західно-європейської релігійної драми“, бо „майже одиноким незапереченим свідоцтвом сього впливу" (ст. 25) є пісня „Не плачь, Рахили“. Також деякі польські „пасторалки“ послужили взірцем для наших коляд, але загалом „наша церковна коляда є далеко більше строгою і повздержливою, коли ходить о реалістичне мальованне деталів, ніж німецькі і польські пісні, й тільки денедє проскочить дві-три побутові рисочки" (ст. 26). Автори пісень ретушували на думку автора кольорит своїх творів сьм способом, щоби достроїти ся до загального духа нашого богослуження, „більш строгого, більше зверненого в глуб, більше ділаючого на чутя, а менше на фантазію" (ст. 27). Се й не дивне, коли зважить ся, що сї автори мали ціле життя діло з церковними обрядами й піснями таї перенили ся наскрізь їх духом. Зрештою головним і найвидатнійшим жерелом сих пісень були церковні й богослужєбні книжки. „Поетичні нерас, часто одначе тільки риторичні й догматично заострені канони, стихіря й антифони богослужєбних чинів, писання отців церкви, прологи й житія, акафісти й толкування святого Письма, а вкінці апокріфічні легенди, що мимо заказів церковних властей часто користували ся такою самою повагою, як і канонічні писання, і переписували ся та й друкували ся поряд з ними, ось що мусіло давати їм канву до укладування пісень, ось що мусіло в головній мірі вплинути на їх кольорит, а в части й на їх поетичну стійність. Влияв сих жерел, переважно византійських творів з доби великого упадку смаку, мусимо назвати не дуже користним. Велика часть наших церковних коляд не здужала охоронити ся від сеї самої риторичности й догматичної хитроумности, від сих далеких і за водосє натяганих порівнань і ремінісценцій з старого завіту, які характеризують вище наведені твори. Тільки

в неможлих випадках, де наша колядка черпала зміст просто з євангельського оповідання, а форму з народньої пісні і де крім цього правдиво релігійний настрій і глибоке чуття автора адужали перетопити сі далекі від себе елементи в одну органічну цілість, там тільки ми одержали правдиво взірцеві пісні, твори високої поетичної стійности, яких не постидала би ся жадна література на світі і які сміло можуть видержати порівняння з найкращим, що є тільки на полі християнської гимнології, твори, що справедливо й по заслугі здобули собі серед народу так широку популярність і не втрачуть її досі, доки серед цього народу тривати буде тепле релігійне чуття і привязання до своїх гарних і поетичних звичаїв і обрядів" (ст. 28—29). Стверджує сю думку аналіза снх різnorodних складників, що зложили ся на утворення наших коляд.

Межи піснями „Богогласника“ переважають рефлексійні пісні. В сім роді епічний скелет майже зовсім не існує або являють ся тільки в уривках. На перше місце висунений тут догматичний скелет з своїми складовими частинами: гріхом Адама й тезою, що Христос — Бог, Син Бога Отця, Слово. Автор ілюструє свої думки на колядах: „Богъ натуру“ й інших. Друга група коляд основана на апокріфічних легендах, а третя не величка, за се найвартівіша, найвишого таву. „Пісні сього таву мають в основі головню євангельське оповідання, а епічний скелет має у них перевагу, й хоч користують ся вони потрохи й пізнішими догматичними категоріями, та ніколи не ставлять їх на першій місці, але беруть їх тільки мимохід для доповнення і відповідного освітлення основної повісти. Простота композиції і тону й заразом тепле чуття — ось головні характеристики снх пісень“ (ст. 44), з яких найкращою з усіх наших набожних пісень загалом уважає автор відому коляду „Богъ предвѣщый“. З такого самого радісного настрою виплили коляди: Вселенная веселися, Радость ся намъ являє, Новая радость свѣту ся заявила й Дивная новина, уложена чисто народнім складом.

Бачучи добре й хиби наших набожних пісень: риторичність їх великої часті, надмірну штучність форми в парі з недостаткою мелодійности й граціозности їх мови, — автор дивувався, що в нас „виродила ся думка, що сі церковні пісні з погляду на зміст і форму — твори без вартости, звичайні

собі віршища, яких не можна брати поважно“¹⁾ (ст. 51). Я задержав ся довше над оцінкою „Богогласника“ одного з найліпших знавців нашої літератури раз, щобі вказати на цінність сеї розвідки, а далі й тому, щобі протиставити сю оцінку думкам таких істориків і критиків нашої літератури, яких представниками є Іван Вагилевич і Омелян Огоновський у відношенню до „Богогласника“. І в пізніших коротких і довших оглядах та нарисі історії української літератури спонував ся залюбки др. Франко на сії замітній її пам'ятці. „В цілій давній українській літературі до Котляревського — писав сей автор три роки пізніше — не було так популярної книжки, як „Богогласникъ“. „Був він може одиновою уніятською книжкою, що здобула собі тривкий і сильний вплив на православну Русь і з Почаїва пустала корінне аж за Дністром і аж на Лемківщині“.²⁾ В цінних вступних студіях до I, II й III тт. „Апокріфів і легенд з українських рукописів“ вказані впливи апокріфічних оповідань на богогласникові тексти.

П. Житецький користав в „Богогласника“ в праці „Мысли о народных малорусскихъ думахъ“ (Київ, 1893) і визначив йому належне місце в гарній синтезі українського літературного життя XVIII в. „Эпика Котляревскаго в древнѣйшій списокъ ея въ связи съ обзоромъ малорусской литературы XVIII вѣка“ (Київ, 1900). Проф. М. Грушевський указав на два наукові дезидерати в відношенню до „Богогласника“. Публікуючи Зарваницький співаник у XV і XVII тт. „Зап. Н. Т. ім. Шевч.“, підіає проф. Грушевський у вступній статі потребу вистудіювати саму сю редакційну роботу укладчиків „Богогласника“, як вони користали з того літературного матеріалу, що мали в руках, в яким напрямі зміняли. „Богогласник“ як найбільш популярна, безперечно, книжка з цілої нашої старої друкованої літератури варта такої студії. З другого боку — треба вистежити історію літератури віршевої до зведення її в „Богогласник“ і поза ним“.³⁾

¹⁾ Коло сього часу, що й „Наші коляди“, написаний й вступ до студій над „Богогласником“, а опублікований в 1913 р. в 113 т. „Записок Наук. Тов. ім. Шевченка“ п. з. „Духовна й церковна поезія на Сході і на Заході“ (ст. 5—22).

²⁾ Ів. Франко, Charakterystyka literatury ruskiej XVI—XVIII wieku (Kwartalnik historyczny, 1892, zom. IV, ст. 723).

³⁾ М. Грушевський, Співаник з початку XVIII в. (Записки Наук. Тов. ім. Шевченка, т. XV, ст. 6).

З 58 українських духовних вірш Зарванцького співаника ледви четверта частина ввійшла в „Богогласник“, хоч співаник уложений в місцевості, дуже близькій до Почаїва. Всі псалми співаника змінені в „Богогласнику“, між ними деякі відміни мають характер зовсім довільної перерібки.¹⁾

В сім часі притягнув „Богогласник“ до себе увагу нового дослідника, що не тільки своїми цінними дослідками поклав трівкі заслуги для розроблення української літератури, але й витворив цілу школу з своїх численних учеників, — проф. В. Перетц. Частину першого тому „Историко-литературныхъ исследований и материаловъ“ присвятив проф. Перетц „Богогласникови“: заняв ся питанням авторства богогласникових пісень, зілюстрував редакційну роботу видавців книжки віршами: Ісусе мой пресладкій и Творче свѣта, Не плачь Рахили, Превѣчный родиль ся подъ лѣтн, Насъ дѣля Распятаго Марія видящи, Богомъ избранныя Мати Дѣво отроковице, вкінці на основі друкованих збірників виказав широку популярність богогласникових текстів на російській Україні і на Білоруси.

Спеціально питанням авторства й часу повстання частини вірш „Богогласника“ присвятив особливу розвідку др. В. Щурат в 1908 р. п. з. „Из студій над почаївським „Богогласником“. „Квестиі авторства і часу повстання деяких пісень“ (Відбитка з „Ниви“, 8^о, ст. 48). Виказавши при помочи надписей над піснями, акростихів захованих в цілості й пощованих, а відчитаних в формі здогаду (кант Юрія Кониського на основі такого здогадаючого відчитування піби пощованого акростиха приписав автор якомусь Діонізієви) або при помочи співаника Миколи Гривецького з XVIII в. цілий рад авторів богогласникових пісень, писав автор: „Замітити мушу, що з двох акростихів: Дмитрій і Іеромонах Дмитрій я не роблю двох авторів, бо оба вони можуть означати одну і ту саму особу. Ідучи ще дальше в тім напрямі, я готов припустити, що ті пісні, яких акростихи зазначають імя: Дмитрій, можуть походити від Дмитрія Левковського, а не конче від якогось вишого Дмитрія (прим. Ростовського). І таксамо готов я дивити ся на акростих: Василій, що може бути акро-

¹⁾ Тамже, ст. 7.

стихом Василя Тарнавського або й Василя Пашковського, який „Василіємъ“ був названий в „Начальє съ Богомъ пѣсней“ спасаним через Дмитра Левковського. Таксамо й акростих: Адриян може бути акростихом Адрияна Шубовича, Двоисей може бути акростихом Отця Вислоцького, Теодор — акростихом Медовського пароха, Теодора Кучинського. В таким случаю замість виказаних проф. Перетцом 19 авторів випало би приймати їх лише 18, доповняючи те число вже не 19, але 15 авторами, що в результаті дало б нам 33 авторів“ (ст. 11—12). Наведена виписка може показати, як місцями аргументація автора хитка. Що єромонаха Дмитрія не можна ідентифікувати з Дмитром Левковським, наведені на се докази понизше; так само Василій не Василь Тарнавський, а Василь Пашковський. За се вірші з акростихом Пашковського в „Богогласнику“ се вірші Івана Пашковського. Приписати вірші Теодора Медовському парохови Теодорови Кучинському не дозволяє ся обставина, що богогласникові вірші Теодора з виїмкою одної мають так пощовані акростихи, що й годі їх відчитати, а вірша Кучинського заховала вповні так довжезний акростих: Теодор Кучински, парох Медовски. До чого доводить така будова не на основі даних, видно з сього, що автор не тільки що приписує кант Юрія Кониського Діонізієви, але ще й думає, що сей фікційний Діонізієв се Діонізієв Вислоцький, про якого говорить ся в Овруцькім каталозі Василіян.

На загадавім Овруцькім каталозі Василіян і на степені консервації акростиха спер автор свою хронологічну драбину віршевої діяльності богогласникових авторів. Обі підстави більше ніж хиткі. Василіяни зазначували, коли вірша яка вийшла зпід пера Василіянина. Поза сим робота Василіян (питання, чи вклучно їх?) ограничувала ся до зібрання, приготування до друку й видання матеріалу сеї антології української духовної вірші. Шуканне авторів богогласникових пісень поміж Василіянами поза сим, що зазначене в „Богогласнику“ самими видавцями, доводить автора до того, що ідентифікує Антона Добросинського з Антоном Метельським, а богогласникову віршу „Отъ небесъ посланна“ з акростихом „Отец Висл.“ зложену по всякій правдоподібності в останній четвертній XVIII в. (що найменше я не стрітив її ні в однім раннім співанику), при-

писує Діонізієви Вислоцькому, що вмер 1753 р. Ніякої критичної проби не видержує означування віку вірші на основі цього, в якій степені заховав ся її акростих. Можна вказати цілий ряд вірш у записях кінця XVIII або початку XIX в. з дуже добре захованими акростихами авторів перших десятиліть XVIII в. і цілий ряд вірш з попсованими акростихами, хоч вони зложені недавно перед закріпленням у співаньку. На се складали ся різні обставини, що надавали такий характер степені докладности записаної вірші. В результаті метода така дала се, що в великій частині не можна помістити богогласникових авторів в сих чвертьвіках, де визначив їм місце др. Щурат.

На реальнім ґрунті опер автор означування часу повстання вірш в честь льокальних ікон. Одначе тут повідкривано багато такого, що було відоме з розвідки Мировича, яка остала невідомою авторови. Що тут і там дійшов Мирович до певніших означень, сю прогалину надоложив др. Щурат пробами означення часу пісні в кількох випадках, лишених уваги Мировичем. Окрім цього позитивними даними з розвідки д-ра Щурата є: бистроумна комбінація при приписанню авторства вірші „Троне вишній“ Свенговському, опублікованне трьох рукописних текстів богогласникових вірш і введенне в українську бібліографію місійної брошури з 1768 р. з коротким катехизмом і місійними віршами.

Для різних питань, звязаних з „Богогласником“, стають у великій пригоді описи співаньків, опубліковані проф. Петцем, дром Франком, дром Іл. Свенціцким, Вол. Гнатюком, дром Юл. Яворським і иншими. Щоби при дальших описах звернути увагу на богогласникові вірші (акростихи, відміни тексту то що) й приблизити сям робом можливість одноцільної монографії про так важну пам'ятку нашої старої літератури, подаю ось тут в догіднім для користання азбучнім порядку показчик усіх вірш „Богогласника“ з зазначенням усього того, що дотеперішніми дослідями добуто для історії кожної пісні, отже справи авторства, часу, слідів апокріфічних оповідань то що. Кожда вірша означена черговим числом, на яке покликаю ся, як що мелодія пісні ідентична. Число в скобках при черговім числі означає число пісні в „Богогласнику“ після першого видання з 1790—1791 р. Римські цифри, що мають улек-

шити орієнтацію при означуванні хронології вірш, се скорочені відсилки до таких співаньків: I — Зарваницького (опублікованого проф. Грушевським), списаного до 1718 р.; II — Радимлянського, готового 1726 р.; III — співанька петербурзької Академічної бібліотеки, готового 1730 р.; IV — Каміанського, готового 1734 р.; V — Супрасльського 40 рр. XVIII в.; VI — співанька Івана Пашковського; VII — співанька Коропатницького-Навичинського, готового до 1785 р. Як що на місці римських цифр стоїть арабське число з №, се означає відсилку до описаного під черговим числом співанька у моїх „Матеріалах“. Де з співаньків, з яких користав я для своїх „Матеріалів“, мав я розмірно старші тексти богогласникових вірш, подаю їх також. Як що при означуванні авторства нема відсилки, се знак, що автор зазначений в самім „Богогласнику“ або вказаний у моїх „Матеріалах“.

1 (88). Архієрсе || Захаріє, || Прійми Дъвицу (Воведенне) дає акростих: Архангел пріять. Текст співанька № 3 (656—676) отсей:

1 Архієрсе
Захаріє,
Прійми Дъвицу,
Трилѣтнюю Агницу,
5 Приведенную,¹⁾
Обрученную
Богу самому,
Въ Троици единому,
Тебѣ данну
10 Пречистую Панну,
Во храм к тебѣ приведенную
Небесную манну.

Радуйтеся,
Веселитесь,
15 Іоакиме и Анна,
Же Пречвстая Панна
Въ храмъ приведенна,
Благословенна
Рукама
20 Іереевима.
Кіотъ злати
И пріятій
Приведоша, воспиташа
Во святая святых.

¹⁾ Др. Юл. Яворський прислав ласкаво мені списе вірш співаньків: Радимлянського (41) з 1726 р. й Даміана Левицького (141) 1739—1740 р. і визначенне, в яких инших співаньках його збірки приходять 54 богогласникових текстів. За сю прислугу складаю йому на сям місці щирю подяку.

²⁾ У співаньку в виразною датою 1760 р., який саме щойно набув „Національний Музей“ (ч. 15189), мав текст сеї пісні такі відміни: 5. Приведенну. 6. Обрученну, Богу данну. 11. Во храмъ тебѣ приведенну. 13. Радуются. 14. И веселятся. 15. Іоа-

25 Храмъ Соломона
 З найвишого трона
 Приде втати,
 О Божая Мати.
 Архидерей
 30 Аки Мойсей
 Прият скрижали
 От гори не мали
 Не от синайскія,
 Но от небесаія.
 35 Пречистая Дѣва Марія
 Вдана Захаріи.
 Архаггели
 И аггели
 Тамо служаху,
 40 Дѣви свѣщи возигаху.
 Со веселіемъ
 И смиреніемъ,
 Во храмъ ведоша
 Красніе юноша
 45 Трилѣтствующую
 Юницу, Пречистую
 Марію Дѣвицу,
 Богородицу.
 На едниѣ
 50 Пречистой Паниѣ
 Даша горлицу
 (Тамо в дѣвицу)
 Заключенну
 И храниенну.

55 Ангеломъ
 И архангеломъ Гавриломъ
 Питаема,
 През девять лѣтъ
 Заключаема,
 60 Въ горниці пребиваема.
 Глада же тамо
 Не терѣлася, Панио
 Маріе,
 От Троици лелѣе,
 65 Питаема,
 Насищаема
 Манною
 Архаггелскою
 През девят лѣтъ.
 70 Преслѣчни цвѣтъ
 Не увядает, но процвѣтает
 Жезлъ Іесеовъ.
 Еюже
 Не возможе
 75 Родъ сей сокрыти
 И умертвити.
 Цвѣтъ Христа Бога,
 Нам радост многа.
 Плодъ сей прозябоша,
 80 (И не увядоша).
 В лѣто дванадесатое
 Изведено,
 Панио Маріе,
 3 двери заключенихъ.

вилъ и Анна. 21. златий. 22. И принятый. 24. Во свята. 27. Приидеть. 33. Ни. 34. небесная. 35. Пречистая Паниа Дѣва Марѣя. 36. Дана Захаріи. 40. вигаху. 43. В храмъ. 44. Красное. 48. И Богородицу. 51. Вдана в горниці. 52. Тамо и дѣвиці. 53. Заключенную. 54. И храниенную. 55. Ангели. 56—7. И архангели питаема. 58—59. През лѣтъ девять насищаема. 60. пребла. 61—2. Гладаж тамо не претерѣлася, Панио. 64. В Троици. 70. Преслѣчний цвѣтъ. 73. Еюже. 77—8. Иста пренюга. 79—80. Прозябша и не увядша. 82—4. Изведена Паниа Марѣя а дверей заключенихъ. 85. Луна.

85 Лого Христа,
 Дѣво чиста,
 Панио над паниа.
 От небесной манни
 Христа раждает,
 90 Прозябаетъ
 Миру на радость
 Во вѣчную сладость.
 Породила
 Въ шопѣ и повила,
 95 С персей своихъ его кормила,
 Христа, всѣхъ Цара.
 Гаврииль
 Архаггелъ
 Серафамъ
 100 Со Духомъ святымъ
 Послании,
 Избраици

Совѣтникъ
 И благовѣстникъ.
 105 Отче слово
 Гаврииль вѣщаетъ
 Духа свята, Марію приймасть
 Блаженно чрево.
 Приятъ во чревѣ
 110 Обитель церквѣ
 Дѣва
 Пречистая Марія
 Стану (!) алата
 И прията.
 115 Манну имуща,
 Христа Бога суца
 Богородица
 И Мати,
 Рачь нам живогъ даровати
 120 На вѣки вѣкомъ. Аминь.

2 (36). — III. Ахъ, горе мнѣ грѣшнику въ юдолю плача предстати, || Где Богъ судія будетъ всѣхъ дѣла обличати (Масопісна недѣля). Темою вірші страшный суд. У співанику № 1 (За—46) має вірша такий вид:

- 1 О, горе мнѣ грѣшному в юдолю плачевъ предстати,
 Где тамъ будутъ аггели всѣхъ алыхъ обличати.
 Ахъ, ахъ, ахъ, ахъ, Боже Сотворителю,
 Буди милостивый, всѣхъ насъ Откупителю.
- 5 Ахъ, рѣка огненная тамъ страшливе потече,
 Грѣшныхъ людей, злосливыхъ во адъ вѣчный повлече.

87. Паниа. 90. И прозябаетъ. 91—92. Бога въ вертепѣ. И со бидляти. 93—4. Породила и повила. 96. Матка едина зам. Христа, всѣхъ Цара. 97—8. Архангелъ Гаврииль. 101—2. Послаиъ бистъ от Бога. 104—108. От его слова Марѣя Христова благовѣщенна архангеломъ приятъ (!) во чревѣ. 110. Дѣвѣ Царевѣ. 113. Станна. 114. И прията. 116. суца. 117. Богородице. 118. О Дѣво Мати. 119. в небѣ даровати. 120. Аминь.

¹⁾ Відміни тексту співаника „Національного Музею“ ч. 41 Q (її заголовок тут „Пісень о грѣшнихъ людей“): 1. плача престати. 2. всѣхъ дѣлъ обличати. 4. милостивый. 5. страшная. 6. злосли-

- Ахъ, ах, ах, ах; како азъ отвѣщаю,
Понеже отвѣга найменшаго не маю.
Когда солнце и луна свѣтити престануть,
10 Когда вси челоуѣци на судъ наги предстануть,
Ахъ, ах, ах, ах, там ни слава, ни дружба,
Отець, мати не поможет, тилко якъ чия служба.
Небеса видима якоже свѣтъ растлѣють,
Звѣзды с тверды небесной тутъ на землю прислѣють.
15 Ахъ, ах, ах, ах, южь свѣтити не будутъ,
Кгды страшливе пред неклом грѣшници загудуть.
Судія справедливый на облацехъ славно
Прійдетъ всѣхъ судити невидимый явно.
Ахъ, ах, ах, ах, святѣйшихъ патріарховъ,
20 Царей, князей и гетманов и велможных монархов.
Інокувъ, іереевъ и монаховъ преспростыхъ,
Владыковъ и калѣковъ и всѣхъ пановъ роскошныхъ.
Ахъ, ах, ах, ахъ, рещировъ знаменитыхъ,
Судіевъ земных, жоліѣров и людей посолитыхъ.
25 Поставит одесную всѣхъ своихъ справедливыхъ,
Поставитъ ошуюю грѣшныхъ людей злосливыхъ.
Ахъ, ах, ах, ахъ, якъ пастыръ наставляеть,
Когда овци от козловъ на страну разлучаетъ.
Невѣрнии Еврее начнутъ горко плакати,
30 Горы, горы, покрыйте насъ, лицем к земли вдарати.
Ахъ, ах, ах, ах, Бога видимъ днесъ в тѣлѣ,
Той правдивый, котрого мы ко кресту гвоздами прибили.
Тамо пріймут вси людіе такий дарет правдивый,
Іже будетъ феровати судія справедливый.
35 Ахъ, ах, ах, ахъ, праведници до царства,
А грѣшници пойдут в муку в дѣмонскіе моцарства.

вихъ въ огнь страшній. стр. 9—12 vacant. 14. небесній. стр. 15—16 = 11—12. 17. справедливый. 18. невидимо. 19. святѣйшихъ. 20. Царей, королей, гетманов и пресвѣтлыхъ. 21. іереевъ, монаховъ. 23. рицеров. 24. Судій. 26. ошуюю. 28. овцы и козлов. 29. Невѣрнии. 30. покрыйте... къ земли врати (!). 31. днес види. 32. Сей правдивый, котрогомы на крестѣ прибили. 33. Тогда пріймутъ. 34. Которій будетъ ферований судія справедливый. 35. правдивин до. 36. А грѣшниц... въ демонскіе. стр. 37—40 vacant.

Просимо тя, Христе Пана, змилуйся над нами,
Избави насъ от вѣчныхъ мукъ и неkelнон ямы.
Ахъ, ах, ах, ахъ, бысмо тебе хвалили
40 И с тобою, Створителю, в небѣ вѣчне жили.

3 (217). Ахъ, доколѣ окаянный на свѣтѣ жию? || Призри, Боже, съ небесе, къ тебѣ вопію. Звергаеть ся увагу на свѣтску суету й закликуютъ ся до каатя.

4 (239). — VII. Ахъ, пора приходитъ, треба умерати || И душѣ от тѣла горко отставати. Темою загальний суд умерлихъ. Вірша Антонія (Добросиньского?).

5 (233). Ахъ, смотри, кто живъ, на преждный мой вѣкъ, || Яковъ я бывалъ въ свѣтѣ челоуѣвъ. Вірша на тему смерти Андріевського, як указуе захований акростих; кінчить ся запевненням:

Истинно не лгу, же вси помремо,
Достатковъ съ нами не заберемо;
Красни уроки, драгія шагн
Червіе будетъ послѣ насъ драги.
Мы пойдѣмъ на судъ
И всякъ за свой блудъ
Отдамо отвѣтъ
И пріймѣмъ обѣтъ.

6 (132). — № 1. Ахъ, удивися, || Зряци ужаснися (Буцнѣвскій Богородиці). Автор Антін Добросиньскій.

7 (227). Ахъ, ушлижь моя лѣта, || Якъ вихоръ съ круга свѣта. Надпись подае, що се „жалъ надъ злѣ иждивеннымъ временемъ житія“. Як на автора сеі вірші вказав Петров на Сковороду.¹⁾

8 (85). Благовѣстуимъ днесъ радость всему міру, || Дѣва Пречистая во горнемъ Емпіру (Покрова). Текст співанька № 1 (55а6) о одну строфу коротший і ріжнять ся від богогласникового:

1 Благовѣстите днесъ радость всему міру,
Панна Пречистая во горнемъ Емпіру

¹⁾ Н. Петровъ, Очерки изъ исторіи украинской литературы XVIII вѣка. Киевская искусственная литература XVIII вѣка, преимущественно драматическая. Київ, 1880, стор. 19.

Святых свои рудъ простираеть,
Якъ Матка Сына за нами благаеть.

5 Со всіма святыми и аггелскимъ хоромъ
Насъ покрываеть своимъ омофоромъ.
Паче алектра омофоръ сіяеть,
Насъ всѣхъ вѣрныхъ людей¹⁾ покрываеть.

Сію на воздухъ видѣ Андрей чудный,
10 Христа молящую намъ во долготу дній.
Чудо ужасно, а невѣрнымъ страшно,
Намъ христіаномъ вѣло естъ прекрасно.

Днес, благовѣрніи, начнѣмъ праздновати,
Со всіма роды весело спѣвати,
15 Молвєя выну ко своему Сыну,
Тя бо инамы ко Богу причину.

Жезль Аароновъ цвѣтокъ изъ Иесея,
Избави насъ нужды временныя сея.
Не даждь во скорбехъ в свѣтѣ погибати,
20 Бысмо ты могли всегда выхваляти.

Ты бо предстоиши у небесномъ трону,
От святыхъ Троицы имѣешь корону,
Тебѣ истканну от седми звѣздъ слѣчне,
По смерти жети даруй в небѣ вѣчне.

9 (152). Блажимъ днесъ ликъ || Святыхъ мученикъ (св. Параскеві). У Черненськѣмъ співанку відчитав др. Юл. Яворський попсоваий акростихъ: Бсюнскій. Чи се не переключенне назвища: Боянскій (№ 27)?

10 (2) — VII. Богъ натуру || Хотяи избавити (Різдо). Будову сеі піснї розглянув др. Франко в „Нашихъ коладахъ“ (стор. 32—33).

11 (103). Богомъ избрана || Мати и Панна. (Состраданне). Тема терпінъ Богородиці при Христовімъ хресті.

¹⁾ Відміни тексту співаника Івана Пашковського такі: 8. Насъ усѣхъ людей своихъ. 9. святі Андрей чудній. 10. за насъ во. 11. и. 12. естъ вѣло ужасно. 13. благовѣрніє начнут. 14. Избранно отъ всѣхъ родовъ весело. 16. Тя бо имѣешь ко нему. 17. и квѣтъ Иесеовъ. 18. Избранна Царица отъ всѣхъ родовъ. 20. могли вси усердно пѣти. 21. въ небеснаго трону. 23. сплетенну з дванайцят.

12 (141) — I. Богомъ избранная Мати, Отроковице, || Дѣвству похвала, Пречетая Владычице. Ся молитовна пісня до Богородиці має у співанику колязці Петрушевича ч. 169 отсей видъ:

1 Богомъ избранная Мати, Дѣво Отроковице,
Дѣвствомъ похвала¹⁾, Пречистая Владычице.
Во молодомъ вѣку видиши мою сваволю,
В тяжкой (sic) впадаю грѣховъ моихъ неволю.

5 В небо очи мои, ах, поднести не смѣю,
Твое небо, на тебе я уфнось мѣю.
Выбранас надъ солнце, свѣтиши ми в темности,
Твое моя свѣтлость и моея телесной злости.

10 Аби насъ грѣшнихъ до раю впровадила.
Смѣлости не маю, ах, до Бога моего,
Ея, причинися, Панно, до Сына своего.
Простирай рудъ, котриє Бога носили,
А покажуи перси, котриє Бога кормили.

15 Презъ тебе радость на свѣтѣ си намъ показала,
Аби душа наша нѣдѣ смутку не знала.
Презъ тебе клятву самъ Богъ знесъ не того свѣта,
Благослови насъ, Панно, на многіє лѣта.
Архаггели з мертвихъ іди востануть будити,

20 Іди Сынъ твой а Богъ нашъ будетъ насъ судити,
Нехай я на той часъ ратунку дознаю,
Всю мою надѣю в тебѣ, Панно, покладаю.
Матко лѣтости, надо мною злѣтуйся,
Матко милости, надо мною змилуйся.

25 Покрий насъ, покрой, Панно, твоімъ омофоромъ,
Нехай ми будемо служити под твоімъ дворомъ.

¹⁾ Відміни тексту в рукописи колязці Петрушевича ч. 181 такі: 2. похвалная. 3. видишь мене (въ) своемъ вѣку. 4. (Въ) тяжкомъ припадку грѣховъ. 6. я на тебе уфнось. стр. 7—10 vacant. 11. Смѣлости. По стр. 12 стр. 17—18, потім 13—14, вкінці 25—26. 13. руди, котриє. 14. твое перси, котриє Христа кормили. 17. Чрезъ... избравъ з сего свѣта. 18. Благословижь... многія. 25—26. Покрий же насъ, Панно, своимъ чеснимъ омофоромъ, Служити ми вѣчне будемъ чрезъ (sic) твоего Сына троне(м).

13 (139). Богородице Царице, || Пречистая Владычице. По-
ходить з XVII в. Стрічають ся у збірнику XVII в. архиву св.
Синоду ч. 3693. У співанику № 1 (56—66) має вірша такий вид:

- 1 Богородице Царице,
Пречистая Владычице,
Мати всѣхъ Царя, Царя и¹⁾ Бога,
Милость его на насъ многа.
- 5 Творца всѣхъ питала еси,
Престоль имущъ на небеси.
Молитвы внемли сущихъ на земли,
Болѣзнь душъ нашихъ отемли.
- Ангели тя воспѣвають,
10 Пророци вси прославляютъ
Сушу Царицу, всѣхъ заступницу,
О всемъ мирѣ молебницу.
Рогъ возвыси християнскій,
Небѣди полѣзъ агарянскій,
- 15 Брани отврати, плѣнныхъ возврати,
Христа Спаса всѣмъ дай знати.
Заступай обидимыя,
Всегда утѣшай сирѣя.
Больныхъ посѣщай, темныхъ просвѣщай
- 20 И всѣхъ вѣрныхъ насъ озарий.
Прилѣжно воцѣмъ тебѣ,
Яко да обрящемъ себѣ
Твоего Сына намъ милостива,
Во день судный лѣтостива.
- 25 Дажь намъ твой гласъ услышати,
Одесную тебе стати,
Отче и Сыне премилостиве,
Душе святе незлобиве.

¹⁾ Відміни тексту співаника колекції Петрушевича ч. 169 такі: 2. Пана и Бога. 4. его ко нам. 5. Ты Творца. 11. Сущую... и всѣхъ. 15. Храпи, борони, плѣних. 20. нас сохранияй. 21. Прилѣжно вопиеш. 23. Твоего Сына премилостива. 24. Христа Спаса незлобива. 27. Отца и Сына премилостива. 28. В день судный незлобива.

Відміни тексту співаника „Національного Музею“ ч. 17 Q отсі: 4. ко намъ. 6. Престоль его. 11. Сущую. 15. Храпи, от-

14 (222) — № 1. Боже, люблю тя, || Цѣлымъ сердцемъ
люблю тя. Темою любов Бога. Переклад з польської мови для
місійного ужитку.

15 (127) — VI. Божія Матерь сіяеть, людіе, грядѣте, || Бла-
годать всѣмъ изливаеть, радостно почерпѣте (Бердичівській
Богородиці). На підставі слів:

Божія Матерь сіяеть, людіе, грядѣте,
Благодать всѣмъ изливаеть, радостно почерпѣте
Въ Бердичевѣ въ Украинѣ,
Кармелѣтанской святынѣ,
Вѣчанна нынѣ —

відніе др. Щурат дату зложення пісні до 1756 р., бо тодіж
16 липня відбула ся коронація Бердичівської Богородиці, а „сам
заголовок пісні, а ще більше початкові стрічки говорять, що
вона була написана спеціально для звеличення коронаційного
торжества“.¹⁾

Мені відомий текст сеї вірші в двох співаниках перед
появою „Богогласника“ й ні в однім, ні другім нема слів:
„Вѣчанна нынѣ“.²⁾ Текст співаника Коронатницького-Нави-
чинського (16а—176) має три строфи:

врати. 16. дай веши. 17. Заступи. 19. слѣвшихъ просвѣщай. 20.
нас сохранияй. 21—24. васант. 25. глас твой. 28. святій.

Відміни тексту збірника колекції Петрушевича ч. 181 такі:
3. Христа и Бога. 4. к нам превнога. 6. Престоль его на. 7. и су-
щих. 11. Истину Царицу и всѣхъ намъ. 13. возвѣщай християн-
скій. 14. Побѣждай. 15. Храпение преврати, плѣвение свободы.
17—24. васант. 27. и Сыне, Сыне премилостиве. 28. святій не-
злюбивій.

¹⁾ Др. В. Щурат, *op. cit.* ст. 30.

²⁾ На таких матеріалі, як „вѣчанна нынѣ“ в друкованім
тексті, головни побудував др. Щурат свою рецензію на мої за-
мітки „З культурного життя України XVII—XVIII вв.“ в феєль-
тоні „Діла“ за р. 1912 ч. 264, на яку вважаю відповідним зазначити
ось що. Про молитовник „Naszatki“ я написав тільки, що вийшов
уже по 1734 р., не означуючи терміну *ad quem* (відбитка, ст. 8).
Пісні у сім молитовнику анї не сі самі, що в місійнім катихизмі
з 1768 р., анї не такі самі тексти сих вірш, що приходять і тут
і там. Почаївська збірка з 1791 р. не є передруком брошури
з 1773 р., бо раз брошура з 1773 р. є відома, а потім противить
ся тому й поміщення вірші „Izydyte, dwory“ (ст. 12). В одній
з дальших глав знайдець ся доказ, що віршений матеріал „Пѣсень

- 1 Божая Матерь сияеть, людіе, градѣте,
Благодать всѣмъ изливаєтъ, радостно¹⁾ почерпѣте
(Въ) обители на престолѣ
Въ Кармалѣтовѣ въ Берѣдичовѣ
- 5 Аки на тронѣ.
Градѣте въскорѣ, зраче к горѣ
Со слезами и въ покорѣ.
Есть бо Мати всѣхъ милосерднѣйша,
Принимаетъ кающихся ся, бѣ надгрѣшнѣйша
- 10 Омоченомъ покриваетъ,
(Въ) всякихъ бѣдахъ и печалехъ утѣшаетъ,
Прокаженныхъ очищаетъ,
Слѣпыхъ, хромыхъ и уломныхъ исцѣляетъ.
Не отвергаетъ.
- 15 Всякъ, кто придетъ, помощь прійметъ,
Нѣкто воще не отидеть.
И дознати, же ти Мати
Исполнена благодати,
Дажь намъ, Панно, тя величатъ.
- 20 Агнца и Пастыра Мати, земли несѣяна,
Царскіе злат(о) и полата в слонце одѣяна,

благовѣйныхъ* можна віднести до XVIII в., хоч у своїх замітках вгадав я про се видане з 1806 р. як про наслідуваннє „Богогласника“ (ст. 13). Не можна було, не тільки не „варто було заглянути“ до почаївського молитовника з 1770 р. „умилительная пѣска пѣсни содержащ-ого“, бо й такого нема; а тільки почаївський молитовник з 1770 р. „умилительная пѣска пѣнія и молитвы... содержащій“, а під „пѣніями“ розуміють ся такі співи, як „Тебе Бога хвалимъ“. Про віднесеннє дати зложення пісні до 1756 р. на основі слів „въвѣчная нынѣ“ в друкованім тексті вже сказано; підчеркую ще, що я означив, що перших 12 карток співаника Івана Пашковського писані відмітним почерком і є уривком пішого співаника (ст. 22 і 32). Пісня Бердичівській Богородиці списана на 10 к. Про хоровольотичні райки слх 12 карток може др. Щурат послеречати ся, тільки на основі якихсь даних.

¹⁾ Відміни тексту співаника Ів. Пашковського отсі: 2. радостно. 3. престолѣ. 4. Бердичевѣ. 8. Ест бо всѣхъ Мати милосерднѣйша. 9. Пріймаеть. 12. Прокаженных. 13. уловних (!) исцѣляетъ. 15. пийдетъ. 17. же есть Мати. 18. Исполнена. 20. Земле неоранна. 21. Царские золотие палати. 22. Римскія церкви есть

- Римской церкви держава.
Кармалѣтовѣ похвала,
Наша слава.
- 25 От четырехъ странъ повѣта
Желаютъ тя, Панно, зрѣти,
Сердцемъ горяще, к небеси зраче.
Слѣзнить въкорѣ к Бердичевѣ, слезне просяще:
Не остави насъ всѣхъ, Мати,
- 30 Изволь Сына милостива ублагати.
Смущаютъ¹⁾ насъ супостати,
Не дай же намъ върнимъ сномъ погибати,
О благодати.
Всего свѣта есть дражайша,
- 35 Во болѣзняхъ Матко наша,
Матерь цета Ісусъ Христа.
Дѣво чиста и невѣста,
Споручнице всего свѣта.
Звѣздо утренна сходяща, повсюду сияешь,
40 Рѣко прено текущая, върнихъ напаяешь,
Алчущихъ корми(елнице),
Христіаномъ заступнице
Непостыдная.
Призри на мѣ в скорѣ суца,
- 45 Услыши гласъ молающа:
Азъ рабъ твой смвренъ, в ровъ грѣха вверженъ.
Внадохъ нозу, скаляхъ ризу, азъ билъ облаченъ.
К тебѣ рудѣ простираю,
Такъ слезами и устнами призываю:
50 Простри длани, забавъ от хлани,
Да не буду от врагъ всюду посмѣвній
Азъ окавній.
Яви на мнѣ твою милость
Нынѣ, да прославилю твою щодробливость,
- 55 Имя твое пресвятое,

диржаві. 23. Кармалѣгинской горѣ похвала. 24. И наша. 25. От четырехъ странъ повѣти 27. Сердцемъ. 28. Слѣзнат скорѣ въ Бердичевѣ, слезно. 29. усѣхъ. 32. пан бѣднихъ сивамъ. 35. И въ болѣзняхъ. 37. И невѣста, Дѣва чиста. 38. Споручница. стр. 39—57. vacant. ¹⁾ В рукоп. смущаютъ.

Во чудесехъ преславное
Отъ всѣхъ родовъ славимое.

16 (173). Болша нѣсть земнымъ оборона, || Егда кто себѣ
за патрона (св. Миколаши). Мелодія ся сама, що пісні під
87. Вказаний акростихом автор: Бардински.

17 (180). Васіліа Великаго, || Пастыря кесарійскаго (св.
Василеві) дав акростих незазначений друком видавцями: Ва-
сіліій.

18 (3). — VI. Весела свѣту новина, || Гди Паниа повидла
Сына (Різдво). Текст співачника Ів. Пашковського отсей:

Веселая свѣту новина,	О чудніе Божіе дѣло,
Гди Паниа Сына повидла.	Прійми миро и кадило,
Зъ неба ангелскіе гласи	До рукъ своихъ прійми злато,
Славятъ Бога во вся часи:	А насъ благослови за то.
Свят, свят, святъ Богъ, возиваютъ,	Продъ тиранъ тоє чуєт,
Спаса своего вилчаютъ.	Декретъ даєт, пенитуетъ:
Убогіе пастырѣ	Нехай дѣтина чловеча
Славят ¹⁾ Бога и нѣмѣ	Гинетъ отъ остраго меча,
Бидлята му на колѣна	Же ся маєтъ такий народити,
Впадутъ, оразъ вся звѣрна.	Же бее конца маєтъ жити.
Иосифъ за старій радуєт,	Отъ перъсий дѣтей стивнаєт,
Же на рукахъ Христа нѣстуетъ.	Жадному не перебачаєт.
И Дѣва ся утѣшаєтъ,	Жалослыве матки плачутъ,
Въ сѣно Христа повиваєтъ.	Въ дѣтокъ смерть округну бачатъ.
Волъ и ос(е)лъ загрѣваєтъ,	Влодеме, жес не годенъ,
Ан(г)гелъ перѣстерѣгаєтъ.	Ого Свѣтъ едивороденъ
Сѣно краше якъ лелѣя,	До Египта уступаєтъ,
На которомъ Бога Мар(ѣ)а	Матка к себѣ пратулюєтъ.
Всеому свѣту породила,	И волъ осла поганяєтъ,
Зъ неволѣ миръ висвободила.	Ангель перестерѣгаєтъ.
Везутъ дари монархове,	О Ироде, о тиране,
Питаються, где чуда нова,	Южъ ся на твоимъ не стане,
Где дѣтина спочиваєтъ,	Бо Христосъ, Царъ всего свѣта,
Его звѣзду каждый знаєтъ.	Будетъ жити во вся дѣта.
Тая звѣзда отъ исходу	Славимъ Бога безсмертнаго,
Ведет ²⁾ царей к Господу.	Же ся родитъ для насъ наго,

¹⁾ В рукоп. слават. ²⁾ В рукоп. ведутъ.

И Матеръ его святую	Тебѣ приносимъ нѣси сию,
Дѣву Марѣю чистую,	Благослови всему миру
Же намъ на свѣт(ѣ) Цара видала,	И намъ, слава ти поюще,
Нехъ ей будетъ вѣчна слава.	Во вѣкъ вѣка глаголюще.

19 (108). Веселися, горній Сіоне, || Украсися, небесній
троне (Успеннє).¹⁾

20 (112). — V. Весело сѣвайте, || Челомъ ударяйте (Почаїв-
ській Богородиці) „о преславной побѣдѣ ея надъ Турками,
бывшей року Божіа „лхѣе мѣсяца іюля 11 дня“. Друкована
в 1742 р. Миревич висловивъ ся про часъ зложення сеі пісні,
що „не маємо підстави думати, що ся пісня зложила ся піз-
нійше 1675 р.“ и що „в усякімъ разі не можемо припустити,
щоби ся пісня зложила ся пізнійше 1720 р., себто часу, якъ
можна припускати, переходу почаївського монастиря в унію“.²⁾
У пісні закликають ся вірнихъ звеселити цілий свѣтъ „побѣдою
днесъ новою“; відповідають еі слова отсимъ із старшої редакціі:
Странамъ возвѣстѣте || Славное звѣтязество ново.

21 (99). — VII. Вабранналъ Дѣво Мати, || Пучино благо-
дати (Благовіщеннє) акростихомъ означає автора Введикка.

22 (57). Взыде Богъ во гласъ трубнѣ, во воскликнове-
ніи, || Предрече во божественномъ Давидъ своємъ пѣніи (Воз-
несѣннє).

23 (60). Взыде Богъ къ Елеонетѣй горѣ, || Срѣтають аг-
гелетин хоры (Вознесѣннє) оповідає, якъ часть ангелівъ не пі-
знала Ісуса. Сей мотивъ являють ся і в отсимъ значно довшімъ
текстѣ співачника № 1 (39а—40б):

Взыде Богъ во небеси горѣ,	Царъ силамъ отъ нѣдръ Бога Отца,
Стрѣтають аггелскіе хоры,	Деница предвѣчнаго солица,
Другъ ко другу вопіютъ,	Плотъ на земли воспріятъ
Кто сей грядетъ, глаголють,	И на крестѣ былъ распятъ
Возмѣте.	За весь миръ.

Возмѣте врата, князи, ваша,	Адамле вєтлѣвшє естество
Грядетъ бо се утѣха наша,	Обновилъ своимъ си божествомъ,
Ризы имущѣ червленны,	Во дно ада нєсходилъ
Кровію окроплєнны	И всѣхъ вязней увольнилъ
Царъ силамъ.	З отхлани.

¹⁾ Чи не останокъ акростиха: Вилсатоп?

²⁾ Н. Миревичъ, оп. cit. ст. 64.

Той хочет жизнь намъ в небѣхъ
 Се грядетъ мѣсто готовати, [дати,
 3 лики святыхъ отъ вѣка
 Причтити челоуѣка
 В небесехъ.

Аще бо Иисусъ не възиде
 На небо, Духъ свѣтый не прійде
 На землю ко створеню,
 Своему ея племени
 Потѣха.

Апостоли скорби исполненни,
 На земли суще оставленни,
 Горѣ къ небу взираютъ
 И плачевне волаютъ
 Ко Спасу.

Но вы вси днесь идѣте,
 В Иерусалимъ Духа свѣта ждѣте,
 Который васъ освѣтитъ,
 На путь правый наставитъ
 Воскорѣ.

Не остави сиротъ своихъ, Отче,
 Возми насъ со собою, Творче,
 Пречистая, молбамъ
 Будь всегда со нами
 Земными.

Тогда вси стали потѣшени,
 Ангелскими словы утверждени
 3 Дѣвою Пречистою,
 Маткою Божіею
 Радостни.

Ангели апостоломъ рѣша,
 Егда къ нимъ зъ неба слетѣша,
 Выже что стовте,
 Скорбно в небо что зрите,
 Паки прійдетъ.

Радостни такови обѣты
 3 архангелскими совѣты
 В Иерусалимъ течаху,
 Славу Богу поютъ
 Солячно.

Паки прійдетъ во велицей слави
 Царь силамъ воздати судъ яви,
 Обличити вся дѣла,
 Что на земли содѣла
 Всяка плоть.

И мы днесь бранными устнами
 Молвимъ тя: буди, Царю, с нами,
 Даруй намъ вѣкъ спокойный,
 Храни гладу и войны
 Вѣхъ вѣрныхъ.

Пісня співаєть ся як 171.

24 (6). Видѣ Богъ, видѣ Створитель, же весь міръ поги-
 баеть, || Архангела Гаврііла въ Назаретъ посилаеть (Різдво).
 У співаніку № 1 (87аб) текстъ о дві строфи коротшій:

1 Видѣ Богъ, видѣ Творецъ, же міръ погибаеть,
 Архангела Гаврііла¹⁾ в Назаретъ посилаеть,
 Возвѣстити в Назаретѣ,
 Слово стало во вертепѣ.
 5 О прекрасный граде Вифлеме,
 Отверзи врата, Едеме.

¹⁾ Відміни тексту співаніка Івана Пашковського: 2. Гаврііл.
 4. сталося в. 5. прекрасни. 7. сонце. 8. Идетъ. 9. восняла.

Незаходимое солнце отъ дѣвическихъ ложеснъ
 Грядеть восіяти, просвѣтити мѣръ весь.

Звѣзда ясна возсіяла,
 10 Путь къ вертепу показала,
 От Перенды тріе цари
 Несутъ Христу дары.

Ливанъ, смирну и кадило Христу принесоша
 И прашедши во храмъ, на колѣна впадоша.
 15 Иродъ велми засмутилъ ся,
 Же юзь Христосъ народилъ ся,
 Слуги своя посилаетъ,
 Христа вбити шукаеть.

Чтыри пядесятъ тысящей дѣтей малыхъ забилъ
 20 Иродъ проклятый, Сына не пощадылъ.
 Малейкіе усе дѣти
 Казалъ Иродъ погубити.
 Праведные финики
 Процефѣтають на вѣки.

25 Рахиль, престани по чадѣхъ рыдати.
 Якъ я маю перестати, печальная мати,
 Сердце мое умлѣваеть,
 Иродъ дѣти побиваеть,
 Юже печальная мати
 30 Мушу умирати.

Богогласниковий текстъ говорить про чотирнацять тысячъ
 убитихъ дѣтей. Пісня відома й на Білоруси, а свідомствомъ її по-
 пулярности одинацять варіантівъ у 3 т. „Трудовъ“ Чубінського.

25 (45). Вижду тя на крестѣ, Иисусе, висяща, || Кая ты
 сердца, ахъ, мой Боже, не восплачуть ся зряща (Велика Пят-
 ница надъ Божамъ гробомъ) — приходитъ у співаніку Данила
 Соколовського.¹⁾

Зам. стр. 19—30 отся строфа:

Плачь во Вифлеемѣ во странахъ Іудейскихъ,
 Дѣтокъ малыхъ забиваеть въ предѣлахъ вифлеемскихъ.
 Мечемъ острымъ истиваеть
 І о камень разбиваеть,
 Кровь невинныхъ проливаеть,
 Христа убити шукаеть.

¹⁾ Співанікъ другої четвертки й половини XVIII в. (пор. Ю.
 Яворський, ор. сіт. ст. 25).

26 (156). Вышнихъ хоровъ начальниче, || Михайле побор-
ниче (св. Михайлови).

27 (226). — III. Владыко мой и Боже мой, || Печалень
азъ зѣло рабъ твой (плачъ визня у кайданах у темниці).

28 (162). Во всю землю прозвѣде || Вѣщаніе, еже прїйде
(св. Андрієви) має и апокріфічні мотиви про Андрієві пригоди
в краю людоджерців. У первіснім тексті (№ 1, 66—676) сі мо-
тиви виступають іще виразнійше. Осъ сей текст:

Во всю землю изыде	Андрей стаетъ на молитву,
Вѣщаніе твое славне,	Оставляетъ рыбъ ловству,
Апостоле Андрее	Послѣдова стопамъ Христа,
Первозванне, прехвалне.	Надѣеть ся в небѣ панства,
Апостоль первѣйшій,	Где з нимъ пребывати,
Андрее прехвалѣйшій.	Вѣчне царствовать.
Учителя оставляетъ,	Береть крестъ свой на ramo.
Ко Ісусу посѣщаеть,	Идетъ съмо и тамо ¹⁾
Сороднику ознаяуеть,	Во страны вавсантакскія
Путъ спасенія показуеть	И в грады македонскія,
Ко Избавителю,	Проповѣда Христа
Всѣхъ Откупителю.	Велегласно вета.
Ото пришолъ пожаданный,	Во Византию прихождаеть,
От пророкъ проповѣданный,	Первый Христа проповѣдаеть,
Той то прежде вѣкъ родися,	Чермнаго моря досязаеть,
Теперь на земли явися,	Многія страны научаеть
Бы насъ взялъ отъ злаго	Во Троици единаго
До прибытку своего.	И всѣмъ славимаго.
О Андрее прехвалне,	Во синодѣ ²⁾ дерзновенно
Апостоле перевозванне,	Ставъ противо мужественно
Познадесъ Творца своего,	Противъ звѣрей сверѣнѣющихъ,
Послѣдова стопамъ его	А отвести лютьѣишихъ,
И еще питаешъ,	Тамъ претерпѣвъ многа
Где обительъ маешъ.	За Христа и Бога.
Ісусе тебѣ жизнь обѣцуетъ,	По земли влечаху,
Ловца человекѣмъ готуетъ,	Изъ уеть зубы терзаху,
Оставилъ межу рыбарскую,	Жидами нещадно біаху,
Обрацетъ жизнь вѣчную,	Каменіємъ нанъ метаху
Где не будетъ конца	И тамъ здравъ явися,
У моего Отца.	Отъ ранъ исцѣлися.

¹⁾ В рукоп. вѣщаніе. ²⁾ В рукоп. синодѣ.

Доспѣлъ страны р(о)сейскія	Ознаяуеть о благодати
И на горахъ (!) кїевскія,	На горахъ кїевскихъ сіати,
На которой крестъ поставляетъ,	Радость нынѣ тамъ являетъ,
Благодать многу изявляетъ,	Тебе велми прославляетъ.
Ижъ ту воссіати	И мы прославляемъ,
Божой благодати.	Тебе велячаемъ.

29 (205). — I. Возрыдай, красная пустыни, || Родаца безъ
болѣзни сыни (Усікновенне). Тои піснї 160.

30 (21). Возсіявый надъ солнце во вертепѣ нынѣ, || Ісусъ
мой возлежитъ во яслѣхъ на сѣнѣ (Рїздво).

31 (158). Воинства небеснаго силы, Михайлъ святыи вое-
вода. || Чрезъ него во демонской брани совершенна сталася
згода (св. Михайлови). Вірша Василя Пашковського з апокрі-
фічним мотивом струченна Люцифера за гордість з неба до
пекла.

32 (25). — № 27. Воими, небо, земле, играй славою, ||
Прїйде креститися Господь явио (Боговлєненне). В піснї зга-
дуеть ся, що Ісус „грѣхъ омиваетъ и главы стираеть змїєвія“.

33 (56). Воскликнѣмо, пѣснь начнѣмо, || Всю тварь въ
радость созовѣмо (Велїкденъ) — давъ акростихъ: Вербецка џалма.

34 (69). Восилещайте, возяграйте, џаворекія горы, || Во-
скликните, вострубите, аггелстїа хори (Преображеннє).

35 (67). Воспоймо Творцу всякія твари, || Давшу толики
отъ небесъ дари (Боже Тїло) — мелодїя піснї 190.

36 (84). — № 3. Воспойте еогласно || Пѣснь нову пре-
красно (Покрова). Вірша Івана Вольського.

37 (234). Востани, о душе, востанѣ, что снїши? || Грѣхми
помраченна по что не радшии (смерть).¹⁾

38 (92) — V. Вострубите, воскликните, || Матерь Цареву
прославите (Воведенне). Марїю приймає Захарїя, а в храмї
кормить II ангелъ:

Слѣшнїтъ во храмъ Дѣва Марїа,
Прїемлетъ ю Захарїа
Трїлѣтствующу отъ Анны,
Питаему хлѣбомъ манны
Отъ руки аггелъ.

¹⁾ Чи не останокъ акростиха: Васткенб (Василя Тарнавського?).

Нема сього деталю з життя Марії у тексті співаника № 1 (144б):

1	Вострубѣте, воскликнѣте ¹⁾ ,	Дѣвы свѣщѣ украшаху,
	Матерь Божию созовѣте	Со юности восклицаху:
	Воходящу во святая,	Отверзѣте ваша врата,
	Приносящу нам благая,	Се бо воходить царска полата
5	Солнце предвѣчнос.	15
		Преукрашенная.
	Воводятъ ся ластовица,	Предвтекут херувими,
	Сладкопѣснивая ослица,	Злѣтають ся серафими,
	Чину аггелъ Монархнѣя,	Даютъ в руцѣ Захарію
	Неба и земли Господарнѣя,	Божію Матерь, Дѣву Марію,
10	Восточная Мати.	20
		Пан'енку свою.

Благаймо днес со вѣрою
 Во церковь приведеную.
 Со пророки выхваляймо,
 Со аггели прославляймо
 25 Ея на вѣки.

¹⁾ Відміни тексту співаника „Національного Музею“ ч. 17 Q отсі: 1. воскликнѣте. 2. Цареву зовѣте. 4. Приносящую намъ вся. 5. Солнце. По стр. 5 отся строфа:

Играй, свѣте материны,
 Нехъ не будетъ сиротины,
 Тебе даю чистую Паниу,
 Со небесе яам даровану
 От Бога Отца.

Далі ідуть стр. 16—20. Стр. 17—20:

Чисту Паниу, аггелъ Монархнѣя,
 Неба и земли господнѣя,
 Восточну Матерь.

Потім ідуть стр. 11—15. 11. свѣщи приношаху. 12. Во юности вопляху. 13. райскія врата. 14. Царская. 15. Во святая святая святыхъ. Потім ідуть стр. 6—10. 6. Вводится. 7. Краснопѣснива цѣвница. Стр. 8—10. Съ святии введена, Съ пророкі прославлена
 Восточна Матерь.

Зам. стр. 21—25 отсі три строфи:

Даютъ вѣ руцѣ Захаріи
 Пречистую Дѣву Марію.
 Иде, иде свѣтло на офѣру
 С подивленем аггелъ Богу щирю
 Сличная Паниа.

39 (9). Вселенная, веселся, || Богъ отъ Дѣвы днесъ рѣдися (Рѣдво) — приходитъ в рукописи Археологичного музею при кѣвській Духовній Академіі з 1741 р.¹⁾

40 (95). Вселенная, торжествуй днесъ, || Небо, земля, купно мѣръ весь (Зачатѣ). Вѣрша Вольскаго, спѣваеть ся на мельодию піснѣ 198. Черезъ Зачатѣ Маріи

Анна неплодна
 Поношеній свободна
 Пребываеть...

А Йоаким

Дѣйствиємъ благодати	Зѣ смутной пустынѣ
Зѣ веселою новиною	Изде нынѣ.

41 (111). Вселенныя вся страны, земляне, || Совокуплешся вси хрѣстіане (Почаѣвскій Богородиці) — має означенне у надписи, що се писанне Василіянна.

42 (197). Всемирнаго днесъ начало || Веселія возсіало (Рѣдво св. Івана) — також писанне Василіянна.

43 (94). Всемирну радость Анна являетъ, || Ибо вѣ утробѣ днесъ зачинаеть (Зачатѣ).

Аггелъ благовѣсти	Породишь мѣру
Сицевныя вѣсты:	Радость зѣ Емпиру.

Все в молитвахъ ридала Анна, „воздѣвши руцѣ“, і „къ небу зывала“, щоби Бог дав ѣ плід у старости ѣ розвеселия ѣ. Однеже може вже перестати „сѣтовати, неплодства рыдати“, бо Йоакимови

Гаврилъ вѣщаеть,	Плодъ святыи дати,
Же вамъ Богъ обѣщаеть	Дщерь восприяти.

44 (64). Все ты хори, || Небесъ двора (Трійці).

45 (136). — VII. Вѣсѣхъ Царице, || Владичице (Молитовна піснѣя Богородиці) — дає акростихове означенне автора: Василій.

Там аггелы воспитанна,	Триумфуйме, веселюся,
Предъ вѣкѣ Богомъ избранна	Все людіе, радуйся,
За матеръ Сыну прежде вѣкѣ	Ижъ ся намъ зближатъ спасеніе
	[рождену, И душамъ очищеніе
По селъ подъ лѣти воплощену	Черезъ тую Паниу.
От Духа свята.	

¹⁾ Н. Миронич, оп. cit. ст. 82.

46 (1). Вся языцы, || Купно лицы (Різдво) — звійшла в „Богогласникъ“ незначно змінена. Слід апокріфічного мотиву відбив ся і в старшій текеті (№ 1, 296 — 306):

Вся языцы,	Человѣче племя
Купно е лицы	Прорастет от глави ¹⁾
Аггелскія нынѣ	Предисточникъ славы,
Младенца в яскинѣ	Текущъ в яскинѣ
Днес грядѣте	От Марія нынѣ,
И уарите,	Дождетъ параклыта,
Же во плоти	Тайна ест отерита
Между скоты	Живущимъ на земли.
Возлежить повитый,	Триє царя
Хочет избавити	Текут е дари
Человѣка	Рожденна витати,
Всѣхъ Владыка.	Младо отроцати
Узы грѣха смерти	Леванъ, смирну,
Во вѣкъ будут стерти	Злата гривну
Рождествомъ преславнымъ,	Принесоша
Никды неслыханнымъ.	И в'падоша
От боку Дѣвци,	Пред нимъ на колѣна,
Нескверной агвици	Признаюг едина
Прошедшее слово	Бога быти,
Оставитъ готово	Примирити
Погибшу натуру.	Вся власти, державы,
Днес стахія	Скиптры и булавы.
Внушатъ сія,	Адамъ умерщвленый,
Хоры аггелъ гласы	Вторымъ исправленный,
Во златые часы	Родится под лѣты,
Возвѣщаютъ	Аки красныя цвѣты,
И взывають :	Гды смерти держава,
Приступѣте	Сокрушить ся глава
И приймаѣте	Адена исполнина.
Цвѣтушъ вѣнецъ на вы,	Пастыріє,
Миръ вѣчныя славы	Скоро тые
От десницы,	Чуда услышавши,
Человѣци:	От аггелъ пріавши,
Но да сіє время	Іже быша,

¹⁾ В рукоп. влаги.

Блвзъ узрѣша	Юже вмѣяше,
Бога в плоти,	На крестъ вознесенный,
Из охоты	За весь миръ пожренный
К вертепу бѣжали,	Быти агнецъ Богу.
На радост влагали	Намъ далъ жизнь премногу,
Агицу дары,	Даруетъ неглѣнну,
Творцу твари.	Во вѣкъ непремѣнну
Здѣ проображаше,	И: ным царствовать.

47 (89). Въ Соломоновой церкви явися || Чудо преславно, ахъ, удавися (Воведенне) — дає акростих автора Василя Тарнавського. По семій строфі замітка на маргінесі: Вкратцѣ можется кончати досель, изволяя же до конца да поеть.

48 (202). Галаадскій славне пророче, жителю, || Илиє, теплѣйшій Божій служителю (Ілії) — звеличує старозавітного пророка й так:

Аггели ты въ пламень огоньъ повзваху
(Родитель въ снѣ видѣ) и огнемъ пятаху.

А трохи далі:

И предъ вторымъ страшнымъ пришествіємъ Христа
Ты обличити лествъ прійдешъ антихриста.

Оба сї деталі, як і згадка за попаденне „летивыхъ про-
роковъ“ і розділення „рѣки (Йордану) милотію“, взяті з апо-
кріфічних оповідань.

49 (26). — № 25. Глаголь Господень на водахъ глашаеть, ||
Пророкъ Владычню верху ся касаеть (Богоявленне). Текст
співанька Ів. Пашковського отсей:

1 Глас Господень на водахъ вопѣетъ,	
Пророкъ Владычній ¹⁾ верху ся касаеть.	
Простре длань,	5 Више небесъ
Зритъ Йордан.	Видим ты вси днес

Радость ту.

Тв пророче, предтече не убоился,
Ісусе Христосъ крестителемъ истинно стался.

10

Слава ти.

¹⁾ Відміни тексту співанька „Націон. Музею“ ч. 41 Q (49аb)
отсі: 2. Владыцѣ. 5. Више. 6. Видилъ вси. 8. убоился. 9. истинно

Духъ святой сходитъ в крилъ голубиѣ,
 Иоанъ слышитъ гласъ доброй пустыни:
 Сей есть свѣтъ мой 15 Сей услышитъ
 Прелюбимый, И увидитъ,
 Же есть Богъ.

Той крещаетъ, омываетъ весь грѣхъ Адамовъ
 Плоти адекой. Днесъ спѣшмъ ко Иордану
 20 В той рѣцѣ.

Мя же вси днесъ радостно пойдѣмо,
 Воду сладкую во уста уймѣмо,
 В которомъ весь 25 Лики хоровъ
 Пребиль днесъ И соборовъ
 Трехъ особъ.

Богъ Отецъ самъ пребываетъ здѣ нераздѣлно,
 Духъ же святой в трехъ особахъ есть непремѣнно,
 30 Яко Свѣтъ.

Почерпѣмъ воду со веселіемъ,
 Примѣмъ то Божее спасеніе
 От него 35 Которе
 Самаго, (Есть) веселаго
 Зослалъ есть.

Суши(хъ) во тмѣ, во оковахъ вси просвѣтимся,
 Скочивъ хромий яко елень, возвеселимся
 40 Отгуду.

Раздѣлишася води сюду и туду,
 Когда услышатъ духовную трубу.
 От небесъ 45 Ко Сыну
 Зритъ Отецъ, Прелюбиму
 Зосланъ Духъ.

авался. 11. сходитъ крилъ. 12. въ доброй пустыни. 16. И уне-
 лить. 18. умываетъ. 19. людской днесъ спѣшится къ Иордану. 21.
 И мы же днесъ. 22. Воду сладку въ уста приймѣмо. 24. Прибиль.
 25. Ликъ. 28. Богъ самъ пребываетъ здѣ нераздѣлно. 29. въ особъ
 есть неотдѣлно. 31. И почерпѣмъ съ веселіемъ. 32. Примѣмъ того
 Божіе (!) спасеніемъ. 35--37. Которій намъ радость тую подаютъ.
 38. Суши(хъ) въ тмѣ, въ оковахъ вси просвѣтятся. 39. Скочитъ...
 акн... возвеселятся. 40. О тебѣ. 41. Расстаяшася... сюду и сюду.

Свѣтъ пречистый верхъ свой склонитъ Иоанови,
 Днесъ сполненной радостію, слава Ливанови,
 50 Видимъ вси.

Воспѣваймо ѳалми со славою,
 Даймо поклонъ вси Сыну Божию,
 Абы намъ 55 Котору самъ благодать
 Дароваль, К намъ послалъ.
 Спасенну.

Слава Отцу, всегда Творцу и Сынови его,
 Духа свята во вѣкъ вѣки всегда славимому,
 60 Да хвалимъ.

50 (59). Господь вознесся на небеса нынѣ, || Да Духъ
 святой спидеть ко сіонской сѣни (Вознесѣнне) — да въ акро-
 стихъ: Гора Елеонская. В збірнику колекціи А. Петрушевича
 ч. 181 кінца XVIII в. акростихъ уже понованый.

51 (151). Граде Солунскій, собирай рожі, || Яже ты съетъ
 вѣрній рабъ Божій (св. Дмитріевн).

52 (98). — IV. Да прійдетъ всему міру радость, || Отъ не-
 бесъ чрезъ Назаретъ въ сладость (Благовѣщенне).

45. Къ Сыну. 48. склонивъ. 49. Исполнися днесъ радости, слави
 Ливанови.

51—57 И воспѣваймо ѳалми днесъ славно,
 Воздаймо поклонъ Сынови явно,
 Абы намъ самъ, Благодать
 Котору даль, Ту зослалъ
 Спасенну.

58. всего Творцу и его Сыну. 59. Духу святу во вѣкъ вѣка всегда
 славиму. 60. Да будетъ.

Відліни тексту співаника № 25 такі: 2. Владычню ся вер-
 ху коснетъ. 3. Простри. 5. Вишше. 6. Видимъ вси. 9. Христу.
 11. крилъ. 12. слышал... пустыни. 16. И унежить. 19. люцкой.
 Днесъ спѣшится. 21. радостно. 22. сладку в уста приймѣмо. 23. днесъ.
 24. Пребудетъ ве(сь). 25. Ликъ днесъ хоромъ. 26. И соборомъ. 28.
 Отецъ Свѣтъ... аде. 29. святой во особъ. По стр. 30 ідутъ стр.
 41—50, поімъ 31—40 стр. 31. Почерпѣмо... со веселіемъ. 32. Божіе.
 33. Отъ сего. 35. Котораго. 37. в оковахъ... просвѣтятся. 39. Ско-
 чить... возвеселится. 40. О тебѣ. 43. Изъ небесъ. 46. Прелюбимому.
 48. склонивъ. 49. исполнишася радости слави. 53—57. Би намъ
 даль, которую самъ благодать намъ зослалъ спасенну. 58. всего
 Творцу, Сынови. 59. вѣка всегда славимаго.

53 (215). Да прійдегъ нынѣ радость новая, || Сердцу благія
мысли подая (Каатте) — дав акростихове означенне авторства:
Достоевски.

54 (18). — V. Даръ нынѣ пребогатѣй отъ небесъ прійде, ||
Яко капля каплющая на землю сниде (Різдво). Поширена й на
територіі російської України.

55 (238). Два рази слѣпъ, кто вопредъ на смерть не въз-
раетъ, || Два рази глупъ, кто по смерти встати не частъ (воскре-
сѣнна умерлах). Текст вірші являєть ся кантом з першого акту
„Воскресенія мертвыхъ“ Юрія Кониського.¹⁾ В 1747 р. ви-
ставлено сей ділбог у київській Академії; се заразом час
повстання канту. В „Богогласникъ“ увійшов кант з незнач-
ними змінами й з додатком пятої строфи. Текст у „Богоглас-
нику“ відбігає о стільки від тексту в драмі, що там він збли-
жений більше до великоруської мови, а тут замінили редак-
тори великоруську закраску церковно-славянською.²⁾

56 (203). Дивенъ Богъ во святыхъ своихъ въ крѣпости
силы, || Того еже бысмо пѣснями днесъ прославили (св. Пан-
телеймонови). Мельодія пісні 168.

57 (133). — IV. Дивна твоя Тайна, Чистая, явися, || Но-
восамборская церковъ чудесъ исполнися (Новосамбірській Бо-
городиці). У співаннику № 1 (96, 10а) має пісня такий вид:

Дивны твои тайны, Чистая, явися,
Новосамборская церковъ чудесъ исполнися.
Гды ікона твоя слезы источила,
Неввидящимъ очи дала, хромыхъ исцѣлила.
Слезы выливала до своего Сына
И плакала, чистая Панна, якъ Матка едина.
Плачемъ не пребывши, сто двій исполнявши,
Созываешь, дары дашъ, Бога умоливши.
Мы тежъ прибиваемъ, до тебе волаемъ,
Якъ Царици всего свѣта под ноги впадаемъ,

¹⁾ Н. Тихонравовъ, Лѣтописи Русской литературы и сло-
весности, т. III, отдѣленіе III, ст. 41—2.

²⁾ Вказав на се вже Минович (ор. cit. ст. 58). Без найменшої
підстави приписав др. Щурат кант Юрія Кониського винайденому
Дюнісієви (із студій над почайським „Богогласником“, ст. 6).

Быс насъ боронила, от бѣдъ свободила,
От повѣтра, наглої смерти всѣхъ насъ избавила.

Рукою своею, котрою со злою
Под час смерти плѣни враги, пойми насъ з собою.

Хвалимъ Бога Отца, всего свѣта Творца,
Нынѣ, всегда и на вѣки онъ не маєтъ конца.

Славимъ Сына его, Бога предзѣчнаго,
Невидимо сошедшаго, з Дѣвы рожденнаго,

И Духа святаго, Бога истиннаго,
Яко Отцу, такъ и Сыну в божествѣ равнаго.

Троице всесвятая, спаси рабы своя,
Призри на насъ, помилуй насъ, всегда славимая.

Оповідання про слези позволяє припускати, що пісня не
зложена перед 1721 р., бо до цього року відносять прѣсле-
зійне Богородиці в хаті міщанки Олени Добрянської.¹⁾ Думка
Миновича, що пісня зложена в 1769 або 1770 р., в такім
разі хибна.²⁾

58 (16). — II. Дивная новина, нынѣ Панна Сына || Поро-
дила въ Вифлемеѣ Марія едина (Різдво).

59 (174). Дивный во дѣлѣхъ святитель великій || Явися
миру предстатель толкій (св. Миколаєви) — представляє та-
кий старший вид (№ 1, 23а6):

1 Дивный во дѣлѣхъ святитель великій
Явися миру, предстатель толкій.

Николае святѣйшій,
Во чудесехъ славѣйшій⁴⁾,

5 Богъ тя избравъ избравый.³⁾

От сосѣдъ матернихъ чудотворецъ позналъ ся,
Предстатель теплѣйшій всѣмъ намъ показалъ ся.

¹⁾ Фр. Рабіій, Коротка исторія чудотворной иконы Преч.
Дѣвы Маріи въ парохіальной церквѣ Самборской, Самбір, 1889,
стор. 10—27.

²⁾ Миновичъ, ор. cit. ст. 67.

³⁾ Рефрен — повторюєть ся по кожій строфі.

⁴⁾ Відііни тексту співанника Івана Пашковського отсі: 4. все-
славѣйшій. 5. тя избравий. 8. ямаши. 10. просяще. 11. помощь,

От свѣта славы имеша благая,
 Тму еретиковъ хулныхъ сокрушая.
 10 Велѣъ бо просящій на земли и в мори
 Пріемлетъ помощь от тебе воскорѣ.
 Дѣвы во юности, цвѣтуще прекрасно,
 Поютъ непреставно пѣснь тебѣ велегласно,
 Царіе и князи, патріарховъ лки
 15 Воспѣвають тя присно и со человекъ.
 Гроздъ еси здрѣлый Христова винограда,
 Сочини насъ купно духовнаго стада.
 Прійми от насъ пѣніе, смиренно молимъ ся,
 Да причтени стаду твоему явимъ ся.
 20 Пастыру великій словеснаго стада,
 Соблюди насъ грѣшниковъ неkelнаго ада.
 Сподоби предстати свѣтлаго чертога,
 Просимъ тя, святителю, моли Христа Бога.

60 (200). Днесъ вси хрістіане радостно ликують, || Во-
 стокъ со западомъ купно торжествуютъ (св. Петрови й Пав-
 лови) — має акростих імени автора: Димітр Левковскій. Зга-
 дують ся тут між иншим, що „въ римскихъ вратѣхъ“ з’явив ся
 Ісусъ Петрови, щоби „сообразно къ нему преставился“ за се,
 що приняв хрест за нього.

61 (186). Днесъ отверзеса весна благодата, || Начнѣмъ,
 вѣрніи, день торжествовати (св. Юрієви).

62 (96). Днесъ от корене Іессеова || Прозябаеть лѣто-
 расль нова (Зачате) — мельодія піснѣ 72.

63 (155). — III. Днесъ созиваетъ всю вселенную || Божія
 церковъ на пѣснь похвалную (св. Козмі й Даміанови). Текст
 сеї вірші у співанку № 1 (726—73а) має отсей вид:

Днесъ созиваютъ всю вселенную
 Божія церковъ ко похвалевію.
 Начнѣте, людіе, праздновати
 И в день пресвѣтлый духовно співати.

отче, воскорѣ. 13. непрестано. 15. Воспѣвають присно купно со.
 16. еси вѣрїиель. 17. насъ жилищеель духовнаго. 19. причтено...
 твоему поклонимся, стр. 20—23. васані.

Фаломекимъ гласомъ вси выхваляймо,
 Святая дѣвойца, радуйся, волаймо.
 Иже намъ дарова Богъ Спаситель,
 Христосъ всещедрый, великъ дародатель,
 Праведныхъ врачейъ и беззребриковъ,
 О душахъ нашихъ всегда молебниковъ,
 Козму, Деміана богомудрыхъ,
 Исцѣлителей хитрыхъ и премудрыхъ.
 Она болящимъ здравіе дають
 И безсловесныхъ скотовъ уврачуютъ.
 Деміана тѣло погребѣте
 И в одномъ гробѣ тамо положите.
 На мѣстѣ Фермано именовано,
 Мощами святыхъ барзо просвѣщено.
 Лечъ вѣнча васъ Господь вѣнцемъ славы,
 Сподоби и насъ в небѣ оглядати.
 Хвалимъ тя, Царю всѣхъ, со человекъ,
 Буди благословенъ от всѣхъ насъ на вѣки.

64 (144). Днесъ торжествуемъ, вси празднующе, || Іоакіма
 и Анну чтуще (Іоазимови й Анні). Мельодія піснѣ 8; автор
 вказаний акростихом: Димітрій Левковскій. Тут виводять ся
 Іоакимъ з покоління Юди, а Анна з покоління Леві. Обов
 бездѣтні, старі приносять жертву в одно свято. Але

Разгнѣванъ зѣло о неплодствіи
 Архіерей рекль къ нимъ въ безчестіи:
 Не достойни суть офѣри сія
 Безчадныхъ вини ради грѣховныхъ.

Засоромлений Іоакимъ вишовъ пригноблений із святині,
 гірко засумував, пішов у пустиню, постав і молив ся. Анна
 тяжко плакала в саді. Тоді з’явив ся ангел, заповів їй зачате
 доньки й велівъ назвати її Марією. Зачувши сю вість, Іоакимъ

Отиде въ церковъ, отложивъ тугу,
 Тамо обрѣтши свою супругу —

дякував Богови. Подане в піснѣ і число лѣт Іоакима й Анни:

Іоакимъ святъ бѣше оемдесять,
 Анна праведна бѣше седмдесять

Лѣтъ всѣхъ житія и духа предаша,
Во веселіи Господу предеташа.

65 (224). — VI. Доколѣ, уме пернатый, || Доколѣ будешь
лѣтати? (вибір становища). Текст співаника Ів. Пашковського
має отсей вид:

Доколѣ, уме пернати, Доколѣ будешь лѣтати, Доколѣ по повѣтру кривлѣ Своя простирати?	Силень бо есть сотворити, Тя благословити. Смотрихъ, вкринѣ сильный ро- [стеть, Бѣдна пташка въ свѣтѣ живеть. И тую бо одѣваетъ И о семъ про(ми)сливаетъ. Колми паче челоуѣка Богъ возлюбилъ есть открыти, На избавленіе мира Даль своего Сина. Щадѣлъ еси акы птенець, Котори любилъ первенець, Послалъ спасти челоуѣки На вѣчные вѣки.
---	--

66 (72). — VII. Древо трієвятое, || Бѣсомъ ужасное (Воз-
движеніе) — дає акростих: Димітри. Що сього „Димитрія“ не
можна вважати Дмитром Левковським, доказом сього й се, що
текст сеї вірші приходить у співанику „Національного Музею“
з запискою з 1760 р. Мелодія піснї 6. У пісню, яка зве-
личує хрест як знаряд смерті Христа й пригадує деякі ви-
падки, що стали ся перед його смертю, дістав ся апокріфіч-
ний налет, що Христос „трѣ дерева возлюбивый“.

67 (235). Егда душа от тѣла разлучаеть ся, || Страхъ ве-
ликій видящи, ужасаеть ся (смерть). До 1729 р. вспіла здо-
бути місце в рукописах, пор. рукопись 213 збірки Петруше-
вича:

Егда душа от тѣла разлучаеть,
Страхъ великій видячи, ужасаеть ся,
Забивает при(я)геля, отца и матку, жену, дѣти и все богатство,
Не помнитеж о мешканю тяжкомъ смутномъ и вздыханю зем-
[наго панства.

Туга ведня зѣло оставит тѣло,
На воздухѣ велик страх за злое дѣло.

Гонима бѣ акы птица, Ратуй, Панае, ратуй, Творче,
Волаеть як горлица Милосердній (sic) Боже Отче,
По своемъ сину: Грѣшну едину.

Тогда страшнихъ митарства, воздушнихъ князства
Душу грѣшную гамують, не дойде царства.
Т(а)к теж блуди и все згуби, Записано усе справи,
Душу грѣшну до пагуби Дѣла, мысли, праздні свари
В пекло вручают. В реестрахъ мають.

Тилко зри ко аггелу, строго своему,
Жалосне со слезами вопіеть к нему:
Преслушах ты изъ марности, Не допускай хранителю (!),
Блудитъ тѣлом не по дѣломъ Всему злomu мучителю
Вѣчной карности. Вѣчне упасти.

Аггелъ смутне вопіет: о розкош(ни)че,
Спомни себѣ жалосне, о чловеце.
Любо вѣри не помѣри Не давалес, запыралес
Избиралес, сокривалес Свои врата пред сироти,
Себѣ богатство. Вратилес царство.

Тогда грѣшное тѣло все почервѣло,
В земли червми сѣдено, а страдно зѣло,
Бо подвломъ душу От всего злого, проклятого
Разлучаетъ и вручат Нас борони и сохрани
В пекло на вѣки. Усе чловеки.

68 (219). Ей, не рѣкъ, не два и не десятый, || Якъ той
боль грѣха на душу взятый (кавтѣ) — переклад латинської
вірші „Non unus, alter, decimus annus“.

69 (58). — № 9. Елеовъ гора нынѣ свѣтитя, || Же Богъ
отъ нея виспрѣ возноситея (Вознесіня). Акростиховий автор
„Евстапій“ не вказаний редакторами.

70 (160). — III. Златокованну трубу || Восхвалимъ вси
свѣрѣлъ пастырскую (св. Іванови Золотоустому). У співанику
№ 1 (94аb) має пісня отсей вид:

Златокованную трубу,
Восхвалимъ днесъ свѣрилъ пастырскую
И низложшаго пѣснь муссикийскую,

Органъ чудный Духа святаго,
Іоанна Златоустаго.

Днес позлащеная труба
Цвѣтетъ якъ финиѣ, ласкава горлица
Ждетъ во Емпѣру, коштовна столица
Іоанна Златоустаго,
Архіерея царгородскаго.

Вѣчной славы Царь,
Слово превѣчное ангелскимъ чиномъ
Тебе зываетъ укоханымъ сыномъ:
Прійди, чадо, мнѣ укохане,
В чертогъ славы днес, Іоанне.

Ангели чудятся,
Зряще Іоанна, в звѣзды оболченна,
Митра на главѣ херувимомъ данна,
Крестъ побѣда пастыремъ славы
В руцѣ его на змѣевъ главы.

Цѣвнице духовная,
О трубо золотая, арфо елеонская,
Тимпанъ золотый, ты церковъ сионская.
Когда прійде Господь с трубою,
Не забуди стати со мною.

71 (145). — V. Злату трубу, || Словесъ губу (памяти по-
лоцького й витебського архиепископа Йосафата). Автор Васи-
ліянин, а мелодія пісні 122.

72 (50). Играй, Іерусалме новий, || Пѣснь воскресшему
Христову (Великдень). Автор Іван Мاستиборський.

73 (140). Играй, свѣте, и веселися, || Се бо въ тебѣ Мати
явися (Молитвенна пісня Богородиці) — дає акростихове озна-
чення автора: Іоан Мастиборський.

74 (80). — VI. Играйте, царіе, во праздникъ Маріи, || Вос-
пойте, пророцы и отцы святыи (Різдво Богородиці). Текст спі-
ванка Ів. Пашковського має отсей вид:

Днесъ грайте, царіе, на триумфъ Маріе,
Воспойте, пророци, со святыми отци

Начатокъ радости и веселія,
Се прозібль жезлъ неплодній ради спасенія
Народу.

Сей день Господень рождество Дѣвця,
От неплодннхъ Анни родися Марія!
Окрестннхъ странни, славѣте Анну,
Серцемъ вси витайте рожденну Панну
Прекрасну.

Адаме и Ева, в радости буди,
Неплодная Анна Дѣву породи,
Крѣпко днес во гуслехъ вдарай, Давиде,
От неплодвѣ днес плодъ произвѣде
Прекрасно.

Отъ востокъ до западъ имя твое славно
В небеси и на земли, Пречистая Панио,
Ангели, чловеци вси ся радуютъ,
Во рождествѣ твоємъ вси ся утѣшаютъ
Царне.

О дивное чудо рождество превисше ума,
Тебѣ славить солнце, тебѣ славить луна,
Тежъ нинѣ вси роди утѣшаютъ ся,
Адъ плачетъ и бездна устрашаютъ ся
Тя, Дѣво.

Радуйся, Дѣва, радуйся, и Мати,
Даждъ рождество твое Аннѣ празновати,
Ратуй нас, Чистая, к тебѣ волаемъ,
Прійми всѣхъ нас, к тебѣ до стоишь упадемъ
На вѣки.

75 (55). Іерусалме, днесъ празднуи радость велию, || Со-
вокупно спѣвайте, вси народи, пѣснь сію (Великдень) — дає
акростих з іменем автора Івана Моравського (буквально: Мо-
рявскій).

76 (49). — V. Іерусалме, свѣтель надъ звѣзды днесъ
буди, || Се бо Царь твой спаслъ есть от ада вся люди (Ве-
ликдень). Ся вірша Івана Гещицького.

77 (52). — III. Изыйдѣте, ангеловъ лики, || Во срѣгеніе
Владыки (Великдень). Текст у співануку № 1 (376—386) отсей:

Изыйдѣте, аггеловъ лѣки,
 Во стрѣненіе Владыки,
 Изыйдѣте, архаггеловъ хоры,
 Готуйтесь, небесныя дворы.
 Се грядетъ Спаситель,
 Градетъ побѣдитель,
 И ада разоритель,
 Обронца.
 Пльнь сіонскій от Вавилона,
 Ведет его до Сіона,
 Ведет его спод земнаго края,
 Во первую сладость рая
 Адама со отроку,
 Отцевъ со пророки,
 Оттоль слезныя уголи токи.
 Яже подялъ всѣхъ со собою,
 Когда воевалъ сам собою
 С тиранами лютьйшими зѣло,
 Мучащими душу и тѣло,
 Оружіемъ крестнымъ
 З діаволомъ лествымъ,
 Смерть грѣха прелести
 До смерти.
 Изыйдѣте ко вертограду

За потокъ Кедрскій от хладу,
 Соберѣте кровавыя рожи,
 Яже свѣтъ нам Сынъ Божій.
 Увѣнчаемъ главы
 Вѣнцемъ его славы,
 Яже насъ избави
 От всѣхъ бѣдъ.
 Изыйдѣте и воскликнѣте,
 Всю тварь къ себѣ созовѣте,
 Составѣте тимпанъ и лѣки
 И вся избранныя музыки,
 Воспойте Цареви
 И всѣхъ Господеви,
 Побѣдителейи
 Пѣснь нову.
 Дѣкующе и воспѣваймо
 И руками восплещаймо:
 Христосъ воскрес, воинству во-
 скресъ,
 Хвала его превыше небесъ.
 От нынѣ и до вѣка
 Спасаетъ чловѣка,
 Царствующаго в адѣ во вѣкъ
 [вѣка.

78 (107). — М 3. Изыдите, вси архаггеловъ хоры, || Къ Геесиманіи сѣвѣтѣся воскорѣ (Успеніе). Вірша Івана Вольскаго. Оповідаєть ся тут ось що:

О успеніи Сынъ ю извѣщаєть,
 Прежде трієхъ дней ко ней посылаетъ
 Архаггела свята,
 Бы царская палата
 Въ Сіонъ была взята.

На Оливній горі молять ся Марія, а

Всѣхъ апостоловъ облацы собрали,
 Въ Геесиманіи Царицы предетали.

А далі: На воздухѣ Царь съ небесными вои
 Пріятъ Матере душу въ рудѣ свои.

79 (між 142 і 143). Изыйдите, дворы, || Со соборы (Почаївскай Богородиці) — має зазначення у надписи, що сю пісню відспівано 8 вересня 1791 р. з нагоди перенесення чудотворної ікони з притвору до нової церкви.

80 (42). Изыйдѣте, дщери сіонскія, нынѣ, || Зрите премудрѣйша Царя въ коронѣ (четверта великопісна недѣля) — писання Василяннина.

81 (169). Изливаша чудеса міру, || Архіерею, кто крѣпкую вѣру (св. Миколави). Автор Іван Моравскій.

82 (218). Изльи мнѣ, Боже, со небесе слезы, || Да восплачю моя погубныя стези (каятѣ). Вірша Івана Туровскаго. Приходить у співанику Соколовскаго.

83 (181). — III. Изліяєя от усть твоихъ, отче блаженне, || Василіе преподобне, небо явленіе (св. Василеві). Коли в „Богогласнику“ має вірша 8 строк, у співанику № 1 (24а6) е всего 5 строк:

1 Изліяєя от усть твоихъ, отче прехвалне,
 Василіе пребогате и всеизрядне¹⁾,
 Богодуховенныхъ словесъ,
 Изобилно миръ ты вес
 5 Похвалимъ ты днес.
 Ты бысть пастыръ, отче святой, словесныхъ овецъ,
 Всеххитрійшихъ азыковъ якъ рыбаць ловець.
 Показася весь изрядне,
 Буди от нас днес похвалне,
 10 Отче пресвятой.
 Научивый вся языки Бога во Троици
 Почитати, Отца во Сынѣ, Сына во Отци,
 Духа свята неразлучна,
 Отцу и Сыну соприносущна
 15 И сопрестолна.

¹⁾ Відміни тексту співаника „Національного Музею“ у Львові ч. 17 Q отсі: 2. Василіе преподобне и всеизбрание. 4. ты мир увесъ. 5. Похваленъ днесъ. 6. И былъ еси пастыръ Христовъ словесныхъ. 7. И всеххитрійшимъ языкомъ. 8. Показался весь изряденъ. 9. Будижъ... похваленъ. По стр. 10 ідуть стр. 16—20, 11—15 і 21—25. 12. Отца въ Сынѣ почитати, Сына. 14. Зъ Отцемъ, Сы-

Кесарійская похвало, прійди воскорѣ,
Утоляй суетіе в мятежномъ морѣ,

Да приплыветь безмятежно
Ко обители небесной,

20 Хвалѣ безсмертной.

Буди от насъ днесъ похвалне, отче пресвятый,
Да во пѣсняхъ ты смиренно всегда прославимъ.

Но помилуй рабы своя
И введи до покоя,

25 Христе, всѣхъ Царю.

84 (48). — VII. Исусъ днесъ отъ гроба встаєть, || Часъ горкій въ радость прѣмѣняєть (Великдень). Акростих: І. Пашковски не вказаній видавцями.

85 (243). — I. Исусе мой пресладкій в Творче свѣта, || Еще хочъ мало моего пожди обѣта (зѣтханне до Исуса). Мелодія пісні 86. Автор: еродіакон Герасим Парфенович.¹⁾

86 (242). Исусе прелюбезный, сердцу сладосте, || Едина въ скорбехъ утѣха, моя радосте (зѣтханне до Исуса) — дає акростих: Іеромонах Дмитрив. Приходить у співанку Ундольського № 900, готовім до 1754 р.

87 (43). — VI. И ктожъ такъ запамяталій? || Ктожъ твердѣйшій надъ всѣ скали? (пята великопісна недѣля). Автор Иван Моравський.

номъ присносущна. 15. И равнодушна. 17. Укрочай мятеж людій (въ) суетном. 18. Где приплыву. 20. Славѣ безмѣрной. 21. Будижъ... похвалєнь. 22. въ пѣсняхъ ты усердно всѣ прославим. 24. И доведи. 25. Христа, всѣхъ Царя.

Відміни тексту співаника Ів. Пашковського такі: 1. преславне. 2. всенарадне. 3. Богородици іверскія, како єго украси Никонъ святѣйшій, патріархъ російскій, яку зложиє „іеродіаконъ Герасимъ“. На єю віршу в рукописи Імператорської Публичной Бібліотеки Q XIV, № 25 (з. 1086 і дальші) вказав проф. В. Черетц (Історико-літературныя изслѣдованія и матеріалы, I, 1, ст. 347).

¹⁾ Правдоподібно сьому самому авторови принадлежить „Пѣснь образу Пресвятыя Богородицы іверскія, како єго украси Никонъ святѣйшій, патріархъ російскій“, яку зложиє „іеродіаконъ Герасимъ“. На єю віршу в рукописи Імператорської Публичной Бібліотеки Q XIV, № 25 (з. 1086 і дальші) вказав проф. В. Черетц (Історико-літературныя изслѣдованія и матеріалы, I, 1, ст. 347).

88 (143). Іоанімі со Анною во законѣ живяху, || Бѣста оба престарѣла и чады не имѣяху (Іоакимови й Анні). Мелодія пісні 103. Вірша основана на апокріфах. Перестарілі Іоаким і Анна не мають дітей:

Убо въ новомѣсячїи говида приведоша,

Свѣщи даша до ківота, ниць на землю падоша,

Но съ церкви вигнаша, Свѣщы отвергають

Офѣръ не прїяша, И ихъ укаряють,

Зане баху неплодни.

Засумований Іоаким пішов до своїхъ стад, щоби там знайти яку розраду, й гірко плакав, глядячи на ягнята й ослята, що гарно грали ся. Анна, молячи ся у саду, побачила, як птиці вили собі гнізда, а жалю ослабла й припала до землі. І явив ся Іоакимови ангел і сповістив його:

Надъ надежду Анна Дщеръ всѣхъ предизбранну,

Благодарствованна, Міру пожаданну

Зачала въ той годниѣ.

Почувши таке, Іоаким пішов скоро домів й оповістив її, що чув від ангела:

Есть намъ обѣщанно Во даръ е возложимо

Чадо пожаданно, И Богу вручимо

Въ церкви въ святая святыхъ.

Далі підчеркнено в вірші, як то

Сице зачатъ праведная Анна дщеръ богоданну,

Божію Матеръ и Дѣву, пророки обѣщанну.

89 (190). — IV. Іоанна Богослова || И ритора сладкомова (св. Іванови Богослову). У „Богогласникъ“ увійшла вірша цілком переробленою. І в перерібіці і в первіснім тексті приходить апокріфічний мотив з позагробового життя про прихід Антихриста. Ось старший текст вірші № 1 (65а—66а):

1 Іоана Богослова

И риторомъ сладка¹⁾ мова

Достойно можетъ воспѣти,

Низже мало восхвалити.

¹⁾ Відміни тексту співаника „Національного Музею“ ч. 17 Q такі: 2. риторомъ красна. 3. можетъ. 6. пад перли ясѣйшій. 7. Над

5 Чистотою той чистѣйшій,
Над свѣтъ, перлы бѣлѣйшій,
Над лелю и над рожю,
Чиста избра самъ Сынъ Божій.

Премудрости сей глубина,
10 Наперстникъ Божія Сына,
Дѣвы Маріи сожитель,
Во потребахъ ей промышлитель.

Орель в небо возлѣтае,
Солица правды поглядае,
15 Пишет: в началѣ бѣ слово,
Евангеліе Христово.

Сто и пят лѣтъ жилъ во мирѣ,
Утверди насъ всѣхъ во вѣрѣ.
Самъ си кажетъ гробъ копати,
20 Мѣсце тѣлу готовати.

Ученици втомъ приспѣли,
Уже тѣла не обрѣли.
Знатъ до квітнущаго края
Живъ Іоанъ преїде рай.

25 Сей убо естъ житель рая,
З гроба ѣ дня мая
Прахъ яко мглу испуцаетъ,
Всякій недугъ улѣчасть.

Гдыся маєт судъ зачати,
30 Антхриста обличати
Прїїде святитель великихъ трохъ,
Іоанъ, Ілія и Енохъ.

Презъ тыхъ и презъ Іоана,
Боже, нехъ намъ будетъ дана
35 Ласка на правици быти,
Во вѣкъ вѣка тя хвалити.

лелю. 8. Чисто. 10. Божіаго. 12. Въ потребахъ. 13. подлѣтаєть. 14. Солнце правды возлѣтаєть. 18. Утвердивый всѣхъ. 19. Самъ себѣ. 20. На смерт себа. 21. Апостоли гды приспѣли. 22. Лечъ и тѣла. 23. Взятъ быст отъ землянаго края. 24. Влѣсто пресвѣтлаго раю. 26. На. 28. Всяку болѣзнь исцѣлѣаєть. 31. Прїїдегъ святыхъ

90 (27). Іордане, уготовися, || Іоанне, скоро спѣшиєя (Богоявленнє) — дає акростинове означеннє автора: Іоан Волски. З нагоди хрещеннєя Іеуса:

Вепятъ Іорданъ ся возвращаше,
Море въ бездни своя бѣжаше.

91 (28). — І. Іорданъ рѣко, уготовися, || Се бо приходитъ Богъ креститися (Богоявленнє). Текетъ співаника № 1 (316—326) не вільний, як і богослужбовий, від апокріфічного налету:

1 Іорданъ рѣко, уготовися,
Се Богъ приходитъ¹⁾ креститися.
Плотію идеть на своя струя,
От Іоана услугъ треба.

5 О Іоане, хтѣи послужити
И верхъ Владыцѣ спѣшь ся омыти.
Іоанъ пророкъ дланъ простираєть,
Се агнецъ Божій, ясно волаєть.

Се глаєть отъ Отца свѣдѣтелствуєть:
10 Сей Сынъ мой любимый, того показуєт.
Духъ святой сходитъ видомъ голуба,
Показа того Отцу согуба.

Христосъ явися всѣмъ просвѣщеніє
И даруєть ся во спасеніє.

15 Днесъ грѣхъ Адамовъ омываєть ся,
Глава змієва сокрушаєть ся.

Днесъ челоуѣци вси ся радують,
Ангели в небѣ вси триумфують.

Водная струя ужасошася,

20 Видѣвши Бога, обнажишася.

великихъ трохъ. 32. Ілія, Енохъ. 33. тыхъ святыхъ, Іоана. 34. Благодатъ намъ буди. 35. Дажь намъ на. 36. Во вѣкъ вѣкомъ тебе чтити.

Відміни тексту співаника Івана Пашковського отей: 2. риторь. 5. той бѣлѣйшій. 6. над перлы чистѣйшій. 10. Наперстник. 11. Дѣвѣ Марієй служитель. 13. возлѣтаєт. 14. Солнце... поглядаєть. 18. Утвердиш. 20. Мѣсце. 22. Юже. 24. Іоанъ прямо (г)рая. 26. дне. 28. Всякихъ недугъ. 31. святыхъ. 33. Прес. 34. Ласки Божія будетъ дана.

¹⁾ Відміни тексту співаника колекції Петрушевича ч. 169 такі: 2. Се бо приходитъ Богъ. 6. верхъ Владычний. 10. Сынъ мой

Море, видѣвши, пречъ уступастъ,
 Иорданъ рѣка вспят ся вертастъ.
 Мы Иордану уподобимъ ся
 И чистымъ сердцемъ приуготовимъ ся

25 На рѣчныхъ струяхъ ты оглядати,
 Бога во Троици единого звати
 Купно со Отцемъ и святымъ Духомъ,
 Тому честь, хвала на вѣки вѣкомъ.

92 (198). Исканайте, горы, днесъ сладость || И, холми,
 възграйте въ общую радость (Різдво св. Івана). Ся вірша, зло-
 жена Василияниномъ, якъ стоить у надписи, має такой старший
 вид (№ 1, 21а—22а):

Исканайте, горы, днесъ сладость,
 И холми, възграйте радость.
 Се ластовица и горлица,
 Весна благодати, всѣмъ намъ познати,
 От неплодныхъ ложеснъ
 Раждаеть ся, являетъ ся
 Предтеча и отроца
 От престарѣлыхъ чресль.
 Захарія, днесъ възграй,
 Елисаево, сосцемъ питай.
 Огята твое поношеніе,
 Не к тому ридай, но пѣснь восклицай
 Богу велегласно.

волюбленный го. Стр. 13—14 васант. 22. Иорданъ видѣтъ, в зад
 ся. 23. уподобимъ ся. 24. Чистими сердци приуодобимъ ся.

26. Бога и тебе миле дай вихвалати.
 Во Троици единого знаймо,
 Псалми и пѣснии такъ заспѣваймо:
 Дай те намъ, Боже, весело жити
 И со аггели тебе хвалити
 Купно...

Відміни тексту співаника „Національного Музею“ ч. 17 Q
 отей: 2. Се бо приходить Богъ. 5. хтѣй му. 6. А верхъ Владыч-
 ный. 7. длани. 10. Сынъ... то. 11. во видѣ. 12. Той показуетъ Отца
 бо сугуба. 13. Намъ даруется. 21. юж пречъ уступует. 22. Иорданъ
 видѣ, в зад. 23. Иоану. 24. Чистими сердци приуготовимъ ся. 25. тебе
 оглядати (!). 26. И тебе миле о томъ вѣдати. стр. 27—28 васант.

В тимпанѣ лицѣ Царю Владыцѣ
 Пои велегласно и купно красно
 Богу согласно.

Свѣтильникъ свѣта предградетъ,
 Девница солнцу сопросіяваетъ.
 Иоанъ пророкъ, небесный отрокъ,
 Явѣ со солнцемъ всѣмъ мира концемъ
 Совозсіяваетъ.

Труба златогласна и златокванна,
 Велми шумяща и всѣмъ гласяща
 Радостъ изявляетъ

О преславному чудеси нову,
 Раждаеть ся свѣтлываекъ гласть слову,
 Иже прежде связанъ языкъ весь день раздрѣшити
 И всѣхъ утѣшити

Рождествомъ своимъ,
 Иже прежде молчаше, а днесъ пояше:
 Благословенный и препрославленный
 Богъ Израилевъ.

Аггелстив хоры, днесъ ликуйте,
 Человѣци, вси торжествуйте.
 Ибо аггелъ земный, человекъ небесный,
 Провоходитъ днесъ от неплодныхъ ложеснъ
 Иоанъ пророкъ.

Люди, възграйте, пѣснь восклицайте,
 Ибо радостъ многа данна от Бога,
 Небесный отрокъ.

Крестителю Христовъ, моли Бога о насъ,
 Да не посрадимъ ся во оный часъ,
 Троицу святую нераздѣлимую,
 Во тріехъ лицехъ несѣкомую,
 Христовъ Предтеча

Ми же имя твое на вѣки святое
 Будемъ вихвалати и прославляти,
 Иоане пророче.

93 (201). — I. Исполненій благодати, || О Иліе, въ небо
 взятый (Лііі) — має мелодію піснї 18. Текст співаника №
 1 (43а—44а) такой:

1 Источнице благодати, о Іліе, 15 Из мертвыхъ сына воскрес-
 [взятый¹) Іліе славный. [сивый,
 През аггеловъ двоухъ крыла- Тысь пророковъ потлумивый,
 Іліе славный. [тыхъ, На потоку поразивый,
 Іліе великій пророче, Іліе славный,
 5 Пред пришествіемъ второй 20 Тыс царя поразивый,
 Іліе славный.²) [предтече, А царьцу засмутивый,
 Аггелъ земный, человекъ Бо- Іліе славный.
 [жій, Тыс Іорданъ посуху перешовый,
 На земли плот восприемый и на Ілсея потѣшивый,
 [небо возлетѣвый, 25 Іліе славный.
 Іліе славный. Ко Господу припадѣмо
 10 Ты пред Богомъ предстои- И ко Дѣвѣ притецѣмо,
 Со аггелы лякуещи, [ши, Іліе слави(и)й).
 А о мирѣ Бога молвши, А Ілію умолѣмо
 Іліе славный. 30 И ласкъ его уиросѣмо,
 Ты вдовьцу утѣшивый, Іліе слави(и)й).

94 (131). — № 1. Исполнися небо, земля чудесъ твоихъ,
 Царице, || Избранная яко луна, якъ солнце свѣтла сице (Стру-
 милювокаминецькій Богородиці). Вірша Івана Вольського.

95 (187). Истинна намъ наста весна, || Зарями солица не-
 бесна (св. Юрієви) — має мелодію пісні 13.

96 (73). — № 1. Истинна радость крестъ Христа, || Иже
 носилъ Бога иста (Воздвиженне). Се вірша Івана Вольського,
 яка співаєть ся на мелодію пісні 13.

97 (86). Истинная Мати свѣга, Пречистая Панно, || При-
 падаемъ до ногъ твоихъ, святѣйша Діанно (Покрова). Вірша
 Івана Вольського.

98 (130). — VII. Истинное чудо намъ явися, || Ласкавая
 Мати гди прослезися (Тернопільській Богородиці). Невказаний

¹) Відміни тексту збірника колекції Петрушевича ч. 213 такі:
 1. в небо взяте. 3. славец. 5. предтеча. 6. славне. 7. Аггелъ
 Божій, человекъ земный. 8. плот сотворивый. 9. славне. 10. Ты
 всегда пред Богом стоиши. 12. І о вѣрнихъ Бога. 15. з мертвихъ...
 воскресивый, а невѣрнихъ потлумивый. Зам. стр. 17—25:

Ти рукою своею Елсея благословивый
 Пророкомъ его и цѣлбвникомъ.

27. притецѣмо, а Ілію умолѣмо. стр. 30. васат.

²) Сей рефренъ повторюеть ся по кожній строфі.

видавцяма акростихъ дає імя автора: Иосифъ. Старший вид
 вірші предетавляеть ся у співанику Коропатвицького-Навичин-
 ського (1066—108а) ось як:

Истинное чудо явися,
 Ласкавая Мати (гди про)слезися,
 Въ Тернополи на престолѣ мѣде обираеть,
 (Въ) церкви Бога Ісусъ Христа чудеса сияеть,
 Веѣхъ пріймуеть, не уймуеть
 Ласки свои, кто ся до неѣ
 Отдаеть п(о)дѣ оубку.

О томъ презнати могутъ рождении вси,
 Же гойне спливають в градъ чудеса,
 Образъ Дѣви истинной могутъ увѣдати,
 Кто приходитъ, не отходитъ безъ ей благодати.
 Просящему помагаеть,
 Волящему цѣлбу даеть
 И всѣхъ потѣшаеть.

Снизъ на руцѣ еѣ на лѣвой странѣ
 Сердцемъ указуеть ласкавой Панѣ,
 Же милуеть, то сказуеть безъ браку каждаго,
 Примовати яко Мати обицуеть много,
 Ласкъ премногихъ для убогихъ,
 О Царице, Владичице,
 Воспримаешь для себе.

І ктожъ би билъ сердца каменого,
 Іжъ би не удалъ ся до жродла сего,
 Видяшь, Пани ласки данни плввуть яко рѣки,
 Омиваеть, очищаеть много грѣшники.
 І ми к тебѣ (своя) вия
 Приклянемъ, в(о)сприймаемъ,
 Ратуй насъ от наглої смерти.

Фрасунокъ и троскость рачъ, Панно, отдалити,
 В щасливой годниѣ позволъ, Матко, прожити.
 И шатани поторгани нехай мають свѣти,
 Би своими покусами не могли владѣти.
 Твѣя слуги всѣ под ноги,
 Дѣво Мати, ударати
 Будеть челомъ на вѣки. Амѣнь.

99 (61). — VI. Источникъ духовный, || Радости виновный (Зелені свята). — Се вірша Йосефа Ревтєь(кого).

100 (135). — № 1. Источникъ благодати, || Пречастая Дѣво Мати (Молитовна пісня Богородаці). Авторъ Иванъ Мистиборський.

101 (236). Кажуть люде, же я умру, а я хочу жити. || Сколько живши на семь свѣтѣ, потреба умрѣти (смерть). У співаньку колекції А. Петрушевича ч. 194 (24а—25а) має ся вірша такий вид:

Кажуть люде, що я умру, а я хочу жити,
Бо живучи на семь свѣтѣ, треба согрѣшити.
Ище сонце не заходить, спати положуся,
До сповѣди не готуюся, Богу не молюся.
Гей, спогайдай, человекѣ, на далшее часи,
Когда твое грѣшныя тѣло по(ло)жатъ на марахъ.
Дадуть тебѣ смугне трумло и темное ложе,
Не дай в грѣхахъ умирати, ахъ, мой моцни Боже.

Ой, якъ вдарать усѣ дзвона об третей годинѣ,
Поклонюся всему свѣту и своей родинѣ.
Зостане(т)ця сребро, золото, дорогѣ шати,
А вжежъ менѣ и(з) собою нѣчого не взяти.

Гей, хоць бимъ взявъ и(з) собою, тамъ того не треба,
Сажень землѣ, стирн дошви, спасенія з неба.
А якъ вквнутъ грѣшнее тѣло в г(л)убокне доли
И приспильють пѣскомъ очи, не глянуть нѣколи.

102 (185). — № 3. Коханого ся остала || Мати сына и рыдала (Олексѣви, чоловікови Божему). Мельодія пісні 201. Текст співавика Ів. Пашковського отсей:

Коханого, гди вмирала, Веселя настовала,
Матка сына жаловала. Сусѣдъ милихъ избрала.
Охъ мнѣ (2), охъ, мой горкай Гдежъ естъ, мой молодой пане,
Сину (2) Алексее, квѣте. [свѣте, Сину мой сден коханий.

Ямъ тебе, саву, кохала, Ждетъ тебе облюбленица,
Потѣхи ся, сподѣвала. Троскочетъ якъ горлица,
Нинѣ прес то умираю, Плачет, слези вливаесть,
Втѣхо, гдиж ты не видаю. Втѣхо, гдиж ты не видаесть.

Если ся на насъ гнѣваесть, Сину, що маю почати,
Чемъ на отца не зглядаеш, Же ты не можъ оглядати?
Старець¹⁾, котрый умираесть, Пташки шебечуть, свѣвають
За то, гди ты²⁾ не видаесть. И здѣ так ся утѣшаютъ.

Не такъ ям ся сподѣвала, А я бѣдна умлѣваю,
Колимъ тебе колисала. Втѣхо, гдиж ты не видаю.
Сину, же през тебе мати Плачемъ нашимъ умилнся,
Мушу умирати. А до отца навернися.

Теперь естемъ вѣсѣхъ бѣднѣйша Сину, хентне ты чекаемъ,
И (и) многихъ мѣзернѣша. Мале на ты вглядаемъ.³⁾

103 (71). — № 26. Крестнымъ древомъ Распятого, увѣнчанна тернїемъ || Невѣрнїя Іудее приковаша гвоздїемъ (Воздвиженне) — дав акростихъ: Клебановка. З проколеного Христоваго ребра впала одна капля на лице темного Лонгина и отворила йому очи. Вірша Романа Корецького (?).

104 (114). К тебѣ, Божїя Мати, прибѣгаемъ. || Обременени грѣхами вызваемъ (Почаївській Богородиці). Тон пісні 225 або 152. На думку Мировича пісня зложена між 1764 і 1770 р.⁴⁾

105 (208). Кто добръ свѣтъ познаесть, || Ничтоже въ немъ желаетъ (Марнїсть свѣта). Переклад Василяннн латвискїой вірші „Qui mundum probe noscit“.

106 (78). Кто тилко знаесть, же Господь на небѣ, || Нехай ся не журить о своей потребѣ (Боже провидѣнне) — вірша „простыми словеса, но благоумно составленна“. Її старшїй вид отсей (№ 1, 44а—45б):

1 Кто⁵⁾ тилко знаесть, же Господь на небѣ,
Нехъ ся не журить о своей потребѣ;
Коли Спаситель розказалъ намъ жити,
Той розгадаесть, що исти и пити,
5 Одежду дастъ грѣшному тѣлу,
Унасти не дастъ своему дѣлу.

¹⁾ В рукоп. стерець. ²⁾ В рукоп. та.

³⁾ В рукоп. вглядаемъ.

⁴⁾ Мировичъ, ор. сіт. ст. 72.

⁵⁾ Відміни тексту співавика № 3 (60а—61б) так: 1. Кто... що. 2. На що ся журить. 3. Створитель. 4. Онъ.

109 (149). Ликуй днесь весело, Греція, || Имуци славна
Димитрія (св. Димитрієви) — дав акростихове означення ав-
торства: Левковскій. Мельодія «існї 84.

110 (100). — Ликуй днесь, Сіоне, возиграйте, гори, || Воз-
гласите въ трубы, аггелстїи хори (Благовіщенне).

111 (157). Ликуютъ вси на небесехъ || Умы аггелъ во
словесехъ (св. Михайлеви). У вірші згадуєть ся про Сатанаїла
Автор відзиваєть ся до св. Михайла:

Реклесь: вонмимъ, Міханле,
Бѣжи въ тму, Сатанаиле!...

А далі: Хтѣлесь быти равень Богу,
Падъ якъ молнія подъ ногу.

В текстї співаника № 1 (83аб) нема назви Сатанаїла,
тільки загальний іменник діавол:

Ликуютъ вси на небесахъ
Архаггелскіе словеса,
Собравшеся в толикое
Собраніе великое.
И мы тежъ днесь соберѣмъ ся,
Феегу сего увеселѣмъ ся,
Же попрана сила діавола
И забвена горкая неволя
Всѣмъ врагомъ.

Реклѣ еси, вонмѣмъ, архаггеле,
Бѣжи во тму, діаволе,
Гордость твоя проклятая
Есть на вѣки подножная.
Богъ рекъ на тя наступати,
Сяду твою побѣждати,
Даль власть на змію, на скоропію
И на всю силу діаволю,
Богъ Творецъ.

Хтѣлесь быти равень Богу,
Впалесь якъ молній под ногу,
Искушалесь Бога во пустыни,
Да будетъ тебѣ хлѣбомъ каменнымъ.
Алесь за то осужденный,
Жесь zostалъ житель пекельный.

Увы, увы лють восклицаетъ,
Горшой муки ожидаешъ
В день судный.

И мы тежъ днесь з дожданія
Архаггелскаго собранія
Со радостію возвеселѣмъ ся,
В џалмахъ и пѣснехъ уподобѣмъ ся,
Поюще: твори аггели своя
И слуги своя пламенъ огненный,
Благодать насъ осылаєть
И всѣхъ вѣрныхъ просвѣщаетъ
Архаггелъ Михаилъ.

112 (8). Ликующе, возиграймо днесь, || Явися намъ бла-
годать съ небесъ (Різдо) — має у співанику № 25 (35аб)
акростих „Ликуй“:

Ликующе, возиграймо днес
И явися намъ благодать отъ небесъ.
Христосъ народися отъ Дѣви,
Отъ непорочнои Пании Маріи
Во мирѣ для насъ.

Иосифе, тиє намъ торжествуй
И ти, Давиде, радость намъ исправуй.
Днесъ то для насъ естьъ подани,
Емануилъ съ неба возсланный
По пророчеству.

Ко Вифле(е)му дари носяще
Царіє, припадающе,
Хвалу воздаютьъ умилно,
Кладутьъ златъто, ливанъ, смирну
Усердно ему.

У Вифлеомѣ днесъ положенный
Младенець, отъ Маріи рожденный.
Пастіріє на свѣрилъ поютъ,
Томужде хвалу воздаютъ
Богу рождену.

И ми ся днесъ спѣшѣмо,
Рождество его честно славімо,

Аби рачиль нам даровати
В горнемъ Сионѣ царствовати
На вѣки вѣкомъ.

113 (125). Лѣги давну, зъ чудесъ славу вси ублажай-
мо, || Въ Зимнѣмъ нѣмѣ Монархнѣ поклонъ отдаймо (Зим-
нянській Богородиці). Вірша Василіянина. Зимнянський мона-
стир уважаєть ся найдавнѣйшом на Волині. Се сей „лежачій
близъ града Володимера“ монастир, „уже варицають его свя-
тая гора“, а в яким помер в половині XI стол. перший київо-
печерський ігумен Варлаам. Через 600 лѣт був монастир пра-
вославним. В XVIII в. навернув його луцький єпископ Зален-
ський на унию. Також дуже давньою уважають чудотворну
ікону Богородиці в сѣм монастирі. Переказ говорять, що се сей
сам образ, що ним константинопольський патріярх благосло-
вив грецьку царівну Анну на вѣнчанне з Володимиром Вели-
ким. Чудотворною уважала ся ікона від 1724 р. Тоді продав
власник Зимна князь Казимир Чарторійський своє село Чац-
кому. Новий набувець села зайшов до церкви зимнянського
монастиря і посміяв ся над старим образом. За кару осліп
і провидів по молитві до Богородиці. Від тоді, як свідчить ін-
вентар Зимнянського монастиря, має ікона славу чудотворної.
Тому, що про выздоровленне сліпого не згадуєть ся у пісні,
відніє Мирович зложенне пісні до 2 полов. XVIII стол.¹⁾

114 (87). Лучи благодати || Тщитесь пріяти (Покрова). Ме-
льодія пісні 6.

115 (148). Любовію и со страхомъ вси днесъ прибѣгаймо, ||
Параскеву всечестную пѣснями прославляймо (св. Параскеві).
Автор Левковський; мелодія пісні 103.

116 (154). Люту бывшу гоненію отъ Діоклітіана, || Обола-
гаша къ нему святыхъ Косму и Даміана (св. Козмі й Даміа-
нови). Автор Левковський; мелодія пісні 103.

117 (138). Мати милосердія, море щедротамъ, || Буди ми-
лостива бѣднимъ сиротамъ (Молитовна пісня Богородиці).²⁾

118 (121). Мати свѣта, многопѣта небесъ оздобо, || А по
Бозѣ въ чести мнозѣ перша особо (Підгорецькій Богородиці

¹⁾ Мирович, ор. сіт. ст. 78—9.

²⁾ Чи не останок акростиха: Микрондзис?

на Плієвску). Вірша Василіянина; мелодія пісні 179. На
зложенне по 1770 р. вказав Мирович.¹⁾ З історичних вісток
згадує пісня отсі:

Сію страну Іоанну царю гди горда
Пустошила и палаца злослива орда,
Ты въ томъ болѣзновала, Потѣшая,
Мѣсяцей пять плакала, Утоляя
Гнѣвъ должній Сына.

Се водою хтѣлась тою врага згубити
И въ той тогѣ всей коровѣ цѣлѣй пребити.
Якожь пречъ уступила Укротима,
Лютаи варваръ сила Прогонима
Зъ тихъ странъ тобою.

Отголь главу въ твою славу король скланяєть,
Церкви твоей въ странѣ своей посагъ надаєть,
Твоя тебѣ приносить Со сынами
И пріяти тя просить И со нами
Вдѣчность таую.

Но семъ нынѣ въ сей святинѣ, юже возетави
Въ русской странѣ перша папѣ для твоей славы,
Юже сынове полекѣ Ту сієшъ
Здобили Конецъполекѣ, И раздаєшъ
Дари просяшамъ.

Далі між иншим дякуєть ся Богородиці, що
въ повстехвой заразѣ (1770 р.) Мы всецѣли
При семъ твоємъ образѣ Въ нашемъ тѣлѣ
Здрави zostала.

А що в кінцевій строфі просить ся Богородицю, щоби
дала „въ родъ и родъ булаву Ржевускимъ“, можна припу-
стити, що пісня зложена перед прилученнем Галичини до
Австрії.

119 (75). Милосерднѣйшій Богъ пресвятѣйшій въ превѣч-
номъ Словѣ, || Все прибѣгайте, главы скланяйте въ градъ Збо-
ровѣ (Зборівському Ісусови). Вірша Івана Мастиборського. На
зложенне пісні по 1755 р. вказав Мирович.²⁾

¹⁾ Мировичъ, ор. сіт. ст. 66. ²⁾ Тамже, ст. 69.

120 (177). Міру всему тєчиши муро, || Избранная свята порфуро (св. Миколаєви в Олексинцях на Подолі). Незазначений видавцями акростих виявляє автора: Маркев(и)ча. Мелодія пісні 136.

121 (161). Мысль и разумъ земный не доставе || Иоанна Златоуста, вже... (св. Іванови Золотоустому). Вірша Мишковського.

122 (110). Многими усты || Гласи испусти (Почаївській Богородиці, „року 1708 ватиканскими діадимами народно увѣчанѣя“). Вірша Василянина. Миронич припускає, що зложена між 1773 і 1780 р.¹⁾

123 (176). Море ты чудеса || Господь сый небеси (св. Миколаєви в Западнцях). Автор „М...некі“. В пісні заховала ся ось яка згадка з історії:

Ветхими времена	Ты въ своей иконѣ
Образъ поставленный	Сущый якъ на тронѣ
Въ храмѣ твосмѣ.	Невидимо
Того Агаряни	Вѣрнымъ хрїстіаномъ
От полуденной страны	Противу Агаряномъ
Прійдоша и палыху,	Велю оборону
Разорити хотяху	Съ небеснаго Сїону
Яростно.	Дароваль.

Про образ говорить ся, що він

єсть въ польскомъ свѣтѣ
Въ кремянецкомъ повѣтѣ.

124 (70). — III. На горѣ преобразися Хриетосъ Господь славно, || Со пророки бесѣдова видимо и явно (Преображеннє). Співавть ся на мелодію пісні 133.

125 (34). — V. На рѣкахъ сѣдохомъ горка Вавилона, || Внегда помянути прекрасна Сїона (Неділя блудного сина).

126 (101). — III. Насъ дѣля Распятого Марія видящи, || Ахъ, увы мнѣ, чадо мое, вопіеть, слезящи (Состраданне) — являють ся також в рукописи 213 колекції Петрушевича:

Нас дѣля Распятого Марія видящи,
Ахъ, увы мнѣ, чадо мое, воппя слезящи.

¹⁾ Мироничъ, *op. cit.* ст. 70—71.

Тя болѣзнену, уедине(ну)
Зряши на древѣ, ахъ, узвден(ну),
Сердце ми от болѣзни строже умлѣвает,
Ибо мечъ страстей твоихъ силне пробождает.
Уврачуѣ равн за мѣр скараннѣй,
Богъ Пастыръ мира, з неба зосланный.
Угнѣш мя Матеръ свою, востани из гроба,
Да прочее и мнѣ неизной не згорит утроба,
Яже во рождествѣ радост при дѣветаѣ,
Да сохраниѣ цѣлу и по рождествѣ.
Нынѣ подаждѣ радост печелному сердцу,
Да не вянетъ лѣпота въ дѣвическомъ вѣнцу.
Прекраснѣй кривне, словетъ едине,
На радост миру воскресни, Сяву.
И миръ ты, всего свѣта Создателю, славим,
Единаго во Тройци на земли да хвалим,
Крестъ претерпѣвнѣй, во гробѣ пребывнѣй,
Вѣрнѣйхъ от ада и вѣсѣхъ свободывнѣй.

127 (10). — III. Небо и земля нынѣ ликуютъ, || Пророческѣй ликъ купно торжествуетъ (Різдво). Мелодія пісні 38.

128 (5). — I. Небо и земля нынѣ торжествуютъ, || Ангели людемъ весело спразднууютъ (Різдво). Належить до популярних і в російській Україні.

129 (76). Незаглаголанна тайна во мирѣ явися, || На крестномъ тронѣ Царь славы всюду прославися (Зарванцькому Ієусови).¹⁾ Мелодія пісні 180. Текст пісні виглядає у співанику Ів. Пашковського ось як:

Незаглаголанна тайна во мирѣ познася,
На кри(ви)жовомъ тронѣ Царь славы всюду прославися.
Сему страхомъ херувими
И трепетомъ серафими
Служать явну, предстоюще,
Со ангели вѣсѣхъ гласяще:

¹⁾ В бібліотекі „Народного Дому“ у Львові переховуєть ся під ч. 11,857 летучий листок (8°, 2 кк.) з образом Розпята. В польській підписі зазначено, що Зарванцький образ апробував Атанасій Шентацький 1742 р. На трьох дальших сторінках подана молитва до Зарванцького Ієуса в церковно-славянській мові.

Тецѣте, вѣрнихъ язци,
Ко мѣстечку Зарваници.

В Зарваници, миломъ градѣ, дари непребранны,
Ог Распята черпють, зраше вѣрою на рани.

Бѣднихъ, вреднихъ, темнихъ, хоромихъ
И на одрехъ отнесеннихъ,
В всякихъ скорбехъ смутнихъ суще,
От духъ нечистихъ страждуще,
Цѣлби радостно приемлють,
Несрамотно вси глаголють.

Востокъ, западъ, югъ и сѣверъ, окресняя страни,
Рцѣте, где Богъ возвеличилъ милость его с нами.

В худомъ градѣ Зарваници
През Сина небес Царици
Ту ласкъ море разливаєть,
Бѣсовъ сили потопляет,
Страждущимъ цѣлби даруєть,
Приходящам рай готуєть.

Зри со страхомъ и ужасомъ, о нензний человекъ,
Яко Творци для милости твоея кровь истече.

В рукахъ, в боку, в ногахъ рани,
За корону чѣнецъ даний,
Желчъ и оцетъ, коние, трость,
Да загасится грѣховъ злость.
Виждь со страхомъ и унемли,
Падаючи лицъ ко земли.

Кокшъ птици под крилѣ свои соб(в)раєть,
Данъ на крестѣ Творецъ неба рудѣ простираєть.

Знакъ милости показуєть,
През бокъ сердцу тракт готуєть.
Гради, бѣдний, гради, вредний,
Гради, юний, гради, средний,
Гради, носяще сѣдну,
Милостъ обратишь едну.

Тецѣте на свято с нимъ, жени Самаранни,
Искапайте мѣста свята обращенне нинѣ

Во мѣстечку Зарваници,
Где вси купно человекъци

Честъ, поклонъ, славу отдають,
Подножию ся кланяють,
Славяще Христа Владыку,
Давшего благодат велику.

Царь пророковъ исполни духа свята, зри, человекъ,
Ти и кноть святи(н)я твоея и что предрече.

Се зде кноть естъ святиня,
Слѣчна небесъ монархиня
В чудахъ¹⁾ над слонце сияєть,
Токи слезне заливаєть
О мирѣ днес в ноцъ вину,
Ко Распяту зраше едну.

И ми спѣшно вси тецѣмо ко граду Зарваници
Чест, хвалу дати Распяту и Дѣви Царици,

Да убѣгнемъ гладу, войны
И восприемемъ вѣкъ спокойний,
Цѣлби, сердцемъ вѣрующе,
Рани Творца лобзающе,
Да спасетъ миръ и вся люди,
Милость его с нами буди.

130 (4). — I. Не плачь, Рахили, || Зря чада цѣли (Різдо)
— має під титулом поданий зміст: Въ нейже Рахиль плачетъ
от отрочатехъ от Ирода убиенныхъ, пѣзетъ ю утѣшаєть. Са
надпись відкриває діяльгову форму піснї. Не має такої фор-
ми первісний текст Зарванецького співаника. На вплив за-
хідно-європейської драми на пісню указав др. Франко²⁾, на
зв'язь первісного тексту з українською вертепною драмою
проф. М. Грушевський³⁾ і проф. В. Перетц, що й виказав,
як сильно перероблений первісний текст увійшов у „Богоглас-
ний“⁴⁾

131 (24). — № 25. Нынѣ, Адаме, возвеселися, || Ева пра-
мати отъ слезъ отрвєя (Різдо). Текст співаника Із Пашков-
ського отсей:

¹⁾ В рукоп. В судахъ.

²⁾ Наші коляды, ст. 25.

³⁾ Записки Наук. Тов. ім. Шевченка, т. XVII, ст. 83—4.

⁴⁾ Исследования, I, 1, ст. 358—60 і 363—6.

Нынѣ, Адаме, возвеселися,
Прамати Ева, исполнися.
Отголь, котрого жадали
И с тескностью его чекали,

Нынѣ с Павни	Гди въ Емфру
Предизбрани	Радость миру,
Въ Вифлсомѣ	Своего Сына,
В Давидовѣм домѣ	Бога едина,
Родился,	Сниспослалъ,
Явился,	Даровалъ.

Вси патриарси и вси пророци,
Воспоймо купно со Богомъ, отца.
Ликуй нынѣ и веселися,
А ти ветхий¹⁾ завѣте, сокрися.

Новий з неба,	Ему цари
Его треба	Кладуть дари:
Было давно,	Злато, миро
Нынѣ явно	И кадило
Снисходитъ,	З востока
Приходитъ.	Ведлугъ пророка.

Слава во вшнихъ, пѣсни спѣвають,
Богъ народилъ ся, намъ повѣдають,
Котрого новонарожденна

И (въ) вертепѣ ясне положенна

Звѣзда ясна	Так тежъ въ яслехъ
И прекрасна	Волъ и осель
Обясняетъ,	Гди стояли,
Просвѣщаетъ,	Тамъ познали,
Же то Павъ	Же то Павъ
З неба дан.	З неба данъ.

Витай, малое, витай, дитятко,
Златоруное з неба пахолятко.

Пастирне прибѣгають

И со дари днес тя витають,

Кладуть бульву	И до того
И гамалку	Масла много,

¹⁾ В рукоп. всякий.

А ягня
Пре(д) Двѣ.
Потомъ в труби,
Другие в дуди,

На цимбала
Третие граля,
Спѣвали,
Играли.

Ликуйми я ми, ликуймо зъло,
Же Богъ на себе взялъ наше тѣло,
Котори нынѣ народилъ ся
И (въ) вертепѣ но положилъ ся.

Предто Богу	На високости
Хвалу много	Забвенихъ,
Со ангели,	Мѣзернихъ.
Архангели	За що щиримъ
Воспоймо,	Сердцемъ милымъ
Воспѣваймо,	Приступѣте,
Же поступилъ.	Принесѣте
Насъ навѣстилъ	Честъ, хвалу Христу Богу
З високости	Новонарожденному.

132 (117). Нынѣ прославися почаевска скала, || Идѣже Божія Мати стопою знакъ дала (Почаївській Богородицѣ). Автор Василиянин; про дату зложення пісні зазначив Мирович, що не скорше зложена, ніж при кінці 1771 р., бо виратування останнього з згаданх у пісні стало відоме черцям 21 червня 1771 р.¹⁾

133 (22). — III. Нова радість стала, яка не бывала, || Надъ вертепомъ звѣзда ясна свѣтло возсіяла (Різдво) — приходить у тексті вертепу Галагана. Популярна на російській Україні. Текст співака № 3 отсей:

Нова радість стала яко в небѣ хвала,
Над вертепомъ звѣзда ясна Богу возсіяла.

Зде Христось родился, з Дѣвы воплотился,
Якъ человекъ пеленами убого повился.

Которому цари великіе дари:
Ливан и смиру, злато, дари пред нимъ покладали.

Пастушки з ягняткомъ перед тимъ Дитяткомъ
На колѣна унадают, ему ся кланяють.

¹⁾ Н. Мировичъ, ор. сіт. ст. 65.

Давидъ милудейне вигравае гойне,
На всѣ струны удараютъ, ему ся кланяють.
И ми ся кланяймо, Христа оглядаймо,
Изъ Маріи нарожденной Бога вихваляймо.

134 (19). — II. Новая радость свѣту ся зъявила, || Пречистая Панна Сына породила (Різдво). Текст співавника № 1 (28а—29а) отсей:

Новая радость свѣту ся зъявила,
Панна чистая Сына породила.
У Вифлсемѣ в мѣстѣ барзо рано
Витати Пана настыремъ казано.
Звѣзда услугу тую отправяла,
Трехъ царей перекихъ со дары призвала.
Привесли ему ливанъ, смирну, злато,
Взяли заплату по коронѣ за то.
Ангели слава во вышнихъ сѣвають,
А на колѣна быдлата упадають.
Іродъ злосливый с того засмутивъ ся,
Же Панъ предвѣчный з Дѣвы народивъ ся.
Казалъ жодифромъ землю силюндровати,
Нарожденнаго в вертепѣ шукати.
Іосифъ старецъ Марію поймае
И до Египту з Христомъ уступае.
Нехай же Іродъ вѣчне погибаетъ,
Нашъ Богъ предвѣчный вшиткихъ потѣшаетъ.
Честь Богу, хвала на високомъ тронѣ,
А на земли миръ и в каждой сторонѣ.

135 (165). — IV. О Варваро мученице, || Въ наглої смерти помощнице (св. Варварі). Мельодія пісні 89. Текст співавника № 1 (676—686) такий:

О Варваро мученице, В наглої смерти помощнице, Волюбленна Христу Богу, Туруй намъ в небо дорогу.	Тамъ идола сокрушае, На небо всегда взираешъ. Позналае Бога во Тройци, Создалас домъ, три оконци, Которыми солнце сіяло, Тамъ Варвару просвѣщало.
Будучи на столпѣ жива, Позналае Бога правдива,	

Гды услышалъ вѣсть такую, Чтуща Тройцу пресвятую, Зараз хотяше тя убить, Свое чадо не живить.	Главу тяжкимъ млатомъ бити, По граду нагу водити. Потом под мечъ провадити, От отца истязой бити, Котрый меча добываетъ, Главу твою отсѣкаетъ.
Вшедшу в каменну пещеру Уарѣ Дюсکورъ дочеру, За власы тя порывае И о землю разчибае.	Дюсکورъ тя поскѣаетъ, Огнь с небеса неспадае, Опалае родителю, Бывша тебѣ мучителю.
Дюсکورъ ся засмуцае, Ко своей вѣрѣ принуцае, Огдае Маѣміяну, Страны тоя бывшу пану,	Гды прійде наша кончина, Проси намъ Бога едина, Высмо могли в небѣ жити, Бога в Тройци всегда хвалити.
Котрый ты всадил в темницу, Сущу Христову агницю, Назначае многи раны, Бы тебѣ были заданы.	Не допускай наглої смерти, Вѣчному аду пожертв. Мы ты всегда вихвалемъ, Имя твое прославляемъ.
Одежду с ты каже зняти, Перси твоя отрѣзати,	

136 (129). О всепѣтая Мать, || О Мати благодати (Барьскій Богородиц) — приходять в рукописи з 1741 р. Археологичного музею при кїевскій Духовній Академії.¹⁾

137 (47). — VII. Огнь горящій во сердцѣ моемъ не можетъ изгасты, || Помянувша Спасителя и на его страсти (Велка Субота, при Божім гробі).

138 (33). — III. О горе мнѣ грѣшнику сущу, || Горе благихъ дѣлъ не имущу (Недѣля блудного сына). Текст вірші, списаний 1780 р. на доданах картках до „Zródła ogrodow“ Гавриля Андрія Каспаровича, виданого у Львові 1765 р., в примірнику колекції Ант. Петрушевича 1587 отсей:

1 О горе²⁾ мнѣ грѣшнику сущу, 5 Отступих от Бога злобою,
Горе благихъ дѣлъ не имущу. Грѣхлюбивъ сам со собою,
Како пред судъ Божій явлюся, Темность паче свѣта кохаю,
Како со святыми вселюся? В свѣтѣ благодати не маю.

¹⁾ Мировичъ, ор. cit. ст. 82.

²⁾ Відіни співавника № 26 (96, 10а) отсі: 1. Горе. 6. самъ сый (собою). 10 Грѣхлюбивъ самъ сый собою. 12. Погубляю душу

Совлекохся первой одежды. Что имамъ тогда сотворити,
 10 Которой лишихся надежды. 20 Когда прійдетъ Господь су-
 Се моя одежда и дѣло [дѣтъ?
 Убиваетъ брѣнное тѣло. Восплачуся горко з слезами.
 Отидохъ далече на страну, Да не буду блудно со вами,
 От рожец питатися стану. Пойду пред Отцем и смирюся,
 15 Се чуждѣ небеснаго Вла- Да не его пащи лишуся.
 [дыки 25 Пойду и реку ему смѣло:
 Недостопнѣ есм с челоуѣки. Согрѣшихъ ти, Отче мой, зѣло,
 Временная предпочитаю, Прійми мя заблуждшаго сына.
 А о славѣ вѣчной не дбаю. От насмннк акн едина.

139 (102). О Дѣвице всесечная, || Мати благословенная
 (Состраданнѣ). Являеть ся в рукописи Ундольскаго кінца
 XVII в. № 897. Текст співаника № 1 (326—34а) має отсей вид:

1 О Дѣвице Пречистая, Луна во кровь претворися,
 Мати благословенная. 15 Богъ бо на крестѣ явися.
 От всѣхъ родовъ избранная.¹⁾ Ты же со плачемъ вопієше,
 Во рождествѣ Ісусу Христа, Непрестанно ридаше,
 5 Вшедшаго тя Бога вета, Гласъ жалосный испускаше:
 Обрѣгесе Дѣва чиста. Увы мнѣ, Сыну прекраснѣй,
 Самеонъ старецъ прорече, 20 Свѣте очій моихъ ясный.
 Сердце твое мечъ протече, По что жес такъ барзо страш-
 Егда с Христа кровь истече, [ный?
 10 От невѣрныхъ закланнаго, Вижду тя юж окрավленна,
 Убитаго, вилеваннаго Ребра твоя прободенна
 Агнца пренепорочнаго. От рода неумиленна.
 Сѣлице во тму премѣнися, 25 Что Жидомъ сотворилъ еси,

и тѣло. Далі такий порядок стрічок: 17—24, 13—16 і 25—28.
 стр. 14. И от. 15. Доу чуждѣ. 16. Недостопнѣ жити со чело-
 вѣки. 19. Чтожъ я маю бѣдній сотворити. 20. Господь Богъ. 21.
 со слезами. 22. Гди не будетъ милостивъ над нами.

23—24. Чтожъ уссушу (!) и стражду на вѣки,
 Ахъ, бѣда мнѣ и жаль превелики.

27. заблудшаго сына.

¹⁾ Відіни тексту співаника „Національного Музею“ ч. 65 О
 такі: 3. избранная. 5. Вшедшагося. 7. Семнон. 8. Твое сердце.
 10. закланнаго. 11. Убита, опльваннаго. 16. с плачем. 17. Непре-
 станно и ридаше. 18. испущаше. Далі ідутъ стрічки в такий по-
 рядку: 28—30, 25—27, 19—24, 40—42, 31—39, 43—54. 21.
 Чему же так. 22. Вижду тебе окрավлена. 24. неумилена. 26. По

По что на крестѣ возшелъ еси. Нехай слышу слово твое,
 Престоль имущъ на небеси? Вижду, же южъ остатнее.
 Увы мнѣ, Сыну любимый, Христос на крестѣ прорече,
 Оставляешъ мя едну Иоана синомъ нарече,
 30 В девятую днѣ годнну. 45 Се Мати твоя, члоуѣче.
 Комужъ ты мя поручаешъ, Незлобный агнче Царю,
 Кому мя в опѣку даешъ, Страсти твоя благодарю,
 Поки еще духа маешъ? На небеси Господарю.
 Видишь мене убогую. Притерпѣвый за нас страсти,
 35 Видишь мене мѣзерную. 50 Свободи нас от напасти,
 За вес миръ отпущенную. Дѣмонскія ненавѣсти.
 Где приклоню главу мою, Дайси вѣрнымъ оглядати,
 С кимъ потѣшу жалост свою, Где маешъ от мертвыхъ встати,
 Чемъ мя не беретъ з собою? По всемъ свѣтѣ кролевати.
 40 Испусти гласъ, чадо мое,

140 (20). — II. О превѣчный Боже, || Кто взрещи може?
 (Різтво).

141 (191). О преподобне и треблаженне || Онуфріе святе,
 богоявленне (св. Онуфріевн) Текст співаника Ів. Пашков-
 ськаго має отсей вид:

1 О преподобне и треблаженне¹⁾

Онуфріе святе и презраднѣ,

Ти зъ дитви	Боготруднѣ
Во пустыни	Подвизася
5 Боголюбнѣ,	И плакася,

Егда молася.

что вoadвижен еси. 28. Увы мнѣ, мой любій Сыну. 31. Кому мя
 ти. 32. в опеку. 33. Шокѣ. 35. мизерную. 36. отпущенную. 38. бѣду
 свою. 42. Вижу. 47. Саваго тя. 49. Претерпѣвый. 51. Бѣсовскія
 ненависти. 52. Дай всѣмъ вѣрным. 54. Посея в небѣ царствовати.

Відіни тексту співаника „Національного Музею“ ч. 17 Q
 сі: 4. Въ рождествѣ. 7. Семіон. 8. Твое сердце. 10. закланнаго.
 11. вилеваннаго. 12. всене(по)рочнаго. 14. премѣнися. 16. с плачем.
 17. и ридаше. 18. испущаше. Далі порядок стрічок: 28—30, 25—
 27, 19—24, 40—42, 31—39, 43—54. 22. Вижду тебе скривавленна.
 24. неувѣренна. 28. мой любій Сыну. 31. мя ти. 33. Шокій. 34.
 мѣзерную. 35. убогую. 36. весь. 46. Царю. 47. благодарю. 48. го-
 сподарю. 49. Претерпѣвый. 51. ненависти. 54. По всемъ небѣ кро-
 ловати. Алллуя.

¹⁾ Відіни тексту „Національного Музею“ з запискою з 1760 р.
 такі: 1. преблаженне. 2. и богоблаженне. 5. Боголюбно. 6. Мно-

10 Царские полаты оставилъ еси,

(В) густую пустыню возлюбилъ еси.

Царские трони	15 И ихъ слави,
И корони,	Ахъ, мой Боже,
Берло, бул(ав)и	Нивчтоже

Вомѣнил еси.

Шѣдесат лѣтъ тамо живяше,

20 Человѣча образа не видяше,

3 доброй вѣри	И возгласи
Двѣи звѣри,	25 Прекрасне,
Рознѣ птаси	Возгласне

Тогда слышаше.

А гди южь одежду в мяхку одежду,

Тогда положилъ еси Богу надежду.

30 Била молитва вслухана,	По всемъ глѣмъ
Другая брада тебѣ данна,	Власи бѣдѣ

Слономъ кнѣтѣли.

35 А гди южь пришло животь кончати,

Тогда вси звѣри пришли служити:

Лви, медведѣ	40 Вывидели,
В той часъ тебѣ	А плачучи,
Долъ копали,	Рикаючи,

Велми волали.

Анг(г)ели тебѣ со плачемъ служаху,

45 Егда душу с гѣла воздвѣихаху,

Сходивши пѣсни сладцѣ пояху,

Жалосивне ѳалми припѣваху,

А адихъ духовъ прокли(наху).

Ото и келни в той часъ подася

50 И смоковница непровержесе,

Быстрая струя не стукаша,

От того часу усыхаша,

готрудно. 10. Царския. 19. Шестдесят три лѣта. 23. Дробнѣе. 24. И ихъ гласи. 25. Прекраснѣе. 26. Согласнѣе. 27. Всегда. стр. 28—34 vacant. 35. пришов час. 36. Рознѣ звѣри пришли тебѣ служити. 39. Гробъ. 41—43. Рикаючи, ховаючи, велми ридали. стр. 44—48 vacant. 49. Отож... палесе. 50. И смоковница опровержесе. 51. Водная струя не течаше. 52. усыхаше. 53. И жаж-

А жаждущихъ

И прагнущихъ

55 Не напоюша.

О преподобне Онуфріе отче,

Упроси намъ Бога, чого душа хоче:

Пред судъ страшный лицемъ стати,

Бога в небѣ оглядати,

60 Со ангели,

Архангели

Всѣмъ царствовати.

Приходить у спѣванку Соколовскаго.

142 (142). — П. О пресвятая Царнице, помощнице моя, ||
Помагай намъ въ утрапленяхъ, всегда милость твоя (Молитвенна пѣсня Богородиці). Текст спѣванка М 1 (106, 11а) отсей:

1 О Пресвятая Дѣво, помощнице моя,

Помагай намъ в утрапленю¹⁾, завше милость твоя.

Ты бо во грѣсехъ первородныхъ не естесъ зачата

И до неба презъ аггеловъ естесъ, Панно, взята.

5 А ктожь тебе на помощь не схоцетъ зывати,

Нешащливый той человекъ можетъ ся назвати.

И тебѣ естъ властъ надана грѣшныхъ вспомагати,

Вѣмъ бо, можешъ Христа и Пана за насъ ублагати.

Ублагай же, о Царнице, у престола его,

10 Створителя неба и земли, а Сына своего,

Бы намъ здарилъ на семъ свѣтѣ спокойне мешкати,

А по смерти лице его в небѣ оглядати.

Аллилуія, аллилуія, слава тебѣ, Боже,

Не забудь насъ, Владычице, чистая Госпоже.

душихъ. 55. напоюша. 56. Просимо тя, Онуфріе, святѣиший отче. 57. в Бога, елика хочешъ. 58. Пред судъ Божий чистивъ стати. 59. Лице его оглядати. 62. Всегда спѣвать.

¹⁾ Відміни тексту спѣванка колекції Петрушеввча ч. 233 отсеі: 2. въ утрапленю. 3. въ грѣху первородномъ. 4. Прето до неба горнего естесъ. Між стр. 6 і 7:

Се бо мое упованіе на тя покладаю

И до ногъ ти всесвятѣишихъ, Панно, упадаю.

5. А хто... не хочет. 6. тот. 7. дана... спомагати. 8. Христа Бога. 10. небу, землѣ. 12. его вѣчне оглядати. стр. 13—14 vacant.

143 (74). О пресладкій и всещедрый Ісусе, мой Боже, ||
Умъ понять, языкъ взрешъ чудесъ твоихъ не може (Боремель-
ському Ісусови). В пісні звеличуєть ся Ісус „чудовный въ Бо-
ремлі, въ церквѣ кроваво плачущій“. Між иншим стоить та-
кож тут ось що:

От многихъ лѣтъ своихъ калѣка ползающей по землѣ
Зъ чудотворной ти благодати восталъ здоровымъ въ Боремлѣ.

„Historya o Zjawieniu się Cudownego Obrazu Chrystusa Pa-
na w Mieście Boremli na Wołyniu, blisko Łucka Roku 1773.
30. Marca, według dawnego Kalendarza, z Processu Kommissar-
skiego i z Inkwizycyi Swiadków Poprzysiężonych wprowadzona“
оповідає, що сей образ на замовлення пароха Василя Пома-
ранського намалював маляр в Кремінця Семен Борант (Szy-
mont Borzant). В 1733 р. 30 марта по ст. ст. побачила в Ве-
лику Суботу парохова служниця Катерина свіжу кров на
образі і закликала понадю, що прийшла з двома старшими
бабами. Вони призвали, що кров походить від образа. Сей
образ по оповіданню брошури „між нашими чудами зівсім
уздоровив калѣку, що сунав ся на руках і ногах по місті Бе-
рестечку. На здивованне народу він ставув на поги“. Не диво,
що з усіх сторін надтягають товни народу, бо про чуда Бор-
мельського Ісуса свідчать „szczudła od wielu kalików uzdro-
wionych zostawione, wielość wotów srebrnych“. На основі сього
можна думати, що пісня до Боремельського Ісуса зложена
вже по 1773 р., а навіть по 1776 р., бо нема її і в „Nabo-
zenstw-i do Pana Jezusa Boremelskiego“ з 1776 р.¹⁾

144 (175). — V. О святѣйшій отче, святителемъ славо, ||
Николае чудотворче, священная главо (св. Николаеви). Ме-
льодія пісні 133. Текст співанка № 1 (22а - 23а) отсей:

1 О святѣйшій отче, святителемъ славо,
Николае чудотворче, священная главо.
Наслѣдникче Христовъ, пастырю всѣхъ²⁾ добрый,
Молитвенникче о душахъ христіанскихъ бодрый,

¹⁾ Мирович (ор. cit. стор. 70) вказав, що пісня зложена по 1771 р.

²⁾ Відміни співанка колекції Петрушевича в бібліотеці „На-
родного Дому“ у Львові ч. 194 (6а - 7б) такі: 3. пастырю всѣмъ.
4. молитвенникче. Межи стр. 4 і 5:

5 Благой неприступна, неприкосновенна,
Молимъ бо тя со слезами вся колѣна земна.
Уари, Николае, з високого неба,
А намъ грѣшнымъ окаяннымъ пилно тебе треба.

Уари, Николае, з високой горы,
10 Ты бо бесѣдуєшь завше з аггелскими хоры.

Уари милостиве, святой Николае,
Нехай грѣшникъ нещасливый цѣды не вмирає.

Ублагай Марію, Пречистую Панну,
Заховай цѣлу на вѣки вѣру православну.

15 Ратуй, Николае, к тебѣ прибѣгаємъ,
В день и в ноци и на всякъ час тебѣ призываемъ.

Спримъ заступникче, утѣхо плачущимъ,
Буд намъ в бѣдах и во скорбех помощником сущимъ.

Мы тя будемъ выхваляти, поки стане свѣта,

20 Имя твое всечестное по вся наша лѣта.

145 (104). — VI. Отъ всея страны || Вся христіани (Поло-
женне ризи). Мельодія пісні 11. Являють ся в рукописи
з 1741 р. Археологічного музею при київській Духовній Ака-
демії.¹⁾

146 (204). От небес посланна || Благодать бѣ данна (Усік-
новенне). Мельодія пісні 6. Незазначений видавцями акро-
стих: Отец Висл.

147 (164). Отъ тернія ідолекаго Варвару дѣвицу, || Из-
растшую аки рожу, христомученицу (св. Варварі). Мельодія
пісні 180. На зложенне пісні по 1770 р. вказав Мирович.²⁾

148 (241). Паматайте, христіане, || Что ся зъ вами потомъ
стане (вѣчність).

Благой Христа Бога за вся хр(и)стіяни,
Подай суностаць нашу и всѣхъ Агарановъ.

5. Благой непрестанно, неприкосновенно. 6. Моли бо. По стр. 6
ідуць 13 і 14 стр., потім стр. 9 і 10, вкінці 7 і 8. 7. Возрѣ...
з ємѣрейскаго. 8. Ахъ намъ... окаянимъ... 9. Возрѣ. 10. бесѣ-
дуєшь вину со... 11. Возри, святителю. 12. грѣшникъ, окаяни нагле.

¹⁾ Н. Мировичъ, ор. cit. ст. 83.

²⁾ Тамже, ор. cit. ст. 68—68.

149 (206). — III. Память твоя, Крестителю, есть со похвалами, || Нѣсть бошаго кромѣ тебе въ рожденныхъ женами (Усеки. Венне). Текет співанка Ів. Пашковського такой:

Память твоя праведная есть со похвалами,
Нѣсть бошаго кромѣ тебе рожденна женами.
Тебѣ бо есть прилично правду глаголати,
Покайтеся от грѣховъ, судомъ устрашати.

Ты бо еще во чревъ матеряѣмъ познался,
Когда Ісусъ в Пречистой Дѣви возграся.
Ты же естесь, пророче, с предстарѣлхъ родися
И по рождествѣ от соецовъ в пустыню вселися.

Іспустивши на рѣку Иорданъ зближися
И от тебе Царь царемъ в той рѣцѣ крестился.
Ты же шедше во градѣхъ и в суду провѣща:
Покайтеся от грѣховъ, судъ Божий возвѣща.

Сливахъ еси Иродъ, подъ Таръ себѣ собравши,
Братнюю жену Филипа за жену пов(я)вѣши.
И рекъль еси Ироду, не достоинъ (!) тебѣ
Братню жену в Филипа, сие внемли себѣ.

Иродъ, тое слышавше, зѣло розярися,
Казаль взяти пророка, пророче, подщывя.
Жена бѣвши Филипа, дѣвицу науча:
Проси главы пророчой усѣкнути вѣща.

Дѣвица же пришедши, цару лестми рече:
Дажд ми, отче мой, молю тя, чего ся мнѣ хоче.
Ирод же ей кленется: дамъ ти пол царствия. Ова наки
[вѣщае:]

Дажд ми Предтечу Иоана пророка, главу ему усѣщу.

Ирод же такъ всумнися, яко клялся зѣло,
Казаль стять пророка, обнаживши тѣло.
Спекула(ла)таръ взем главу, несет на темниці,
Честно прием на блюдѣ, даде плясовици.

Дѣвица же даде матери плжници,
Тогда исполнися кровъ и(з) склянницы.
Ученици придоша, взяша труию главу,
Погребоша пророка в честь и во славу.

Ирода червъ сѣвдаша, дѣвицу бѣеъ бѣя,
Иродияду плжницу угригнула змѣя.
А моцъ твоя святая якъ слонце сияеть,
Крещениемъ своимъ людей омиваетъ.

Молви ты, Крестителю, пречудная главо,
Сладкий мудре Иоане, пресвѣтлая славо.
Настави насъ благими стезями шествовати,
А ми до(л)жни живот твой честный прославляти.

150 (93). — № 25 і V. Патриарси, торжествуйте, || Отро-
вицы, бодрствуйте (Воведение). Вірша Петра Запотоцького.

151 (37). — IV. Плачи, душе, слезъ изліи море, || Помящи
судищное горе (страшный суд). Мелодія піснї 138. Старший
текст сеї вірші має у співанку Коропатницького-Навиччи-
ського такой вид:

Плачи, душе, в ридай горе,
Спамятавши пекелния (sic) море,
Како иматъ взбити,
Тогда придетъ Богъ судити.¹⁾

Ангели где во труби затрубятъ
И всѣхъ мертвихъ от гроба возбудятъ,
Звѣзды на землю непадуть,
Рѣки огненныя потекутъ.

Измѣнятся луна прекрасная,
Напаляется страха ужасная,
Тогда не можетъ познати,
Где царь, где князь, где владика, где нищъ, где богатій.

І плачущаго грѣшникъ где волаеть,
Отца і матеръ свою (проклинаеть):
Проклятъ той день и година,
В нюже мати мя родила.

І ми же ся того хранѣ(мо),
Ісусъ Христа Бога умолюмо:
Той намъ рачъ животъ даровати,
Со ангели, архангели, со святыми в небѣ царствовати.

¹⁾ В рукоп. сидити.

152 (216). Плачте, сердца моего зѣнцы, || Вздохъ въ тяжчайшы грѣховни пленцы¹⁾ (каятте відступника від віри).

153 (232). — I. Помысли, человекѣ, прегоркій часъ смерти, || Же не на вѣки жити, но треба умерти (смерть). Текст співавника № 1 (2а—3а) такий:

Помысли, человекѣ, прегоркій часъ смерти,
Же на вѣки не жити, но треба умерти.
О горе, слезъ море от очій нальѣмо,
Фраеунокъ за трунокъ во уста улѣймо.

Когда бовѣмъ прійдетъ смертнаа година,
Не дастъ помощи в той часъ жадная родина.
На милости дитяти угодити можеть,
Жалѣеть, болѣеть, някто не поможеть.

Южъ на сребромъ, а не алатомъ, ни нишими дари
Не можемъ ся откупити, когда южъ на мары
Во гробъ в жалобѣ смерть нас покладаеть,
А злато во благо от насъ откидаеть.

Не фолгуеть царемъ, ни славнымъ гетманомъ,
Ни премудрымъ, ни простымъ, ни духовнымъ станомъ.
Вѣхъ косятъ, голосит, же умерти треба,
Караеть, питаеть: цвс не сгратилъ неба?

Охъ, стратилемъ небо презъ грѣшаме дѣла,
Постуй, смерти, от души не разлучай тѣла,
Бо згину, не мину пекелной муки,
Якъ вниду, а впаду в демоновскіе руки.

О пресладкій Ісусе, прошу тя презъ раны,
Да не наглою смертію буду я караный.
Соблюди вѣхъ людій со мною послоду,
Да виїдемъ, виїдемъ ко твоему престолу.

154 (119). Помози намъ, Христе Боже, || Бо нашъ разумъ самъ не може (Піддубецькій Богородиці) — дає акростих: Піддубецка. Автор Василіянин. Опираючи ся на словах „Корона царска въ звѣязтва да зацвитеть“, Мирович¹⁾ віданѣ аложениа пісні в честь Піддубецької Богородиці, чудотворної

¹⁾ Чи не останок акростиха: Підвки?

²⁾ Мировичъ, ор. сіт. ст. 76.

вже перед 1761 р., до кінця XVIII в. Одначе в першій виданю є таке прошення:

Корона полска въ звѣязтва
Да зацвитеть и вся князтва
Съ нею вѣрно совокуплени.

Переміна Польщі на царську корону в пізнійших виданнях „Богогласника“ кілька разів довела Мировича до хибних виводів.

155 (193). — № 3. Помощника кто ищешь, имаши вскорѣ, || Аще токмо рудѣ твои вознесешъ горѣ (св. Онуфрієви). Мельодія пісні 164.

156 (237). Помяните, помолитесь ко Господу || Дати свободу (чистилище) — дає незазначене видавцями акростихове авторство: Пашковскій.

157 (189). Похвалѣмо красно пѣснями свята Богослова, || Трубу златокованную и друга Христова (св. Іванови Богослову). Оповідаетъ ся згідно з апокріофами, що св. Іван Богослов був „списатель новой благодати“, що має

предъ днемъ страшнымъ въ тѣлеси предстати
Купно съ Ілією и Енохомъ въ мірѣ,
Предъ Антихристомъ вѣхъ утверждати въ вѣрѣ.

158 (171). Правило вѣры, образъ кротости, воздержанія учителя || Яви тя Господь стаду своему предъизбраннѣйша святителя (св. Миколаєви).

159 (188). Празднественно нынѣ почтимъ Іоанна, || От дванадцятыхъ апостолъ избранны¹⁾ (св. Іванови Богослову). Найбільше улюблений ученик Ісуса

Жилъ долго на свѣтѣ,
Въ стодвадцатомъ лѣтѣ
Велитъ гробъ копати,
Но долгъ смерти дати
Прійдетъ въ часъ антихристовъ.

160 (17). Превѣчный родиль ся подъ лѣти, || Хотячи землю просвѣтити (Різдво) — приходить в рукописи Ундольського ч. 897 кінця XVII в.

161 (31). Предивное торжество, || Въ тѣлѣ людскомъ Божеество (Стрітеніе).

¹⁾ Чи не останок акростиха: Пкривич?

162 (163). — V. Предстательницу Варвару святую сущимъ во смертной годниѣ, || Юну дѣвицу, образъ всѣмъ житія, въ пѣсняхъ восхваляемъ все нынѣ (св. Варварі). Вірша Семена Пясецького.

163 (199). Пресвѣтлыя князи церковныхъ соборовъ, || Началныя вожди небесныхъ дворовъ (св. Петрови й Павлови). Автор Василянни. В описі смерти апостолів слѣдний вплив апокріфу:

Сей кресту стремглавъ бысть пригвожденный,
Той въ главу мечемъ бѣ усѣченный;
Овъ просто путемъ къ небу идяше,
Сему от выи млеко течаше.

164 (134). — IV. Пречистая Дѣво Мати рускаго краю, || На небеси и на земли тя величаю (Підкамінецькій Богородиці). На кінці брошури з 1724 р. „Inscriptiones Sancti Montis Sacratissimi Rosarii apud RR. Patres Sacri Ord. praedicatorum provinciae Russiae prope civitatem“ подана польська пісня Станислава Ледуховского Підкамінецькій Богородаці. На основі сього правдоподібно витворила ся усна традиція про принадлежність пісні „Пречистая Дѣво Мати“ перу Ледуховского.¹⁾ Докази сього не знайшли ся поки що. Текст співанка № 1 (66—76) такий:

Пречистая Дѣво Мати з рускаго краю,
На небеси и на земли ти величаю.
Ты грѣшниковъ з тяжкою муки
Черезъ твои збавляешь руки,
Не дай пропасти.

Тебѣ вси святіи служатъ, Родице Бога,
Мы грѣшніи хвалимъ тебе вси яко мога.
Цѣлымъ сердцемъ нехай мило
Тебѣ служатъ душа и тѣло,
Мати чистая.

Кто не вдячить ласки твоей, скажи, который?
З Подкамѣня для збавлѣня идуть до горы.

¹⁾ Поширив сю думку Баронч у своїх писаннях, а не знаючи про се, відкрив сю тайну й о. мос. Застирець.

Темныхъ, хромыхъ и уломныхъ
Очищаешь тамъ притомныхъ,
Прошу и мене.

Подай руку в тяжелой бѣдѣ и в утраченю,
Даруй ласки просящому мѣ ко набавленю.
Будь же намъ всѣмъ оборона,
Просвь ты полска корона
Яко Царици.

Май в бачности и милости вѣрнаго слугу,
Не дай же насъ управляти в велику тугу.
Скажи теперъ, коли бы знати,
Що (з) грѣшнымъ будешь дѣлати,
Мати чистая.

Утѣкающимъ ся до тебе в всякой потребѣ
Знаю, же утвердишь насъ всѣхъ вѣрныхъ якъ в небѣ.
Не выпускай же насъ на вѣки
З твоей пресвятой опѣки,
Мене грѣшнаго.

З Сыномъ твоимъ намъ любимимъ буди ласкава,
Которому нехъ с тобою вся честь и слава
Во вѣкъ вѣковъ не престане,
Покн сего свѣта стане
И всѣхъ слугъ твоихъ.

165 (115). Пречистая Дѣво Мати рускаго краю, || По истинѣ любящихъ тя сладостный рай (Почаївській Богородиці). Мельодія пісні 164. Автор Василянни. Правдоподібно се переклад пісні 240. Друкована була пісня у збірці з нагоди коронації ікони.

166 (35). — V. Прийдець часъ, припѣть время, егда Господь славно || Имать всѣхъ людей судити видимо и явно (Мясопіена недѣля).

167 (63). Прийдите днесъ, || Новый Израиль весь (Зелені свята). Мельодія пісні 204.

168 (30). Привносятъ Дѣва Младенца во церковь нынѣ, || Егоже Сумеонъ старецъ срѣте въ святинѣ (Стрітення).

169 (83). — III. Радость велія явися, || Богоматерь днесъ родися (Різдво Богородиці). Мельодія пісні 39. Текст співанка „Національного Музею“ ч. 17 Q отсей:

Радость велия нынѣ явися, Ко Іоакіму отцу идѣте,
Пречистая Панна з неплоды ро- Во скорби бывшаго увеселите,
От Іоакіма бо и Анны [двѣя, Нехай гойве днес ликует,
Для збавлѣня плодъ поданы Господь дщерь ему даруетъ,
Нынѣ всему миру. Матерь и Дѣву.

Веселися, Адаме, вынѣ, Голосно в гусли вдаряй, Давиде,
Избавшеся грѣховной вини, Из неплодвѣ плодъ произыде,
Чистая Дѣво Богородице, Из неяже без сѣмени
Маріе, Мати Царице, Произиде Панъ над паны,
З неплодвѣ родися. Христос, Царь и Господъ.

И Ева днесъ в радости буди, И всему миру радостъ велия,
Анна неплодна Дѣву породи, Гды ся вродила Дѣва Марія,
Ликуй нынѣ, веселися, Изметъ вѣрных от напасти,
Чистая Дѣва днесъ родися, Не дастъ вѣрнымъ в грѣхи впа-
Для нашего збавлѣня. Негасямому огню. [сти

Сподоби же насъ, чистая Панно,
Молимъ ти ся вси непрестанно,
Твое рождество выхваляти,
Из аггелы ти спѣвати:
Радуйся, Маріе,
На вѣки вичные.

170 (153). Радостнымъ сердцемъ возвысимъ гласъ, || Стра-
стотерпицу чтуще въ сей часъ (св. Параскеві). Текст спѣва-
ника № 1 (256, 26а) отсей:

Радостнымъ сердцемъ возвыш- Твой женихъ вѣнчахъ ты воз-
Параскевіе, [шаемъ гласъ: Христосъ Спаситель, [любленный
Слѣчная дѣлѣ, Нашъ Откупитель,
Красная дѣвице, С Пречистой Панны
Гайская ластовице, Намъ пожаданный,
Мѣли Бога о насъ. Богомъ вождельный.

Ты муки всякія притерпѣла Свѣщами палиху и стручаху,
От еретиковъ, На колѣ мечали (!),
Невѣрныхъ языковъ, Біяху бичами,
А днесъ у Бога Красную дѣвицу
Краснымъ чертога Ввергоша в темницу,
Въидемъ украшенна. Перси отрѣзаху.

Ты Пречистой Панны служеб- Того яко Бога,
Аггеломъ равна, [ница, Бы к нему дорога,
Мученице славна, За нами упроси,
Ко Христу и Богу Абы намъ даровалъ спокойный
Туруй намъ дорогу, Имя его чтити, [вѣкъ
Будь намъ молебница. На вѣки хвалити,
Мы к тебѣ молимъ ся прилѣж- Бы пріялъ моленіе,
Бос ты вѣнчанна [но вси, Такъ тежъ и пѣніе
От Христа и Пана. От вѣхъ насъ челоувѣкъ.

171 (44). — III. Радуйся зѣло, дщи сіоня, || Се Царь
твой восѣдый на коня (Цвѣтна недѣли). Текст спѣванка ко-
лекціи А. Петрушевича ч. 233 (стор. 19—20) має отсей вид:

Радуйся зѣло, дщи сіоня,
Се Царь твой восѣдый на коня,
Софѣнія вопіеть,
Захарія глаголетъ
Владыцѣ.

Во Виванію днесъ Христосъ приходить
И вѣхъ насъ от бѣдъ висвободить,
Лазаря воскресити,
От узъ висвободити
Умерша.

Сестры Лазаря к тебѣ прихѣждаху,
Со плачемъ сіе глаголаху,
Аще бы ты зде пребѣлъ,
Не бы братъ нашъ умерлъ былъ,
Нав' зраце.

Ста Іисусъ надъ Лазаря грѣбомъ,
Возгласи умерша тымъ словомъ.
Реклъ: Лазаре, грѣди вонъ,
Испусти адъ со гнѣвомъ
З темница.

Грѣди, Сіоне, и возвеселися,
В Іерусалимъ Христосъ днесъ спѣшится.
Всѣдъ на подярѣмника,
Да спасетъ челоувѣка
От грѣховъ.

Народ многъ тебе устрѣбаху
И вѣтви тебѣ постилаху
От ваія, финїка,
По нихъ грядет Владыка,
Всѣхъ Царь и Богъ.

Изъ устъ младенецъ прийль еси хвалу,
Скланяху нizu свою главу.
Глаголаху: осанна,
Благодать тебѣ данна,
Всѣхъ Цару.

Прихѣдять к волной своей страсти,
Хотящи нас от ада спасти,
Бы даль в небѣ веселіе,
Душамъ нашимъ спасеніе
На вѣки.

172 (106). — V. Радуйтесе, аггеловъ лъки, || Градетъ до
вась Матерь Владыки (Успенне). Анокріфічний деталь про
перенесенне апостолів облаками задержав ся у „Богоглас-
нику“ з первісного тексту; доказом сього текст співанка № 1
(156—166):

Радуйтесе, аггеловъ лъки,	Возмѣте врата, князи, ваша,
Грядетъ до насъ Матерь Вла-	Грядет до нас вѣха наша,
	[дыки. Давно от нас пожаданна
Гавріиль ей вѣсть привесе:	Божія Мати, чистая Пanna,
Зоветь тя Сынъ твой со небесе.	Чистая Пanna.
Пывъ прійди от Ливана,	Старѣйшіе аггеловъ лица
Мати моя укохана,	Страхом вземлют душу Дѣвиди.
Мати укохана.	Вселюбезно ей окружали,
Апостоли вси со слезами	Главы своя некланяли,
Восхищени суг облаками,	Другъ ко другу приивают,
До Гевенманіи предстали,	Арфы своя устрояють,
О Царице, там рыдали.	Арфы устрояють.
Грядешъ от нас, Царице,	Тужъ Царь грядетъ с страш-
Гряди, гряди, Голубице,	[ными вон,
Гряди, Голубице.	Самъ вземъ душу во рудъ свои.
Егда тѣло на рамо взяли,	Чест отдасть материну:
Аггеловъ там тмы співали:	Пойди, ближняя, будеш выну

На правици посажденна,	Витаемъ тя, увелбленна,
В солнце, свѣтло оболченна,	Сыномъ Богомъ посажденна,
В солнце оболченна.	Во вѣкъ вѣка царствовать,
Во триумфѣ в небо впровадилъ,	За миръ Творца ублагати,
Близъ тройческа трону поса-	Творца ублагати.

	[диль. Ублагай же благословенна
Вънчаст ей Царь короною	Преблагаго Бога рожденна,
У престола тройческою,	Во твоємъ днес усеніи
А за шату солнце само,	Да будемъ вси почтеніи
Под ноги ей мѣсяць дано	Пред престоломъ святѣйшаго
И такъ заволаю:	Сына твоего наймѣлшаго,
Витаемъ тя, Царице давна,	Сына наймѣлшаго.
Воевода и преизбранна.	

173 (79). — V. Рождество славно присно Дѣвья || Воехва-
лимъ вси днесъ во гласѣхъ пѣнія (Різдво Богородиці).

174 (23). — III. Рцы намъ, о Маріе, || Что есть чудо сіе
(Різдво).

175 (212). Свѣтъ, диаволь, власне тѣло || Душу на во что
вѣвнило¹⁾ (мариість свѣта). Мельодія пісні 87.

176 (82). Свѣте, внемли || И приємли (Різдво Богородиці).
Мельодія пісні 94. Акростих: Савкта.

177 (137). Свѣтлѣйша девнице, || Дѣво Владичице (Мели-
товна пісня Богородиці).

178 (32). Свѣтло днесъ лякуймо, пѣсни восклицаймо, ||
Бога Отца Створителя сердцемъ вихваляймо (Стрітенне).

179 (81). Свѣтло небо со аггелы веселися днесъ, || Вози-
грайте, гори, холми, и ты роде весь (Різдво Богородиці) —
дав неказаний видавцями акростих: Сонатицки.

180 (192). — V. Се бѣгая удалися, вселися въ пустыни, ||
Удаливъ ся от палаты, чай благостыня (св. Онуфріевъ). Текст
вірші у співанку „Національного Музею“ з запискою 1760 р.
згадує про уніятського митрополита Фльоріяна, очевидно Греб-
ницького, що був митрополитом від 1748 р. до 1762 р.:

Се бѣгая удалися, во пустыню водворися,
Удалихся от палаца царствія своего отца,

¹⁾ Чи не останок акростиха: Степпсплбвк(ій)ок?

Не брегдъ еси земной слави (В) Фаворския горы прииде,
 Аиѣ царския держави, Возлюбихъ общежити(е),
 От Египта изийде, Преподобне Онуфріе.

Вси иноци тя взиваютъ себѣ яко брата,

Показуетъ им грамоту, жес раба богата,

Святу Лавру утвердивий Антонію великому
 И завѣтъ ей исполнивий. И послужилъ еси и нравѣ
 Се ревнуя пустинному Великихъ скитянов.

Крестъ свой вземше з аггелескими на рамена крплѣ,

Узку стезю шестуеша в глибоку яскиню,

З рукъ аггелескихъ поживалес, И ко Богу молитву щиру,
 Тайни Христови принялес, Возлюбывъ общежити,
 Мѣлес доброту горливу Преподобне Онуфріе.

Боговодным (!) источникъ тебѣ отворилсѣ,

Финиковомъ гроздемъ през свой вѣкъ живилесъ ся,

Риза рту юж не стаесть, Не видѣлесъ челоуѣка,

Брада тѣло покриваетъ, Токмо на конци житиѣ

Многимъ лѣтемъ сего вѣка Оглядалесъ Пафнутіе.

О блаженномъ успеніи твоёмъ, Онуфріе,

На томъ мѣсту мѣлъ жити блаженный Пафнутіе.

Скоро языкъ твой умолкнетъ, И храмина раздрушися

В той годинѣ финикъ усхнетъ, Избраннаго и дивнаго

Воді жродло умалсѣя Гражданна пустиннаго.

При остатной южъ годинѣ сопрічасникъ смерти

Даесть душу Богу в руцѣ. Даждъ намъ враги стерти,

Пафнутіе. Южъ пофторне Слезае погребъ воспѣваетъ,

Приходитъ к нему безмолне, Чинне во гр(о)бъ уставляетъ,

Ризы своя раздираетъ, Мощи твоя прославляетъ.

Яене преосвященному архиепископу

Флоріану, всея Россіи метрополиту,

Злату митру с пастораломъ, Вѣру святу подтверждати

Святу славу с кардиналомъ Даруй ему каулицку,

На синодахъ исправляти, Благочестну, сваторимску.

Даруй в обителехъ своихъ щасливе прожити

Игуменомъ з братією неоскудно жити,

Пріймы и поклоны и поети, От непреязны соблюди,

Храни от всякія злости, Онуфріе, яене словце,

Такъ тежъ в мирекіе люди Преподобне чудотворче.

181 (91). Сквинія Слова || Градетъ готова (Воведеніе).

182 (11). Слава буди во вышнихъ Богу, || Дающему радость премногу (Різдво). Текст співаника № 1 (29аб) отсей:

Слава буди во вышнихъ Богу,
 Дѣющому благодать многу,
 Рожденну, явленну,
 Во яслехъ безсловесныхъ положенну.

Воль и осель Пана витають,
 Пастыріе чудо прославляють,
 А цари со дари
 З Персиды поклонъ дають, кладуть дари.

Ты вертепе, возвеселсѣ,
 Се Богъ, свѣтъ намъ, в тебѣ явсѣ.
 Играйте, спѣвайте,
 Людїе, рожденнаго выхваляйте.

Бы златые даровалъ намъ лѣта,
 А в покою заживати свѣта
 Во мирѣ, во вѣрѣ,
 Рожденнаго выхваляйте при офѣрѣ.

Будемъ вѣчне царствовати,
 З Богомъ в небѣ пребывати;
 Поки свѣтъ,
 Поки вѣкъ, Христа рожденнаго славѣтъ.

183 (179). Соберитесѣ зъ вселенныя, вся пѣвцевъ лики, ||
 Во честь Владыки (св. Василієви). Мелодія піснї 122. Автор
 Василіаннн.

184 (128). Согласно крикнѣте, || Хрістіане, ся снїдѣте
 (Тиврівській Богородиці). Текст вірші в співаніку Коропат-
 ницького-Навичинського заховав щось в роді акростиха „Го-
 любич“ (сентуально „Голубич“) або „Г. Любич“¹⁾:

Гойне днесъ крикнѣте, Зрѣте к горѣ, же в Тевровѣ
 Во вся страны со тимпани Сѣ небеси зослана чистая Панна
 Грядѣте, поюще вся, Днесъ благодать подаесть,
 Играйте, спѣва(й)те. На престолѣ снѣеъ.

¹⁾ В „Богогласнику“ дають перші букви поодинокихъ строф:
 Словк.

Слѣви ищутъ дороги,
Зрѣти чають въ Тевровѣ,
Бн дознати,
Же ти Мати
Божія естєсь.

Людеперъ трєтвѣть,
Же такъ сили не имѣть.
Въжасєнь бѣ Сатавалѣ,
Же днесъ Михаилѣ
С небєси предстатель,
Вишнихъ хоровъ обитатель,
Горащъ мечъ тримаєть,
Бѣси вѣ(г)рашаєть.
Скоро велить Царица,
Спѣшитъ, добильши меча,
И подъ нозѣ поверже,
Явъ съсохшій листь нег(расє)
Предъ твоимъ образомъ, о Мо-
[нархивє.

Богомъ днесъ избрана
Исцѣляєшь, чистая Паниа,
Приходящихъ¹⁾
Слѣвнихъ, хромихъ
Предъ твой образъ днесъ.
Царє и князи, что зраще
В томъ образѣ, немолчно из-
Чудо єсть чудєсь. [рєщи,
Скоро намъ сєй явєся,
Заразъ бѣєть посрамєся,
Трепещущє рѣдаєть

И самъ в бездну бѣгаєть,
Слѣвнихъ, хромихъ и уломнихъ
[здравихъ пущаєть.
И ми днесъ к тебѣ, Дѣво,
Прибѣгаємъ в Тевровѣ (жа)во
Зрѣти ти на престолѣ
Аки на тронѣ,
Которой Домѣвѣкани
У престола чистой Пании
Служаще, моляще
За хрєстіани.
От огня, труса, глада
Умоли намъ Господа,
Геретиковъ, бесурманъ
Сотри глави Агаранъ,
Вознеси рогъ вѣрнихъ усѣхъ
[хрєстіанъ.
Что ти маємъ воздати,
Дражайшая Дѣво Мати,
Бисмо тя в дєнь судній
Могли оглядати?
Ти Матко єдина,
Будь за нами тогда вина,
Умоли мольбами
Своего Сына,
Сѣдящаго на тронѣ.
Даруй полскої коронѣ
В покою в (щастію) прожити,
Потомъ вѣ небѣ ты зрѣти,
Яко Матку Царицувѣчє хвалити.

185. (213). Согрѣшихъ, о Боже мой, отнюдъ не таюся, || Согрѣшихъ, виновєнь сємь, того не запряси (каятє).

186 (53). — III. Соторжєствуйтє всє купно нынѣ, || Хрєстосъ воскресє зъ гробной яскивѣ (Вєликдєнь).

187 (13). — VI Станъ, Давидє, зъ гуслами, || Бряцай пѣєни со нами (Рѣздо). Текст спѣваника Ів. Пашковського має такий вид:

¹⁾ В рукоп. приходящихъ.

Встанъ, Давидє, з гуслами,
Брацай пѣєни со нами.
Хрєсту рожденному играймо
И весєло спѣваймо.
Грай, грай, граймо, граймо,
[играймо, спѣваймо
Днес во рождєствѣ твоємъ.¹⁾
Народилєся убогий Пашъ
С Прєчистой Пании,
Же Богъ от юга придетъ,
Сушихъ от тєи возведєть.

А Иродъ цар смутит(єя),
Жє Богъ с Пании родисє.
Послалъ до Вифлєому,
Войска своего дому,
Аггєль со небєсє ступилъ,
Іосифу возвѣстилъ,
Бѣ Марию поймвалъ,
До Египту утѣвалъ.
Утѣваймо ми ко нему,
Створитєлю своему.

188 (178). Страданіє мучєника Стефана прославляймо, || Во кимвалѣхъ доброголасныхъ пѣєнь єму восклицаймо (єв. Стефанови). Автор Стефан Дяченко. Текст спѣваника № 1 (776—786) отєєй:

1 Страданіє мучєника Стефана прославляймо,
Во кимвалѣхъ доброголасныхъ пѣєнь єму восклицаймо.
Той о фѣрѣ с фарисєє²⁾ начатъ сє истязати,
Они єму не можаху противъ мудрости стати.

5 И в сємъ єго восхитиша, приведше на сонмище,
Ложные тамо свѣдители сташа на соборище.

Фарисєє, садукєє, взрѣвше нанъ сѣдяща,
Видѣвше же лице єго якъ аггєла свѣтаща.

Аще убо разоритъ мѣєто сїє Назарєй,

10 Даждъ намъ отвѣтъ, Стефанє, глаголетъ архієрєй.

На високомъ мѣєцу тогда свѣтій Стефанъ стояше,
От Авраама до Христа подробну повѣдаше.

Доколѣ ви, Іудєє, слѣви во дни ходитє,
Богъ явєся во плоти, вы єго не видитє.

15 Яряшєся нѣбы волци в сердца распаляху,
Нѣбы дивые звѣрїє зубы нанъ скрежетяху.

¹⁾ Сей рефрєн повтєрюєть сє по кождїй дальшїй строфї.

²⁾ Текст в № 21. (266—276) має такі відмінї: 3. сѣ фарисєєми. 5. Ємше єго. 6. тамъ свѣдителиє. 7. сидяще. 8. свѣтаще. 9. разоритє... Назорєй. 10. Даждъ отвѣтъ. 14. воплотисє. 15. Яря-

Чесо ради яритесь, нынѣ васъ упрашаю,
Се вижду небо отверто, тое вамъ повѣдаю.

Еще славно в немъ на тронѣ Бога Отца сѣдяща
20 Одесную Бога Сына, паче солища свѣтяща.

Нанѣ ривнувшѣ нѣбы волци и сердца распалаху,
Нѣбы дивые звѣрие зубы нанѣ скрежетаху.

Ко Исавлю юноши ризы своя складаху,
Окрутнымъ каменіемъ Стефана побываху.

25 Опустити мнѣ, Боже Отче, рече архидіаконъ:
Прійми, Христе, в руцѣ духъ мой на вѣки вѣкомъ.

189 (12). — III. Страни всего свѣта, слышите, || Все людіе
внемлите (Різдо). Текст співанька № 1 (276, 28а) такий:

Страны всего свѣта, слышите,	Народилъ ся з Дѣвицы,
Все людіе, внемлѣте,	З Пречистон Голубици
Щожъ то за причина?	Богъ правдивый.

Днесъ ся показала в яскини,	Волѣ и оселѣ пред ним стали,
Бос маткою дѣтины,	Устнами го загрѣвали,
Того не встыдайся.	З Дѣвы рожденнаго.

Трудно Бога в стайни тавти,	Днесъ ся показала под лѣты
Со аггели пѣснь пѣти,	В Вифлеемском повѣтѣ,
Весело спѣваймо.	Гды родила Сына.

Народилъ ся в Вифлеомѣ	Слава днес Богу рожденному,
В Давидовом домѣ	И во яслехъ положенному,
Богъ предвѣчный.	Аггели спѣвають.

190 (66). IV. Твоя честь, слава вѣковѣ, Господи, || Да не
престанеть въ вѣчныя роди (Боже Тіло). Мельодія пісні 91.
Вірша в перекладом польської „Twoja cześć, chwala, nasz
wieszny Panie“, пор. „Piesni katolickie nowo reformowane“
(Краків, 1695). Текст співанька № 1 (416—43а) виглядає
ось як:

хуса... сердце. 17. Чесо на мя яритесь... упрошаю. 18. Се бо
вижду. 19. слонца. 21. волцы и уши затыкаю. 22. Горкимъ вѣло
каменіемъ Стефана побываху. 23. юноша... стеляху. 24. И окру-
нымъ каменьямъ на Стефана летаху. 26. Прійми духъ мой в руцѣ
своей, Христе, на вѣки вѣковѣ.

Твоя чест, хвала, нашъ вѣчный Пане,
На вѣки вѣковѣ да не престане.¹⁾
Тебѣ небеса гласы давали
И возлюбленнымъ Сыномъ узнали.
Днесъ земля постъ должны гласы,
Чест, покловъ, хвалу вѣчными часы,
Отсылающе пѣснь до столици
За той даръ зацный слезными лицы,
Жесь недостойнымъ далъ ся видѣти,
На землю с небесъ рачилъ аступити.
Тѣло приялесь милости ради,
Труд, зной терпѣлесь, варъ без отхлады.
Да от тмы зо свѣтъ миръ премѣниши,
От смерти в животъ насъ преселиши,
Рогъ си крестъ повесъ от сердца болю,
Бога Отца дѣлающъ волю.
На конецъ тѣло далъ крижовати
И кровъ невинну з боку пролати.
Не мѣлес фоліи в сройой жалобѣ,
За грѣхи наша уснулъ во гробѣ.
Третій день воскреслѣ, радост явилесь,
Когда всемъ грѣшнымъ рай отворилесь.
Луцѣ Клеопѣ сопутствуешь,
Миръ заключеннымъ учнемъ даруешь.
Пріймѣте Духъ святъ, возопилъ еси,
Молимъ, да сего и намъ подаси.
Воходящъ в небо, даждъ земли влагу,
Препосли живность от себе драгу.
Се азъ есмъ с вами, никто же на вы,
Призри на землю, Боже ласкавый.
Видимъ тя, видимъ днесъ притомнаго,
В томъ сакраментѣ неотступнаго.
Плачевнымъ сердцемъ к тебѣ вздыхаемъ,
Видѣти радость с небесъ желаемъ.

¹⁾ Відміни тексту співанька „Національного Музею“ ч. 17 Q
такі: 2. На вѣчны часы нехъ не устане. Дальший текст має от-
сей вид:

Тобѣ днесъ даемъ зъ войскемъ тыхъ люди
Покловъ и пекне мы твой люде.

Корону полску цѣлу сохрани,
 А намъ пожити позволь без брани,
 Нерастлѣнную церковъ соблюди,
 Миръ людямъ вѣрнымъ даждь, не забуди.
 Намъ по сей жизни воспрійми к себѣ,
 Аминь, о Творче, вси зовемъ тебѣ.
 Даждь по коронѣ земному роду,
 По сегосвѣтнѣхъ нуждахъ свободу.

191 (240). Тлѣть боязнѣ сердце, мыслю и трухлѣю, ||
 Гди лѣта вѣчна въ памяти имѣю (вѣчність).

192 (184). Торжественно воскликните, || Во пѣсняхъ вси
 восхвалите (грѣомъ святимъ) — даа акростихъ имени автора: Тар-
 навски. Мелодія піснѣ 38.

193 (172). — VI. Трикрати блаженъ, пастырю, предяв-
 ленный съ небеси. || Ты бесѣдовалъ со Богомъ, иди літургісаль
 еси (св. Миколави). Вірша Теодора.

194. (90). Трѣлѣтнюю Ювицу, || Нескверную Агницу (Во-
 веденне) — даа акростихъ: Теодор.

195 (29). Троице святая, Боже ласкавый, || Просвѣти
 сердца яко Богъ правый (Боговльенне). Текст співанька № 1
 (74а—75а) отсей:

1 Троице святая, Боже ласкавый,
 Который себе днесъ намъ показавый¹⁾

Дякуючы велѣце твоей вельможности,
 За тотъ даръ зацный твоей вшехмоцности,
 Же съ ся даровалъ намъ ничъ негіднымъ
 В тымъ сакраментѣ тобѣ подибнымъ.
 Рачылся зослати въ так(о)й особѣ
 Для насъ грѣшниковъ, не фольгуючы собѣ,
 Тѣло твое святое, котре крижовали,
 И Кровь найсвятѣшу, котрую проляли.
 Пришедлѣшы на свѣтъ Пань вѣчной хвалы,
 Ужылся веле нещѣды не(н)малей.
 Далесъ ся потымъ зъ велькой милости
 На муки срогн безъ твоей лѣтости.
 Вступуючы насъ до хвалы вѣчной,
 Зоставилесъ намъ тебѣ то даръ зацный.
 Тобѣ мы, Боже, терасъ спѣваме,
 Предъ твоіовъ свѣтлостіовъ нѣсько падаме.

¹⁾ Відіни тексту співанька „Національного Музею“ ч. 17 Q
 отсі: 2. Котрій... показуєть. 3. грѣх персонах. 4. Отче со. 5. Ко-

Во тріехъ лицехъ, Божествѣ единомъ,
 Отцемъ со Духомъ и Богомъ Сыномъ,
 5 Которого для насъ з неба зослалесъ,
 Намъ людямъ твоимъ збавленя далесъ.
 Благодаримъ тя и воспѣваемъ,
 Смотреніе ти вси прославляемъ.
 Имже спаслъ еси насъ погибающъ
 10 И грѣхъ потреби смерть намъ раждающъ.
 Во горнемъ мѣстѣ се содѣлавый,
 Свѣдѣющимъ во тмѣ свѣтъ восіавый,
 Просвѣти и насъ тебе славящихъ,
 Во вѣки вѣковъ тебе хвалящихъ.
 15 От супостатныхъ враговъ видимыхъ
 Успокой насъ всѣхъ в бѣдахъ гонимыхъ,
 Да прославимъ тя купно во мирѣ
 Соединени в той святой вѣрѣ
 Безначалнаго Бога и Отца,
 20 Всемогущаго всѣхъ речій Творца,
 Купно со Сыномъ Откупителемъ
 И святымъ Духомъ потѣшителемъ.
 Рачъ же здарити, Творче небесный,
 Во тріехъ лицехъ Боже единый,
 25 Абысмо трвали вси непорочно
 В той святой вѣрѣ единомудно,
 Твоя правды слово правящихъ,
 Во вѣки вѣковъ тебе хвалящихъ.

196 (166). Троицы святой поклонъ даймо, Варвару про-
 славляймо, || Къ ней отъ сердца взырающе, съ слезами воады-
 хаймо (св. Варварі). Мелодія піснѣ 188. Невказаний видав-
 цями акростихъ відкриває автора: Теодор Кучински, парох
 медовски.

тропо. 6. збавлене. 8. вохвалаемъ. 9. еси киръ погибающ. 10.
 смерти. 11. И в горнем мѣстѣ се содѣлавый. 12. Свѣдѣющихъ. 14. Во
 вѣкѣ вѣкомъ тебе любящихъ. стр. 15—18 vacant. 20. речи. 22. утѣ-
 шителемъ. 23. Рачъ то здарити. 24. Во трехъ персонахъ неслетный.
 25. всѣ. 26. единомудно. 28. Во вѣкѣ вѣкомъ тебе славящихъ.

197 (123). Троицы четцы, христiane, грядѣте нынѣ, || Къ григорской благоговѣно тедемъ пустынь (Тригирській Богородицѣ). Твір Василянна з акростихом: Тригор.

198 (105). — Троне вышній, днесъ двигнися, || Роде земный, усумнися (Успеннѣ). Акростих: Тростянец. Апокріфічні деталі про подіі, що товаришили переставленню Маріі з землі на небо, стрічаєть ся і тут і в старшій текстѣ співанка № 3:

Троне вышній, днесъ двигнися,	Пожаданна
Роде земный, усумнися.	Градець вѣнчана.
Се Дѣва благодати	Стрѣтаются херувими,
Днесъ градець обитати	Окружаютъ серафими,
В горнемъ тронѣ	Радостно вси волаютъ,
Во Свонѣ	До стопъ ея упадаютъ:
Равно со Свномъ	Призри, Мати
В градѣ единомъ.	Благодати,
Воскликнѣте,	Сяди на тронѣ
Вострубѣте	В горнемъ Свонѣ,
Вси согласно днесъ.	Будъ намъ вино
Рцѣмо нынѣ вси устѣнами	За причину
И возовѣмъ со слезами:	Ко своему Свну.
Царице предизбранна,	Тѣмъ днесъ небо триумфуетъ,
Богомъ Отцемъ в небо званна,	Земля горко болѣзнуетъ,
Призри нынѣ	Апостоли ридаютъ,
От святени	Со слезами волаютъ:
З гойной полати,	Не остави,
Се Дѣва Мати,	Но прослави
Дажь намъ миръно,	Всѣхъ насъ, Царице,
Правовѣрнѣно	Мати Дѣвице,
Тя величати.	В земномъ тронѣ,
О Диянно, всѣхъ моцѣйша,	Дажь на лонѣ
Монархине найславнѣйша,	Жити в Свонѣ.
Тебе днесъ вси собори	Явственно днесъ естьъ всѣмъ явѣ,
Купно с небесными двори	Зримъ Царицу в горней славѣ
Вси витаютъ	Къ небеси провожденну
И взимаютъ:	И на земли прославленну,
Возмѣте врата,	Ибо нынѣ
Се бо полата	В той годниѣ
От Ливанна	Мечъ изощренна

Всѣмъ естьъ явленнѣ;	Предизбранно,
Посѣкаєть,	Пожаданно
Устрашаєть,	Тщитєся пряти;
Мглу отганяєть.	Се Дѣва Мати,

Народъ тогда ужаснулъ ся,	Пожаданна
Киотъ Божій не адвигнулъ ся.	Чистая Панина,
Родъ еврейскій посрамленій,	Богомъ вѣнчанна.

Авовій сталъ рукъ лишениѣ,	Цѣвница естьъ благодати,
Падъ ниць смѣло	Дажь намъ вино прославляти
И всецѣло	Бога Отца со Свномъ,
Видѣ Царицу,	Духа во Троици единомъ,
Слѣвну Дѣвицу	Висмо в мирѣ
Проводиму,	Вси во вѣри
Горѣ зриму,	Тя православно,
Всѣми славиму.	Маріе Панино,

Емпѣреть, днесъ двигнися,	Всѣ хвалили
Роде земный, ужаснися.	И славили
Се Дѣва градець явѣ	На вѣки явно.
На подпору твоей славѣ.	

199 (170). Трубы гласъ поднесѣмъ, пѣснь нову составимъ, || Во святыхъ святаго согласно прославимъ (св. Миколави). Вірша Теодора.

200 (38). Уви, откуда отпадохъ бѣдный, || Что день, что время, то часъ послѣдній (Сиронісна недѣля) — мав надпись „Плачь Адама праотца изъ рая изгнаннаго“. Сям реченнямъ і вичерпуєть ея змістъ пісні. Поворотъ до раю загородженій на завжди Адамови. В поті чола мусєть орати землю і в трудахъ прожити свій вік. Між иншимъ насуваєть ся йому й отсе протиставленнє:

Морска пучина, вода глубока
 Была миѣ вмѣсто моста широка;
 Но се волни на мя встають,
 Въ глубинѣ гробъ уготовляють.
 Обладахъ всѣми звѣрами нѣмыми,
 Царь быхъ поставленъ владѣти ими;
 Но и гласа ихъ днесъ боюся,
 Да злыхъ зубовъ ихъ сохраниюся.

Як у сі рядки вдерли ся апокріфічні налети, так закінчення вірші являють ся звичайною парафразою апокріфічного Адамового плачу. В закінченню вірші звертаєть ся Адам до раю отсею строфою:

Раю святійшій, саде Владыки,
Врагъ азъ явнхся Богу толикий.
Ты мнѣ убо купно споболь,
Шумомъ лествій Творца умоли.

201 (41). — I. Уже декретъ подписуесть, || Пилать судія вказуесть (третя великопісна неділя). Текст співаника колекції Петрушеввча ч. 169 такий:

1 Юже декретъ подписуесть,
Пилать вирокъ юж готуесть¹⁾:
На смерть²⁾ крижовую агнца,
Тебе³⁾, всего свѣта Творца.

5 Юж окрутне зготованно,
Крестъ и гвозди покованно,
Ланцухъ на шню вкладають,
В руки Христа катом дають.

Идетъ с крестомъ Пан нашъ смутно,
10 За ним Жиди всѣ окрутно
Кричат: Нехай то Сынъ Божій
Рухло свой живот положить.

Матка їди то увидѣла,
Падши на землю, умлѣла.

15 Сыну, чемъ смутне волаешъ,
Лзми землю поливаешъ?

Пан кровлю с крестомъ сплиненний,
На посмѣхъ Жидом поданный.

Не машъ, кто би поратоваль,
20 Пана аби пожаловаль.

²⁾ Як у сій, так і в дальших словах два перші склади третьої і четвертої стрічки в співі повторюють ся.

¹⁾ Відміни тексту співаника „Національного Музею“ ч. 17 Q такі: 2. юж сказуеъ. 6. Криж... поковано. 9. с крижемъ Панъ сромотно. 10. всѣ Жиди охотно. 13. їди то оглядѣла. 14. Впавши на землю, возлѣла. 15. як смутне. 17. Учал с крижем кровю сплине-

Всѣ болести проникали,
Їди Жиди на Пана волали:
Забий, нехай болшъ юж не живет,
Їди ся Сыномъ Божиимъ зоветь.

25 Нехай на гору Голгоуе
Крестъ свой несеть на висоту,
Нехъ же будетъ осужденний,
На смерть цале южъ веденний.

Идетъ с крестомъ Пан на гору,
30 Кроль архаггелскаго хору.
Вкрижуй Маринна Сына
Христа и Назарянна.

Южъ на крестъ растягненно,
3 Пана шати изкиненно.

35 Нагий за нас смерть подносит,
На крестъ свои руцѣ зносятъ.

Прагнет на крестъ висячий,
Котрий на пуци прагнучий
Народ напоѣлъ живою

40 З боку кровлю и водою.

(Сво)и очи запираеъ,

А нам царство отвираеъ
Ісус (з лас)ки то своєѣ
Вмѣсто роскоши райскоѣ.

ный. 18. поданный. 19. Нѣмаш. 22. Пану Жиди. 23. болшъ не живе. 24. Що ся... Божиимъ зове. стр. 25—28 васапѣ. 29. Ступил с крижем на гору. 30. Кролю аггелскаго.

31—32. Богу Отцу офѣру отдать,
А намъ вѣчне подѣдати.

33. крижу розтягнено. 34. С Пана сукиѣ юж зомкнено. 35. Нагий... встыдѣ. 36. Котрий словомъ всяческа я посятъ.

37—40. Котрий напоил на пуци
Народъ водою прагнучи,
Теразъ ласкою своєю,
З боку кровлю своєю. 41. Юже очи.

43—44. Ісус Христосъ з ласкѣ то своєѣ
Дажъ радости всѣмъ намъ небесной.

Відміни тексту співаника „Національного Музею“ ч. 65 O такі: 2. вирекъ южъ сказуеъ. 5. скатованно. 8. Христа катом

202 (62). — V. Утѣшителю міру, || Храни нашу віру (Зелені свята). Текст співаника № 1 (786, 79а) такий:

Утѣшителю миру,	Дхнеть Духъ, потекуть воды,
Храни нашу віру,	Грѣховъ разбіють люди.
Духу святий, увесели,	Духу святий, увесели.
Радостію вѣрныхъ сердца на-	Вдичный з Емиѣру приходитъ,
Неразлучно соедини, [полни,	Весну ласки приводитъ.
Странными глаголы,	Духу святий, увесели.
Странными языки	Седмъ даровъ садить овоцы
Пѣснь возвѣстите Владицѣ,	В сталомъ фундаментѣ моци.
Огнь убо орошаше	Духу святий, увес.
И вѣхъ враговъ опалаше,	Нехай свѣтъ не высыхаетъ,
Единоголасно славити	Ласка твоя орошаетъ.
Всесвятый Духъ.	Духу святий, увесел.
Во всю землю изыйдетъ,	Буди слава твоя
Когда Духъ святий прійдетъ.	Во вѣкъ нескончоная.
Духу святий, увесел.	Духу святий, увесел.

203 (77). Хвалите Господа со небесъ, || Сотворшаго свѣтъ вышше словесъ (псалмова пісня).

204 (51). Хвалу Богу || Воздати премногу (Велкдень). У вірші оброблений мотив Ісусового входу до пекла. Побідний Христос „зъ червленнымъ примѣгомъ“ дарує світові спокій

Местъ врагомъ готуетъ	И грѣхъ, смерти жало,
Оружіемъ крестнымъ	Что въ адѣ держало
Діаволомъ лестнымъ,	Лучи молніеносныя
Побѣждъ ихъ державу,	От плоти божественныя,
Поразивъ на главу	Сильно низводай на тія.

Христові вороги „егоже слѣди падше персть лизаху“ ѣ заводили:

в руки даюг. 9. с крижемъ Павъ сромогне. 10. вѣѣ Жиди охотне. 11. Божий. 15. так смутне. стр. 17—27 васант. 29. Ступает с крижемъ на гору.

31—32. Богу Отцу офѣру отдати,
А нас царствомъ даровати.

стр. 33—36 васант. 37. висячи. 38. жіючи. 39. напоивъ водою. 40. кровію своею. 41. Южей. 42. нам небо.

43—44. Вмѣсто роскошы райскои
Ісус Христос с ласки своей Панскои.

Погибе держава	Падоша подъ ноги,
И вся наша слава	Сему сильній князь отхлани
От сего едина	Люциперъ зъ своимъ пани:
Маринна Сына,	Пагуба (зоветь) прійде на ны.
Сему наша роги	

Він має повну власть і силу, бо в природнім Божим Силом.

Уне къ намъ онаго	Не былабъ отята.
Не прійти еднаго,	Всего винно бѣше
Не быхомъ позбили	В томъ неситство наше,
Царства всея сили,	Что плѣнннхъ душъ бысть
Власть, нами пріята,	[от вѣкъ.

205 (40). — III. Хрісте Царю справедливый, || Такжесь велии терпеливый (друга великопісна недѣля). Текст співаника № 27 має такий вид:

Царю Христе справедливц,
Тождъ естъ такъ барзо терпливц,
Гдиж ты моцно скатованно,
Лице без мѣри сплюванно.

Гди молвилъ во огородцу,
Мовилъ ко своему Отцу:
Отче, юждъ добре знаю,
Чашу з радости пріймаю.

Гди прібѣгли там Жидове,
Злве сини в катове,
Агница в огродцу поймали,
Назадъ рудѣ завязали.

Ведуть Христа тамъ на гору,
До Пилатового двору.
Пилать рудѣ свои умилъ,
Бо барзо ся тому ізумилъ.

Отождъ рудѣ умиваю,
Сина Божия не знаю.
Знаю, что онъ естъ правдивц
Ісусъ, агнецъ незлобивц.

Ведуть Христа до Ганаша,
Правдивого Месияша.
Ганашъ человекъ за фалшиви,
На Христа не милостиви.

Ведуть Христа мордовати,
В слупа рани завдавати.
Все тѣло и главу збили,
Тернови вінець наложили.

Гди до слупа привазали,
Скали впол ся разсѣдали,
Земля впол ся разсѣдала,
По всемъ свѣтѣ задрижала.

Слонце и мѣсяць все зминило,
Не такъ, якъ предтим било.
Звѣ(з)ди вси хмурни стали,
Творца на крестѣ познали.

Гди прибѣгла Матка к Свну:
Оставля(е)шь мя едну,
Сниди с креста ажъ (до) долу,
Умру посполу с тобою.

206 (54). Христеъ Господь воскресе, || Смерть для смерти
принесе (Велвєденъ).

207 (14). Христеъ рєдвєя, || Богъ воплотися (Рїздво).

208 (39). — I. Царю Христе незлобивый, || Агиче долго-
терпеливый (Перша великопїсна недїля). Пятистрофова поль-
ська пісня з початком „Jezu Chryste, Panie miły, || Baranku
barzo ciepłiwu“ в в краківськїм виданню з 1695 р. „Piesni
katholickie poworeformowane“. Текст співаника № 1 (906—
91a) отсей:

1 Царю Христе, Пане милый,
Тыс баранку незлобивый.¹⁾
В четвертокъ вечеру бывшу,
Собѣ живот сотворившу,

5 Сталн Жидове гадати,
Якъ бы Христа поймати,
Же намъ законъ уставляет,
Царем ся нам называеть.

Царя не имамы иннаго,
10 Токмо кесаря единаго.

¹⁾ Відміни тексту співаника колекції Петрушевича ч. 169
такі: 4. Совѣтъ Жидом. 6. би нам. 7. уставуеть. 8. називуеть. 9.
иннаго. 10. единаго. 12. Прибѣгши. 13. Що. 18. сердце запаливши.

А Іуда к нимъ притече
И притекши до нихъ рече:

Что ми дасте? предамъ его,
Я естемъ ученикъ его.

15 Мовили: сребрники дамо,
Тялко ты нам предай его.

А Іуда розглядѣвши,
Свое сердце запалѣвши,
За сребрники продалъ Христа,

20 Южъ ся позбылъ всего панства.
Бывши у нихъ, прибѣгъ знову,
Якъ бы не былъ у ихъ дому,
Позналъ Христос з своей моци,
Же онъ Жидомъ не помочи.

25 Христос хлѣбъ преломи да ает
И всемъ ученикомъ подасть,
Вмочивши в соль, Юдѣ даст:
Той мя от вас Жидом предаст.

Мовилъ Христос ученику

30 Іоанну наперстнику,
Мовилъ имъ: не снїте, чуйте,
Моей мука очекуйте.

Прискорбна душа ко смерти,
Южъ часъ приходит умерти,

35 Приспѣлъ конецъ и пришлоъ часъ,
Востанѣте, иду от вас.

209 (7). — V. Цвѣтъ мыслєнній днесъ ся родить, || Богъ
от небесъ зде приходитъ (Рїздво). Мельодїя пісні 198. Попу-
лярна й на російськїй Україні. Текст співаника Ів. Пашков-
ського має отсей вид:

19. сребники предавъ. 20. ся он. 21. Бил теж. 22. би он. 25. пре-
ломивъ. 29. Мовил своєму ученику. 30. Іоану наперстнику. 31. Мо-
вил всем: не... 35. Приспѣ копец и приїде. 36. южъ иду.

Відміни співаника „Національного Музею“ ч. 65 О отсі: 2. не-
злюбливый. 4. Собѣ Жидом (!) сотворившу. 6. би нам. 7. уставует.
8. називует. 9. Мы царя не имам иннаго. 15. Мовачи: сребники.
18. запаливши 19. сребники предал. 22. Якъ би он не былъ в их.
25. преломил хлѣб. 27. въ сол. 30. Іоану наперстнику. 31. Мо-
вил Христос всем: не снїте. 33. къ смерти. 35. Приспѣ... и приїде.

Цвѣтъ мисленія днес ся родить, Трѣ царя путешествуютъ,
 Богъ от небесъ приходитъ. Со звѣздою послѣдуютъ,
 Егоже лелѣя Злато, ливанъ отдають,
 Пречистая Марія На колѣна впадаютъ,
 Днесъ раждаетъ Рожденому
 И питаетъ Бесмертному
 Сосцы своими Владицѣ Богу
 Зѣло благими Честь дають многу,
 (Въ) подлой шоуѣ Во яскинѣ
 Между скоти Славно нинѣ
 Преславно нинѣ. Поклонъ отдають.
 Пастыри тамъ приспѣли, Тѣмъ г вертепу вси тецѣмо,
 Бога в яслехъ видѣли. Со анг(г)ели восхвалѣмо
 Анг(г)ели прииваютъ. Рождена, воплощенна,
 Согласно воспѣваютъ: Днесъ в яслехъ положенна
 Слава Богу Бога в плоти
 По премногу Между скоти
 Миръ просвѣтившу, Явшесе нинѣ
 Благоволившу Въ яслехъ на сѣнѣ,
 Жити гоине Же от вѣка
 Всѣмъ спокойне Человѣка
 Людямъ¹⁾ на земли. Возлюбилъ²⁾ есть Богъ.

210 (150). Что воздами Христу Богу, || Дивну въ святыхъ по премногу? (св. Дамитрїива). Мелодїя піснї 198.

211 (109). Чудо преславно, || Мірови явно (Усеинне). Мелодїя піснї 130. Заховала апокрїфичний деталь про Афонїя і Фому. Есть він і в старшїм текстї співаника „Національного Музею“ ч. 17 Q:

Чудо преславно,	От всякоя страны
Въ свѣтѣ явно	Всюды розсланы
От всѣхъ видѣнно,	До аггелскихъ хоровъ,
Недоумѣнно.	Събра апостоловъ,
В новой благодати,	Даде орлѣ крылѣ,
О Божая Мати,	Бы ся съзлетѣли
В небо шествуе,	На погребеніе,
Маръ всѣмъ даруе.	О чудо велие.

¹⁾ В рукоп. Лудель. ²⁾ В рукоп. Возлюбилъ.

В одной годинѣ	Ома преславный,
Събрани едины	Въ свѣтѣ явный,
Апостоловъ хоры,	В Индїи забавился,
Святыхъ соборы	На погребѣ спознїлся
Опровачати,	Дѣви Пречистой,
О Божая Мати,	Матки Божей истой,
В небо шествуе,	Слѣчной голубица,
Миръ всѣмъ даруе,	Уснувшей Царици.
Петръ горко ридаетъ	А потомъ приспѣлъ,
И опровач(а)е,	Въ гробѣ я уарѣлъ,
Молить съ слезами:	Зѣло тамъ рыдалъ,
Будь, Матко, со нами.	Къ гробу приидадъ,
Царица даруе,	Жалосно волаеть,
Ему обѣцуетъ.	Слезы проливаетъ.
Що плачешъ безъ мѣры,	А хто винесытый (!),
О каменю вѣры?	Иродъ второй ядовитї
Не оставляю,	Въскорѣ бѣжаше,
Но пребываю	От града достигаше,
Въ свѣтѣ въ вѣки	Нача худати,
И съ человекѣи	Хотя струтити
Молбу къ Сыну	Пречистую Панну,
Приношу вино,	Слѣчу у стану.
Яже желаю,	Ангель з мечемъ сташа,
Да отпѣваю (!)	Руцѣ отсѣчаша,
Всѣхъ от бѣды спасати,	Аеонїи волае,
Сиротъ заступати	Дѣву прославляе,
Небесной огради,	Же естъ всѣхъ Царица,
Слаткня отради,	Дѣва Владычица,
Всякихъ надеждъ буди,	Мати Бога явна,
Одержимъ за труды.	По всемъ свѣтѣ славна.

212 (68). Широга земная твоихъ чудесъ глаголати || Не возможесть, Христе, и честь воздати (Преображенїе).

213 (168). Явный всему міру благодѣтелю, || Православной вѣры извѣстителю (св. Миколазв). Автора відкриває акростахъ: Я(ков) Кулчицки.

214 (231). А, а, а, przyjdzie godzina (смерть). В співаннїу „Національного Музею“ ч. 144 Q приходитъ у такїм перекладї:

А, а, а, Привдеть година,
 А година оплаканна,
 От всѣхъ жыющихъ узнанна
 На землѣ.

Е, е, е, Що въ тотъ часъ речемъ,
 Умерати мнѣ люцкость каже,
 Часъ щоденне кріски маже,
 Часъ умерти.

И, и, и, Смерть е косою гонять,
 А подобно и в той хвилѣ
 На вѣки ся компасъ схылять,
 Тужь, тужь смерть.

О, о, о, Страшна година,
 Кого не засмутишь много
 Твоею памятію албо кого
 Не взрушишь?

У, у, у, Часъ ити до гробу,
 Не преуцають никому,
 Выносятъ на марахъ з думу (!)
 Каждаго.

И, и, и, Сыплютъ могилы
 И привалитъ камень срогнй,
 Не откупитъ клейноть дрогнй
 Декрету.

215 (18a). Anioł trzody pasącym (Різдво) — на підставі латинського тексту „Angelus pastoribus dixit nowo poprawiona“ вірша з мелодією пісні 161.

216 (19a). A cóż z tą dzieciną będziemy czynili? (Різдво). Автор взуїт.

217 (46). Ach, wyrpnięcie, oszy, ze łzami (Велика Пятниця). Вірша Василіянина. Начислено тут шістьсот тисяч шістьдесят і більше Христових ран:

Rwą łańcuchy żyły, rwą bice,
 Piwociny zeszpeciły oblicze,
 Sześćset sześć tysięcy
 Sześćdziesiąt i więcej
 Ran okrutnych z Brygidą liczę.

218 (220). Ach, mój Boże, czyliż może być w niebie? (каятте) — дав незазначене видавцями акростихове означення автора: Adrian.

219 (182). Bazylego a wielkiego Boskiego sługi (св. Василієви) — „dzieło wielmożnego Grzegorza Iwaszka, wojskiego owruckiego“ з мелодією пісні 179.

220 (167). Barbaro panno, męzczeniczko święta (св. Варварі). Мелодія пісні 225.

221 (122). Boga wierni hołdownicy (Білостоцькій Богородиці). Вірша Василіянина з акростихом: Białystok. В пісні говорять ся, що в Білостоці славлять Богородицю „blizko półtora sta“. Дата засновання монастиря в 1636 р. луцьким псеарем Семенов Гулевичем Воютвнським дав в такім разі основу віднести зложення пісні на рік переходу монастиря в унію 1776 р. або недовго потім.¹⁾ Промовляє за сям і таке прошення:

Miej nas wszystkich w swej obronie,
 Bądź pamiętna o zakonie
 I ten klasztor w twej się pieczy
 Niech ubezpieczy.

222 (17a). W żłobie leży (Різдво). Ся пісня зазначена як „najużywanisza“.

223 (15). Wzruszcie się, stworzenia (Різдво). Пісня „powo-
 narisana“.

224 (91). Witaj, Święta i poczęta niepokalanie (Зачата). Автор взуїт; мелодія пісні 179.

225 (113). Witaj, cudowna Matko w Począjowie (Почаївській Богородиці) — „dzieło p. x. Kasprowicza, notaryusza apostolskiego“. Дату зложення пісні відніс Марович між літа 1750—70.²⁾ Одначе пісня була друкована вже 1765 р. В пісні заявляеть ся, що Волвь і цѣла Росія свідчить про се, що Почаївська Богородиця дав зір темним і живе умерлим. З чудесних вісток згадують ся отці:

Tyś na tem miejscu widomie chodziła
 I bisurmańskie zgraје odpędziła;
 Gdy Michał święty stanął przy kościele
 Z wojskiem anielskiem, pobił Turków wiele.

¹⁾ Мировичъ, оп. cit. ст. 76—77.

²⁾ Тамже, стор. 72.

Nazad leciały puszczone tu strzały;
 Co widząc zgraje otomańskie drzały,
 Kiedy się na nich broń ich obróciła
 I trupem zaraz poległo ich siła.
 Ścięty na polu zakonnik żelazem
 Głowę tu przyniósł, złożył przed ołtarzem,
 Sam krzyżem padłszy, za twoją obronę
 I za męczeńską dziękował koronę.
 Tyś na powietrzu, gdy zbarazka trwała
 Wojna, swym płaszczem klasztor okrywała,
 Zastawując się sama w swej osobie
 Za ten mnaster ulubiony tobie.

226 (225). Żegnam cię, świecie, wieczne daję vale (прощання черця із світом).

227 (183). Zakonodawco, grzeszników patronie (св. Васи́лів). Мелодія пісні 231.

228 (124). Zródło łask, wzorze snót, nieba ozdobo (Загацькій Богородиці). Автор Васи́ліянин; мелодія пісні 235. В пісні говорять ся про доброді́в монастиря:

Tu dom Malińskich wraz z Ledochowskiemi,
 Wzór urzędników tej wołyńskiej ziemi,
 Mając trzy krzyże, gwiazdę w herbie Jello,
 Plemię ich całe cześć ciebie zaczęło...
 Snać ci do serca dość dobrze przypadli
 Cni Jarmolińscy i w nadziei zgadli,
 Że sukcesorów ich wezmiesz w opiekę.

З огляду на час зложення дарів вичислених жертводавців дійшов др. Щурат до думки, що пісня зложена по 1770 р.¹⁾

229 (207). Qui mundum probe noscit (марність світа) — „authore quodam religioso“.

230 (120). Królowa niebios, Pani (Кременецькій Богородиці). Автор Васи́ліянин. Миронич указав, що пісня зложена по 1770 р.²⁾, бо в пісні говорять ся про заразу з 1770 р. Акrostих: Krzemieniecka pieśń. Про походження ікони говорять ся ось що:

¹⁾ Др. В. Щурат, op. cit. st. 32.

²⁾ Мироничъ, op. cit. st. 67.

Z wiedeńskiej zyskał wojny Cię w najdroższej zdobyczy,
 Woderadzki mąż zbrojny Którą nasz kraj dziedziczy.

Внесена в пісню і вістка про таке чудо:

Miasto twoje stołeczne Jedna część Woradczyzna
 Krzemieniec jest bezpieczne Płonie, twój obraz nie gore;
 Od ognia ciężkiej szkody; Odwróciłaś (kazdy przyzna)
 Gdy w dwóch pożarach wprzódy Wicher z płomieniem powtóre.

231 (159). Książę niebieski, święty Michale (св. Михайлови).

232 (209). Kto dobrze świat ogląda (марність світа). Переклад вірші 229.

233 (195). Ktokolwiek w jakim utrapieniu jesteś albo będziesz zostawał (св. Онуфрієви). Мелодія пісні 31.

234 (228). Moriendum, hoc est certum, lex est immutabilis — „hymnus imus de morte“ — „rytmus illustrissimi Adami Casimiri Starzymowski, canonici Plocensis“.

235 (118). Najmilsza niebios i ziemi ozdobo (Загорівській Богородиці). Автор Васи́ліянин. У пісні стверджують ся, що

Dość w Zahorowskiej widzimy nizinie,
 Gdzie więcej dwóch set lat obraz twój słynie,
 Umarli wstają na tve zawołanie,
 Dziękują chromi za wyskakiwanie...
 Przezacne domu Zahorowskich plemię
 Mile przytula, całuje tę ziemię,
 Gdzie na Wolicy pradziad zmartwychwstały
 Zrobił z kaplicy przybytek wspaniały...
 Piotr jeszcze dziecię, potem mąż księżniczki,
 Na wielkich włościach Ostrogskich dziedziczki,
 Zmarłe z westchnieniem życie bierze razem
 Za położeniem przed twoim obrazem...

Місцевий переказ, записаний в інвентарі загорівського монастиря, свідчить, що ікона Богородиці в сім монастирі була чудотворною на довго перед 1567 р. Переказ говорять про фундатора загорівського монастиря Петра Загорівського, що він у дитинстві вмер по тяжкій хоробі. Зажурена мати принесла вмерлого перед ікону Богородиці і помолила ся до неї, а син одержав назад жить. Про се й говорять згадка про Петра в пісні. Окрім ствердження, що ікона відома з чудотворности більше двох соток літ, для справи часу зложення пісні інтересна остання строфа:

My teraz serca topiąc na westchnienia,
 A lzy na perły, przydajem modlenia:
 Matko pokoju, zrządź Polski swobodę,
 Zachowaj boju, daj zbawienia zgodę.

Можна згодити ся з думкою Мировича, що таке про-
 шення „було виключно тоді можливе, коли Польща в виді
 осібною політичного організму, так сказати, повила топіла
 на карті європейських держав“.¹⁾

236 (218) Non unus, alter, decimus annus (каяттє).

237 (146). Nowa jutrenko w zachodzie wschodząca. (Вірша
 Василянна в честь Йосафата.

238 (196). Od Boga nam za patrona łaskawie zrzadzony
 (Любарському Онуфрієви). Автор Василянна; мелодія пісні 180.
 Акростих: Onufry. Найцікавіша строфа з отсею вісткою:

Fortecę bezpieczną znalazł klasztor w twej opiece,
 Zbudowany bezobronnie tuż przy Słuczy rzecze.

Dwudziesty rok dawno mija,
 Gdy rabusiów kompanija,
 Padłszy w miasto, rozbójniczy
 Gwałt czynili dla zdobyczy:
 W tę stronę który poskoczy,
 Zaslania mu ciemność oczy.

239 (194). Onufry, przedziwny patronie (св. Онуфрієви).

240 (116). Panno oraz Matko Boska ruskiego kraju (По-
 чаївській Богородиці). Над текстом зазначено, що се переклад
 пісні 165. Акростих: Poczajowska. Була друкована в „Górze
 Poczajowskiej“ 1757 р. Можна згодити ся з думкою дра Щу-
 рата, що ся пісня являєть ся оригіналом для славяно-україн-
 ського тексту „Пречистая Дѣво Мати рускаго краю“ Пochaїв-
 ській Богородиці²⁾, хоч що тикаєть ся акростиха, можна зава-
 жити, що польський текст „W łobie leży“ без акростиха, а пе-
 реклад дає акростих: Василій.

241 (147). Posłuchajcie, co zrobiła || Wściekłych buntowni-
 ków siła³⁾ (пісня „historyczna“ в честь Йосафата). Мелодія
 пісні 208.

¹⁾ Мирович, op. cit. ст. 75.

²⁾ Др. В. Щурат, op. cit. ст. 43.

³⁾ В 1672 р. вийшла в Вильні брошура: Nabozny Affekt
 do Błogosławionego Iozaphata Męczennika Arcybiskupa Połockiego.

242 (230). Postrzeż się z rozumu obrany, co się twemu
 oku podoba (смерть). Мелодія пісні 31.

243 (126). Przed wieki niebios i ziemi królowa (Пугінській
 Богородиці). Мелодія пісні 225. Згадує про фондованне мо-
 настиря:

Jaśnie wielmożni wielbiąc ją Wilgowie,
 Czciją niewygasłą nabożnie szanują,
 Monaster hojnie z missyą fundują.

244 (16a). Radość wielka nam nastala (Різдво).

245 (223). Tego u siebie zostaje zdania (покривдження на
 добрій славі).

246 (229). Umrzeć trzeba, to rzecz pewna, ustawa nie
 wzruszona (смерть). Переклад Василянна вірші 234.

247 (210). Cóż stąd za korzyść i co za zapłata, że światu
 holdujesz? (марність світа).

248 (211). Czemuż, serdca ludzkie, czemuż nierozmyślnie
 doczesny świat nazbyt kochacie? (марність світа). Вірша „pew-
 nego zakonnika“.

249 (221). Czyli wodą, czy ładem (каяттє).

XXVI.

Поминаючи справу авторства польських вірш у „Бого-
 гласнику“, можна вказати тут ряд акростихових авторів, що
 їх вірш у старших передбогослужбових текстах не стрічав
 я в рукописних співаниках, хіба копії з „Богосласника“. На-
 лежать тут: Андрієвський (Ахъ, смотри, кто живъ), Отець Висл...
 (От небесъ посланна), Достоевський (Да приїдетъ вынѣ радость
 новая), Яків Кульчицький (Явный всему міру благодѣтелю),
 Медовський парох Теодор Кучинський (Троицы святой поклонъ
 даймо), Маркевич (Міру всему точиши муро), Сопатицький

ckiego, Patrona Wielkiego Xięstwa Litewskiego, Gorącego Pro-
 motora Jedności świętej z Kościołem Rzymskim w Ruskich kra-
 iach Przełożone z łacińskiego Officium na Polskie (Za) pozwole-
 niem Zwierzchności Duchowney. З друкарні Василян. Примірник
 бібліотеки Осолінських (ч. 145) має деякі слова титулу заклесні
 при оправі. На зміст брошури складають ся: Godzinki o Błogo-
 sławionym Iozafacie, пісня „Posłuchajcie, co zrobiła || Wściekłych
 odszczepieńców siła“ i Symmarisz Żywota y Męczeństwa Prze-
 błogosławionego Iozafata Arcybiskupa Połockiego.

(Свѣтло небо со ангелы веселитесь днесь) і Шубович (Широта земная твоихъ чудесъ глаголати). В сѣм самім році, коли закінчив ся друк „Богогласника“, вийшла збірка духовних вірш латинкою у Почаїві, викликана тодішнім монастирським святом, але для історії акростихових вірш не дає вона нічого нового.

Кількох нових акростихових авторів принесли почаївські „Пѣсни благоговѣйныя“ з 1806 р. З осьмома віршами виступив тут Дроздовський: Днесь вси возиграйте (Різдво), Днесь, моря, играйте, рѣки, восплещайте (Богоявлення), Да прийдець новая радость міру днесь (Великдень), Днесь прийдите, воскликните, Дѣвы предвидущє (Вовсдення), Днесь прийдите, Дѣву прославите (Благовіщення), Днесь играй, ветхій человекє, съ нами (Обрізаннє), Да гримить небо, играюще днесь, днесь (св. Василю) і Днесь возиграйте (св. Юривви). Про час, коли складав свої вірші сей автор, нехай говорять „пѣснь Святителю Христову Василю, архієпископу Кесарія каппадокійскія, сложенна року Божія 1786“.

Надруковані тут і три вірші Сильвестра чи Сильвестра А...: Согласно и прекрасно поимъ пѣсни превзбранны (Стрітення), Создателю Боже (Олексієви, чоловіки Божому) і Соторжествуйте днесь, ангеловъ хоры (св. Катерині). Незазначений у виданню акростих Івана Плісовського при вірші св. Кирова й Іванови „Играй всецѣло, вся римская страна“. „Парох Онышковски“ зложив віршу в честь св. Івана Хрестителя „Прийдите, вси языцы“, а „перомонах“ „пѣснь святому священномученику Антвуа, имѣющему благодать цѣлвити зубную бодѣзнь“ з початком „Избранный сосуд Христов Антвва“. Стрічаєть ся й такі акростихи: Плач Маріи, автор, Христос воскресє изъ мертвыхъ, пасха вѣрныхъ, пѣснь Николаю, вера, поправся. Вперше надрукована тут гарна коляда „Радость ся намъ являеть“.

Вже згадавий 1786 р. при вірші Дроздовського позволяє бодай деякі його вірші віднести до XVIII в. Та правдоподібно ціла збірка з 1806 р. складаєть ся з віршевої творчости XVIII в. Можна припускати, що вихід „Пѣсень благоговѣйныхъ“ в рік по другім виданню „Богогласника“ викликало се виданне, яке являло ся передруком першого, отож і лишило без уваги свх віршеницѣв, що вперше виступили в „Пѣсняхъ благоговѣйныхъ“.

